

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

NEJVYŠŠÍ SOUD

8/2017



Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa uvedená v tiráži. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.

Místopředseda: JUDr. Roman Fiala

Členové: JUDr. Antonín Drašík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Věra Kůrková,
JUDr. Zdeněk Krčmář

Adresa redakce: Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník LXIX, Index 47 301

Číslo 8/2017 vychází 24. 11. 2017

ISSN 0036-522X, EMK 1 200

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství.

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);

nebo

- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Adhezní řízení	č. 39
Nutná obhajoba	č. 41
Odposlech a záznam telekomunikačního provozu	č. 37
Podílnictví úmyslné	č. 37
Podvod	č. 38
Poškození věřitele	č. 39, 40
Spolupachatelství	č. 40
Upuštění od potrestání	č. 36
Zvýhodnění věřitele	č. 39

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Církev (náboženská společnost)	č. 103
Družstvo	č. 106
Insolvence	č. 106
Obecně prospěšná společnost	č. 104
Obchodní rejstřík	č. 97
Odštěpný závod	č. 97
Ochrana názvu právnické osoby	č. 97
Ochrana spotřebitelů	č. 105
Ochranné známky	č. 97
Podjatost	č. 106
Podnikání	č. 104
Podnikatel	č. 104
Pojištění	č. 102
Poplatky soudní	č. 96
Právní úkony	č. 95
Promlčení	č. 99, 100
Příslušnost soudu mezinárodní	č. 94
Rozhodčí řízení	č. 100
Směnky	č. 105
Splnění závazku	č. 101
Spoluvlastnictví	č. 98
Zmírnění křivd (restituce)	č. 103

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 36

Č. 36

Upuštění od potrestání

§ 46 odst. 1 tr. zákoníku

Je povinností soudu, aby posoudil všechny podmínky, jež jsou v § 46 odst. 1 tr. zákoníku kumulativně stanoveny pro upuštění od potrestání, a to s ohledem na výsledky provedeného dokazování a z hlediska zjištěných okolností činu a poměru pachatele, jakož i jeho chování po činu, a vyhodnotil jejich naplnění. Soud musí zvažovat všechna zjištění plynoucí z provedeného dokazování ke každé z těchto podmínek, neboť mu není dáno na výběr, ke které z rozhodných zjištěných okolností přihlédne a ke které nikoliv. Nepostačuje v této souvislosti jen poukaz na existenci zákonem stanových podmínek, ale je třeba též uvést, z jakých konkrétních skutečností takový závěr plyne.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 8. 2016, sp. zn. 8 Tdo 933/2016, ECLI:CZ:NS:2016:8.TDO.933.2016.1)

Nejvyšší soud rozhodl o dovolání nejvyššího státního zástupce podaném v neprospěch obviněné Mgr. A. M. M. proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 15. 3. 2016, sp. zn. 8 To 59/2016, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Obvodního soudu v Praze 7 pod sp. zn. 24 T 130/2015 za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. napadený rozsudek zrušil. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Městskému soudu v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 15. 1. 2016, sp. zn. 24 T 130/2015, byla obviněná Mgr. A. M. M. uznána vinnou přečinem zpronevěry podle § 206 odst. 1, 3 tr. zákoníku, kterého se dopustila skutkem popsaným tak, že poté, co po předchozí ústní dohodě dne 21. 3. 2008 obviněné jako advokátce a právní zástupkyni poškozené Mgr. D. B. zaslal bratr poškozené do advokátní úschovy na její účet vedený u Raiffeisenbank, a. s., částku 767 000 korun slo-

venských, tj. 588 872,99 Kč, s pokynem, který obviněná akceptovala, že jako advokátka pouze podle ústní dohody s poškozenou bude poškozené finanční prostředky spravovat a vyplácet jí je vždy podle pokynů poškozené, kdy nejprve obviněná v souladu s pokyny poškozené dne 2. 5. 2008 vyplatila částku 60 000 Kč, dne 19. 8. 2008 zaplatila za ni částku 162 375 Kč, dne 8. 10. 2008 vyplatila částku 20 000 Kč, dne 17. 12. 2008 vyplatila částku 30 000 Kč, dne 23. 12. 2010 částku 27 000 Kč, dne 6. 1. 2011 částku 20 000 Kč a za právní služby od 4. 3. 2008 do 14. 1. 2011 si obviněná ponechala částku 20 000 Kč, dne 24. 1. 2011 zaplatila za poškozenou částku 660 Kč, dne 9. 1. 2012 vyplatila jí částku 20 000 Kč, dne 23. 1. 2013 částku 10 000 Kč, dne 18. 10. 2013 uhradila za ni částku 63 368 Kč, 14. 12. 2013 jí zaslala částku 10 000 Kč s poplatkem poštovního 54 Kč, dne 19. 5. 2014 jí zaslala částku 30 000 Kč s poplatkem poštovního 46 Kč, přičemž z účtu, který vedla v rozporu se stavovskými předpisy advokacie, postupně finanční prostředky bez vědomí a souhlasu poškozené vybrala a zbylou částku 115 369,99 Kč spravovaných finančních prostředků ani na základě opakovaných urgencí poškozené nepředala, nýbrž se vyhýbala kontaktu s ní, na její písemné či telefonické žádosti nereagovala, čímž způsobila poškozené majetkovou škodu ve výši 115 369,99 Kč.

2. Za uvedený přečin byla obviněná odsouzena podle § 206 odst. 3 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání jednoho a půl roku. Podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku jí byl výkon tohoto trestu podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání dvou let. Podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku byla obviněné uložena povinnost ve zkušební době vést řádný život a podle svých sil uhradit poškozené škodu. Podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku jí byl uložena trest zákazu činnosti spočívající v zákazu poskytování služeb a činností spojených s výkonem advokacie na dobu pěti let. Rovněž bylo rozhodnuto o náhradě škody.

3. Městský soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem ze dne 15. 3. 2016, sp. zn. 8 To 59/2016, z podnětu odvolání obviněné podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. uvedený rozsudek soudu prvního stupně zrušil ve výroku o trestu a podle § 259 odst. 3 tr. ř. při nezměněném výroku o vině znovu rozhodl tak, že podle § 46 odst. 1 tr. zákoníku upustil od potrestání obviněné. Jinak tento rozsudek ponechal beze změny.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal nejvyšší státní zástupce z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. v neprospěch obviněné Mgr. A. M. M. dovolání, které zaměřil výhradně proti výroku, jímž odvolací soud rozhodl o upuštění od potrestání, protože pro takový postup nebyly splněny zákonné podmínky.

5. V obsahu tohoto dovolání nejvyšší státní zástupce poukázal zejména na to, že odvolací soud při upuštění od potrestání obviněné nerespektoval podmínky vymezené v § 46 odst. 1 tr. zákoníku, na něž současně poukázal. Odvolacímu soudu vytkl, že když neshledal vady ve výroku o vině, a to jak ve vztahu k rozsahu provedeného dokazování, tak i k naplnění znaků přečinu zpronevěry podle § 206 odst. 1, 3 tr. zákoníku, nehodnotil dostatečně zejména skutečnosti vážící se k postojům obviněné i k závažnosti jejího činu pro společnost a učinil nesprávný závěr, že je možné od potrestání upustit, ač nebyly splněny podmínky § 46 odst. 1 tr. zákoníku, které musí být naplněny současně.

6. Podmínku § 46 odst. 1 tr. zákoníku, aby šlo o přečin podle § 14 odst. 2 tr. zákoníku, nejvyšší státní zástupce shledal splněnou podle soudy použité právní kvalifikace přečinu zpronevěry podle § 206 odst. 1, 3 tr. zákoníku. Vyjádřil však názor o nesprávnosti této právní kvalifikace se zřetelem k tomu, že obviněná se činu dopustila jako advokátka, což vzhledem ke stávající judikatuře Nejvyššího soudu mělo vést k závěru o zločinu zpronevěry podle § 206 odst. 1, 3, 4 písm. b) tr. zákoníku, který by však postup podle § 46 odst. 1 tr. zákoníku jednoznačně vylučoval. Současně však uvedl, že uvedený právní nedostatek již zhojit nelze, protože by náprava byla v neprospěch obviněné, což je v dané procesní situaci nepřípustné.

7. Druhá podmínka spočívající v tom, že pachatel spáchání přečinu lituje, představující vnitřní obrat pachatele v jeho smýšlení, se musí týkat spáchání trestného činu jako takového, a proto dovolatel poukázal na konkrétní okolnosti projednávaného činu, kde lítost nad tím, že obviněná přečin spáchala, absentuje. Nepostačuje totiž pachatelova lítost nad jeho vlastním osudem, resp. nad tím, že je trestně stíhán a že z toho mu vyplývají omezení a problémy. Aby pachatel vůbec mohl litovat spáchání přečinu ve smyslu § 46 odst. 1 tr. zákoníku, je nutné, aby si uvědomil, že se dopustil trestné činnosti, což se navenek projeví v doznání k jejímu spáchání. Nedozná-li pachatel, že provedl určité jednání, a že tím způsobil konkrétní následky, nemůže jít o lítost ve smyslu § 46 odst. 1 tr. zákoníku. V projednávané věci však obviněná před soudem neudělila souhlas s postupem podle § 307 a násl. tr. ř., neboť se skutkem uvedeným v obžalobě nesouhlasila a trestní řízení považovala za nešťastnou událost zapříčiněnou jejím neprofesionálním jednáním. Měla za to, že neučinila nic špatného, protože se nejednalo o advokátní úschovu, ale o přátelskou výpomoc s tím, že jsou s poškozenou kamarádky a že jí ani nic nedluží. Přestože v závěrečné řeči uvedla, že je jí to líto a chce se poškozené omluvit, omlouvala své chování tím, že vše fungovalo do doby, než přestala být schopna komunikovat a dělat svou práci, což také výslovně soud prvního stupně na straně 2 a 3 svého rozsudku uvedl. Tvrzení, že neměla úmysl peníze zpronevěřit, dovolatel nepovažoval za doznání, které se musí týkat přečinu jako takového, tzn. včetně jeho subjektivní stránky, kterou obviněná nedoznává, čímž se nedoznává ani ke spáchání přečinu jako takového.

8. Nejvyšší státní zástupce ve vztahu k otázce doznání, vzhledem k principu jednoty právního řádu, ze kterého vyplývá předpoklad stejného náhledu na srovnatelné právní instituty, byť jsou upravené různými právními normami, poukázal na podmínky, které stanoví § 307 tr. ř., u něž je dovozováno, že po obsahové stránce se musí doznání vztahovat na celý skutek, na všechny jeho skutkové okolnosti naplňující zákonné znaky stíhaného činu, stejně jako na všechny znaky jeho skutkové podstaty. Nestačí, pokud by se obviněný doznal ke skutkovým okolnostem, ale (skutkově) popřel zavinění (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2015, sp. zn. 6 Tdo 385/2015). V této věci však obviněná události lituje v podstatě jen s ohledem na problémy, které jí v souvislosti s jejím trestním stíháním vznikly.

9. Dovolatel neshledal naplněnou ani účinnou snahu po nápravě, protože i když obviněná uhradila škodu, náprava předpokládá mj. obrat v pachatelově smýšlení a plné uvědomění si, že spáchal určitý přečin, včetně lítosti nad tím. Bez toho pachatelova náprava možná, jak bylo uvedeno, není.

10. Povaha a závažnost spáchaného přečinu podle dovolatele naopak svědčí o vysoké škodlivosti i přesto, že na straně obviněné jsou dány některé polehčující okolnosti ve smyslu § 41 tr. zákoníku (dosavadní bezúhonnost, tíživé osobní a rodinné poměry), jež však převážily okolnosti přitěžující podle § 42 tr. zákoníku. Čin obviněné, při němž zneužila důvěru poškozené, nejenže snižuje důvěru veřejnosti v advokátní stav, nýbrž otrásá důvěrou veřejnosti v celý justiční systém v širším slova smyslu. Důvěra veřejnosti v řádné fungování advokacie, potažmo v řádné a profesionální fungování justice v širším smyslu, přitom představuje jeden ze základních předpokladů řádného fungování celého systému spravedlnosti.

11. S ohledem na okolnosti, za nichž došlo k posuzovanému činu, dovolatel vyjádřil, že u obviněné nelze ani důvodně očekávat, že již samotné projednání věci před soudem postačí k její nápravě a k ochraně společnosti, a proto ani v tomto směru nelze závěry městského soudu akceptovat. Z toho, že se ke spáchání trestné činnosti nikdy plně nedoznala, zejména popírá naplnění subjektivní stránky, je patrné, že pouhé projednání její věci před soudem není k její nápravě postačující.

12. V závěru dovolání z uvedených důvodů nejvyšší státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. zrušil v celém rozsahu rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 15. 3. 2016, sp. zn. 8 To 59/2016, jakož i případná rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. Městskému soudu v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

13. K tomuto dovolání se písemně negativně vyjádřila obviněná, která zdůraznila správnost závěrů rozsudku soudu druhého stupně, s nimiž se plně ztotožnila.

III. Přípustnost dovolání

14. Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve shledal, že dovolání nejvyššího státního zástupce je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř., bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. a) tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.). Dále zkoumal, zda dovolání bylo uplatněno v souladu s označeným důvodem podle § 265b odst. 1 tr. ř., což je jedním ze základních předpokladů věcného přezkoumání napadených rozhodnutí.

15. Podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř., o něž nejvyšší státní zástupce dovolání opřel, lze dovolání podat, jestliže bylo rozhodnuto o upuštění od potrestání nebo upuštěno od potrestání s dohledem, aniž byly splněny podmínky stanovené zákonem pro takový postup. Podstata tohoto dovolacího důvodu tedy spočívá v tom, že nebyly splněny podmínky stanovené zákonem pro takový postup.

16. V posuzované věci Nejvyšší soud podle obsahu podané dovolání shledal, že nejvyšší státní zástupce v něm uplatnil výhrady, jimiž dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. naplnil, neboť odvolacímu soudu vytýkal nesprávnost rozhodnutí ve vztahu k výroku o trestu, jímž podle § 46 odst. 1 tr. zákoníku u obviněné upustil od potrestání, ač zákonem stanovené podmínky v přezkoumávané věci nebyly splněny. Jelikož Nejvyšší soud neshledal důvody, na jejichž základě by mohl dovolání podle § 265i odst. 1 tr. ř. odmítnout, přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost uvedeného dovolání napadeného výroku, proti němuž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů v dovolání uvedených, jakož i řízení napadeným částem rozhodnutí předcházející. K vadám výroků, které nebyly dovoláním napadeny, Nejvyšší soud přihlížel, jen pokud by mohly mít vliv na správnost výroků, proti nimž bylo podáno dovolání.

IV. Důvodnost dovolání

17. Z obsahu přezkoumávaného rozhodnutí odvolacího soudu se podává, že ten rozhodl o upuštění od potrestání obviněné poté, co zrušil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o trestu, jímž byl obviněné uložen trest odnětí svobody ve výměře jednoho a půl roku s podmíněným odkladem jeho výkonu na zkušební dobu v trvání dvou let, dále jí byla uložena povinnost nahradit způsobenou škodu a rovněž trest zákazu činnosti spojené s výkonem advokacie na dobu pěti let. Tento trest soud prvního stupně podle odůvodnění jeho rozsudku vysvětlil tím, že byt' je obviněná soudně netrestanou osobou a v době činu měla zdravotní i rodinné potíže, její jednání bylo společensky škodlivé, a to zásadně proto, že se činu dopustila jako advokátka při výkonu advokacie a zneužila důvěru poškozené a snížila v jejích očích stavovskou advokátní čest. Přihlédl i k tomu, že obviněná

až po zahájení trestního stíhání zaplatila poškozené částku 112 485 Kč, avšak stále v době hlavního líčení zbývalo ze způsobené škody neuhrazených 2 884,99 Kč.

18. Odvolací soud však tyto skutečnosti, jež vedly soud prvního stupně k vyměření uvedeného výchovného trestu, neakceptoval a sám poté, co předmětný výrok o trestu zrušil, zvolil postup podle § 46 odst. 1 tr. zákoníku s odůvodněním, že „se v daném případě uložený trest jeví jako nepřiměřeně přísný i přesto, že soud prvního stupně podobně rozvedl, co jej k uložení trestu vedlo“. Nalézacímu soudu vytkl, že „nevzal v úvahu, byť o tom v odůvodnění napadeného rozsudku hovoří, že se v podstatě obviněná k jednání doznala, projevila upřímnou lítost, navíc odstranila škodlivý následek, kdy poškozené dlužnou částku uhradila...“. Odvolací soud tak shledal naplněnými zákonné podmínky § 46 odst. 1 tr. zákoníku, které v ryze obecné rovině dále rozvedl.

19. S ohledem na tyto zcela nedostačující argumenty odvolacího soudu, který jen povšechně konstatoval závěr, který nikterak neodůvodnil konkrétními skutečnostmi, jež se z povahy i obsahu věci nabízejí a na něž velmi podrobně v podaném odvolání poukázal nejvyšší státní zástupce, je zřejmé, že tento soud dostatečně nezvažoval zákonem stanovené podmínky, jež jsou v § 46 odst. 1 tr. zákoníku vymezeny tak, že lze upustit od potrestání pachatele, který spáchal přečin, jeho spáchání lituje a projevuje účinnou snahu po nápravě, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a k dosavadnímu životu pachatele lze důvodně očekávat, že již pouhé projednání věci postačí k jeho nápravě i k ochraně společnosti. Tyto podmínky musí být splněny kumulativně.

20. V přezkoumávané věci není pochyb o tom, že právní kvalifikací, jíž byla obviněná uznána ve výroku o vině vinnou, je splněna podmínka „přečinu“ (srov. § 14 odst. 2 tr. zákoníku). Byť by se nabízela jiná, přísnější právní kvalifikace, jak v dovolání nejvyšší státní zástupce také zdůraznil, ta nemá v tomto smyslu žádný význam, pokud ve výroku o vině uvedena nebyla. Proto je určující právní posouzení podle § 206 odst. 1, 3 tr. zákoníku.

21. K dalším podmínkám odvolací soud spatřoval naplněným projev „účinné lítosti“, k němuž uvedl, že obviněná se k činu „v podstatě doznala a projevila upřímnou lítost“. Jde o jediný argument, z něhož odvolací soud usoudil naplnění uvedeného znaku, což je zcela nedostačující, protože tím, že uvedl, že se obviněná „v podstatě doznala“, vlastně sám připustil, že o doznání v plném smyslu, které je předpokladem pro vyjádření upřímné, a tudíž účinné lítosti, jak je má na mysli zmíněná podmínka v § 46 odst. 1 tr. zákoníku, nešlo, neboť nebylo úplné. S touto skutečností se odvolací soud vůbec nevyřadil, když žádné další úvahy nebo zjištění neuvedl. Opřel se jen o konstatování, že obviněná upřímnou lítost projevila. Vůbec nesdělil, z čeho tato upřímná lítost pramení a jak konkrétně ji obviněná a v jakém směru projevila. Nerespektoval tudíž, že musí jít o vnitřní postoj pachatele k tomuto činu a jeho celkové následné chování po spáchání přečinu. Přitom jen slovní vyjádření samo o sobě nestačí, ale je zpravidla nutné

další aktivní jednání, např. oznámení trestné činnosti, náhrada škody, omluva poškozenému, odstranění nebo zmírnění jiných škodlivých následků spáchaného přečinu apod. Předpokladem k takové lítosti je doznání (srov. srovnávací materiál uveřejněný pod č. I/1965, strana 10).

22. Uvází-li se však z hlediska těchto kritérií chování a postoje obviněné v projednávané věci, závěr, který je zákonem předpokládán u projevené lítosti, se u obviněné v daném smyslu a požadavcích spatřovat nedá, jak zcela správně v dovolání vytýkal napadenému rozhodnutí dovolatel, s nímž se Nejvyšší soud ztotožnil, a proto jen pro stručnost v souladu s jím vyjádřenými výhradami poukazuje na to, co uvedl sám odvolací soud v přezkoumávaném usnesení, kde odkázal na správné závěry soudu prvního stupně. V souladu s ním konstatoval, že poté, co obviněná oznámila poškozené, že ji přestává zastupovat, a poškozená se dožadovala vydání zbytku peněz, obviněná jí zbylou část sumy z účtu nevydala, neučinila tak ani později, byla nekontaktní. Podstatné je však i to, že obviněná dobrovolně neplnila, ani když poškozená podala dne 21. 2. 2014 stížnost na Českou advokátní komoru, anebo když dne 18. 3. 2014 obdržela usnesení o zahájení trestního stíhání. Po částech vrátila poškozené peníze teprve ve dnech 28. 4. 2014 až 10. 8. 2015, když částku ve výši 2 884,99 Kč neuhradila ani do konání hlavního líčení, a to ani po urgencích poškozené. Jestliže se odvolací soud ztotožnil v těchto závěrech s rozhodnutím soudu prvního stupně, bylo nutné, aby mimo jiné i k těmto okolnostem přihlížel při posuzování, zda jde u obviněné o upřímnou lítost, což však neučinil, ač z těchto zjištěných postojů obviněné je patrné, že u ní o lítost ve vztahu k činu, který spáchala, nešlo. Navíc ani doznání se k činu v tomto směru nebylo možné považovat za úplné ve smyslu shora uvedené podmínky, neboť obviněná, jak z její výpovědi plyne, v rámci své obhajoby setrvala na názoru, že se v předmětném právním úkonu nejednalo o formální advokátní úschovu, ale tvrdila, že šlo jen o přátelskou výpomoc a že s poškozenou byly kamarádky, což je v rozporu se skutkovým zjištěním i na něj navazujícím právním závěrem, jenž vyplynul z provedeného dokazování. Takové postoje obviněné nelze podřadit pod upřímnou lítost, neboť tu obviněná ve skutečnosti neprojevila, naopak úhradu škody oddalovala a zásadně se snažila z trestného jednání, jehož povahu snižovala, vyvinit.

23. Uvedené postoje obviněné nesvědčily ani o tom, že by projevovala „účinnou snahu po nápravě“, která je dalším předpokladem pro upuštění od potrestání. Jde o nápravu samotného pachatele (lítost pachatele a její projevy jsou zde prvním předpokladem, dále to může být zanechání škodlivých návyků pachatele, přerušování jeho styků s nevhodnou společností, snaha o odstranění jiných kriminogenních vlivů apod.). Rovněž zde se vyžaduje, aby nebyla jen formální a aby její výsledek byl reálně dosažitelný. K této podmínce je vhodné uvést, že obviněná v době, kdy již věděla, že z důvodů svých zdravotních a rodinných problémů není schopná řádně vykonávat své povinnosti spojené s výkonem advokacie, a věděla,

že disponuje s účtem, na němž jsou uloženy peníze poškozené, k nimž tato nemá přístup, o svých problémech poškozenou neinformovala, neučinila žádný z kroků, který by vedl k nápravě škodlivého následku, ač takové možnosti objektivně měla, např. podle § 27 odst. 1 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, podle něhož brání-li advokátovi, který vykonává advokacii samostatně, jakákoliv překážka ve vykonávání advokacie a neučiní-li jiné opatření za účelem ochrany práv nebo právem chráněných zájmů svých klientů, je povinen ustanovit bez odkladu, nejpozději však do jednoho měsíce ode dne, kdy taková překážka vznikla, jiného advokáta. Tento postup obviněná nesplnila. Nelze v této souvislosti přehlédnout ani ten fakt, že, jak zjistil soud prvního stupně, obviněná lhala v kárném řízení vedeném pod sp. zn. K 72/2014, jestliže na svou obranu tvrdila, že poškozené vrátila zbývající část prostředků, neboť soud prokázal opak. Za těchto okolností o skutečnou snahu po nápravě u obviněné nešlo. Uvedená podmínka § 46 odst. 1 tr. zákoníku tedy rovněž nebyla naplněna.

24. Nejvyšší soud z uvedených důvodů považuje závěr odvolacího soudu o tom, že obviněná odstranila škodlivý následek, když poškozené dlužnou částku uhradila, za zcela zkreslený a nekorespondující s tím, co v projednávané věci soudy objektivně zjistily.

25. K povaze a závažnosti spáchaného přečinu lze zmínit, že upuštění od potrestání lze aplikovat na případ, u kterého lze očekávat, že již pouhé projednání věci postačí k nápravě pachatele i k ochraně společnosti. Povahu přečinu určují především jeho zákonné znaky (zejména druh a význam chráněného zájmu, jednání charakterizující jeho objektivní stránku, forma zavinění), tak také konkrétní okolnosti, za nichž byl přečin spáchán (způsob provedení činu, pohnutka pachatele, způsobené následky, existence polehčujících a přitěžujících okolností). Spáchání přečinu za některé z přitěžujících okolností (§ 42 tr. zákoníku) může být překážkou pro upuštění od potrestání. Nestačí závěr o tom, že přečin je typově méně závažný trestný čin, jakož ani nepostačuje dosavadní život pachatele. Nejvyšší soud v souladu se závěry, které učinil soud prvního stupně, považuje za přílehlavé úvahy o tom, že jde o závažný a společensky škodlivý čin, jak rovněž podrobně v podané dovolání rozvedl nejvyšší státní zástupce. Nemůže se tedy jednat o bagatelní trestný čin, který by neměl škodlivý dopad pro společnost, neboť zejména byl škodlivým z důvodu majetkové škody, která vznikla poškozené, a jak bylo již v této věci opakovaně zdůrazněno, projevila se jeho škodlivost zejména ve vztahu k obecně pojímané důvěře v solidnost advokátů, kterou obviněná svým činem a celkovým chováním narušila. Neutěšené zdravotní a rodinné problémy obviněné takto zjištěnou závažnost jejího činu, jenž byl naplněn v kvalifikované podobě podle § 206 odst. 1, 3 tr. zákoníku, podstatněji neovlivnily, ty mohou být jen okolností, k níž lze přihlížet jako polehčující v rámci ukládaného trestu.

26. Ze všech takto rozvedených důvodů Nejvyšší soud přisvědčil podanému dovolání v tom, že odvolací soud nesplnil své povinnosti, jež mu zákon v § 46

odst. 1 tr. zákoníku ukládá. Jestliže jsou zákonem stanoveny v tomto ustanovení jednotlivé podmínky, které musí být současně splněny, je povinností soudu, aby každou z nich s ohledem na výsledky provedeného dokazování posuzoval, a z hlediska zjištěných okolností činu a poměrů pachatele, jakož i z jeho chování po činu dovozoval, zda byly či nebyly naplněny. Přitom je nutné, aby soud zvažoval všechna zjištění ke každé z těchto podmínek se pojící, neboť není soudu dáno na výběr, ke které z rozhodných zjištěných okolností přihlédne a ke které nikoliv. Nepostačuje v této souvislosti jen poukázat na to, že jmenovitě uvedené podmínky byly u pachatele dány, ale je třeba též uvést, z jakých konkrétních skutečností takový závěr plyne.

27. Nejvyšší soud na základě shora uvedených závěrů shledal, že odvolací soud pochybil, pokud rozhodl o tom, že jsou v projednávané věci naplněny podmínky § 46 odst. 1 tr. zákoníku a od trestu u obviněné Mgr. A. M. M. upustil. Proto rozhodl tak, že podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil jeho rozsudek v části, jíž byl podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. zrušen výrok o trestu z rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 15. 1. 2016, sp. zn. 24 T 130/2015, a podle § 46 odst. 1 tr. zákoníku bylo upuštěno od potrestání obviněné Mgr. A. M. M., zrušil i další rozhodnutí na zrušenou část rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. mu přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Č. 37

č. 37

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu, Podílnictví úmyslné § 88 odst. 1, 6 tr. ř., § 214 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a) tr. zákoníku

Ve věci, v níž je vedeno trestní stíhání pro přečin podílnictví podle § 214 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, lze podle § 88 odst. 6 věta *in fine* tr. ř. užít jako důkaz záznam telekomunikačního provozu i tehdy, byl-li odposlech a záznam telekomunikačního provozu proveden za splnění podmínek § 88 odst. 1 tr. ř. v jiné trestní věci. Trestný čin podílnictví podle § 214 tr. zákoníku je úmyslný trestný čin, k jehož stíhání podle § 88 odst. 1 tr. ř. zavazuje Úmluva o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu, vyhlášená pod č. 33/1997 Sb. Objektivní stránka úmyslného trestného činu podílnictví odpovídá kritériím uvedeným v čl. 6 odst. 1 písm. a) této úmluvy, a jde tedy o trestní stíhání pro trestný čin vyjmenovaný v § 88 odst. 1 tr. ř. splňující zákonnou podmínku pro vydání příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu (k tomu srov. přiměřeně rozhodnutí pod č. 13/2014-II. Sb. rozh. tr.).

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2017, sp. zn. 8 Tdo 1404/2016, ECLI:CZ:NS:2017:8.TDO.1404.2016.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného V. S. proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 12. 5. 2016, sp. zn. 11 To 188/2016, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Okresního soudu Praha-východ pod sp. zn. 37 T 201/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu Praha-východ ze dne 8. 3. 2016, sp. zn. 37 T 201/2015, byl obviněný V. S. uznán vinným přečinem podílnictví podle § 214 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a) tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, za což byl podle § 214 odst. 2 tr. zákoníku odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání devíti měsíců, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1, § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání dvou let.

2. Podle skutkových zjištění nalézacího soudu se obviněný přečinu podílnictví podle § 214 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a) tr. zákoníku dopustil tím, že společně s již pravomocně odsouzenými T. K. a P. M. v přesně nezjištěné době od

17. 9. 2014 do 16. 10. 2014 nabízel k prodeji soubor 15 kusů plastových oken různých druhů, rozměrů, barev, velikostí a s příslušenstvím v hodnotě nejméně 222 909 Kč, přestože věděl, že pocházejí z trestné činnosti, když byly společně s plošinovým dvounápravovým přívěsným vozíkem zn. Agados Dona v hodnotě 60 000 Kč a s manipulační podpěrou v hodnotě 4 500 Kč odcizeny ku škodě B. C. dne 17. 9. 2014 v 18:25 hodin z volně přístupného parkoviště objektu Business Centra v P.-Č., přičemž obviněný V. S. dále věděl o tom, že tyto věci přechovává v pronajaté dílně v obci L., ul. D., okr. P.-v., P. M., a společně s ním a T. K. pak zprostředkoval prodej oken již pravomocně odsouzenému Z. K., který rovněž věděl, že okna pocházejí z trestné činnosti, a který tato okna dne 16. 10. 2014 zakoupil a z dílny odvezl vozidlem VW Caravelle, společně s T. K., který i toto vozidlo řídil.

3. Proti označenému rozsudku podal obviněný odvolání směřující proti všem jeho výrokům. Usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 12. 5. 2016, sp. zn. 11 To 188/2016, bylo odvolání obviněného podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítnuto.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 12. 5. 2016, sp. zn. 11 To 188/2016, podal obviněný prostřednictvím svého obhájce v zákonné lhůtě dovolání, v němž odkázal na dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

5. Vytkl zejména způsob, jakým soudy posuzovaly a v rámci dokazování jako usvědčující důkaz využily záznam telekomunikačního provozu pořízený v jiné trestní věci. Provedení tohoto důkazu bránily podle jeho přesvědčení zákonné překážky. Příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu dal soudce Obvodního soudu pro Prahu 10 v trestní věci podezření ze spáchání zločinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 4 písm. c) tr. zákoníku. Podle § 88 odst. 1 tr. ř. nařídil odposlech a záznam veškerého telekomunikačního provozu u D. Z., L. L. a P. M., a to od 26. 9. do 26. 12. 2014. Úřední záznam Policie České republiky ze dne 14. 9. 2015 obsahuje přepis odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu telefonního čísla užívaného P. M. Pouze proti P. M. – a nikoliv také proti obviněnému – tedy lze tento úřední záznam použít. Záznam se na obviněného nevztahoval (§ 88 odst. 6 tr. ř.).

6. V rozsudku nalézacího soudu není uvedena žádná konkrétní vyhlášená mezinárodní smlouva, která by stanovila stíhat jednání, pro něž byl obviněný stíhán. Až v usnesení odvolacího soudu je zmíněno několik mezinárodních smluv, přičemž soud druhého stupně zcela pominul, že trestný čin podílnictví byl součástí zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, a ani do něj, ani do zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, nebyl začleněn na základě mezinárodní smlouvy, resp. žádná me-

zinárodní smlouva výslovně a jednoznačně nestanovila takový trestný čin stíhat. Obžalobou či napadeným usnesením odvolacího soudu označená mezinárodní smlouva, vyhlášená pod č. 33/1997 Sb., je velmi obecného charakteru a vztahuje se na výnosy ze zločinu. Vydání příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu je navíc podmíněno tím, že trestní řízení je vedeno pro zločiny s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let či pro některé další trestné činy obtížně prokazovatelné. Na „obyčejný“ majetkový trestný čin, kterým trestný čin podílnictví s horní hranicí trestní sazby pět let (§ 214 odst. 2 tr. zákoníku) je, by se nemělo vztahovat. Obviněný uzavřel, že ve věci nastal extrémní nesoulad mezi skutkovými zjištěními soudů a právním posouzením věci. Odůvodnění rozhodnutí soudů nižších stupňů nejsou srozumitelná. Odvolacím soudem podaný výklad o aplikaci několika mezinárodních smluv není předvídatelný.

7. Rovněž namítl, že odvolací soud na některé výhrady obsažené v řádném opravném prostředku nereagoval smysluplně a na některé nereagoval vůbec. V této souvislosti uvedl, že soud nevycházel důsledně z § 137 tr. zákoníku, poněvadž opomenul, že zákonem stanovená výše škody, byť nemá v konkrétním případě vliv na právní kvalifikaci, má zásadní význam z hlediska zhodnocení míry společenské škodlivosti s přímým dopadem na výši trestu. Odvolací soud taktéž nereflektoval výtku stran bezúhonnosti a absence majetkového prospěchu.

8. Dovolatel navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. napadené usnesení Krajského soudu v Praze zrušil, aby podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil i další rozhodnutí na zrušené usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. věc přikázal Krajskému soudu v Praze k novému projednání a rozhodnutí.

9. Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství výtce obviněného, že v řízení došlo k použití nepoužitelného důkazu ve formě záznamu telekomunikačního provozu pořízeného v jiné trestní věci, nepřisvědčila. Ve vyjádření k dovolání uvedla, že obviněný sice správně cituje zákonný předpoklad pro použití takového důkazu z jiné trestní věci, tedy trestní stíhání pro trestný čin uvedený v § 88 odst. 1 tr. ř., jeho odkaz na trestní stíhání pro tzv. obyčejný majetkový přečin podílnictví s pětiletou horní hranicí trestní sazby (§ 214 odst. 2 tr. zákoníku) však není namístě v situaci, kdy se na jeho případ vztahuje až v pořadí poslední zákonná varianta trestného činu tam uvedeného, a to toho úmyslného trestného činu, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva. Takovou mezinárodní smlouvou, vyhlášenou ve Sbírce zákonů pod č. 33/1997 Sb., je nepochybně Úmluva o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1202), což ostatně odvolací soud v odůvodnění svého rozhodnutí dokládá, odkazuje-li v této souvislosti konkrétně na její čl. 6 odst. 1. písm. a), ve kterém jsou jako trestné činy praní výnosu ze zločinu přímo definovány typy a způsoby jednání, na které tato úmluva dopadá s tím, že se jedná o úmyslné jednání, spo-

čívající v přeměně nebo převodu majetku, o němž ten, kdo se ho dopouští, ví, že tento majetek tvoří výnos, a to za účelem zatajení nebo zakrývání nedovoleného původu majetku nebo pomoci jakékoli osobě, která je zapojena do spáchání předmětného trestného činu, aby unikla právním důsledkům svých činů. Označená mezinárodní smlouva se tak podle uvedené charakteristiky trestných činů praní výnosu ze zločinu vztahuje na jednání spočívající v převedení na jiného věci, která byla získána trestným činem spáchaným na území České republiky jinou osobou, a tudíž se týká i trestného činu podílnictví ve smyslu § 214 tr. zákoníku.

10. Podle státní zástupkyně jedinou uplatněnou hmotněprávní námitkou je ta, která se vztahuje k vadné aplikaci § 137 tr. zákoníku při stanovení výše škody, na jejíž nezákonný způsob vyčíslení dovolatel sice poukazuje, avšak činí tak bez bližšího odůvodnění s tím, že měla být zohledněna cenová nabídka oken (které se staly předmětem přisouzeného jednání), která byla společností M., spol. s r. o., vyčíslena na částku 109 073 Kč. V uvedeném směru však dovolatel přehlíží, že v této cenové nabídce, navíc z jiného místa a období, než se vztahuje k přisouzenému činu, byla zohledněna 35% sleva z ceny, kterou však v daném případě nebylo možno akceptovat, pokud poškozený B. C. předmětná okna zakoupil v průběhu letních měsíců 2014 za jím doloženou cenu 222 909 Kč, tedy ještě před obchodní slevou. Proto bylo v daném případě zcela namístě vycházet právě z jím poskytnuté finanční protihodnoty zakoupených oken, která byla i s přihlédnutím k závěrům vyžádaného odborného vyjádření se stanovením ceny na 227 500 Kč pro dovolatele nejpříznivější cenou, za kterou se ve smyslu § 137 věty první tr. zákoníku věc, která byla předmětem útoku v době a místě činu, obvykle prodává.

11. Dovolatelem nepřímo vyslovená výtka nepřiměřenosti trestního postihu by se ani v případě vadné aplikace § 137 tr. zákoníku nemohla stát předmětem dovolacího přezkumu, poněvadž takovou výhradu nelze spojovat s námitkou jiného nesprávného právního posouzení ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Uložení nepřijatelného druhu trestu či trestu ve výměře mimo zákonnou trestní sazbu ve smyslu neuplatněného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. přitom nebylo namítáno.

12. Státní zástupkyně navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl jako zjevně neopodstatněné.

13. Obviněný v reakci na vyjádření státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství uvedl, že zcela pomíjí jeho argumentaci v dovolání ohledně neuvedení jakékoliv mezinárodní smlouvy při odůvodnění užití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu povoleného a získaného v jiné trestní věci v odsuzujícím rozsudku nalézacího soudu. V této souvislosti namítl nepředvídatelné a nečekané odůvodnění použití tohoto záznamu jako důkazu proti obviněnému do té doby nepoužitými a nekonkretizovanými mezinárodními smlouvami obsažené v napadeném zamítavém usnesení odvolacího soudu, čímž byl podle jeho mínění vyloučen ze svého práva na včasnou a účinnou obranu, resp. protiargumentaci.

III. Přípustnost dovolání

14. Nejvyšší soud jako soud dovolací zjistil, že dovolání je podle § 265a tr. ř. přípustné, že je podala včas oprávněná osoba a že splňuje náležitosti obsahu dovolání ve smyslu § 265f odst. 1 tr. ř. Shledal však, že dovolání je zjevně neopodstatněné.

č. 37

IV. Důvodnost dovolání

15. Podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Výklad tohoto ustanovení v kontextu dalších důvodů dovolání obsažených v § 265b tr. ř. standardně vychází z úvahy, že dovolání je opravným prostředkem mimořádným a odpovídají tomu i zákonem stanovené podmínky rozhodování o něm. Dovolání je zákonem určeno k nápravě procesních a právních vad rozhodnutí vymezených v § 265a tr. ř., není (a ani nemůže být) další instancí přezkoumávající skutkový stav v celé šíři. Procesněprávní úprava řízení před soudem prvního stupně a posléze před soudem odvolacím poskytuje dostatečný prostor k tomu, aby se skutkovou stránkou věci nemusel (a vzhledem k právní úpravě rozhodování o dovolání ani neměl) zabývat Nejvyšší soud v řízení o dovolání.

16. V mezích uplatněného dovolacího důvodu lze namítat, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoliv o trestný čin nejde, nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Na podkladě tohoto dovolacího důvodu nelze přezkoumávat a hodnotit správnost a úplnost skutkových zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno, ani prověřovat úplnost provedeního dokazování a správnost hodnocení důkazů ve smyslu § 2 odst. 5, 6 tr. ř., poněvadž tato činnost soudu spočívá v aplikaci ustanovení procesních, nikoliv hmotněprávních. Proto je též dovolací soud vázán skutkovými zjištěními soudu prvního stupně, eventuálně soudu odvolacího, a těmito soudy zjištěný skutkový stav je pro něj východiskem pro posouzení skutku z hlediska hmotného práva. Vedle vad, které se týkají právního posouzení skutku, lze vytýkat též „jiné nesprávné hmotněprávní posouzení“. Rozumí se jím zhodnocení otázky, která nespočívá přímo v právní kvalifikaci skutku, ale v právním posouzení jiné skutkové okolnosti mající význam z hlediska hmotného práva. Současně platí, že obsah konkrétně uplatněných námitek, o něž se opírá existence určitého dovolacího důvodu, musí věcně odpovídat zákonnému vymezení takového dovolacího důvodu podle § 265b tr. ř., nestačí jen formální odkaz na příslušné ustanovení obsahující některý z dovolacích důvodů.

17. Nejvyšší soud však připouští, že se zásada, s níž jako dovolací soud přistupuje k hodnocení skutkových námitek, nemusí uplatnit bezvýhradně, a to v případě zjištění, že nesprávná realizace důkazního řízení má za následek porušení základních práv a svobod ve smyslu dotčení zásadních požadavků spravedlivého procesu. Podle ustálené judikatury Ústavního soudu se rozhodování o mimořádném opravném prostředku nemůže ocitnout mimo rámec ochrany základních práv jednotlivce a tato ústavně garantovaná práva musí být respektována (a chráněna) též v řízení o všech opravných prostředcích (k tomu viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 25. 4. 2004, sp. zn. I. ÚS 125/04, ze dne 18. 8. 2004, sp. zn. I. ÚS 55/04, ze dne 31. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 554/04, stanovisko pléna ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14). Ústavní soud vymezil taktéž zobecňující podmínky, za jejichž splnění má nesprávná realizace důkazního řízení za následek porušení základních práv a svobod ve smyslu dotčení postulatů spravedlivého procesu. Podle Ústavního soudu tak lze vyčlenit případy důkazů opomenutých, případy důkazů získaných, a tudíž posléze i použitých v rozporu s procesními předpisy a konečně případy svévolného hodnocení důkazů provedeného bez jakéhokoliv akceptovatelného racionálního logického základu (k tomu např. nálezy Ústavního soudu ze dne 18. 11. 2004, sp. zn. III. ÚS 177/04, ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. IV. ÚS 570/03, aj.).

18. Pochybení podřaditelná pod výše zmíněné vady dovolací soud v projednávané věci neshledal.

19. K otázce případné procesní nepoužitelnosti úředního záznamu Policie České republiky ze dne 14. 9. 2015, jehož obsahem je přepis odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu telefonního čísla D. Z. a P. M., nařízeného v trestní věci podezření ze spáchání zločinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 4 písm. c) tr. zákoníku u účastnických telefonních čísel D. Z., L. L. a P. M., je zapotřebí předeslat, že jako procesně nepoužitelný je v souladu s judikaturou Ústavního soudu označován důkaz, resp. informace v něm obsažená, která není získána co do jednotlivých dílčích fází procesu dokazování procesně přípustným způsobem, a tudíž musí být soudem vyloučena z předmětu úvah směřujících ke zjištění skutkového základu věci (srov. kupř. nálezy Ústavního soudu ze dne 26. 9. 2000, sp. zn. I. ÚS 129/2000, ze dne 1. 11. 2001, sp. zn. III. ÚS 190/01, ze dne 11. 6. 2002, sp. zn. II. ÚS 291/2000, a další). Obviněný V. S. tvrdí, že odposlech a záznam telekomunikačního provozu nařízený v trestní věci D. Z., L. L. a P. M., tj. v jiné než v jeho trestní věci, proti němu nelze použít jako důkaz, neboť nebyly splněny podmínky uvedené v § 88 odst. 1, 6 tr. ř. Nejvyšší soud přesvědčení dovolatele neshledal.

20. Podle § 88 odst. 1 věty první tr. ř., je-li vedeno trestní řízení pro zločin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let, pro trestný čin pletichy v insolvenčním řízení podle § 226 tr. zákoníku, porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže podle § 248 odst. 1 písm. e)

a odst. 2 až 4 tr. zákoníku, sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 tr. zákoníku, pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži podle § 257 tr. zákoníku, pletichy při veřejné dražbě podle § 258 tr. zákoníku, zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 tr. zákoníku nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, může být vydán příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, pokud lze důvodně předpokládat, že jím budou získány významné skutečnosti pro trestní řízení a nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo. Podle § 88 odst. 6 věty třetí tr. ř. v jiné trestní věci, než je ta, v níž byl odposlech a záznam telekomunikačního provozu proveden, lze záznam jako důkaz užít tehdy, pokud je i v této věci vedeno trestní stíhání pro trestný čin uvedený v odstavci 1, nebo souhlasí-li s tím uživatel odposlouchávané stanice.

21. Soud druhého stupně v reakci na námitku procesní nepoužitelnosti důkazu ve formě odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu odkázal na Úmluvu o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu, vyhlášenou pod č. 33/1997 Sb., konkrétně na její čl. 6 odst. 1 písmeno a), podle něhož úmluva dopadá na úmyslné jednání spočívající v přeměně nebo převodu majetku, o němž ten, kdo se ho dopouští, ví, že tento majetek tvoří výnos, a to za účelem zatažení nebo zakrývání nedovoleného původu majetku nebo pomoci jakékoliv osobě, která je zapojena do spáchání předmětného trestného činu, aby unikla právním důsledkům svých činů, a uvedl, že vezmou-li se v úvahu i Českou republikou přijatá opatření podle doporučení Výboru expertů pro hodnocení opatření proti praní špinavých peněz a financování terorismu, podle V. úmluvy a Úmluvy Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, pak nutno uzavřít, že záznamy telekomunikačního provozu pořízené v trestní věci D. Z., L. L. a P. M., osob podezřelých ze spáchání zločinů uvedených v § 88 odst. 1 tr. ř., lze v posuzované věci jako důkaz použít, poněvadž jednání obviněného spadá pod ta, jež má na mysli § 88 odst. 6 tr. ř. (str. 3, 4 usnesení).

22. Nejvyšší soud má závěr, že obviněným vytýkané použití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu pořízeného v trestní věci D. Z., L. L. a P. M. bylo umožněno s ohledem na Úmluvu o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu, vyhlášenou pod č. 33/1997 Sb., za správný. V posuzované trestní věci, která je ve smyslu § 88 odst. 6 věty třetí tr. ř. jinou trestní věcí, než ve které byl odposlech a záznam telekomunikačního provozu u účastnických telefonních čísel D. Z., L. L. a P. M. nařízen a proveden, bylo možné předmětný záznam jako důkaz použít, poněvadž trestní stíhání obviněného V. S. bylo vedeno pro tzv. jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva (§ 88 odst. 1 věta první tr. ř.).

23. Předně je třeba zdůraznit, že § 88 odst. 1 tr. ř. obsahuje výčet tří skupin trestných činů, pro něž musí být trestní řízení vedeno, aby mohl být vydán pří-

kaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. První skupinu tvoří zločiny, na které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let, druhou taxativně vyjmenované trestné činy korupčního charakteru a třetí tzv. jiné úmyslné trestné činy, k jejichž stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva. Tyto skupiny jsou na sobě nezávislé – trestný čin, pro nějž je trestní řízení vedeno, nemusí současně spadat pod všechny kategorie, resp. vyhovovat podmínkám uvedeným ve skupině jedna až tři. To by ostatně ani nebylo reálné. Např. ne všechny trestné činy vyjmenované ve druhé skupině jsou zločiny, na které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let. Do třetí skupiny navíc spadají tzv. jiné úmyslné trestné činy, tj. jiné než ty uvedené ve skupině první a druhé.

24. Pokud jde o výše zmíněnou třetí skupinu, pojem „úmyslné trestné činy, k jejichž stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva“, nelze vykládat tak, že jde jen o trestné činy, u kterých ke stíhání takových činů zavazuje přímo či bezprostředně vyhlášená mezinárodní smlouva, neboť v takovém případě by byl jejich okruh jen velmi omezený, ale nepochybně jde i o všechny trestné činy, které mají podklad nebo navazují na mezinárodní smlouvy, jež obsahují závazek pro státy, jako jejich smluvní strany, stíhat nebo postihovat některá jednání ve skutkových podstatách těchto trestných činů popsaných, i když konkrétní vnitrostátní postih se zásadně provádí podle skutkových podstat trestných činů, které jsou součástí našeho právního řádu (srov. usnesení velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2013, sp. zn. 15 Tdo 510/2013, uveřejněné pod č. 13/2014-II. Sb. rozh. tr.). Vzhledem k tomu, že některé takové závazky jsou ve vnitrostátní úpravě realizovány nejen speciálními skutkovými podstatami na tyto smlouvy navazujícími, ale i obecnými skutkovými podstatami, může se v konkrétním případě jednat i o obecný trestný čin, k jehož stíhání v konkrétní podobě určitého jednání pachatele zavazuje mezinárodní smlouva, a proto je třeba zkoumat v některých případech trestního stíhání určitého trestného činu, zda nejde o trestný čin, k jehož stíhání zavazuje mezinárodní smlouva.

25. Trestný čin podílnictví podle § 214 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, pro nějž bylo trestní stíhání obviněného V. S. vedeno, je úmyslným trestným činem, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva. Z komentářové literatury, na niž přílehlavě odkázala státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření k dovolání (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1202), se podává, že trestné činy podílnictví podle § 214 odst. 1 až 3 tr. zákoníku a legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 až 3 tr. zákoníku zavazuje stíhat Úmluva o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu, vyhlášená pod č. 33/1997 Sb. Podle čl. 6 (nadepsaného jako „Trestné činy praní výnosů zločinu“), odst. 1 písmene a) této úmluvy každá strana přijme legislativní a jiná opatření, která budou nezbytná k označení jednání jako trestného činu v souladu s jejím vnitrostátním

právem, pokud čin byl spáchán úmyslně, a jedná se o případ přeměny nebo převodu majetku, o němž ten, kdo se ho dopouští, ví, že tento majetek tvoří výnos, a to za účelem zatajení nebo zakrývání nedovoleného původu majetku nebo pomoci jakékoli osobě, která je zapojena do spáchání předmětného trestného činu, aby unikla právním důsledkům svých činů. Objektivní stránka trestného činu podílnictví podle § 214 tr. zákoníku (resp. jeho odst. 1) přitom záleží v úmyslném jednání pachatele, který ukryje, na sebe nebo jiného převede anebo užívá a) věc, která byla získána trestným činem spáchaným na území České republiky nebo v cizině jinou osobou, nebo jako odměna za něj, nebo b) věc, která byla opatřena za věc nebo jinou majetkovou hodnotu uvedenou v písmenu a), nebo kdo se ke spáchání takového činu spolčí. Z výše naznačeného tedy jednoznačně vyplývá, že jednání popsané v citovaném článku Úmluvy o praní, vyhledávání a konfiskaci výnosů ze zločinů se v podstatných rysech shoduje s objektivní stránkou trestného činu podílnictví podle § 214 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, která je v daném případě relevantní. Uvedená úmluva se na jednání, které podle trestního zákoníku naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu podílnictví, vztahuje, a ve svých důsledcích tak trestný čin, pro který bylo trestní stíhání obviněného V. S. vedeno, zavazuje stíhat.

26. Obviněný v dovolání tvrdil, že odvolacím soudem podaný výklad o aplikaci několika mezinárodních smluv je nepředvídatelný a pro něj, právního laika, nerosozumitelný. Upozornil, že rozsudek soudu prvního stupně neobsahuje žádnou konkrétní vyhlášenou mezinárodní smlouvu, která by stanovila stíhat jednání, pro které byl stíhán. Teprve napadené usnesení odvolacího soudu zmiňuje několik mezinárodních smluv přijatých na různých diplomatických úrovních, což pro něj bylo naprosto překvapivé a nepředvídatelné. Tuto argumentační rovinu obviněný akcentoval i v replice na vyjádření státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství.

27. Nejvyšší soud nezpochybňuje, že princip předvídatelnosti práva jakožto důležitý atribut právního státu (podstatným způsobem související s principem právní jistoty) je nezbytným předpokladem obecné důvěry občanů v právo (k tomu např. nálezy Ústavního soudu ze dne 3. 6. 2009, sp. zn. I. ÚS 420/09, ze dne 6. 9. 2010, sp. zn. I. ÚS 1744/10, aj.). Má však za to, že v posuzované věci nalézací soud i odvolací soud svými postupy uvedený princip nijak neporušily. Z obsahu spisového materiálu se podává, že již v obžalobě státní zástupce Okresního státního zastupitelství Praha-východ explicitně zmiňuje: „V této trestní věci lze ve smyslu § 88 odst. 6 tr. ř. předmětný záznam jako důkazu užít s ohledem na skutečnost, že je vedeno trestní stíhání pro trestný čin uvedený v odst. 1 § 88 tr. ř., kdy se jedná o přečin podílnictví, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, a to Úmluva o praní, vyhledávání a konfiskaci výnosů ze zločinu, uveřejněná v č. 33/1997 Sb.“ Je pravda, že nalézací soud se otázkou přípustnosti použití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu provedeného v jiné

trestní věci v odůvodnění rozsudku nezabýval, což lze vysvětlit tím, že v průběhu dokazování nebyla tato otázka obviněným a ani jeho obhájcem nijak zpochybňována, obviněný reagoval na konkrétní skutečnosti vyplývající z obsahu přepisu odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Obviněný až v odvolání namítl, že nebyly splněny podmínky uvedené v § 88 odst. 6 tr. ř., že rozsudek nalézacího soudu neobsahuje žádnou mezinárodní smlouvu, která by stanovila stíhat jednání, pro které je stíhán obviněný. Pokud se takovou smlouvou pokusila označit obžaloba, nebylo to pro něj s ohledem na obsah smlouvy možné akceptovat. Za takto popsaných okolností není v kolizi s principem předvídatelnosti a nemohlo být pro obviněného nijak překvapivé, když se jím zpochybňovanou otázkou zevrubně zabýval odvolací soud a ten vyložil (v souladu s názorem obsaženým v respektované, dostupné odborné literatuře), jak je třeba na aplikaci § 88 odst. 1, 6 tr. ř. nahlížet. Obviněnému rozhodně nebylo upřeno právo protiargumentace, jak to jasně dokládají námítky obsažené v jeho dovolání.

28. Stejně jako nedošlo v řízení k použití nepoužitelného důkazu, nedošlo v něm ani k tzv. extrémnímu rozporu mezi výsledky provedeného dokazování a učiněnými skutkovými zjištěními. Obviněný je z jednání popsaného ve skutkové větě výroku o vině v rozsudku nalézacího soudu usvědčován výpověďmi poškozeného B. C. a svědků P. M. a T. K., a to ve spojení s úředním záznamem Policie České republiky ze dne 30. 10. 2014, protokolem o vydání věci ze dne 16. 10. 2014, úředním záznamem Policie České republiky ze dne 14. 9. 2015, jehož obsahem je přepis odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu telefonního čísla D. Z. a P. M., odbornými vyjádřeními a cenovou nabídkou společnosti P. O. H. M., s. r. o. Pro úplnost je vhodné doplnit, že z odůvodnění rozhodnutí soudů obou stupňů vyplývá přesvědčivý vztah mezi učiněnými skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů. Je zjevné, že soudy postupovaly při hodnocení důkazů důsledně podle § 2 odst. 6 tr. ř. a učinily skutková zjištění, která řádně zdůvodnily. Důkazy hodnotily podle vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu, a v odůvodnění svých rozhodnutí v souladu s požadavky § 125 odst. 1 tr. ř. vyložily, jak se vypořádaly s obhajobou obviněného a proč jí neuvěřily. Není úkolem Nejvyššího soudu coby soudu dovolacího, aby jednotlivé důkazy znovu reprodukoval, rozebíral, porovnával a vyvozoval z nich vlastní skutkové závěry. Podstatné je, že soudy nižších stupňů hodnotily provedené důkazy v souladu s jejich obsahem, že se nedopustily žádné deformace důkazů, že ani jinak nevybočily z mezi volného hodnocení důkazů a že své hodnotící závěry jasně a logicky vysvětlily. To, že způsob hodnocení provedených důkazů nekoresponduje s představami dovolatele, není dovolacím důvodem a samo o sobě závěr o porušení zásad spravedlivého procesu a o nezbytnosti zásahu Nejvyššího soudu neopodstatňuje.

29. V dalším dovolací soud vyložil, proč nepřisvědčil ani výtce obviněného, že soudy nižších stupňů vadně aplikovaly § 137 tr. zákoníku.

30. Obviněný prostřednictvím námitky vadné aplikace § 137 tr. zákoníku a rovněž prostřednictvím výhrady, že nebyla zohledněna jeho bezúhonnost a absence majetkového prospěchu, protestoval proti výši trestu. Co se této výtky týče, Nejvyšší soud považuje za podstatné připomenout, že za jiné nesprávné hmotněprávní posouzení ve smyslu důvodu dovolání uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je možno, pokud jde o výrok o trestu, považovat jen jiné vady tohoto výroku záležející v porušení hmotného práva, než jsou otázky druhu a výměry trestu, jako je např. pochybení soudu v právním závěru o tom, zda měl či neměl být uložen souhrnný trest nebo úhrnný trest, popř. společný trest za pokračování v trestném činu, apod. Uložení nepřiměřeně přísného, nebo naopak mírného trestu v důsledku nesprávného vyhodnocení kritérií podle § 39, 41 a 42 tr. zákoníku nelze v dovolání namítat prostřednictvím tohoto ani jiného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 tr. ř. (viz č. 22/2003 Sb.).

31. Nejvyšší soud pro úplnost dodává, že námitky vůči druhu a výměře uloženého trestu (s výjimkou trestu odnětí svobody na doživotí) lze v dovolání úspěšně uplatnit jen v rámci zákonného důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., který je v soustavě dovolacích důvodů § 265b odst. 1 tr. ř. dovolacím důvodem speciálním vůči důvodu uvedenému v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

32. Podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže obviněnému byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl uznán vinným. S odkazem na tento dovolací důvod musí být obsahem námitek, že buď byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo že byl uložen trest co do druhu přípustný, avšak mimo zákonnou trestní sazbu. Takové pochybení však dovolatel ani nevytýkal. Zásah dovolacího soudu by za takové situace přicházel v úvahu toliko výjimečně, a to pokud by shledal, že uložený trest je v tak extrémním rozporu s povahou a závažností trestného činu a s dalšími relevantními hledisky, že by byl neslučitelný s ústavním principem proporcionality trestní represe (k tomu např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2013, sp. zn. 7 Tdo 410/2013, usnesení ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 8 Tdo 1561/2016). O takový případ se v posuzované věci nejedná.

33. Nalézací soud, jenž obviněnému uložil trest odnětí svobody v trvání devíti měsíců, podmíněně odložený na zkušební dobu v trvání dvou let, přesvědčivě vyložil, jakými úvahami se při ukládání tohoto trestu řídil. Uvedl, že obviněný je osobou dosud trestně i společensky bezúhonnou, tudíž k jeho potrestání postačí mírný výchovný trest podmíněného odnětí svobody při spodní hranici zákonné sazby (str. 7 rozsudku). Odvolací soud pak v souvislosti s námitkou uplatněnou v řádném opravném prostředku poznamenal, že soudu nižšího stupně nelze vytýkat, že u obviněného neshledal podmínky pro odklon od standardního řízení a podle § 307 tr. ř. podmíněně nezastavil jeho trestní stíhání. Akcentoval absenci doznání ke všem znakům skutkové podstaty žalovaného přečinu a nedostatek ka-

jícnosti. Podle něj vzhledem ke zjištěním k osobě obviněného mohl soud prvního stupně zvolit pouze podmíněný trest odnětí svobody, přičemž v jeho výměře stanovené hluboko v dolní polovině zákonné trestní sazby s kratší zkušební dobou v trvání dvou let dostatečně zohlednil vše, co mohl hodnotit ve prospěch obviněného. Proti takovým závěrům nelze mít žádných výhrad. Argumentace soudů je přiléhavá a trest odnětí svobody v trvání devíti měsíců, podmíněně odložený na zkušební dobu v trvání dvou let, nutno považovat za adekvátní. Soud uvážil všechny okolnosti relevantní z hlediska druhu a výměry trestu a jeho závěr je vyvážený. Trest, který byl obviněnému takto uložen, není extrémně přísný a zjevně nespravedlivý. K případnému zásahu dovolacího soudu tudíž není dán žádný důvod.

34. Nejvyšší soud uzavírá, že dovolání obviněného bylo dílem podáno z jiného důvodu, než jaký činí dovolání přípustným § 265b tr. ř., a dílem relevantně uplatněnou námitkou dovolací důvod podle 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. naplněn nebyl. Napadené usnesení odvolacího soudu nespočívá na nesprávném právním posouzení skutku a ani na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení, tudíž Nejvyšší soud dovolání obviněného jako celek podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl jako zjevně neopodstatněné.

Č. 38

č. 38

Podvod

§ 209 odst. 1 tr. zákoníku

Trestný čin podvodu podle § 209 tr. zákoníku může být spáchán také tím, že pachatel, který není plátcem daně z přidané hodnoty ve smyslu zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, záměrně vyúčtuje odběratelům, kteří jsou plátcí daně z přidané hodnoty, a získá od nich platbu odpovídající účtované ceně navýšeně o daň z přidané hodnoty, aniž by je informoval o tom, že není plátcem této daně. Škodou je částka ve výši pachatelem účtované daně z přidané hodnoty. Z hlediska vzniku a výše škody nemá význam skutečnost, zda a s jakým výsledkem poškozený jako daňový poplatník u svého finančního úřadu požadoval odpočet daně z přidané hodnoty, protože trestný čin podvodu podle § 209 tr. zákoníku byl dokonán okamžikem, kdy poškozený uhradil pachateli cenu navýšenou o daň z přidané hodnoty.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. 8 Tdo 1601/2016, ECLI:CZ:NS:2017:8.TDO.1601.2016.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného J. S. proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 14. 7. 2016, sp. zn. 67 To 208/2016, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 8 pod sp. zn. 1 T 6/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 20. 4. 2016, sp. zn. 1 T 6/2014, byl obviněný J. S. uznán vinným přečinem podvodu podle § 209 odst. 1, 3 tr. zákoníku, jehož se dopustil skutkem stručně popsáním tak, že jako statutární orgán společnosti A. J., s. r. o., se sídlem V. A. (dále jen „společnost A. J.“), v době od 8. 8. 2008 do 30. 10. 2010, aniž by společnost byla v této době zaregistrována jako plátec daně z přidané hodnoty (dále také „DPH“), fakturoval nájemcům uvedeným v bodech 1. až 10. služby spojené s užíváním parkovacích míst na parkovišti, které se nachází na P. na křižovatce ulic Š. a P., v ceně včetně DPH, a vystavoval tak doklady obsahující základ DPH, výši DPH a celkové účtované částky včetně DPH, a to na základě konkrétně uvedených faktur a dokladů sloužících současně jako daňový doklad:

1. obchodní společnosti R.-E. P., s r. o., se sídlem P., P. 8 (dále jen „společnost R. E. P.“), vystavil daňové doklady za období od července 2008 do 30. 12. 2010, které byly obchodní společností R. E. P. zaúčtovány s DPH ve výši 19 % (v období od října 2008 do října 2009) a s DPH ve výši 20 % (v období od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2010), která v součtu činila částka 71 427,02 Kč, avšak při kontrole provedené Finančním úřadem pro P. 8 dne 7. 7. 2011 v obchodní společnosti R. E. P. bylo zjištěno neoprávněné uplatnění DPH z výše uvedených faktur, obchodní společnost musela podat dodatečná daňová přiznání za příslušná období a odpočet DPH jim Finančním úřadem pro P. 8 nebyl uznán, přičemž tímto jednáním byla společnost R. E. P. způsobena škoda ve výši 73 665 Kč, když škoda pro trestní řízení činí 71 427,02 Kč;

2. obchodní společnosti P., spol. s r. o., se sídlem N. P., P. 4 (dále jen „společnost P.“), vystavil splátkové kalendáře – daňové doklady pro rok 2009, kde byla uvedena DPH ve výši 30 847,03 Kč, a pro rok 2010 DPH činilo částku 26 000 Kč, tyto daňové doklady byly obchodní společností P. řádně zaúčtovány, avšak bylo zjištěno neoprávněné uplatnění DPH z výše uvedených daňových dokladů, kdy společnost musela podat dodatečná daňová přiznání za příslušná období a za tato období si nemohla uplatnit daný odpočet DPH, přičemž tímto jednáním byla společnost P. způsobena škoda ve výši 62 047 Kč, když škoda pro trestní řízení činí 56 847,03 Kč;

3. společnosti R. p., s r. o., se sídlem P. v., P. 1 (dále jen „R. p.“), vystavil příjmové pokladní doklady – zjednodušené daňové doklady, na nich uvedl celkovou částku a výši procenta DPH, a to za roky 2008 a 2009 ve výši DPH 19 % a za rok 2010 výši DPH 20 %, a na základě konkrétně uvedených příjmových pokladních dokladů vyúčtoval za rok 2008 DPH v částce 1 673,24 Kč, za rok 2009 následně v částce 2 826,69 Kč, za rok 2010 ve výši 2 133,76 Kč, předmětné daňové doklady byly společností R. p. řádně zaúčtovány, společnost si za předmětná období uplatnila odpočet DPH z výše uvedených zjednodušených daňových dokladů, a tudíž jí tímto jednáním byla způsobena škoda ve výši účtovaného DPH 6 494 Kč, pro účely trestního řízení činila škoda částku 6 435,87 Kč;

4. společnosti T.-h., spol. s r. o., se sídlem U S., P. 9 (dále jen „T.-h.“), vystavil příjmové pokladní doklady – zjednodušené daňové doklady, na kterých uvedl celkovou částku a výši procenta DPH tak, že za rok 2009 uvedl výši DPH 19 % a za rok 2010 výši DPH 20 %, na základě konkrétně uvedených příjmových dokladů fakturoval za rok 2009 DPH ve výši 2 011,77 Kč, za rok 2010 DPH ve výši 2 500 Kč, předmětné zjednodušené daňové doklady byly společností T.-h. řádně zaúčtovány, společnost si za předmětná období uplatnila odpočet DPH z výše uvedených zjednodušených daňových dokladů, jednáním jí byla způsobena škoda ve výši účtovaného DPH 4 516 Kč, pro účely trestního řízení byla vypočtena způsobená škoda ve výši 4 511,77 Kč;

5. osobě Ing. J. K., bytem K. S., P. – K., jako OSVČ, za roky 2008 a 2009 uvedl na příjmových pokladních dokladech výši DPH 19 % a za rok 2010 výši 20 %,

konkrétně za rok 2008 celkem fakturoval DPH ve výši 783,37 Kč, za rok 2009 ve výši 2 458,72 Kč a za rok 2010 ve výši 2 250 Kč, kdy předmětné zjednodušené daňové doklady byly Ing. J. K. (dříve T.) řádně zaúčtovány, jmenovaná si za předmětná období uplatnila odpočet DPH z výše uvedených zjednodušených daňových dokladů, a tudíž jí jednáním obviněného J. S. byla způsobena škoda ve výši účtovaného DPH ve výši 5 996 Kč, pro účely trestního řízení byla vypočtena škoda ve výši 5 492,09 Kč;

6. osobě Ing. Mgr. J. Š., bytem P., P. – P., jako OSVČ, vystavil příjmové pokladní doklady – zjednodušené daňové doklady a v nich uvedl celkovou částku a údaj o DPH, tj. 20 %, a tak za rok 2010 vyúčtoval DPH 3 750 Kč, kdy předmětné zjednodušené daňové doklady byly Ing. Mgr. J. Š. řádně zaúčtovány, jmenovaný si za předmětná období uplatnil odpočet DPH z výše uvedených zjednodušených daňových dokladů, a tudíž mu jednáním obviněného J. S. byla způsobena škoda ve výši účtovaného DPH, tj. 3 750 Kč;

7. společnosti M., spol. s r. o., se sídlem V., P. 4 (dále jen „M.“), vystavil splátkový kalendář na rok 2009 k nájemní smlouvě na období od 1. 1. 2009 do 31. 12. 2009 a splátkový kalendář na rok 2010 k nájemní smlouvě na období od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2010 (ve splátkovém kalendáři je chybně vypočítán základ daně a 20 % DPH, kdy zákazník uhradil správně vypočtenou částku), které sloužily současně jako daňový doklad, a tak za rok 2009 vyúčtoval na DPH částku 67 068 Kč, přičemž společnost M. společnosti A. J. podle doložených dokladů uhradila za rok 2009 částku ve výši 420 000 Kč a z této si uplatnila odpočet na DPH ve výši 67 068 Kč, následně daňové doklady byly společností M. řádně zaúčtovány, avšak při kontrole provedené Finančním úřadem pro P. 8 bylo zjištěno neoprávněné uplatnění DPH z výše uvedených dokladů, kdy společnost musela podat dodatečná daňová přiznání za příslušná období, odpočet jim nebyl uznán a společnost musela příslušnou částku včetně úroků uhradit příslušnému finančnímu úřadu, a dále též společností fakturoval za služby spojené s užíváním parkovacích míst za rok 2010 na DPH částku 62 500 Kč, kdy společnost M. společnosti A. J. podle doložených dokladů uhradila za období od 1. 1. 2010 do 31. 10. 2010 částku ve výši 375 000 Kč, z této si uplatnila odpočet na DPH ve výši 62 500 Kč, následně daňové doklady byly společností M. řádně zaúčtovány, avšak při kontrole provedené Finančním úřadem pro P. 8 bylo zjištěno neoprávněné uplatnění DPH a společnost musela podat dodatečná daňová přiznání za příslušná období, odpočet jim nebyl uznán a společnost musela částku 135 809 Kč včetně úroků uhradit příslušnému finančnímu úřadu, a tudíž jí byla způsobena škoda za rok 2009 a 2010 v celkové výši účtovaného DPH 168 628 Kč, pro účely trestního řízení činí způsobená škoda částku 129 568 Kč;

8. společnosti S. E. CZ, s. r. o., se sídlem T., P. 8 (dále jen „S. E. CZ“), vystavil splátkový kalendář na rok 2010 sloužící současně jako daňový doklad, v němž na základě konkrétních údajů vyúčtoval DPH ve výši 37 500 Kč, společnost

S. E. CZ společnosti A. J. podle doložených dokladů uhradila za období od 1. 1. 2010 do 31. 10. 2010 částku ve výši 337 500 Kč (jedna úhrada ve výši 67 500 Kč byla zaslána omylem, kdy mělo být celkově uhrazeno pouze 270 000 Kč), z účtované částky si společnost uplatnila odpočet na DPH pouze ve výši 22 505 Kč, daňové doklady byly společností S. E. CZ řádně zaúčtovány, avšak při kontrole provedené Finančním úřadem pro P. 8 bylo zjištěno neoprávněné uplatnění DPH z výše uvedených dokladů, společnost musela podat dodatečné daňové přiznání za příslušná období, odpočet jí nebyl uznán a společnost musela částku 22 505 Kč uhradit příslušnému finančnímu úřadu, a tudíž jednáním J. S. byla společnost S. E. CZ způsobena škoda ve výši účtovaného DPH, tj. 37 500 Kč;

9. společnosti D. I., a. s., se sídlem P., P. 8 (dále jen „D. I.“), vystavil splátkový kalendář na období květen 2008 až říjen 2010 sloužící současně jako daňový doklad s uvedením základu DPH, výše DPH (rok 2008 a 2009 ve výši 19 % a rok 2010 ve výši 20 %), a tak za rok 2008 účtoval DPH ve výši 12 480 Kč, za rok 2009 ve výši 37 440 Kč a za rok 2010 ve výši 34 950 Kč, kdy společnost D. I. společností A. J. podle doložených dokladů uhradila za období od 1. 5. 2008 do 31. 10. 2010 částku ve výši 542 637 Kč, z účtované částky si společnost uplatnila odpočet na DPH pouze ve výši 81 368 Kč, kdy daňové doklady byly společností D. I. řádně zaúčtovány, společnost podala za příslušná období roku 2010 dodatečná daňová přiznání a rozdílnoú částku uhradila příslušnému finančnímu úřadu, a tak jí byla způsobena škoda ve výši účtovaného DPH 84 870 Kč, škoda z hlediska trestního řízení pak činí 81 368 Kč;

10. společnosti B., a. s., se sídlem S., P. 2 (dále jen „B.“), vystavil splátkový kalendář na období od 1. 11. 2007 do 31. 12. 2007, rok 2008, 2009 a 2010, sloužící současně jako daňový doklad s uvedením základu DPH, výše DPH (rok 2008 a 2009 ve výši 19 % a rok 2010 ve výši 20 %), a tak za rok 2008 účtoval DPH ve výši 3 370,97 Kč + 9 070,97 Kč, za rok 2009 ve výši 25 003,33 Kč, kdy společnost B. společností A. J. podle doložených dokladů uhradila za období od 1. 7. 2008 do 31. 12. 2010 částku ve výši 419 400 Kč a z účtované částky následně uplatnila odpočet na DPH ve výši 68 228 Kč, avšak při zjištění neoprávněnosti uplatnění DPH na vstupu podala příslušnému finančnímu úřadu dodatečná daňová přiznání a uhradila pouze částku ve výši 62 528 Kč, čímž byla jednáním obviněného společnosti B. způsobena škoda ve výši účtovaného DPH 63 227,33 Kč, pro účely trestního řízení byla vypočtena škoda na 60 898,30 Kč,

tímto jednáním obviněný J. S. uvedl poškozené společnosti a OSVČ v omyl, když opakovaně deklaroval v nájemních smlouvách, na fakturách jím podepsaných, ve splátkovém kalendáři jím podepsaném a na zjednodušených daňových dokladech jím podepsaných, že jeho společnost A. J. byla kontinuálně plátcem DPH, včetně období od 8. 8. 2008 do 1. 11. 2010, o čemž obviněný věděl, a nebyl tedy oprávněn tuto daň od poplatníků vybírat, tuto skutečnost poškozeným zamlčel, čímž vlastněnou společnost A. J. úmyslně obohatil na úkor výše

uvedených poškozených, a způsobil tak na jejich majetku škodu v celkové výši nejméně 487 744 Kč, pro účely trestního řízení byla vypočtena škoda ve výši 461 300,08 Kč.

č. 38

2. Za tento přečin byl obviněný podle § 209 odst. 3 tr. zákoníku odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání dvou roků, podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku byl výkon trestu podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání dvou roků. Podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku byl obviněný povinen ve zkušební době podle svých sil nahradit škodu, kterou trestným činem způsobil. Rovněž bylo podle § 228 odst. 1 tr. ř. rozhodnuto o náhradě škody.

3. Městský soud v Praze jako soud odvolací usnesením ze dne 14. 7. 2016, sp. zn. 67 To 208/2016, odvolání, která proti tomuto rozsudku soudu prvního stupně podali obviněný J. S. i státní zástupce, podle § 256 tr. ř. jako nedůvodná zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti uvedenému usnesení odvolacího soudu obviněný podal prostřednictvím obhájce dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Vady rozhodnutí spočívající na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení spatřoval v tom, že rozhodnutí jsou v zásadním rozporu s obsahem spisu, protože řada dokladů založených ve spise nebyla jím podepsána (např. doklad na č. 1. 373), doklad na č. 1. 344 dokonce nebyl podepsán vůbec. U dalších dokladů měl pochybnosti, zda se skutečně jednalo o jeho podpis, a nebylo ani prokázáno, že by daňové doklady sám doručoval. Tato jeho tvrzení nevezaly soudy vůbec v úvahu a nevypořádaly se s nimi po stránce právní ani skutkové. Obviněný zdůraznil, že od počátku trestního řízení tvrdí, že nevěděl, že společnost A. J. není plátcem DPH, resp. věřil, že je plátcem.

5. Odvolacímu soudu obviněný vytkl, že i když zrušil předchozí rozsudek soudu prvního stupně (ze dne 21. 7. 2015), neboť soud neprovedl důkazy, které považoval za nutné, při svém dalším rozhodování, přestože doplněné dokazování nepřineslo žádné změny ve vztahu k jeho vědomosti o tom, že společnost A. J. nebyla plátcem DPH, změnil svůj názor a obviněným podané odvolání přezkoumávaným usnesením zamítl.

6. Obviněný zdůraznil, že zná základní principy fungování daně z přidané hodnoty i povinnosti vést účetnictví, ale zrušení registrace k DPH a zejména rozhodnutí o zamítnutí opětovné přihlášky k registraci k DPH jsou pro něj neznámými skutečnostmi. Podmínky pro takové kroky jsou specializovanou záležitostí, již ovládají pouze pracovníci finančních úřadů či daňoví poradci. Za absurdní považoval výhradu soudu prvního stupně, že si měl v rámci vyvarování se omylu podrobně nastudovat všechny daňové předpisy týkající se DPH, aby tak přešel

situaci, kdy účtoval DPH, aniž by byl plátcem. Přestože přenesení povinností daňového subjektu daně řádně odvádět na odborníky nezabavuje daňový subjekt odpovědnosti za omyly a chyby těchto osob, je tomu tak jen v rovině civilního, nikoliv trestního práva. Naopak důvěra v práci takové zodpovědné osoby je skutečností, která jeho osobu vyvíňuje.

7. Vzhledem k tomu, že obviněný pro svou špatnou orientaci v daňové problematice účetnictvím a daňovými povinnostmi pověřil M. H. a Š. W. K., byly to ony, které uvedené povinnosti plnily, a to i proto, že se ve společnosti A. J. prakticky nezdržoval a nepřijímal zde zásilky. Jednal v důvěře v odbornost M. H., podepsal jí vše, co mu předkládala, a měl plnou důvěru ve správnost předkládaných listin.

8. Podle obviněného neexistuje důkaz, z něhož by vyplynulo, že se mu do rukou dostaly zásilky od finančního úřadu o zrušení registrace k DPH a zamítnutí návrhu na registraci k této dani. Odmítal i tvrzení soudu, že pokud podepsal přihlášku k registraci k DPH, musel vědět o předchozím zrušení této registrace. Uvedený závěr je v rozporu s jeho výpovědí a s výpověďmi svědků J. H., G. R. i M. H. I kdyby se prokázalo, že o zrušení registrace věděl, což se však nestalo, soudy pominuly, že byla podána nová přihláška k registraci.

9. Za nesprávný obviněný označil způsob, jakým soud vyhodnotil výpověď M. H., která popřela, že by měl vědomost o tom, že nejsou plátcí DPH, a považoval za nemístné, pokud ji soud označil jako lživou, když je svědkyně bezúhonnou osobou a nebyla pro nic stíhána ani prověřována.

10. Své námítky obviněný soustředil i proti protokolu finančního úřadu ze dne 4. 12. 2008, který byl pořízen o jednání svolaném za účelem ověření sídla, vedení účetnictví, podávání daňových přiznání a daňové kontrole, nikoliv tedy kvůli DPH, a neřešilo se v něm, zda je společnost A. J. aktuálně plátcem DPH, ani zrušení registrace či osud přihlášky k registraci ze dne 8. 8. 2008. Pouze v samotném závěru se objevuje jedna věta o tom, že daňová přiznání ke dni zrušení registrace budou podána. To potvrzují i výpovědi svědkyně M. B. a I. K., zaměstnankyň finančního úřadu, jež soud v této části nevzal v potaz. V té souvislosti obviněný zmínil, že soud nebral na zřetel ani výpověď svědkyně J. B., která si pamatovala na telefonický rozhovor s obviněným, v rámci něhož jí vyjádřil přesvědčení, že je plátcem DPH.

11. Dovolání obviněný zaměřil i proti způsobu, jakým byla stanovena výše způsobené škody, a v návaznosti na ni i vůči své povinnosti k její náhradě. Při úvaze o tom, že škodou je to, o co se majetek poškozeného zmenšil nebo nezvětšil, obviněný u dílčích jednání pod body 3., 4., 5., 6. a 9. uvedl, že poškozeným škoda vůbec nevznikla, když poškození sice zaplatili na DPH společnosti A. J. částky zvýšené o DPH, obratem si však tyto částky uplatnili jako daň na vstupu, a jejich majetek tak nebyl zmenšen, neboť dodatečná daňová přiznání nepodávali a daň dodatečně neuhradili. Poškození v bodech 3., 4., 5. a 6. ani nevyvinuli žádnou ak-

tivitu ve smyslu opravných daňových přiznání. Poškozený pod bodem 9. neuvedl, že mu byla nějaká daň doměřena a že by byla zaplacená. V bodě 8. chybí doklad o skutečně provedené úhradě, který jediný může být podkladem pro rozhodnutí o náhradě škody. Vzhledem k tomu není možné rozhodovat o škodě v budoucnu potencionálně vzniklé, neboť se mohou změnit podmínky pro její náhradu. Uvedeným poškozeným proto žádná škoda nevznikla, jejich nárok na náhradu škody je v rozporu s učiněnými zjištěními, jelikož jim škoda nebyla způsobena, když na doměrku DPH státu dodatečně nic nehradili, což se týká též poškozených společností R. E. P., P., M. a B. a případně i společností S. E. CZ a D. I., kterým škoda nevznikla jednáním obviněného, ale až kontrolou finančního úřadu a doměřením daně, což je v rozporu se zásadou, že předmětem adhezního řízení nemůže být škoda způsobená jiným skutkem, byť by tento skutek souvisel s tím, který je předmětem trestního stíhání.

12. V části dovolání obviněný poukázal i na nezbytnost využití zásady *ultima ratio* a subsidiarity trestní represe, kterou soudy v jeho případě správně nevyložily, jelikož se jedná o civilní spor o vymáhání neoprávněně inkasovaných částek odpovídajících procentní sazbě DPH, což je důsledek obchodního sporu.

13. V závěru dovolání obviněný ze všech uvedených důvodů navrhl, aby Nejvyšší soud usnesení odvolacího soudu a rozsudek soudu prvního stupně zrušil a přikázal věc k novému projednání.

14. K podanému dovolání se v souladu s § 265h odst. 2 tr. ř. vyjádřila státní zástupkyně působící u Nejvyššího státního zastupitelství, která námítku dovolatele, již brojil proti právní kvalifikaci předmětného jednání, považovala za založenou na výhradách ke způsobu vyhodnocení provedených důkazů. Protože na podkladě spisového materiálu nebylo možné shledat mezi závěry soudů a výsledky provedeného dokazování extrémní rozpor, konstatovala, že obviněný nedostál podmínkám stanoveným v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

15. K námitce o nedostatku subjektivní stránky státní zástupkyně uvedla, že obviněný věděl, že v rozhodném období roku 2008 bylo na úrovni správce daně vedeno řízení o obnovení zrušené registrace společnosti A. J. jako plátce DPH, a to i s poukazem na telefonický rozhovor mezi obviněným a zaměstnancí finančního úřadu, na který reagoval podáním a podepsáním přihlášky o obnovení registrace k DPH z titulu svého statutárního postavení. Vědomí dovolatele o aktuálním postavení jeho obchodní společnosti jako registrovaného plátce DPH bylo dostatečně prokázáno jeho účastí na osobním jednání na finančním úřadě, kterého se účastnil společně se svou účetní v době po zamítnutí jím podané přihlášky k registraci k DPH, ze zápisu o tomto jednání zcela jednoznačně vyplynula jeho informovanost o tom, že jeho obchodní společnost aktuálně není registrována k této dani. Této informace se mu dostalo, třebaže uvedená záležitost nebyla hlavní otázkou předmětného jednání. Soudy nepochybily, pokud nepřistoupily na skutkovou verzi obviněného, podle níž mu ak-

tuální postavení jím provozované obchodní společnosti ve vztahu k registraci DPH nebylo známo.

16. Státní zástupkyně zmínila i to, že poškození v důsledku klamavého jednání obviněného o registraci jeho obchodní společnosti jako plátce DPH utrpěli škodu, když částky zaplacené na DPH si fakticky nemohli započíst do nákladů vynaložených na dosažení příjmů zdanitelných v právním režimu DPH. Majetková újma spojená s neoprávněným obohacením dovolatele tak poškozeným vznikla již tím okamžikem, kdy v důsledku svého mylného domnění vyvolaného dovolatelem zaplatili více, než ve skutečnosti odpovídalo výši jejich platební povinnosti. Chybějící právní nárok na zohlednění uvedených „nákladových plateb“ v rámci plnění jejich daňové povinnosti plátců DPH se pak musel zákonitě projevit v nesplněných podmínkách pro snížení daňového základu DPH, což však nastalo až v době po dokonání podvodného jednání ze strany obviněného. Proto také nemůže obstát jeho hmotněprávní námitka, že škoda vůbec nevznikla u poškozených pod body 3., 4., 5., 6., kteří dodatečná daňová přiznání nepodávali, a daň tak ani dodatečně neuhradili. Státní zástupkyně nemohla akceptovat rovněž výhradu, že škoda byla způsobena jiným skutkem v těch případech, kdy na podkladě kontroly finančního úřadu došlo k doměření daně (skutky ad 1., 2., 7., 8., 9. a 10.).

17. Podle státní zástupkyně nebylo možné akceptovat ani požadavek na beztrestnost obviněného z hledisek vymezených v § 12 odst. 2 tr. zákoníku, protože okolnosti předmětného jednání odpovídají přečinu podvodu podle § 209 odst. 1, 3 tr. zákoníku, a soudům nelze vytýkat, že by podmínky subsidiarity trestní represe nebraly v úvahu. V dovolání není uvedena žádná argumentace brojící proti posouzení předmětného jednání jako činu, který není trestný z důvodu jeho nedostatečné škodlivosti, když z hlediska spodní hranice trestnosti odpovídá běžně se vyskytujícím trestným činům dané skutkové podstaty.

18. Ze všech uvedených důvodů státní zástupkyně navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.

19. Vyjádření státní zástupkyně bylo zasláno právnímu zástupci obviněného, který Nejvyššímu soudu sdělil, že se k němu obviněný nebude dále vyjadřovat a setrvává na obsahu svého dovolání.

III.

Přípustnost dovolání

20. Nejvyšší soud jako soud dovolací poté, co shledal, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.], v zákonně lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), zkoumal, zda bylo uplatněno v souladu se zákonným vymezením použitého dovolacího důvodu, neboť jen na podkladě dovolání relevantně opřené o některý z dovolacích důvodů za-

kotvených v § 265b odst. 1, 2 tr. ř. může být napadené rozhodnutí podrobeno věcnému přezkumu.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 38

21. Obviněný v podaném dovolání uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., podle něhož je možné dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávní posouzení. Lze jím vytýkat výlučně vady právní, které vyplývají buď z nesprávného právního posouzení skutku, anebo z jiného nesprávného hmotněprávního posouzení, tedy že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoli o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2006, sp. zn. 5 Tdo 708/2006).

22. Tento dovolací důvod slouží zásadně k nápravě právních vad, které vyplývají buď z nesprávného právního posouzení skutku, anebo z jiného nesprávného hmotněprávního posouzení. Uvedená zásada je spojena s požadavkem na to, aby označený důvod byl skutečně obsahově tvrzen a odůvodněn konkrétními vadami, které jsou dovolatelem spatřovány v právním posouzení skutku, jenž je vymezen v napadeném rozhodnutí, a teprve v návaznosti na takové tvrzení a odůvodnění hmotněprávní pochybení lze vytýkat i nesprávná skutková zjištění. Pro naplnění uvedeného dovolacího důvodu nepostačuje pouhý formální poukaz na příslušné ustanovení obsahující některý z dovolacích důvodů, aniž by byly řádně vymezeny hmotněprávní vady v napadených rozhodnutích spatřované (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 9. 2004, sp. zn. II. ÚS 279/03).

23. Podkladem pro posouzení správnosti právních otázek ve smyslu uvedeného dovolacího důvodu je skutkový stav zjištěný soudy prvního, příp. druhého stupně (srov. přiměřeně usnesení Ústavního soudu např. ve věcech ze dne 9. 4. 2003, sp. zn. I. ÚS 412/02, ze dne 24. 4. 2003, sp. zn. III. ÚS 732/02, ze dne 9. 12. 2003, sp. zn. II. ÚS 760/02, ze dne 30. 10. 2003, sp. zn. III. ÚS 282/03, dne 15. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 449/03, aj.). Důvodem dovolání ve smyslu tohoto ustanovení nemůže být samotné nesprávné skutkové zjištění, a to přesto, že právní posouzení (kvalifikace) skutku i jiné hmotněprávní posouzení vždy navazují na skutková zjištění vyjádřená především ve skutkové větě výroku o vině napadeného rozsudku a blíže rozvedená v jeho odůvodnění (srov. srovnávací materiál Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2004, sp. zn. Ts 42/2003, uveřejněný pod č. 36/2004 Sb. rozh. tr., s. 298, 299, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2002, sp. zn. 3 Tdo 68/2002). Tato zásada je však limitována případy, kdy dovolatel namítal porušení práva na spravedlivý proces v oblasti dokazování, neboť v takovém případě je na základě čl. 4, 90 a 95 Ústavy České republiky vždy povinností Nejvyš-

šího soudu řádně zvážit a rozhodnout, zda dovolatelem uváděný důvod je, či není dovolacím důvodem (srov. stanovisko Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14, uveřejněné pod č. 40/2014 Sb.).

24. Podle obsahu podaného dovolání lze rozlišit, že obviněný v něm uvedenými námitkami brojil proti závěrům soudů o subjektivní stránce, způsobu, jakým byla určena škoda, dožadoval se beztrestnosti použitím zásady *ultima ratio* a vytýkal nedostatky ve výroku o uložení povinnosti uhradit vzniklou škodu, a to vše na podkladě jím označeného důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Podmínkám, kdy může být tento důvod uplatněn, obviněný vyhověl jen částečně, neboť jim nedostal výhradami, jimiž brojil proti nesprávnosti učiněných skutkových zjištění.

25. Obviněný výhrady proti subjektivní stránce založil zásadně na tvrzení, že nevěděl, že jeho společnost A. J. není plátcem DPH, a svou nevědomost o této právní otázce se snažil doložit polemikou se závěry soudů a výsledky provedeného dokazování, ohledně nichž uváděl, že z důkazů, které soud prvního stupně provedl, nemohl vyplynout skutkový závěr, jenž soud učinil, tedy že bylo prokázáno, že o této okolnosti věděl. Takto uvedenou námitkou obviněný nedodržel shora uvedená hlediska pro použití důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., protože namítal jiný průběh skutkového děje, než který byl na základě výsledků provedeného dokazování soudy zjištěn a popsán ve výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně, kde je výslovně uvedeno, že „jako statutární orgán společnosti A. J. v době od 8. 8. 2008 do 30. 10. 2010, aniž by společnost byla v této době zaregistrována jako plátec DPH..., uvedl poškozené společnosti a OSVČ v omyl, když opakovaně deklaroval, ... že společnost A. J. byla kontinuálně plátcem DPH, včetně období od 8. 8. 2008 do 1. 11. 2010, ač tomu tak nebylo, a nebyl tedy oprávněn tuto daň od poplatníků vybírat, a tuto skutečnost poškozeným zamlčel...“. Poukazoval tudíž na nesprávnost učiněných skutkových zjištění, čímž vytýkal vady v procesním postupu soudů a dovolával se porušení pravidel spravedlivého procesu, což jsou námitky procesní, nikoliv hmotněprávní, a Nejvyšší soud by zásadně nebyl povinen v této části na základě dovolání obviněného správnost postupů soudů nižších stupňů přezkoumávat. Nejvyšší soud však i přesto (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2002, sp. zn. 3 Tdo 68/2002), nad rámec uvedeného dovolacího důvodu, posuzoval důvodnost namítaných skutkových výhrad z hlediska shora vymezených ústavně zaručených zásad, a to i proto, že správnost právního závěru o zavinění obviněného se odvíjí od správnosti skutkových zjištění, a to mimo jiné i o tom, zda věděl o zrušení DPH u jeho společnosti a zda byl informován o zamítnutí návrhu k registraci DPH. Posuzoval též, jestli pro závěry učiněné soudy existují dostatečné důkazy a zda soudy dodržely všechna procesní pravidla při hodnocení výpovědi svědkyně M. H., kterou obviněný na rozdíl od soudu považoval za věrohodnou.

26. Závěr o tom, zda tu je zavinění ve smyslu trestního zákona a v jaké formě (srov. § 15, 16 tr. zákoníku), je závěrem právním. Tento právní závěr o subjektiv-

ních znacích trestného činu se však musí zakládat na skutkových zjištěních soudu vyplývajících z provedeního dokazování stejně jako závěr o objektivních znacích trestného činu. Skutečnosti duševního (psychického) života významné pro právní závěr o tom, zda tu je zavinění a v jaké formě, jsou předmětem dokazování právě tak jako všechny ostatní okolnosti naplňující znaky trestného činu. Při zjišťování okolností, které mají význam pro závěr o zavinění, není možné předem přikládat zvláštní význam žádnému důkaznímu prostředku, ale na zavinění a jeho formu je třeba usuzovat ze všech konkrétních okolností, za kterých byl trestný čin spáchán, a ze všech důkazů významných z tohoto hlediska, včetně doznání obviněného, pokud existuje. Se zřetelem na zásadu volného hodnocení důkazů (§ 2 odst. 6 tr. ř.) zákon nepřikládá *a priori* žádnému důkazu zvláštní význam. Zásadně platí, že při zjišťování subjektivní stránky trestného činu nelze dojít k závěru o alternativním vztahu pachatele k zamýšlenému následku (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 1968, sp. zn. 8 Tz 122/68, uveřejněné pod č. 19/1969 Sb. rozh. tr.).

27. Nejvyšší soud zevrubně vyložil, proč z obsahu spisu a odůvodnění přezkoumávaných rozhodnutí shledal, že soudy obou stupňů se objasnění vědomosti obviněného o tom, že není plátcem DPH, věnovaly a z dostupných důkazních prostředků, které provedly, učinily ve výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně jasné skutkové závěry.

28. Nejvyšší soud na podkladě přezkoumávaných rozhodnutí i obsahu připomenutého spisu neshledal v procesním postupu nižších soudů takové skutečnosti, které by svědčily o známkách libovůle nebo snahy vyhnout se plnění svých povinností ve vztahu k rozsahu a způsobu provedeního dokazování, protože soud prvního stupně, jemuž je zásadně svěřena povinnost provádět a hodnotit důkazy, postupoval v souladu s pravidly stanovenými v § 2 odst. 5, 6 tr. ř. Je třeba připomenout, že postupoval systematicky a ze zajištěných důkazů posuzoval jen ty skutečnosti, které považoval za prokázané a objasněné. Vypořádal se s obhajobou obviněného, na niž potřebně reagoval, a objasňoval jak okolnosti svědčící v jeho prospěch, tak i ty, z nichž jeho vina vyplynula. V přezkoumávané věci byl závěr o tom, že obviněný věděl, že jeho společnost A. J. není plátcem DPH, objasňován na základě nepřímých důkazů, protože obviněný uvedenou okolnost popíral. Jelikož jde o jeho psychický vztah ke skutečnosti v objektivní realitě, bylo třeba ji zjišťovat na základě souhrnu nepřímých důkazů, čehož si byl soud dostatečně vědom, protože k této otázce provedl řadu důkazů, a bylo proto třeba je pečlivě posuzovat postupy stanovenými v § 2 odst. 6 tr. ř. Měl přitom na paměti, že z rámce dokazování vedeného v souladu s požadavky § 2 odst. 5 tr. ř. musí vycházet právě proto, že uvedenou skutkovou otázku lze zjišťovat toliko na základě důkazů nepřímých, jež nedokazují přímo vinu či nevinu určité osoby, ale dokazují skutečnost, z níž lze na vinu či nevinu takové osoby usuzovat. Trestní řád neobsahuje žádná pravidla, po-

kud jde o míru a hodnotu důkazů k prokázání určité skutečnosti. Odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně je opřené o skutkový stav zjištěný na základě řetězce navzájem si neodporujících nepřímých důkazů, a proto ho nelze *a priori* považovat za méně přesvědčivé než takové, které by vyplývalo z přímých důkazů (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 7. 2013, sp. zn. IV. ÚS 2228/12). V té souvislosti Nejvyšší soud též připomíná, že právo na spravedlivý proces nezaručuje jednotlivci přímo nárok na rozhodnutí odpovídající jeho názoru, ale zajišťuje mu právo na spravedlivé soudní řízení, čemuž soudy v posuzované věci dostaly, neboť provedly dostatek důkazů za účelem náležitého objasnění skutkového stavu bez důvodných pochybností.

29. Vzhledem k tomu, že soud prvního stupně v posuzované věci dostal stanoveným povinností a své závěry opřel o řadu provedených nepřímých důkazů, jejichž hodnocení nevykazuje žádné disproporce nebo nedostatečné a nelogické úvahy, Nejvyšší soud shledal, že v projednávané věci se nejedná nejen o namítané nedostatky, ale ani o případnou existenci tzv. deformace důkazů (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. IV. ÚS 1235/09, či ze dne 4. 6. 1998, sp. zn. III. ÚS 398/97). Při neexistenci obviněným naznačeného extrémního nesouladu mezi skutkovými závěry a provedeným dokazováním v této věci Nejvyšší soud uzavřel, že soud prvního stupně využil prostor pro své uvážení, které umožňuje při rozhodování ve věci přihlídnout ke konkrétním zvláštnostem každého jednotlivého případu, a to ve smyslu čl. 40 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, a je proto správný jím učiněný skutkový závěr o tom, že obviněný věděl, že jeho společnost A. J. není v rozhodném období, a to až do třetího čtvrtletí roku 2010, plátcem DPH.

30. Nejvyšší soud, když seznal, že skutkový závěr o tom, že obviněný věděl, že jeho společnost A. J. není plátcem DPH, je výsledkem v souladu se zákonem provedeného procesního postupu, mohl na podkladě tohoto skutkového stavu posuzovat správnost právního závěru o formě zavinění obviněného ve vztahu k jednotlivým znakům skutkové podstaty přečinu podvodu podle § 209 odst. 1, 3 tr. zákoníku. K tomu je vhodné uvést, že přečin podvodu podle § 209 odst. 1, 3 tr. zákoníku spáchá ten, kdo sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí takovým jednáním větší škodu, za niž se podle § 138 odst. 1 tr. zákoníku považuje škoda dosahující částky nejméně 50 000 Kč.

31. Omylem je rozpor mezi představou a skutečností. Jde o něj i tehdy, když podváděná osoba nemá o důležité okolnosti žádnou představu nebo se domnívá, že se nemá čeho obávat. O uvedení v omyl jde tehdy, když pachatel předstírá okolnosti, které nejsou v souladu se skutečným stavem věci. Tento znak předpokládá, že pachatel sám jiné osobě předkládá okolnosti, jež jsou v rozporu se skutečností. Uvedení v omyl se může stát lstí, ale může jít i jen o pouhou nepravdivou informaci.

32. Na podvodu mohou být zainteresovány celkem čtyři osoby: pachatel, osoba jednající v omylu, osoba poškozená a osoba obohacená. Kromě pachatele může jít u ostatních osob také o právnické osoby. Má-li být trestný čin podvodu spáchán s využitím omylu (nebo neznalosti všech podstatných skutečností) právnické osoby, musí jednat v omylu (resp. s uvedenou neznalostí) fyzická osoba, která je nebo by byla v dané věci oprávněna učinit příslušný právní úkon spojený s majetkovou dispozicí jménem právnické osoby nebo v jejím zastoupení (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2000, sp. zn. 8 Tz 136/2000, uveřejněné pod č. 5/2002-I. Sb. rozh. tr.).

33. Z hlediska subjektivní stránky se jedná o trestný čin úmyslný (§ 15 tr. zákoníku), který může být spáchán jak v úmyslu přímém, jestliže pachatel chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem [§ 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku], tak v úmyslu nepřímém, jestliže pachatel věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn [§ 15 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákoníku].

34. S ohledem na námitky obviněného směřující proti zavinění je třeba uvést, že zavinění vyjadřuje vnitřní vztah pachatele k následku jeho jednání. Subjektivní stránka je takovým psychickým vztahem pachatele, který nelze přímo pozorovat, a na zavinění lze proto usuzovat ze všech okolností případu, za kterých ke spáchání trestného činu došlo. Může to být i určité chování pachatele, neboť i jednání je projevem vůle. Závěr o zavinění musí být podložen výsledky dokazování a musí z nich logicky vyplynout (srov. č. 19/1971 Sb. rozh. tr.), okolnosti subjektivního charakteru lze zpravidla dovozovat toliko nepřímo z okolností objektivní povahy, z nichž je možno podle zásad logického myšlení usuzovat na vnitřní vztah pachatele k porušení nebo ohrožení zájmů chráněných trestním zákonem (srov. například zprávy Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 30. 10. 1973, sp. zn. Tpjf 51/72, a ze dne 16. 6. 1976, sp. zn. Tpjf 30/76, uveřejněné pod č. 62/1973 a 41/1976 Sb. rozh. tr., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2010, sp. zn. 8 Tdo 394/2010, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2001, sp. zn. 5 Tz 225/2001, či usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. IV. ÚS 2728/12).

35. Jak již bylo shora uvedeno, soudy obou stupňů se otázkou zavinění obviněného zabývaly nejen po stránce skutkové, ale i právní, protože soud prvního stupně k subjektivní stránce uvedl, že když obviněný věděl o tom, že registrace k DPH jeho společnosti A. J. byla zrušena, a přesto tuto daň od svých klientů vybíral a přitom ji sám neodváděl příslušnému finančnímu úřadu, spáchal uvedený čin v přímém úmyslu, neboť následek presumovaný trestním zákoníkem chtěl způsobit (viz strana 28 rozsudku). Odvolací soud se s tímto závěrem soudu prvního stupně plně ztotožnil.

36. Nejvyšší soud nezjistil v závěrech soudů vady. Obviněný k tomu, aby se obohatil, zneužil instrumenty daňového práva, protože pro to, aby vymohl ne-

oprávněně cenu navýšenou o DPH, nerespektoval podmínky pro uplatnění nároku na odpočet daně podle § 73 odst. 1 zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění účinném v době spáchání posuzovaného jednání (dále „zákon č. 235/2004 Sb.“), podle něhož „plátce prokazuje nárok na odpočet daně daňovým dokladem, který byl vystaven plátcem“. Obviněný, ač nebyl plátce, vystavoval daňové doklady tak, jako by plátcem byl, a to zcela v souladu s tím, jak zákon pro skutečného plátce stanoví.

37. Právě tím uváděl poškozené v omyl, protože jim na fakturách nebo jiných smluvních či daňových podkladech vydaných v souladu se shora uvedenou právní úpravou předstíral neexistující okolnost, že je plátcem DPH, což pro ně znamenalo, že zaplatili za pronájem parkoviště cenu vyšší, než by tomu bylo bez DPH. Obviněný společnost A. J. tímto jednáním o částku, která v bodech 1. až 10. v součtu pokračujícího deliktu činila 461 300,08 Kč, obohatil.

38. Ze všech uvedených důvodů proto obviněný, který jednal zcela vědomě se záměrem uvedený následek způsobit, naplnil po stránce subjektivní podle § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku znaky přečinu podvodu podle § 209 odst. 1, 3 tr. zákoníku, jak soudy zcela správně rozhodly.

39. Obviněný v dovolání brojil proti škodě, jak byla soudy zjištěna, a to zejména u těch poškozených, kteří poté, co uplatnili nárok na odpočet DPH, obdrželi od finančního úřadu (od státu) tyto částky nazpět, neboť zaujal názor, že v tomto případě uvedeným subjektům škoda nevznikla, a tedy nemohla být považována za součást jemu za vinu kladeného jednání.

40. Obviněný se tohoto svého požadavku domáhá u poškozených především pod body 3., 4., 5., 6., protože podle něj zde škoda není, jelikož sice zaplatili společnosti A. J. cenu navýšenou o částky DPH, ovšem obratem si je uplatnili jako daň na vstupu u svých daňových úřadů, čemuž bylo vyhověno, a jejich majetek tak v konečném důsledku neutrpěl. Dodatečná daňová příznání na vrácení DPH nepodávali, protože finanční úřady v té době uvedenou vadu nezjistily.

41. Nejvyšší soud z obsahu přezkoumávaných rozhodnutí zjistil, že soud prvního stupně považoval za škodu ty částky, které vyplývaly z daňových podkladů, jak jsou ve výroku o vině popsány v jednotlivých případech v bodech 1. až 10., kde byly tvořeny součtem procentuální výše DPH, která v těchto dokladech byla obviněným neoprávněně účtována. Tato škoda je u každého dílčího útoku představována částkou vyjádřenou formulací „pro účely trestního řízení“ a je obdobným způsobem určena u každého z těchto útoků s tím, že vznikla tomu subjektu, s nímž byl nájemný vztah sjednán, tzn. u každého konkrétního poškozeného v době, kdy byla cena stanovena a následně uhrazena, bez ohledu na to, zda poškozený byl v rámci své daňové povinnosti nucen vrátit finančním úřadem vyplacenou výši DPH. Nebylo proto rozhodné, zda v době rozhodování o této věci poškozené subjekty uplatňovaly ve svých daňových příznáních odpočet daně DPH u finančního úřadu a zda byly nuceny následně vyplacené DPH vrátit (včet-

ně úroků z prodlení). Odvolací soud se s tímto způsobem stanovení škody, který vymezil soudu prvního stupně, ztotožnil.

č. 38

42. K těmto správným závěrům považuje Nejvyšší soud s ohledem na výhrady obviněného uvést, že – jak bylo již výše rozvedeno – podstata závěrů o vzniku škody je v této trestní věci podmíněna zásadně tím, že jde o trestný čin podvodu podle § 209 tr. zákoníku, jehož se obviněný dopustil tak, že uvedl osoby, jimž pronajímal svůj pozemek a sjednával s nimi výši ceny, v omyl proto, že v rozporu se skutečností předstíral, že je plátcem DPH s cílem jim o tuto daň navýšit cenu, za kterou jim pozemek pronajímal. Z toho důvodu je poškozeným ten subjekt, jemuž byla cena navýšena neoprávněně o DPH, a to bez ohledu na to, jaký byl výsledek daňového řízení tohoto subjektu, tedy zda mu byla v případě, že ve vyúčtování DPH nárokoval uhrazené částky zpět, stanovena povinnost v rámci doměření daně DPH vrátit, či nikoliv.

43. Je vhodné k námitkám obviněného zmínit, že škodou na cizím majetku je újma majetkové povahy. Jde nejen o zmenšení majetku (*damnum emergens*), tedy úbytek hospodářské hodnoty, ale i o ušlý zisk (*lucrum cessans*), tj. to, o co by jinak byl majetek oprávněně zvětšen. Obsahem škody tu může být peněžitá částka, nějaká věc, ale i konání nebo opomenutí, které má určitou majetkovou hodnotu. Došlo-li podvodným vylákaním peněz od poškozeného již k dokonání trestného činu podvodu podle § 209 tr. zákoníku, je způsobenou škodou celá vylákaná peněžitá částka bez ohledu na to, zda pachatel později vrátí vylákané peníze nebo jejich část poškozenému. Takové vrácení peněz je třeba považovat jen za náhradu způsobené škody nebo její části (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2003, sp. zn. 6 Tdo 1314/2003, uveřejněné pod č. 32/2004 Sb. rozh. tr.).

44. Vzhledem k tomu, že v této věci je vznik škody vázán na daňové povinnosti poplatníků a obviněný zneužil pro své podvodné jednání institut DPH, je vhodné uvést, že na základě zákona č. 235/2004 Sb. je daň z přidané hodnoty nepřímou daní, zatěžuje konečného spotřebitele, ale odvádí ji dodavatel. Plátcí daně v podstatě zajišťují vybírání od konečného spotřebitele. Vybírá se po částech v jednotlivých fázích výroby a odbytu při prodeji a nákupu. Plátce daně má nárok odpočítat od své daňové povinnosti částku daně, kterou zaplatil svým dodavatelům na vstupu. Tím vlastně zdaňuje pouze tu částku, jež je přidána k jeho nákupní ceně při stanovení ceny prodejní, tedy přidanou hodnotu. Daň pak nese konečný spotřebitel v ceně, kterou musel zaplatit za nakoupené zboží a služby, a nemá už nárok na odpočet daně na vstupu. Odpočet znamená, že do státního rozpočtu se odvede jen saldo daně zaplacené na vstupu a daně uplatněné na výstupu. Daňová povinnost je rozdílem mezi sumou daně na výstupu a tzv. odpočtem daně. Odpočet daně je upravená suma daně na vstupu (srov. BAKEŠ, M. a kol. Finanční právo. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 170–171).

45. Z uvedených důvodů, i přesto, že v přezkoumávaném řízení poškození uhradili cenu s DPH, neměli nárok požadovat od státu odpočet této daně, jímž se

podle § 72 odst. 1 zákona č. 235/2004 Sb. pro účely daně z přidané hodnoty rozumí daň na vstupu u přijatých zdanitelných plnění, u nichž vznikl plátcí DPH nárok na odpočet daně, který si uplatnil v daňovém přiznání za příslušné zdaňovací období, a to za předpokladu, že přijatá zdanitelná plnění použije pro uskutečnění své ekonomické činnosti (srov. BAKEŠ, M. a kol. Finanční právo. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 181), protože obviněný nebyl plátcem DPH a neměl nárok si cenu o tuto daň navyšovat. Proto poškození neměli právní důvod na uplatnění odpočtu daně, který jinak vzniká podle § 72 odst. 3 zákona č. 235/2004 Sb. dnem, ke kterému vznikla povinnost přiznat daň na výstupu (srov. § 72 odst. 1 věty druhé zákona č. 235/2004 Sb.).

46. V posuzovaném případě byli poškozeni v bodech 1. až 10. jako plátcí DPH příjemci úplatného zdanitelného plnění (viz § 2 odst. 2 zákona č. 235/2004 Sb. ve spojení s § 2 odst. 1 tohoto zákona), které jim poskytla společnost obviněného, A. J., o níž byli poškození na základě informací od obviněného a jím předložených daňových dokladů přesvědčeni, že je plátcem daně. Byli tak uvedeni v omyl, že si vynaloženou daň na vstupu budou moci odečíst. Jelikož však společnost A. J. plátcem DPH v předmětné době nebyla, DPH na vstupu nikdy neuplatnila a ani tak učinit nemohla, čímž bylo u uvedených poškozených v bodech 1. až 10. odečtení daně vyloučeno.

47. U všech poškozených proto jednáním obviněného vznikla škoda ke dni, kdy obviněnému v podkladech uvedenou cenu navýšenou o DPH obviněnému zaplatili. K tomuto datu byl obviněným spáchaný přečin podvodu dokonán.

48. Z těchto důvodů je významná ta výše škody, která byla u každého z poškozených způsobena, jak zcela správně rozhodly soudy nižších stupňů v přezkoumávaných rozhodnutích. Rozhodný zde nebyl výsledek daňového řízení poté, co poškození uplatnili svůj nárok na odpočet zaplaceného DPH, ať již byl, či nebyl daňový orgán důsledný ve směru doměření daně. Jednáním obviněného primárně vznikla škoda poškozeným, kteří v omylu zaplatili více, ač tak učinit fakticky neměli. Ke skutečnosti, že poškozeným ve skutcích ad 3., 4., 5., 6. a 9. byl státem přiznán odpočet daně, byla jim tak vrácena DPH uhrazená společností A. J., dodatečná daňová přiznání však nepodávali, a jim vrácené DPH tak dodatečně státu nevrátili, významně přispěla ta okolnost, že příslušný finanční úřad ke kontrole těchto daňových subjektů důsledně nepřistoupil. Pochybil tak státní orgán, který postupoval nedůsledně a nárok na odpočet uvedeným poškozeným přiznal, i když k tomu nebyly splněny zákonné podmínky. Tyto okolnosti však pro vznik škody ve smyslu naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu podle § 209 odst. 1, 3 tr. zákoníku u obviněného nemají význam (v té souvislosti přiměřeně srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2004, sp. zn. 11 Tdo 446/2004) a ve výroku určené výše způsobené škody jsou zcela správné.

49. Jestliže obviněný své výhrady ohledně výše škody ve stejném duchu promítl i v námitkách proti své povinnosti podle § 228 odst. 1 tr. ř. způsobenou škodu

nahradiť, a učinil tak prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., je možné je akceptovat, protože obviněný tvrdí, že škoda, kterou má zaplatit, byla vymezena v rozporu s hmotným právem. O rozpor s hmotným právem může jít zejména tehdy, byla-li výše škody způsobené trestným činem zjištěna mimo podmínky vymezené v § 137 tr. zákoníku, který určuje, jakým způsobem se výše škody stanoví. Jestliže je výše škody zjištěna v rozporu s tímto ustanovením, pak výrok o náhradě škody, který je založen na takovém zjištění, spočívá na nesprávném hmotněprávním posouzení, stejně jako v případě, kdy do výroku o náhradě škody je zahrnuta škoda, která není v příčinné souvislosti s posuzovaným trestným činem. Lze sem podřadit i vadu v posouzení otázky, kterým hmotněprávním předpisem se řídí režim náhrady škody (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 8. 2016, sp. zn. 8 Tdo 858/2016).

50. Nejvyšší soud shledal, že není pochybením, když výrokem podle § 228 odst. 1 tr. ř. soud prvního stupně rozhodl tak, že obviněný je povinen uhradit poškozené společnosti R. E. P. škodu (bod 1.) ve výši 73 665 Kč, společnosti P. (bod 2.) škodu ve výši 62 044 Kč, společnosti M. (bod 7.) škodu ve výši 168 727 Kč, společnosti S. E. CZ škodu ve výši 22 505 Kč, společnosti D. I. (bod 9.) škodu ve výši 81 368 Kč a společnosti B. (bod 10.) škodu ve výši 62 528 Kč. Vysvětlil totiž, že se uvedení poškození v adhezním řízení připojili s nárokem na náhradu škody a že bylo prokázáno, že obviněný jim způsobil škodu (viz strana 28 až 29 rozsudku soudu prvního stupně).

51. Odvolací soud na straně 17 svého usnesení konstatoval, že ve výroku, kterým byla soudem prvního stupně poškozeným, kteří se řádně připojili se svými nároky a tyto dokladovali, přiznána náhrada škody, neshledal pochybení.

52. Z uvedeného je zřejmé, že o nárocích těch poškozených, kteří se s požadavkem na náhradu škodu připojili, soudy rozhodly v souladu se všemi podmínkami, které jsou stanoveny v § 228 odst. 1 tr. ř., a to v návaznosti na závěry, které soudy učinily o vzniku majetkové újmy, jež poškozeným v bodech 1., 2., 7., 9., 10. vznikla.

53. Z těchto důvodů Nejvyšší soud uvedené námitky obviněného směřující proti výroku o náhradě škody nepovažoval za důvodné.

54. Obviněný v dovolání rovněž vytýkal, že soudy jemu za vinu kladený čin nesprávně právně posoudily proto, že nerespektovaly zásady plynoucí z principu subsidiarity trestní represe a *ultima ratio*, čímž uplatnil námitku, která s dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. sice koresponduje, jelikož jde o hmotněprávní výhrady mající podklad v § 12 odst. 2 tr. zákoníku, jíž však Nejvyšší soud též považoval za nedůvodnou. Soudy obou stupňů měly při závěru o tom, že obviněný uvedeným činem naplnil všechny formální znaky přečinu podvodu podle § 209 odst. 1, 3 tr. zákoníku, na paměti všechny významné podmínky, podle nichž je třeba zkoumat materiální korektiv společenské škodlivosti.

55. Ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku zvažovaly, že trestným činem je podle trestního zákoníku takový protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný

a který vykazuje znaky uvedené v tomto zákoně (§ 13 odst. 1 tr. zákoníku). Zásadně tedy platí, že každý protiprávní čin, který vykazuje všechny znaky uvedené v trestním zákoníku, je trestným činem a je třeba vyvodit trestní odpovědnost za jeho spáchání. Odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené je možné uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Společenskou škodlivost činu obviněného soudy zvažovaly s ohledem na konkrétní posuzovaný případ a hodnotily ji s ohledem na intenzitu naplnění kritérií vymezených v § 39 odst. 2 tr. zákoníku, a to ve vztahu ke všem znakům skutkové podstaty přečinu podle § 209 odst. 1, 3 tr. zákoníku. Správně shledaly, že nejde o čin, který s ohledem na zásadu subsidiarity trestní represe nebyl trestným činem z důvodu nedostatečné společenské škodlivosti případu, protože posuzovaný skutek z hlediska spodní hranice trestnosti po všech stránkách odpovídá běžně se vyskytujícím trestným činům dané skutkové podstaty. Pro tyto závěry braly v úvahu zejména okolnosti, za nichž byl čin spáchán, především to, že obviněný se činu, jenž je pokračujícím trestným činem, dopouštěl po dobu více než dvou let, kdy mnoha svým nájemcům (celkem u deseti poškozených) účtoval ceny zvýšené o DPH. Navíc škoda, kterou způsobil, se blížila hranici částky půl milionu Kč (ve výši 461 300,08 Kč), čímž naplnil kvalifikační znaky odstavce 3 § 209 tr. zákoníku, tj. škodu větší, ale blížící se hranici škody značné (viz § 138 odst. 1 tr. zákoníku). Nejednalo se tedy o přečin v základní skutkové podstatě, což činí trestný čin společensky závažnějším.

56. Ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku je princip subsidiarity trestní represe doplněn principem *ultima ratio*, ze kterého vyplývá, že trestní právo má místo pouze tam, kde jsou jiné prostředky z hlediska ochrany práv fyzických a právnických osob nedostatečné, neúčinné nebo nevhodné. Pokud se obviněný domáhal toho, že v jeho případě není nutné aplikovat prostředky trestního práva, ale postačovalo by uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu, soudy mu správně nevyhověly a důvodně shledaly, že v daném případě šlo o závažnou trestnou činnost, při které bylo nutné použít trestní represí, protože právní úprava odpovědnosti v oblasti práva občanského by byla zcela neúčinná, neboť porušení chráněných vztahů v tomto případě naplňuje znaky konkrétní skutkové podstaty kvalifikovaného trestného činu, a je tak namísto uplatňovat trestní odpovědnost, která s ohledem na oblast daňové ukázněnosti daňových poplatníků by v posuzovaném případě nebyla lépe a účinněji zajišťována uplatněním odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Třebaže právním vztahům, které mají v základu soukromoprávní povahu, poskytují primární ochranu předpisy práva mimotrestního, zvláště občanského a obchodního, neznamená to, že zásada subsidiarity trestní represe a z ní vyplývající princip *ultima ratio* bez dalšího vylučuje spáchání trestného činu a uložení trestní sankce při závažném porušení takových povinností, které lze jinak sankcionovat i mimotrestními prostředky. Není ani vyloučeno sou-

běžné uplatnění trestněprávní a soukromoprávní odpovědnosti, naopak to bude praktické v případech, kdy byla trestným činem poškozenému způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma anebo na jeho úkor získáno bezdůvodné obohacení (srov. § 43 a násl., § 228 a § 229 tr. ř.). V tomto případě však na čin obviněného jiná odpovědnost nedopadala, protože se zásadně a primárně jednalo o kriminální čin.

č. 38

57. Na základě těchto hledisek Nejvyšší soud shledal, že soudy obou stupňů nepochybily, jestliže dospěly k závěru, že posuzovaný případ je natolik škodlivý pro společnost, že je nezbytné na obviněného užít prostředky trestního práva, protože obviněný daňového práva zneužil ke svým ziskným a podvodným záměrům.

58. Ze všech těchto důvodů Nejvyšší soud dovolání jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.

Č. 39

Adhezní řízení, Poškození věřitele, Zvýhodnění věřitele
§ 228 tr. ř., § 222 tr. zákoníku, § 223 tr. zákoníku

Č. 39

Rozhodnutí soudu o povinnosti obviněného nahradit poškozeným majetkovou škodu (§ 228 a násl. tr. ř.), kterou jim způsobil trestnými činy poškození věřitele podle § 222 tr. zákoníku nebo zvýhodnění věřitele podle § 223 tr. zákoníku, nebrání okolnost, že tito poškození věřitelé přihlásili své neuspokojené pohledávky v insolvenčním řízení, které dosud neskončilo a které je vedeno nikoli ohledně majetku obviněného, ale ohledně majetku obchodní společnosti, jejímž jménem obviněný při spáchání trestné činnosti jednal.

V rozsahu, v jakém budou poškození věřitelé uspokojeni v insolvenčním řízení z majetku právnické osoby jako dlužníka, zanikne povinnost obviněného k náhradě škody ve vztahu k týmž uspokojeným pohledávkám.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 8. 2015, sp. zn. 5 Tdo 799/2015, ECLI:CZ:NS:2015:5.TDO.799.2015.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání, které podal obviněný L. P., proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 6. 1. 2015, sp. zn. 8 To 509/2014, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Třebíči pod sp. zn. 3 T 22/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Třebíči ze dne 5. 6. 2014, sp. zn. 3 T 22/2014, byl obviněný L. P. uznán vinným trestným činem poškození věřitele podle § 256 odst. 1 písm. b) zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění účinném do 31. 12. 2009 (dále ve zkratce „tr. zák.“), a přečinem zvýhodnění věřitele podle § 223 odst. 1, 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce „tr. zákoník“), kterých se dopustil skutky podrobně popsány pod body 1. a 2. ve výroku o vině v citovaném rozsudku.

2. Za tyto trestné činy byl obviněný odsouzen podle § 223 odst. 2 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 12 měsíců, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 2 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 30 měsíců. Postupem podle § 228

odst. 1 a § 229 odst. 2 tr. ř. bylo rozhodnuto o uplatněných nárocích poškozených na náhradu škody.

3. Proti zmíněnému rozsudku soudu prvního stupně podal obviněný odvolání, o kterém rozhodl Krajský soud v Brně usnesením ze dne 6. 1. 2015, sp. zn. 8 To 509/2014, tak, že ho podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodné.

č. 39

II.

Dovolání

4. Obviněný L. P. podal prostřednictvím svého obhájce dne 2. 4. 2015 proti citovanému usnesení Krajského soudu v Brně dovolání, které opřel o dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř. Podle názoru obviněného soudu v předchozím řízení nesprávně hodnotily důkazy a nezabývaly se ani otázkou, kdy se dozvěděl o stavu úpadku obchodní společnosti P., s. r. o. Jak dále obviněný zdůraznil, nemohl spáchat trestný čin, protože jde především o obchodní spor s věřiteli, kteří uplatňují své pohledávky v dosud neukončeném insolvenčním řízení. Obviněný vznesl námitky rovněž proti výroku o náhradě škody, kterému v této souvislosti vytkl, že poškození uplatnili své nároky v insolvenčním řízení proti jmenované obchodní společnosti, a nikoli proti němu jako fyzické osobě. Proto je přesvědčen, že věřitelé nemohou uplatňovat své nároky současně v adhezním řízení a v insolvenčním řízení. Závěrem svého dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadené rozhodnutí a aby podle § 265l tr. ř. přikázal věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud po zjištění, že byly splněny všechny formální a obsahové podmínky k podání dovolání, dospěl k následujícím závěrům.

6. Pokud jde o dovolací důvody, obviněný L. P. opírá své dovolání o § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř., tedy že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení a že bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 2 písm. a) až k) tr. ř.

7. K výkladu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Nejvyšší soud připomíná, že je dán zejména tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplnuje znaky žádného trestného činu.

Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v tom, že rozhodná skutková zjištění neposkytují dostatečný podklad k závěru, zda je stíhaný skutek vůbec trestným činem, popřípadě o jaký trestný čin se jedná. Podobně to platí o jiném nesprávném hmotněprávním posouzení, které lze dovodit za situace, pokud byla určitá skutková okolnost posouzena podle jiného ustanovení hmotného práva, než jaké na ni dopadalo. Tomuto dovolacímu důvodu však neodpovídá jen obecné tvrzení obviněného, podle něhož se soudy nižších stupňů údajně nevypořádaly se všemi podstatnými důkazy a nečinily správná skutková zjištění.

IV. Důvodnost dovolání

8. V návaznosti na uvedené závěry k výkladu a použití dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. se Nejvyšší soud zabýval obecnou námitkou obviněného L. P., kterou zpochybnil naplnění subjektivní stránky přečinu zvýhodnění věřitele podle § 223 odst. 1, 2 tr. zákoníku, jímž byl uznán vinným pod bodem 2. ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně. Tato námitka sice formálně odpovídá citovanému dovolacímu důvodu, byť ji obviněný rovněž založil především na polemice se skutkovými zjištěními, ale Nejvyšší soud ji nepovažuje za důvodnou. K tomu je třeba připomenout, že posuzovaného trestného činu se dopustí ten, kdo jako dlužník, který je v úpadku, zmaří, byť i jen částečně, uspokojení svého věřitele zvýhodněním jiného věřitele, a způsobí tak značnou škodu. Znak objektivní stránky této skutkové podstaty trestného činu spočívající ve „zvýhodnění jiného věřitele“ je naplněn tehdy, jestliže dlužník, který je v úpadku (resp. osoba jednáající jeho jménem ve smyslu § 114 odst. 2 tr. zákoníku), poskytne zvýhodněnému věřiteli takové plnění, které neodpovídá zásadě poměrného a rovnoměrného uspokojení všech věřitelů a jehož by dosáhli v konkursu [viz zejména § 1 písm. a), § 5 písm. a), § 244 a § 306 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů], a to na úkor ostatních věřitelů téhož dlužníka (viz rozhodnutí pod č. 6/2005-I. Sb. rozh. tr.). Podstata trestného činu zde tedy spočívá v tom, že zvýhodněný věřitel sice dostal od dlužníka plnění, na které by jinak měl právní nárok, avšak v důsledku úpadku dlužníka došlo plným nebo vyšším uspokojením pohledávky konkrétního (zvýhodněného) věřitele k poškození ostatních věřitelů tohoto dlužníka.

9. Pokud jde o subjektivní stránku posuzovaného trestného činu, předpokladem trestní odpovědnosti za jeho spáchání je úmyslné zavinění pachatele, který jako dlužník, jenž je v úpadku (resp. fyzická osoba jednáající za takového dlužníka ve smyslu § 114 odst. 2 tr. zákoníku), zcela nebo částečně zmaří uspokojení pohledávky svého věřitele zvýhodněním jiného věřitele, ač si z okolností musel být vědom toho, že jeho jednání může mít takový následek, a buď ho chtěl způsobit, anebo alespoň pro případ, že jej způsobí, s tím byl srozuměn.

10. Jak přitom mimo jiné vyplývá v nyní posuzované věci z rozhodných skutkových zjištění popsaných pod bodem 2. ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně, obviněný L. P. za přetrvávajícího stavu úpadku obchodní společnosti P., s. r. o., přednostně uhradil pohledávky pouze některých věřitelů na úkor jiných, přičemž „... věděl a byl srozuměn s tím, že jejich pohledávky zůstanou vzhledem k nedostatku majetku a výnosů společnosti P., s. r. o., zcela neuspokojeny...“. Z uvedených slovních formulací a z popisu jednání obviněného v rámci spáchaného skutku nelze podle názoru Nejvyššího soudu dovodit žádné pochybnosti o zavinění obviněného ve formě přímého úmyslu [§ 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku], jak správně uzavřely soudy obou stupňů.

11. Pro existenci zavinění obviněného mají v této věci význam i judikatorní závěry vyjádřené v rozhodnutí uveřejněném pod č. 10/2003 Sb. rozh. tr. Podle nich je předpokladem trestní odpovědnosti dlužníka, který se nachází v úpadku, za trestný čin zvýhodňování věřitele podle § 256a tr. zák., resp. nyní za trestný čin zvýhodnění věřitele podle § 223 tr. zákoníku, že pachatel jako dlužník (nebo osoba jednající za dlužníka ve smyslu § 90 odst. 2 tr. zák., nyní ve smyslu § 114 odst. 2 tr. zákoníku) v důsledku zvýhodnění některého ze svých věřitelů alespoň částečně zmařil uspokojení pohledávek ostatních věřitelů, přičemž i naplnění tohoto znaku musí být zahrnuto jeho úmyslným zaviněním. Pachatel zde tedy jedná se záměrem, aby se jako dlužník vyhnul poměrnému uspokojení pohledávek ostatních věřitelů, a buď tím chce alespoň částečně zmařit uspokojení jejich pohledávek, anebo si je alespoň vědom toho, že jeho jednání může mít uvedený následek, a pro případ, že jej způsobí, je s tím srozuměn. Takový předpoklad byl splněn podle názoru Nejvyššího soudu též u obviněného L. P. Závěr o naplnění subjektivní stránky trestného činu zvýhodnění věřitele podle § 223 odst. 1, 2 tr. zákoníku, jímž byl uznán vinným, zde tedy vyplývá nejen z charakteru a způsobu jednání obviněného popsaného ve skutkové větě ve výroku o vině pod bodem 2. v rozsudku soudu prvního stupně, ale i z ostatních rozhodných okolností, zejména pak ze záměru obviněného a z neodvratnosti následku v podobě porušení majetkových práv ostatních (poškozených) věřitelů obchodní společnosti P., s. r. o., a způsobení značné škody.

12. Ze shora konstatovaných důvodů proto Nejvyšší soud považuje námitky obviněného, jimiž zpochybnil své úmyslné zavinění, za neopodstatněné.

13. Dále se Nejvyšší soud zabýval argumentací obviněného, v níž v podstatě namítl nesprávné použití § 12 odst. 2 tr. zákoníku s poukazem na skutečnost, že v posuzované věci šlo jen o obchodní spor s věřiteli. Nejvyšší soud k tomu připomíná, že podle nového trestního zákoníku, který nabyl účinnosti dnem 1. 1. 2010 a podle něhož byl posuzován čin obviněného, sice trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, v kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Trestným činem je ovšem obecně každý protiprávní čin, který trestní zá-

kon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně (§ 13 odst. 1 tr. zákoníku). Zásadně tedy platí, že každý protiprávní čin, který vykazuje všechny znaky uvedené v trestním zákoníku, je trestným činem a je třeba vyvodit trestní odpovědnost za jeho spáchání. U obviněného L. P. pak nebylo zjištěno nic tak výjimečného, co by vylučovalo možnost uplatnění trestní represe vůči němu; ostatně ani sám obviněný ve svém dovolání neuvádí žádné skutečnosti, které by mohly zpochybnit závěr o společenské škodlivosti jím spáchaného činu, resp. nekonkretizuje, jaká jiná odpovědnost by u něj přicházela v úvahu. Naopak, povaha a rozsah jím porušených zákonných povinností a další okolnosti, zejména pak větší počet poškozených věřitelů a výše, v jaké bylo zmařeno uspokojení jejich pohledávek, svědčí o takové míře společenské škodlivosti činu spáchaného obviněným, která vyžaduje i uplatnění trestní odpovědnosti vůči němu a trestněprávních důsledků s ní spojených. Proto nemohlo dojít ani k namítanému pochybení při použití zásady subsidiarity trestní represe, jak naznačoval obviněný ve svém dovolání.

14. Nejvyšší soud však neakceptoval ani námítky obviněného proti výroku o náhradě škody. Obviněný označil výrok soudu prvního stupně, kterým ho zavázal k povinnosti nahradit poškozeným subjektům škodu, za nezákonný, neboť věřitelé uplatnili své nároky v insolvenčním řízení vedeném proti obchodní společnosti P., s. r. o., která je dlužníkem. Obviněný zde ovšem argumentuje v podstatě procesní překážkou a poukazuje na procesní § 228 tr. ř., což neodpovídá uplatněnému hmotněprávnímu dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., zejména když obviněný zpochybňuje i výši nároků poškozených věřitelů a namítá nedostatky v odůvodnění výroku o náhradě škody. Nejvyšší soud k tomu nad rámec citovaného důvodu dovolání uvádí následující.

15. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. platí, že odsuzuje-li soud obžalovaného pro trestný čin, kterým způsobil jinému majetkovou škodu nebo nemajetkovou újmu nebo kterým se na úkor poškozeného bezdůvodně obohatil, uloží mu v rozsudku, aby poškozenému nahradil majetkovou škodu nebo nemajetkovou újmu v penězích nebo aby vydal bezdůvodné obohacení, jestliže byl nárok včas uplatněn (§ 43 odst. 3 tr. ř.), nestanoví-li trestní řád jinak. Nebrání-li tomu zákonná překážka, soud uloží obžalovanému vždy povinnost k náhradě škody nebo k vydání bezdůvodného obohacení, jestliže je výše škody nebo rozsah bezdůvodného obohacení součástí popisu skutku uvedeného ve výroku rozsudku, jímž se obžalovaný uznává vinným, a škoda v této výši nebyla dosud uhrazena nebo bezdůvodné obohacení nebylo dosud v tomto rozsahu vydáno. Výrok o náhradě škody v rozsudku soudu prvního stupně pak odpovídá této zákonné směrnici, protože obviněný L. P. byl uznán vinným takovými trestnými činy, jimiž způsobil škodu na cizím majetku, kterou do rozhodnutí soudů nižších stupňů nenahradil. Přitom všichni poškození, jimž byly nároky na náhradu škody přiznány, uplatnili své nároky včas a řádně (§ 43 odst. 3 tr. ř.) a nevznikla zde žádná zákonná překážka, která by bránila takovému rozhodnutí o náhradě škody.

16. Překážkou uvedeného charakteru pak nemůže být ani okolnost, že poškození věřitelé přihlásili své neuspokojené pohledávky v insolvenčním řízení, které dosud neskončilo a které je ovšem vedeno ohledně majetku obchodní společnosti P., s. r. o., nikoli majetku obviněného. S ohledem na odlišnost zmíněných osob jako samostatných subjektů práva i na jejich majetkovou samostatnost, byť je obviněný jediným společníkem jmenované obchodní společnosti (viz přiměřeně rozhodnutí uveřejněné pod č. 41/2010-II. Sb. rozh. tr.), nic nebránilo soudu učinit výrok o povinnosti obviněného nahradit škodu způsobenou spáchanými trestnými činy. V rozsahu, v jakém budou poškození věřitelé uspokojeni v insolvenčním řízení z majetku zmíněné obchodní společnosti jako dlužníka, zanikne povinnost obviněného k náhradě škody ve vztahu k týmž uspokojeným pohledávkám.

17. Nejvyšší soud nemohl přisvědčit ani argumentaci obviněného, pokud soudům nižších stupňů vytkl, že ve vztahu k výroku o náhradě škody důsledně nezvážíly použití moderačních ustanovení obsažených v občanskoprávních předpisech. Možnost snížení náhrady škody (tzv. moderaci) upravovalo v době spáchání posuzovaných trestných činů § 450 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (s účinností od 1. 1. 2014 jde o § 2953 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník). Jak ovšem výslovně stanovila věta třetí citovaného ustanovení, náhradu nebylo možné snížit, byla-li škoda způsobena úmyslně. O úmyslné způsobení škody pak nepochybně jde i tehdy, jestliže škoda je následkem (účinkem) spáchaného úmyslného trestného činu, jak tomu bylo i v případě obviněného. Navíc zde v uvedené době platilo i § 386 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, které zcela vylučovalo snížení náhrady škody soudem a které se jako speciální ustanovení vůči § 450 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, použilo zejména ve vztazích mezi podnikateli při jejich vystupování v obchodněprávních vztazích.

18. K dovolacím důvodům podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., který rovněž uplatnil obviněný L. P. ve svém dovolání, Nejvyšší soud připomíná, že ho lze naplnit ve dvou alternativách. Podle první z nich je tento dovolací důvod dán tehdy, pokud bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku podaného proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí. V této variantě jde o procesní dovolací důvod, který spočívá v porušení práva na přístup strany k druhé soudní instanci, a to zejména ve formě odmítnutí nebo zamítnutí řádného opravného prostředku bez věcného přezkoumání napadeného rozhodnutí. Odvolání obviněného však bylo v souladu se zákonem a v řádně provedeném odvolacím řízení podle § 254 tr. ř. věcně přezkoumáno a za dodržení všech zákonných podmínek odvolací soud podle § 256 tr. ř. rozhodl o jeho zamítnutí. Procesní podmínky stanovené pro takové rozhodnutí odvolacího soudu tedy byly splněny, neboť nedošlo k omezení obviněného v přístupu

k odvolacímu soudu, a tudíž nemohlo dojít ani k naplnění zmíněného dovolacího důvodu v jeho první alternativě.

19. Podle druhé alternativy lze dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. shledat za situace, pokud v řízení, které předcházelo vydání napadeného rozhodnutí, byl dán některý jiný z důvodů dovolání obsažených v § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř. Obviněný pak spatřoval v předcházejícím řízení naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. K tomuto důvodu dovolání se Nejvyšší soud podrobně vyjádřil již výše, přičemž uzavřel, že námitky obviněného jsou nedůvodné.

20. Vzhledem k uvedenému dospěl Nejvyšší soud k závěru, že obviněný L. P. podal své dovolání proti rozhodnutí, jímž nebyly naplněny uplatněné dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř. Protože však jeho dovolání se v zásadě opírá o námitky, které jim sice odpovídají, ale Nejvyšší soud neshledal tyto námitky opodstatněnými, odmítl dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné, takže nepřezkoumával zákonnost a odůvodněnost napadeného rozhodnutí ani správnost řízení mu předcházejícího. Jde totiž o závěr, který lze učinit bez takové přezkumné činnosti pouze na podkladě spisu a obsahu dovolání, aniž bylo třeba opatřovat další vyjádření dovolatele či ostatních stran trestního řízení, nebo dokonce doplňovat řízení provedením důkazů podle § 265r odst. 7 tr. ř.

Č. 40

č. 40

Poškození věřitele, Spolupachatelství

§ 222 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a), odst. 4 písm. a) tr. zákoníku, § 23 tr. zákoníku

Při právní kvalifikaci činu obviněných manželů, kteří společným jednáním zmařili i jen částečně jednak společné závazky a jednak samostatné závazky vůči jejich věřitelům, jako trestného činu poškozování věřitele podle § 256 tr. zák. (nyní poškozování věřitele podle § 222 tr. zákoníku), je třeba rozlišit, který z manželů má na základě závazkového právního vztahu vůči věřiteli postavení dlužníka, tj. zda jeho jednání představuje poškozování vlastního věřitele podle § 256 odst. 1 tr. zák. (nyní § 222 odst. 1 tr. zákoníku) nebo poškozování věřitele jiné osoby ve smyslu § 256 odst. 2 tr. zák. (nyní § 222 odst. 2 tr. zákoníku). Takové společné jednání manželů, kterým při naplnění všech znaků skutkové podstaty trestného činu poškozování věřitele způsobili škodu velkého rozsahu, je třeba posoudit u každého z nich jako trestný čin poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a), odst. 4 tr. zák. [nyní poškozování věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a), odst. 4 písm. a) tr. zákoníku] spáchaný ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák. (nyní § 23 tr. zákoníku).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1249/2016, ECLI:CZ:NS:2017:5.TDO.1249.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání obviněných J. H. a Ing. V. H. zrušil ve výroku pod bodem I. rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. 5. 2016, sp. zn. 8 To 21/2012, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 6 T 119/2011 a sám rozhodl tak, že oba obviněné uznal vinným trestným činem poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a), odst. 4 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, dílem dokonaným, dílem ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák., uložil jim trest a rozhodl o náhradě škody.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 2 (dále i jen „nalézací soud“) ze dne 21. 11. 2011, sp. zn. 6 T 119/2011, byli obviněni J. H. a Ing. V. H. uznáni

vinnými trestným činem poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. b), odst. 4 tr. zák. dílem dokonáným, dílem ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., spáchaného ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák. Za tento trestný čin byli oba obvinění odsouzeni podle § 256 odst. 4 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání třiceti měsíců. Podle § 39a odst. 2 písm. b) za použití § 39 odst. 3 tr. zák. byli obvinění pro výkon tohoto trestu zařazeni do věznice s dozorem. Podle § 229 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád (dále jen „tr. ř.“), byly poškozené společnosti A. T., s. r. o., se sídlem P. 1, T. R., s. r. o., se sídlem P. 1, odkázány s nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

2. Městský soud v Praze, který projednal jako soud odvolací odvolání obviněných J. H., Ing. V. H., a poškozené společnosti A. C. L., rozhodl rozsudkem ze dne 10. 5. 2016, sp. zn. 8 To 21/2012, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. b), d), e) tr. ř. zrušil napadený rozsudek v celém rozsahu, a podle § 259 odst. 3 písm. a), b) tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněné J. H. a Ing. V. H. uznal vinnými trestným činem poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a), odst. 4 tr. zák. dílem dokonáným, dílem ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., kterého se měli dopustit tím, že ačkoli jako výluční majitelé nemovitosti na adrese P. 2 pronajímali část této budovy Ministerstvu práce a sociálních věcí České republiky, se sídlem P. 2, za měsíční nájemné ve výši 413 388 Kč do března 2007 včetně, po předchozí společné dohodě se společností A. E. H+H, s. r. o., se sídlem P. 2, jejímž jediným jednatelem byl obviněný J. H. a společníky obvinění J. H. a V. H. a syn obviněných J. H., uzavřeli dne 26. 3. 2007 nájemní smlouvu, kterou této společnosti celou nemovitost pronajali a zároveň jí udělili souhlas k tomu, aby totožné prostory opětovně pronajímala Ministerstvu práce a sociálních věcí České republiky, se kterým dne 6. 4. 2007 uzavřeli dohodu o ukončení původních nájemních smluv s účinností ke dni 15. 4. 2007, přičemž současně dne 6. 4. 2007 společnost A. E. H+H, s. r. o., uzavřela s Ministerstvem práce a sociálních věcí České republiky podnájemní smlouvu s účinností od 16. 4. 2007 za měsíční podnájemné ve výši 364 833,50 Kč, v období od listopadu 2007 do května 2008 pouze ve výši 336 682 Kč, jež mělo být hrazeno na bankovní účet společnosti, avšak již dne 18. 6. 2007 oznámila společnost A. E. H+H, s. r. o., Ministerstvu práce a sociálních věcí České republiky, že tohoto dne uzavřela smlouvu o půjčce s J. H., jakožto věřitelem, jemuž jako zajištění půjčky mají sloužit pohledávky vyplývající z podnájemní smlouvy ze dne 6. 4. 2007, na základě čehož bylo Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky vyzváno, aby měsíční podnájemné v období od července 2007 do června 2010 zaslalo na bankovní účet J. H., s nímž fakticky disponovali obvinění, přičemž na tento účet byly takto poukázány finanční prostředky za období od září 2007 do února 2009 a za květen 2009 v celkové výši 6 734 776 Kč, zatímco za březen a duben 2009 a za období od června 2009 dále byly finanční prostředky zaslány na účet soudního exekutora Mgr. J. V., a to jednak cestou soudní úschovy na základě usnesení Okresního soudu Praha-západ ze

dne 9. 2. 2009, sp. zn. 13 C 11/2009, jednak na základě exekučního příkazu ze dne 17. 4. 2009, sp. zn. 100 EX 1935/07, a to v celkové výši 6 399 230 Kč, a tohoto jednání se obvinění dopustili přesto, že si byli vědomi existence svých splatných závazků, četných pravomocných a vykonatelných exekučních titulů na základě soudních či správních rozhodnutí, jakož i generálního zákazu (inhibitoria) nakládat s veškerým svým majetkem včetně nemovitostí patřícím do společného jmění manželů pod sankci neplatnosti právních úkonů poté, co obviněné H. bylo dne 1. 2. 2007 doručeno usnesení Okresního soudu Praha-západ ze dne 14. 12. 2006, č. j. 13 Nc 3984/2006-3, kterým byla nařízena exekuce na majetek obviněné, o čemž obviněný H. věděl, neboť dne 30. 1. 2007 proti tomuto usnesení podal odvolání, v důsledku čehož byly nájemní smlouva z 26. 3. 2007 a podnájemní smlouva z 6. 4. 2007 neplatné, přičemž podnájemné zasílané Ministerstvem práce a sociálních věcí České republiky na účet J. H. bylo z tohoto účtu vybíráno obviněnými, vkládáno jako vklad J. H. do pokladny společnosti A. E. H+H, s. r. o., a z pokladny této společnosti vzápětí vypláceno obviněným jako nájemné z titulu předmětné nájemní smlouvy, čímž obvinění v úmyslu částečně zmařit uspokojení svých věřitelů fakticky odstranili část svého majetku spočívajícího v pravidelném měsíčním nájemném v nezanedbatelné výši, které jim jako vlastníkům předmětné nemovitosti zasílalo Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky na jejich účty postižitelné exekucí, neboť ten se stal v důsledku uvedeného zcela účelového jednání obviněných pro věřitele nedostupným, čímž v částce 6 734 776 Kč částečně zmařili a v částce 5 107 669 Kč se pokusili částečně zmařit uspokojení těchto věřitelů:

- 1) Ing. J. K., bytem J., s pohledávkou v základní výši 100 000 Kč,
- 2) A. ateliéru B., s. p., v likvidaci, nyní se sídlem P. 5 (nyní vydražitelky J. Š.), s pohledávkou v základní výši 355 000 Kč,
- 3) GTS C., s. r. o., dříve GTS N., s. r. o., se sídlem P. 3, s pohledávkou v základní výši 39 805,50 Kč, přičemž ke dni 6. 5. 2014 byla exekučně vymožena částka 36 193,40 Kč,
- 4) D&I C. L., se sídlem L., Spojené království Velké Británie a Severního Irsku, s pohledávkou v základní výši 18 610 Kč,
- 5) Ing. P. D., trvale bytem B., s pohledávkou v základní výši 5 000 000 Kč,
- 6) Okresní správa sociálního zabezpečení Praha-západ, se sídlem P. 9, s pohledávkou v základní výši 379 728,97 Kč,
- 7) A. C. L., se sídlem H. Building, D. 2, Irsko (nyní C. C., a. s.), s pohledávkou v základní výši 5 000 000 Kč,
- 8) C., a. s., se sídlem P. 1, s pohledávkou v základní výši 46 939 734 Kč, přičemž vůči tomuto věřiteli obžalovaní částečně zmařili uspokojení pohledávky pouze v částce 5 457 858,75 Kč ke dni 15. 12. 2008, kdy došlo k promlčení uvedené pohledávky, a v částce 6 384 586,25 Kč se pokusili zmařit uspokojení tohoto věřitele.

3. Za tento trestný čin byl každý z obou obviněných odsouzen podle § 256 odst. 4 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání dvou let. Podle § 58 odst. 1, § 59 odst. 1 tr. zák. byl oběma obviněným výkon trestů podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání tří let. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byly poškozené společnosti A. T., s. r. o., se sídlem P. 1, a TST R., s. r. o., se sídlem P. 1 odkázány s nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Podle § 253 odst. 1 tr. ř. bylo odvolání poškozené společnosti A. C. Ltd. se sídlem H. Building, D. 2, Irsko (nyní C. C., a. s.), zamítnuto.

4. Je třeba uvést, že odvolací soud v předmětné věci rozhodoval již potřetí, když jeho první rozsudek ve věci ze dne 4. 7. 2012, sp. zn. 8 To 21/2012, byl zrušen usnesením Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 5 Tdo 700/2013-I., a druhý rozsudek ze dne 17. 6. 2014, sp. zn. 8 To 21/2012, byl zrušen usnesením Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2015, sp. zn. 5 Tdo 1645/2014. V posledně uvedeném zrušovacím usnesení Nejvyšší soud odvolacímu soudu uložil, aby v novém řízení provedl důkaz znaleckým posudkem Ing. V. M. a zabýval se okolnostmi, které z tohoto znaleckého posudku vyplynuly v porovnání se závěry znalkyně Ing. V. K. Ohledně pohledávky společnosti C., a. s., dříve A. T., s. r. o., v základní výši 46 939 734 Kč, odvolacímu soudu uložil, aby upravil svá skutková zjištění s ohledem na závěry, které učiní ve vztahu k promlčení této pohledávky, přičemž závěr o této předběžné otázce musí být jednoznačný. Pokud dospěje k závěru o promlčení této pohledávky, musí zvážit, zda jednání dovolatelů nepředstavovalo pokus poškození společnosti C., a. s. Nejvyšší soud dále uvedl, že odvolací soud zaktualizuje svá zjištění ohledně insolvenčního řízení, v němž podala společnost C., a. s., insolvenční návrh na obviněnou Ing. V. H., a vyžádá si spis Městského soudu v Praze, sp. zn. 51 Cm 42/1997, v němž je vedeno řízení o zaplacení částky 60 935 046 Kč s příslušenstvím.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 10. 5. 2016, sp. zn. 8 To 21/2012, ve spojení s rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 21. 11. 2011, sp. zn. 6 T 119/2011, podali obvinění J. H. a Ing. V. H. prostřednictvím svého obhájce JUDr. V. T. dovolání z důvodů podle § 265b odst. 1 písm. b) a g) tr. ř. Ve vztahu k druhému z uvedených dovolacích důvodů mimo jiné namítli, že odvolací soud se nevypořádal s námitkami formulovanými v jejich podáních ze dne 16. 3. 2016, 18. 3. 2016, 22. 3. 2016, 7. 4. 2016, 19. 4. 2016 a 20. 2. 2016. V těchto podáních zaprvé namítali, že postižení pohledávky obžalovaných za jejich dlužníkem, společností A. E. H+H, s. r. o., z titulu nájemní smlouvy ze dne 26. 3. 2007, se neprovádí postižením účtu dlužníka povinného (společnosti A. E. H+H, s. r. o.). Zadruhé uvedli, že porušení tzv. generálního inhibitoria se vztahuje

výhradně k osobě oprávněného, který vedl v dané době vůči povinnému exekuci, tj. v daném případě k Ing. J. K. Dále namítli, že pohledávky některých tvrzených věřitelů (A. ateliér B. st. p. v likvidaci, Ing. P. D., A. C. Ltd., C., a. s.) zásadně popírali, přičemž pohledávka společnosti C., a. s., se promlčela v souladu s § 408 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ke dni 26. 4. 2006 (deset let od data odstoupení Investiční a Poštovní banky, a. s., od úvěrových smluv). Podle svého tvrzení navíc disponují dostatkem jiného (nemovitého) majetku, ze kterého mohou být uspokojeny pohledávky nezpochybnitelných věřitelů.

6. Dovolatelé dále s odkazem na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2015, sp. zn. 29 ICdo 32/2013, odvolacímu soudu vytkli, že pominul aktuální judikaturu Nejvyššího soudu k otázce tzv. společného dluhu manželů. Postavení dovolatelů v trestním řízení jako solidárních dlužníků vůči všem věřitelům je nesprávné, protože některé pohledávky jsou pohledávkami výlučně za jedním z nich.

7. Dovolatelé rovněž poznamenali, že hodnota jejich nemovitého majetku mnohonásobně převyšuje jejich dluh. Rozporovali zároveň závěr odvolacího soudu o neprodejnosti nemovitostí. Odvolací soud se navíc nevypořádal s námitkami týkajícími se insolvenčních návrhů, které podává společnost A. T., s. r. o., a společnost C., a. s., na majetek dovolatelů; věřitelé tak měli možnost přihlásit své pohledávky do probíhajících insolvenčních řízení, přičemž z důvodů účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení (tedy z důvodů stojících mimo vůli dovolatelů) nebylo možné exekuci na jejich majetek provést. Nařízený konkurs vůči dovolatelce Ing. V. H. byl nadto Vrchním soudem v Praze zrušen, což dále zpochybňuje existenci pohledávek tvrzených údajnými věřiteli.

8. Dovolatelé dále uvedli, že nelze dovodit jakýkoliv jejich úmysl, byť nepřímý, spáchat tvrzený trestný čin, případně shledat požadovaný stupeň společenské nebezpečnosti či škodlivosti. Skutek popsany ve výroku odvolacího soudu nevykazuje zákonné znaky trestného činu poškozování věřitele. Právní závěry nalézacího i odvolacího soudu jsou v extrémním nesouladu se skutkovými zjištěními. Závěrem svého mimořádného opravného prostředku dovolatelé navrhli, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. 5. 2016, sp. zn. 8 To 21/2012, opětovně zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k novému projednání a rozhodnutí. Podáním ze dne 11. 8. 2016 dovolatelé své dovolání doplnili o usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 7. 2016, č. j. 3 VSPH 2136/2016-A-300, kterým bylo zrušeno usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 23. 9. 2015, č. j. KSPH 36 INS 28162/2012-A-279, o prohlášení konkursu na majetek Ing. V. H.

9. Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství, jíž bylo dovolání obviněných J. H. a Ing. V. H. doručeno ve smyslu § 265h odst. 2 tr. ř., se k němu vyjádřila s tím, že pokud jde o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., nejprve konstatovala, že odvolací soud důsledně vycházel z právních názorů, které ve svém usnesení ze dne 19. 11. 2015, sp. zn. 5 Tdo 1645/2014, vyslovil Nej-

vyšší soud a doplnil dokazování tak, jak mu bylo předmětným usnesením uloženo. V návaznosti na doplněné dokazování odvolací soud změnil právní kvalifikaci trestného činu z § 256 odst. 1 písm. b) tr. zák. na § 256 odst. 1 písm. a) tr. zák., tj. došlo ke změně znaku „neexistujícího závazku“ na znak „odstranění části majetku“. Odvolací soud dále vyřešil veškeré otázky související s posouzením trestnosti jednání obviněných a jeho rozsahu. Upravil skutková zjištění týkající se pohledávky věřitele společnosti C., a. s., když určil jako datum promlčení této pohledávky 15. 12. 2008 a k tomuto datu také upravil částku, o kterou obvinění částečně zmařili uspokojení tohoto věřitele. Státní zástupkyně odmítla i námitku, podle které mohli věřitelé uspokojit své pohledávky z nemovitého majetku obviněných a odkázala v tomto směru na předchozí vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 21. 1. 2015, sp. zn. 1 NZO 1277/2014.

10. Závěrem svého vyjádření státní zástupkyně navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání obviněných podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl. Současně navrhla, aby Nejvyšší soud toto rozhodnutí učinil v souladu s § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání.

11. Nejvyššímu soudu zaslala své vyjádření i poškozená společnost A. T., s. r. o., přičemž ve svém podání, z důvodů v něm podrobně rozvedených, rozporovala závěr odvolacího soudu, že poškozená nebyla věřitelem obviněných, protože pohledávky společnosti C., a. s., na ni nepřešly a že mělo dojít k jejich promlčení.

12. Nejvyššímu soudu bylo dále dne 1. 3. 2017 doručeno podání dovolatelů prostřednictvím jejich obhájce, kterým reagovali k výzvě Nejvyššího soudu na možnost odlišné právní kvalifikace jejich jednání. V tomto podání upozorňovali na svůj majetek, který podle jejich názoru mohl sloužit k uspokojení pohledávek věřitelů. Zároveň opakovaně rozporovali existenci některých pohledávek, konkrétně věřitele Ing. P. D. a společnosti A. C. Ltd., a opětovně uplatňovali námitku promlčení společnosti C., a. s.

13. V podání ze dne 9. 3. 2017 dovolatelé prostřednictvím svého obhájce uvedli, že obviněný J. H. v rámci insolvenčního řízení, vedeném pod sp. zn. KSPH 66 INS 6953/2016, uplatnil z pozice dlužníka námitku promlčení pohledávky společnosti A. T., s. r. o. Krajský soud v Praze, který usnesením ze dne 2. 3. 2017, sp. zn. KSPH 66 INS 6953/2016, zjistil úpadek dlužníka J. H. a prohlásil na jeho majetek konkurs, konstatoval, že námitka promlčení není důvodná. Podle dovolatelů došlo ze strany Krajského soudu v Praze k omylu při rozhodování, protože jako podklad pro rozhodnutí hodnotil pohledávku, která v daném insolvenčním řízení nebyla přihlášena a dlužníkem této pohledávky nebyl obviněný J. H. Uvedená pohledávka byla judikována vůči jeho manželce a byla přihlášena v jiném insolvenčním řízení, vedeném pod sp. zn. KSPH 36 INS 28162/2012, ve kterém obviněná Ing. V. H. prokazuje její úhradu. K podání dovolatelé přiložili odvolání ze dne 6. 3. 2017 proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 2. 3. 2017, sp. zn. KSPH 66 INS 6953/2016, včetně tohoto usnesení.

14. K dovolání se rovněž vyjádřila společnost C., a. s., která v zásadě odkázala na obsah a znění vyjádření společnosti A. T., s. r. o., s tím, že odvolací soud v rozporu s relevantní judikaturou, citovanou ve vyjádření, zcela překvapivě dospěl k závěru o promlčení části pohledávek.

č. 40

III. Přípustnost dovolání

15. Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve v souladu se zákonem zkoumal, zda není dán některý z důvodů pro odmítnutí dovolání podle § 265i odst. 1 tr. ř., a na základě tohoto postupu shledal, že dovolání ve smyslu § 265a odst. 1, 2 písm. a) tr. ř. je přípustné, bylo podáno osobami oprávněnými [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.], řádně a včas (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.) a splňuje náležitosti dovolání. Protože dovolání lze podat jen z důvodů taxativně vymezených v § 265b tr. ř., Nejvyšší soud dále posuzoval, zda obviněnými vznesené námitky naplňují jimi tvrzený dovolací důvod, a shledal, že dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. byl uplatněn v souladu se zákonem vymezenými podmínkami. Následně se Nejvyšší soud zabýval důvodem odmítnutí dovolání podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř., tedy zda nejde o dovolání zjevně neopodstatněné, přičemž ani tento důvod pro odmítnutí dovolání neshledal. Vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud neshledal ani jiné důvody pro odmítnutí dovolání obviněných podle § 265i odst. 1 tr. ř., přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků napadeného rozhodnutí, proti nimž bylo toto dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadeným částem rozhodnutí předcházející. K vadám výroků, které nebyly dovoláním napadeny, Nejvyšší soud přihlížel, jen pokud by mohly mít vliv na správnost výroků, proti nimž bylo podáno dovolání.

16. Nejvyšší soud se v první řadě vypořádal s dovolacími námitkami obviněných J. H. a Ing. V. H., které podřadili pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř., a z důvodů v rozsudku podrobně rozvedených je shledal nepřipustnými.

17. Nejvyšší soud poté, co v obecné rovině vložil obsah a rozsah své přezkumné činnosti ve vztahu k dovolacímu důvodu uvedenému v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., se z těchto hledisek zabýval naplněním tohoto dovolacího důvodu ve vztahu k právnímu posouzení jednání obviněných J. H. a Ing. V. H.

IV. Důvodnost dovolání

18. Obvinění opětovně opakovali některé námitky, kterými se bránili již v předcházejícím řízení. Zejména namítali, že disponují dostatkem majetku, ze kterého mohou být uspokojeny pohledávky věřitelů (v této souvislosti upozorňovali

také na možnost postižení účtu společnosti A. E. H+H, s. r. o.). Touto obhajobou se však již Nejvyšší soud zabýval ve svém usnesení ze dne 19. 11. 2015, sp. zn. 5 Tdo 1645/2014, kde odkázal na zjištění odvolacího soudu, který poslal mnohaletou a bezvýslednou snahu věřitelů obviněných o uspokojení svých pohledávek. Nejvyšší soud pouze poukázal na některé rozdíly mezi znaleckými posudky Ing. V. M. a Ing. V. K., zpracovanými za účelem ocenění nemovitého majetku obviněných. Odvolací soud v souladu s jeho pokyny provedl důkaz znaleckým posudkem a jeho autora, znalce Ing. V. M., vyslechl ve veřejném zasedání dne 10. 5. 2016 (č. l. 3798–3801). Ve vztahu k porovnání závěrů tohoto posudku se závěry znalkyně Ing. V. K. odvolací soud následně uvedl, že rozdíly ve stanovení cen nemovitostí ve vlastnictví obviněných v obou posudcích nepovažuje za významné z důvodu odlišného časového okamžiku, k němuž byly znalecké posudky zpracovány, a také s ohledem na mnohaletou bezvýslednou snahu věřitelů domoci se svých pohledávek v civilním řízení (str. 37–38 rozsudku odvolacího soudu). Nejvyšší soud se s těmito závěry odvolacího soudu po přezkoumání obsahu uvedených znaleckých posudků (posudek Ing. V. K. na čl. 168–185 a posudek Ing. V. M. na č. l. 3731–3759) plně ztotožňuje a vzhledem k náležitému odůvodnění uvedených závěrů odvolacího soudu, ke kterým nemá co dodat, v podrobnostech odkazuje na odůvodnění rozsudku odvolacího soudu. K tomu Nejvyšší soud ještě dodává, že již ve svém posledním zrušujícím rozhodnutí aproboval závěr odvolacího soudu ohledně možnosti exekučního postižení účtu společnosti A. E. H+H, s. r. o., podle něž se finanční prostředky na účtu společnosti vůbec neobjevily, a proto je nebylo možné postihnout exekucí (str. 13–14 usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2015, sp. zn. 5 Tdo 1645/2014).

19. Obvinění ve svém dovolání také opakovaně rozporovali existenci a výši jednotlivých pohledávek. U věřitelů Ing. J. K., A. ateliéru B., státní podnik v likvidaci, GTS C., s. r. o., dříve GTS N., a. s., D&I C. L., dříve C., a. s., Ing. P. D., Okresní správy sociálního zabezpečení P.-z. a společnosti A. C. Ltd. (nyní C. C., a. s.), Nejvyšší soud v usnesení ze dne 19. 11. 2015, sp. zn. 5 Tdo 1645/2014, uvedl, že na základě dosud provedeného dokazování nevznikají pochybnosti o existenci, platnosti, nepromlčení a výši těchto pohledávek (viz str. 17 tohoto usnesení). Nejasnosti přetrvávaly pouze ohledně pohledávky společnosti C., a. s., resp. dříve společnosti A. T., s. r. o. Odvolacímu soudu proto uložil, aby podle § 9 odst. 1 tr. ř. vyřešil jako předběžnou otázku, kdo je poškozenou společností v bodě 8.) výroku o vině v rozsudku nalézacího soudu, a pokud by dospěl k závěru, že poškozeným věřitelem je společnost C., a. s., aby se zabýval i možným promlčením pohledávky ve vztahu k této společnosti. V této souvislosti Nejvyšší soud uložil odvolacímu soudu zaktualizovat svá zjištění ohledně vývoje insolvenčního řízení, v němž insolvenční návrh podala společnost C., a. s., na obviněnou Ing. V. H., a vyžádat si spis Městského soudu v Praze sp. zn. 51 Cm 42/1997, v němž je vedeno řízení o zaplacení částky 60 935 046 Kč s příslušenstvím. Odvolací soud tento pokyn

Nejvyššího soudu splnil, když z insolvenčního spisu, vedeného u Krajského soudu v Praze pod sp. zn. KSPH 36 INS 28162/2012, zrekapituloval seznam přihlášených pohledávek a zjistil stav řízení. V době rozhodování odvolacího soudu byl usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 23. 9. 2015, č. j. KSPH 36 INS 28162/2012-A-279, zjištěn úpadek dlužnice Ing. V. H. a prohlášen na její majetek konkurs, uvedené usnesení napadla Ing. V. H. odvoláním (str. 16–17 rozsudku odvolacího soudu). Svým podáním ze dne 11. 8. 2016 obvinění doplnili své dovolání o usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 7. 2016, č. j. 3 VSPH 2136/2015-A-300, kterým bylo usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 23. 9. 2015, č. j. KSPH 36 INS 28162/2012-A-279, zrušeno. Pokud jde o řízení o zaplacení částky 60 935 046 Kč s příslušenstvím, vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 51 Cm 42/1997, odvolací soud konstatoval, že věc nebyla dosud pravomocně rozhodnuta, a proto podle § 9 odst. 1 tr. ř. posoudil jako předběžnou otázku, kdo je věřitelem obviněných v bodě 8. výroku o vině v rozsudku nalézacího soudu a otázku promlčení této pohledávky (str. 12 rozsudku odvolacího soudu).

20. Odvolací soud zjistil, že se jednalo o pohledávku Investiční a Poštovní banky, a. s., vzniklou poskytnutím úvěru (smlouva o úvěru ze dne 5. 10. 1993 uzavřená s Ing. V. H. a J. H. pod jejich obchodním jménem H+H nakladatelství a vydavatelství, smlouva o úvěru ze dne 11. 11. 1993 uzavřená s J. H. a smlouva o úvěru ze dne 23. 6. 1994 uzavřená s J. H.). Investiční a Poštovní banka, a. s., od úvěrových smluv následně odstoupila a prostřednictvím žaloby ze dne 12. 2. 1997 se domáhala svých nároků soudní cestou. Smlouvou o postoupení pohledávky ze dne 12. 6. 1998 byla pohledávka ve výši 46 939 733,77 Kč postoupena společnosti C., a. s. Platnost postoupení byla pravomocně potvrzena soudy. Na základě uvedeného postoupení pohledávky vstoupila do civilního řízení ke dni 9. 12. 1998 společnost C., a. s., namísto Investiční a Poštovní banky, a. s. Dne 30. 12. 1999 uzavřela společnost C., a. s., smlouvu o postoupení 9/10 pohledávky na A. T. a dne 15. 9. 2001 uzavřela A. T. se společností C., a. s., komisionářskou smlouvu, v níž se zavázala jednat svým jménem na účet komitenta o postoupení celé pohledávky a následně uzavřít tuto smlouvu svým jménem na celou převádnou pohledávku. Na základě této smlouvy byla dne 2. 1. 2002 uzavřena smlouva o postoupení pohledávky, kterou byla celá pohledávka i za A. T. postoupena na společnost A. T., s. r. o. Společnost C., a. s., poté navrhla, aby namísto ní do řízení vstoupila jako žalobce společnost A. T., s. r. o., k čemuž došlo podle § 107a o. s. ř. usnesením Městského soudu v Praze ze dne 15. 11. 2004, sp. zn. 51 Cm 42/1997, které nabylo právní moci dne 15. 12. 2004. Usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 12. 2012, č. j. 9 Cmo 339/2012-788, které nabylo právní moci dne 18. 1. 2013, byl k návrhu společnosti A. T., s. r. o., ze dne 6. 10. 2009, podle § 92 odst. 1 o. s. ř. připuštěn vstup společnosti C., a. s., a A. T. do řízení na straně žalující. Odvolací soud dále přihlédl k rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 20. 4. 2010, č. j. 51 Cm 42/97-649, kterým Městský soud v Praze zamítl žalobu společnosti

A. T., s. r. o., proti J. H., Ing. V. H. a N. H+H, s. r. o., a ve kterém dospěl k závěru, že smlouvy o postoupení pohledávek mezi společností C., a. s., a A. T. a C., a. s., a A. T., s. r. o., jsou neplatné. Uvedený rozsudek byl sice zrušen rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 12. 2014, č. j. 9 Cmo 3/2013-889, ale pouze z důvodu procesního pochybení soudu prvního stupně. Vrchní soud se jinak co do závěru o neplatnosti postupných smluv ztotožnil se závěrem Městského soudu v Praze.

21. Odvolací soud měl proto za prokázané, že postoupení pohledávky mezi Investiční a Poštovní bankou, a. s., a společností C., a. s., bylo platné a že v době páchání trestné činnosti obviněných, které započalo dne 26. 3. 2007, měla společnost C., a. s., pohledávku vůči oběma obviněným. Odvolací soud dále dovodil, že okamžikem, kdy společnost C., a. s., přestala být účastníkem řízení, tj. od 15. 12. 2004, kdy nabylo právní moci usnesení Městského soudu v Praze ze dne 15. 11. 2004, sp. zn. 51 Cm 42/1997, jí počala běžet čtyřletá promlčecí lhůta stanovená v § 397 obchodního zákoníku, účinného v rozhodné době. K promlčení předmětné pohledávky společnosti C., a. s., tak došlo dne 15. 12. 2008, kdy tato promlčecí lhůta uplynula. V návaznosti na tato zjištění odvolací soud vyčíslil částku, kterou obvinění částečně zmařili uspokojení pohledávky společnosti C., a. s., na 5 457 858,75 Kč, která odpovídá odstranění nájemného od července 2007, resp. od září 2007, kdy Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky zasílalo podnájemné na účet syna obviněných J. H. až do 15. 12. 2008. V částce 6 384 586,25 Kč se obvinění pouze pokusili o částečné zmaření uspokojení tohoto věřitele, protože v důsledku promlčení ke dni 15. 12. 2008 trestné jednání obviněných nemohlo být pro nezpůsobilost objektu činu dokonáno (str. 29 rozsudku odvolacího soudu).

22. Jak již bylo shora zmíněno, obvinění J. H., Ing. V. H. ve svém dovolání namítali, že odvolací soud nesprávně posoudil okamžik, kdy došlo k promlčení pohledávky společnosti C., a. s. Konkrétně s odkazem na § 408 odst. 1 obchodního zákoníku tvrdili, že k promlčení pohledávky došlo nejpozději ke dni 26. 4. 2006, tj. deset let od data odstoupení Investiční a Poštovní banky, a. s., od úvěrových smluv. V podání ze dne 15. 3. 2016, na které ve svém dovolání odkazují (v dovolání je zřejmě chybně uvedeno datum 16. 3. 2016), nicméně uvádí jako datum promlčení 24. 5. 2006 (č. I. 3707). Nejvyšší soud připomíná, že smlouva o úvěru představovala v rozhodné době tzv. absolutní obchodní závazkový vztah [§ 261 odst. 3 písm. d) obchodního zákoníku], a promlčení pohledávky ze smlouvy o úvěru se proto řídilo obchodním zákoníkem (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2007, sp. zn. 21 Cdo 1918/2005). Podle § 392 odst. 1 obchodního zákoníku u práva na plnění závazku běží promlčecí doba ode dne, kdy měl být závazek splněn nebo mělo být započato s jeho plněním (doba splatnosti). Podle § 397 obchodního zákoníku, nestanoví-li zákon pro jednotlivá práva jinak, činí promlčecí doba čtyři roky. Podle § 402 obchodního zákoníku promlčecí doba

prestává běžet, když věřitel za účelem svého uspokojení nebo určení práva učení jakýkoli právní úkon, který se považuje podle předpisu upravujícího soudní řízení za jeho zahájení nebo za uplatnění práva v již zahájeném řízení. Podle § 408 odst. 1 obchodního zákoníku bez ohledu na jiná ustanovení tohoto zákona skončí promlčecí doba nejpozději po uplynutí deseti let ode dne, kdy počala poprvé běžet. Námitku promlčení však nelze uplatnit v soudním nebo rozhodčím řízení, jež bylo zahájeno před uplynutím této lhůty (pozn. Nejvyšší soud v tomto případě nerozlišuje dělení na lhůty a doby podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ale používá původní terminologii). Ustanovení § 408 odst. 1 obchodního zákoníku, kterým argumentují obvinění, upravuje tzv. absolutní promlčecí dobu, aniž by s tím, že před jejím uplynutím byla pohledávka uplatněna v soudním nebo rozhodčím řízení, spojovalo jakékoliv následky pro její běh. Jestliže právo bylo uplatněno v určitém soudním nebo rozhodčím řízení včas, ale během tohoto řízení uplynula desetiletá lhůta, k promlčení dochází, námitka promlčení je však v tomto řízení nepřijatelná (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4091/2010; ČÁP, Z., KOVAŘÍK, Z., POKORNÁ, J. Obchodní zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2009, komentář k § 408). Pokud jde o počátek běhu promlčecí doby, v případě odstoupení od úvěrové smlouvy počíná promlčecí doba běžet ohledně celého dluhu, když věřitel využije svého práva odstoupit od smlouvy a vyžádá vrácení celé dlužné částky (WEINHOLD, D. Promlčení a prekluze v obchodních závazkových vztazích. 3. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, str. 44). Podle zjištění odvolacího soudu odstoupila Investiční a Poštovní banka, a. s., od úvěrové smlouvy č. ... ke dni 23. 12. 1996, od úvěrových smluv č. ... a č. ... ke dni 26. 4. 1996 (str. 25 rozsudku odvolacího soudu). U první úvěrové smlouvy tedy došlo k uplynutí absolutní promlčecí doby ke dni 23. 12. 2006, u druhé a třetí úvěrové smlouvy ke dni 26. 4. 2006, v obou případech však před začátkem trestněprávního jednání obviněných. Zároveň je však nutné posoudit, zdali je možné námitku promlčení vůči společnosti C., a. s., úspěšně namítnout za situace, kdy Investiční a Poštovní banka, a. s., pohledávku vyplývající ze zmíněných úvěrových smluv v promlčecí lhůtě řádně uplatnila u soudu.

23. Podle zjištění odvolacího soudu přestala být společnost C., a. s., účastníkem řízení vedeného pod sp. zn. 51 Cm 42/1997 u Městského soudu v Praze usnesením tohoto soudu ze dne 15. 11. 2004, sp. zn. 51 Cm 42/1997, které nabylo právní moci dne 15. 12. 2004 (str. 27–28 rozsudku odvolacího soudu). Společnost C., a. s., následně podala návrh na opětovné přistoupení do řízení podle § 92 odst. 1 o. s. ř. až dne 6. 10. 2009. Z uvedeného vyplývá, že v době uplynutí absolutní promlčecí doby, tj. v případě úvěrové smlouvy č. ... ke dni 23. 12. 2006, u úvěrových smluv č. ... a č. ... ke dni 26. 4. 2006, již nebyla účastníkem v řízení vedeném u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 51 Cm 42/1997, v tomto řízení tedy řádně nepokračovala, a nemůže se proto vůči ní uplatnit zákaz námítky promlčení v § 408 odst. 1 obchodního zákoníku, podle kterého je tato námitka

nepřípustná v soudním nebo rozhodčím řízení zahájeném před uplynutím této promlčecí lhůty. Nejvyššímu soudu proto nezbylo než námitce obviněných vyhovět a v návaznosti na uvedené upravit výrok o vině tak, že ve vztahu ke společnosti C., a. s., představovalo jednání obviněných pouze poškozování tohoto věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a), odst. 4 tr. zák. ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák. Ve shodě s naukou, jejíž závěry jsou v projednávané věci s ohledem na aplikaci zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, uplatnitelné, lze navíc uzavřít, že šlo o pokus relativně nezpůsobit, kdy delikt nelze dokonat pouze v konkrétním případě, za jiných okolností by však mohl být dokonán [KRATOCHVÍL, V. a kol. Trestní právo hmotné (obecná část). 2. vydání, Brno: Masarykova univerzita, 1996, s. 191]. Po dobu trestněprávního jednání obviněných byla účastníkem řízení, ve kterém byla pohledávka uplatňována, pouze společnost A. T., s. r. o., která ovšem v důsledku chybějící aktivní věcné legitimace k vymáhání předmětné pohledávky nemohla být jednáním obviněných poškozena. Trestnost nezpůsobitého pokusu se nicméně posuzuje podle materiálního hlediska, tedy stupně společenské nebezpečnosti ve vztahu ke konkrétnímu činu, kdy je třeba posoudit zejména konkrétní význam okolností spoluurčujících nebezpečnost pro společnost a její stupeň (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2008, sp. zn. 8 Tdo 672/2008, a také NOVOTNÝ, O., DOLENSKÝ, A., JELÍNEK, J., VANDUCHOVÁ, M. Trestní právo hmotné, I. Obecná část. 3. vydání, Praha: Codex, 1997, s. 159). V této souvislosti nelze přehlédnout, že obvinění si byli vědomi uvedené pohledávky, která vůči nim byla po právu uplatňována, a také vůči ní jednali ve výroku tohoto rozsudku uvedeným způsobem, přičemž si museli být vědomi i spornosti otázky, kdo je vlastně aktivně věcně legitimován k vymáhání pohledávky, protože společnost C., a. s., podala dne 6. 10. 2009 návrh na opětovné přistoupení do řízení podle § 92 odst. 1 o. s. ř. Z rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 20. 4. 2010, č. j. 51 Cm 42/1997-649, nadto vyplývá, že obvinění původně namítali promlčení pohledávky již vůči Investiční a Poštovní bance, a. s., a rozporovali i postoupení pohledávky na společnost C., a. s. (č. l. 3083–3086).

24. S ohledem na vyjádření společnosti A. T., s. r. o., ze dne 30. 1. 2017, a společnosti C., a. s., ze dne 9. 3. 2017, Nejvyšší soud nad rámec uvedeného dodává, že Nejvyšší soud je vázán uplatněnými dovolacími důvody a jejich odůvodněním (§ 265f odst. 1 tr. ř.) a není povolán k revizi napadeného rozsudku z vlastní iniciativy. Zároveň platí, že i v dovolacím řízení se plně uplatní zásada zákazu *reformationis in peius* (§ 265p tr. ř.). Nejvyšší soud se proto v projednávané věci nezabýval posouzením platnosti smlouvy o postoupení pohledávky ze dne 2. 1. 2002, kterou byla celá pohledávka i za A. T. postoupena společností C., a. s., na společnost A. T., s. r. o. Ze stejného důvodu Nejvyšší soud ani nemohl posuzovat, zda obviněným nesvědčila námitka neplatnosti postupní smlouvy ve smyslu rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 31 Cdo 1328/2007, publikovaném pod č. 61/2010 Sb. rozh. obč., podle nějž při splnění notifikační povin-

nosti postupitele nemá dlužník (s výjimkou případů uvedených v § 525 zákona č. 40/1964, občanský zákoník) vůči postupníkovi ve sporu o úhradu pohledávky k dispozici obranu založenou na námitce neplatnosti smlouvy o postoupení pohledávky. Pokud odvolací soud na podkladě provedeného dokazování spisem vedeným u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 51 Cm 42/1997 dospěl k závěru o neplatnosti postupní smlouvy (navzdory výše zmíněné civilní judikatuře Nejvyššího soudu) a na základě toho dovodil nedostatek věcné legitimace společnosti A. T., s. r. o., Nejvyšší soud musel z tohoto závěru vycházet, neboť opačný postup by byl zcela zjevně v neprospěch obviněných J. H. a Ing. V. H., a tedy v rozporu se zásadou zákazu *reformationis in peius*, což vyjádřil i ve formulaci skutkové věty ve výroku o vině tím, že zde uvedl: „... u níž byl učiněn závěr o jejím promlčení“. S ohledem na uvedenou zásadu zákazu *reformationis in peius* a zmíněné rozhodné okolnosti se pak již vůbec nemohl zabývat tím, že jestliže v řízení pokračovala osoba (A. T., s. r. o.), o níž se věřitel (C., a. s.) důvodně domníval, že je novým věřitelem (že na ni byla pohledávka postoupena), a vrátila-li se společnost C., a. s., do řízení „ihned“ poté, kdy zjistila, že otázka aktivní věcné legitimace je sporná, bylo by možno učinit závěr, že v řízení řádně pokračovala, a proto by pro ní měly platit účinky podané žaloby (stavení promlčecí doby, resp. nemožnost přihlédnout k námitce uplynutí 10leté promlčecí doby).

25. Obvinění dále poukázali na aktuální judikaturu Nejvyššího soudu k otázce společného dluhu manželů, konkrétně na usnesení ze dne 31. 8. 2015, sp. zn. 29 ICdo 32/2013, publikované pod č. 60/2016 Sb. rozh. obč. S odkazem na uvedenou judikaturu namítali, že nejsou splněné podmínky pro to, aby obvinění představovali solidární dlužníky vůči všem označeným věřitelům. Nejvyšší soud k této judikatuře uvádí následující. V rozsudku ze dne 31. 8. 2015, sp. zn. 29 ICdo 32/2013, publikovaném pod č. 60/2016 Sb. rozh. obč., Nejvyšší soud přijal závěr, že věřitel, který s dlužníkem uzavřel smlouvu o úvěru nebo o půjčce, nemůže takovou pohledávku přihlásit do insolvenčního řízení vedeného na majetek manžela obligačního dlužníka. Uzavřením takové smlouvy totiž nevzniká věřiteli podle právní úpravy institutu společného jmění manželů v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013, za trvání dlužníka manželství žádná pohledávka vůči manželu dlužníka, přestože závazek, který na sebe smlouvou převzal, je závazkem, který tvoří společné jmění manželů ve smyslu § 143 odst. 1 písm. b) občanského zákoníku. Uvedený závěr platí bez zřetele k tomu, zda vůči obligačnímu dlužníku byla pohledávka ze smlouvy přiznána pravomocným a vykonatelným rozhodnutím. Nejvyšší soud v odkazovaném rozhodnutí navazoval především na rozsudek velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. 31 Odo 677/2005, publikovaný pod č. 24/2008 Sb. rozh. obč. Velký senát Nejvyššího soudu v tomto rozsudku uvedl, že závěr, podle něž by splnění závazku náležícího do společného jmění manželů, sjednaného jen jedním z manželů, mohl věřitel vymoci i (jen) po druhém z těchto manželů, by vnesl

právní nejistotu do právních vztahů vzniklých na základě smluv a prolamoval by zásadu vázanosti stran smluvním ujednáním. Velký senát dále upozornil na skutečnost, že závazky náležející do společného jmění manželů nasmlované jedním z manželů nemusí mít vždy charakter peněžitých závazků a druhý z manželů nemusí být k jejich splnění odborně vybaven. Zároveň by tento druhý manžel byl v režimu § 145 odst. 3 občanského zákoníku vázán povinnostmi plynoucími ze smlouvy, jejíž obsah nezná a stíhán sankcemi (smluvní pokuta, smluvený úrok z prodlení), o kterých nevěděl (jelikož se nepodílel na vzniku smlouvy). Především z těchto důvodů dospěl velký senát Nejvyššího soudu k závěru, že splnění závazku náležejícího do společného jmění manželů, sjednaného jen jedním z manželů, nemůže věřitel v nalézacím řízení vymoci po druhém z těchto manželů, přičemž právo věřitele domáhat se při výkonu rozhodnutí nebo exekuci uspokojení závazku povinného manžela postižením společného jmění manželů tím není dotčeno.

26. Nejvyšší soud připomíná, že podstatou trestného činu poškození věřitele podle § 256 tr. zák. je poškozovací jednání ve vztahu k majetku věřitelů, a objektivní stránka zahrnuje dvě formy jednání, které jsou samostatnými základními skutkovými podstatami: a) poškozování vlastního věřitele – jednání se dopouští sám dlužník (§ 256 odst. 1 tr. zák.) a b) poškozování cizího věřitele – jednání se dopouští jiná osoba než dlužník (§ 256 odst. 2 tr. zák.). Věřitelem je pak osoba, která má vůči pachateli, popř. jiné osobě (pokud se jedná o skutkovou podstatu poškozování cizího věřitele), právo na plnění zejména na základě existujícího závazkového právního vztahu, bez ohledu na to, zda důvodem vzniku takového vztahu je smlouva (občanskoprávní, obchodní, pracovní), nebo jiná v zákoně uvedená skutečnost jako způsobení škody, daňová či celní povinnost (ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. Trestní zákon: Komentář. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 1544–1545).

27. Vztáhneme-li výše shrnuté závěry Nejvyššího soudu, formulované především v rozsudku velkého senátu ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. 31 Odo 677/2005, týkající se závazků, náležejících do společného jmění manželů, avšak sjednaných jen jedním z manželů, ke skutkové podstatě trestného činu poškození věřitele podle § 256 odst. 1 a odst. 2 tr. zák., lze dospět k následujícímu. Pokud manžel dlužníka, který závazek sjednal, maří uspokojení věřitele svého manžela tím, že zničí, poškodí, zatají, zcizí nebo odstraní část majetku, náležejícího do společného jmění manželů (v režimu zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013), nelze takovéto trestněprávní jednání kvalifikovat jako maření uspokojení svého věřitele podle § 256 odst. 1 tr. zák. (resp. § 222 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník), ale pouze jako zmaření uspokojení věřitele jiné osoby podle § 256 odst. 2 tr. zák. (§ 222 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník). Opačný závěr by neodpovídal ustálené civilní judikatuře Nejvyššího soudu. Pokud totiž na základě této judikatury nemůže věřitel v nalézacím

řízení vymoci závazek náležející do společného jmění manželů, avšak sjednaný jen jedním z manželů, po druhém z manželů, nelze zároveň dovozovat, že tento druhý manžel poškozuje svého věřitele, jestliže zničí, poškodí, zatají, zcizí nebo odstraní část majetku, náležícího do společného jmění manželů. Tyto závěry se analogicky uplatní i v případech, kdy důvodem závazkového právního vztahu je i jiná skutečnost než smlouva, jako např. daňová či celní povinnost. Vzhledem k tomu, že Městský soud v Praze v napadeném rozsudku ze dne 10. 5. 2016, sp. zn. 8 To 21/2012, po zrušení rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 („nalézací soud“) ze dne 21. 11. 2011, sp. zn. 6 T 119/2011, podle § 259 odst. 3 písm. a), b) tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněné J. H. a Ing. V. H. uznal vinnými trestným činem poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a), odst. 4 tr. zák. dílem dokonaným, dílem ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., kterého se měli dopustit shora uvedeným skutkem (srov. bod 2 tohoto rozsudku), nevyjádřil v něm skutečnost, že každý z manželů se mohl dopustit poškozování věřitele podle odstavce 1 § 256 tr. zák. jen ve vztahu ke svým dluhům a svým věřitelům, zatímco k dluhům a věřitelům druhého z manželů mohl spáchat jen poškozování věřitele podle § 256 odst. 2 tr. zák. (v obou případech v závislosti na výši škody případně i podle § 256 odst. 3, 4 tr. zák.). Protože dovolání obviněných je z uvedených důvodů částečně důvodné, Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 věta první tr. ř. zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. 5. 2016, sp. zn. 8 To 21/2012, pokud jím bylo rozhodnuto ve výroku pod bodem I. o vině a trestu u obou obviněných a o odkázání poškozených společností A. T., s. r. o., a TST R., s. r. o., s jejich nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních, a rozhodnutí na zrušené části zrušených výroků tohoto rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Naproti tomu ponechal beze změny výrok, kterým bylo podle § 253 odst. 1 tr. ř. zamítnuto odvolání poškozené společnosti A. C. Ltd., se sídlem H. Building, D. 2, Irsko (nyní C. C., a. s.). Nejvyšší soud nepovažoval za nutné vracet věc odvolacímu soudu k opětovnému přezkoumání promlčení pohledávky pod bodem č. 8. výroku č. I odvolacího soudu a k přezkoumání právní kvalifikace jednání obviněných, když odvolacím soudem zjištěný skutkový stav Nejvyššímu soudu po doplnění dokazování o jednotlivé smlouvy, soudní rozhodnutí a další důkazní prostředky podrobně rozvedené pod body 31 a 32 umožňoval, aby ve věci podle § 265m odst. 1, 2 tr. ř. sám rozhodl, a to i na základě shora uvedeného právního posouzení otázky promlčení předmětné pohledávky společností C., a. s. Proto na možnost částečně odlišné právní kvalifikace Nejvyšší soud v souladu s § 225 odst. 2 (§ 190 odst. 2) tr. ř., *per analogiam*, připisem ze dne 2. 2. 2017 upozornil obhájce obviněných a poskytl mu lhůtu k vyjádření. Ve svém vyjádření ze dne 28. 2. 2017 dovolatelé prostřednictvím svého obhájce uvedli, že závazkový právní vztah mezi dlužníkem a věřitelem je obligatorním znakem skutkové podstaty trestného činu poškozování věřitele podle § 256 tr. zák., přičemž otázku existence a obsahu

tohoto právního vztahu musí soud v trestním řízení posuzovat samostatně jako předběžnou otázku, neboť jde o posouzení viny obviněného. Pravomocným rozhodnutím soudu v občanskoprávním řízení není soud v trestním řízení sice vázán, musí jej však zhodnotit jako důkaz a vypořádat se s argumenty v něm obsaženými. Dovolatelé dále namítali, že trestného činu podle § 256 odst. 1 tr. zák. ani jeho pokusu se nemůže dopustit dlužník, který poškozením svého majetku nebo jeho části pouze ztíží nebo oddálí uspokojení věřitele, jemuž zůstává možnost uspokojit svoji pohledávku z jiného dlužníkovu majetku. Ve zbytku vyjádření pak odvolatelé obdobně jako ve svém dovolání rozporovali jednotlivé pohledávky a argumentovali existencí majetku, ze kterého věřitelé mohli podle jejich tvrzení uspokojit své pohledávky.

28. Odvolací soud napadeným rozhodnutím zrušil rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 21. 11. 2011, sp. zn. 6 T 119/2011, v celém rozsahu, a znovu rozhodl o vině obžalovaných. K odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že na základě výpovědí svědků Ing. P. D., J. T., M. B., Ing. J. K., M. S., M. L., Mgr. J. K., T. S. a množství listinných důkazů dospěl k závěru, že společné jednání obviněného J. H. a obviněné Ing. V. H. spočívající v tom, že uzavřeli nájemní smlouvu ohledně předmětné nemovitosti se společností A. E. H+H, s. r. o., kterou pověřili k uzavření podnájemní smlouvy ohledně týchž nebytových prostor v domě, který vlastnili, s Ministerstvem práce a sociálních věcí České republiky a následně tato společnost, kterou vlastnili, uzavřela smlouvu o půjčce s dalším vlastníkem společnosti a synem obžalovaných a byl dán pokyn Ministerstvu práce a sociálních věcí České republiky, aby podnájemné z tohoto důvodu bylo zasláno na účet J. H., ..., nebylo pouhou snahou spravovat svůj majetek, ale bylo činěno v přímém úmyslu ve smyslu § 4 písm. a) tr. zák. částečně zmařit uspokojení v té době splatných a existujících pohledávek věřitelů obžalovaných odstraněním tohoto pravidelného a značného příjmu. Odvolací soud nemohl přijmout jako logické vysvětlení znalce Ing. I. S., že tento mechanismus byl pro společnost A. E. H+H, s. r. o., výhodný, neboť forma půjčky od společníka J. H. zajišťovala této společnosti pravidelné příjmy ve výši podnájemného. Znalkyně Ing. K. z účtů společnosti zjistila, že platby za nájemné od Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky byly na účet této společnosti od počátku zaslány řádně a včas. Obžalovaní měli v tomto směru i zkušenost z předchozí doby, kdy bylo na jejich účty nájemné tímto ministerstvem zasláno na základě nájemní smlouvy, uzavřené mezi nimi jako fyzickými osobami a ministerstvem. Jak vyplynulo z listinných důkazů, nájemní smlouva mezi obžalovanými a společností A. E. H+H, s. r. o., kterou společně se svým synem J. H. vlastnili, byla neplatná, neboť byla uzavřena v době, kdy Okresní soud Praha-západ usnesením pod sp. zn. 13 Nc 3984/2006 nařídil exekuci na majetek obviněné Ing. V. H. Obviněné Ing. V. H. bylo toto usnesení, které obsahuje výslovné poučení o tom, že od doručení usnesení nesmí se svým majetkem včetně nemovitostí a majetku ve společném jmění manželů

nakládat, doručeno dne 19. 1. 2007. V popisu skutku je chybně uvedeno datum 1. 2. 2007, tj. datum, kdy obžalovaná podala proti tomuto usnesení odvolání. Tato zřejmá nesprávnost však není pro posouzení viny obžalovaných významná. Usnesení o nařízení exekuce na majetek jeho manželky obviněné Ing. V. H. bylo obviněnému J. H. doručeno sice až dne 11. 6. 2007, tj. po uzavření uvedených nájemních a podnájemní smlouvy, pro posouzení subjektivní stránky obžalovaného je však podstatné, že již dne 30. 1. 2007 datoval odvolání proti němu (soudu došlo 1. 2. 2007). Jak obviněná Ing. V. H., tak obviněný J. H. tedy v době uzavření předmětných smluv nepochybně věděli, že nesmí se svým majetkem ve společném jmění manželů nakládat pod sankcí neplatnosti právního úkonu. Odvolací soud měl tato zjištění prokázána obsahem spisu Okresního soudu Praha-západ pod sp. zn. 13 Nc 3984/2006, kterým doplnil dokazování. Z obsahu uvedeného spisu, jakož i z dalších listinných důkazů je evidentní, že obvinění takto jednali cíleně a promyšleně v době, kdy na jejich majetek ve společném jmění se vztahovalo tzv. generální inhibitorium, tj. zákaz s ním nakládat, a v přímém úmyslu znemožnit svým věřitelům, kteří se intenzivně snažili prostřednictvím četných soudních žalob domoci uspokojení svých pohledávek, aby tyto mohli exektovat příkázáním pohledávky z účtů obviněných jako fyzických osob, kam Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky nájemné původně zasilalo. Tímto promyšleným a cíleně vedeným jednáním obvinění odstranili část svého majetku spočívajícího v pravidelných měsíčních příjmech od Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky, plynoucích z původní nájemní smlouvy. Na tomto závěru nic nemění písemné prohlášení Ing. J. K., že souhlasil s uzavřením nájemní smlouvy mezi obviněnými a A. E. H+H, s. r. o. (č. l. 3659 trestního spisu), neboť obžalovaní takto jednali v rozporu se zákazem disponovat majetkem, jak jim bylo uloženo výše citovaným rozhodnutím soudu v rámci exekučního řízení. Trestné jednání obviněných bylo evidentně reakcí na četné snahy jednotlivých věřitelů domoci se svých pohledávek v exekučním řízení a reakcí na již nařízené exekuční tituly. Tento závěr vyplývá z časových souvislostí mezi jednáním obžalovaných a četných soudních rozhodnutí. Obžalovaní jednali ve společném přímém úmyslu podle § 4 písm. a) tr. zák. (účinného do 31. 12. 2009) jako spolupachatelé ve smyslu § 9 odst. 2 tr. zák. zmařit tyto exekuce a alespoň částečně zmařit uspokojení svých věřitelů. K realizaci tohoto záměru obvinění jako jediní vlastníci domu ve V. ulici v P. 2 uzavřeli dne 27. 3. 2007 nájemní smlouvu ohledně této nemovitosti se společností A. E. H+H, s. r. o. (jejímž jediným jednatelem byl obviněný J. H. a společníky oba obvinění a jejich syn J. H.), současně dohodou ze dne 6. 4. 2007 (č. l. 371–372 spisu) ukončili nájemní vztah s Ministerstvem práce a sociálních věcí České republiky a jménem společnosti A. E. H+H, s. r. o., uzavřeli s Ministerstvem práce a sociálních věcí České republiky novou podnájemní smlouvu dne 6. 4. 2007 (č. l. 373–378 spisu), kterou uzavřel obviněný J. H. jako jediný jednatel uvedené společnosti. Již toto jednání bylo vedeno úmyslem obvi-

něných zmařit uspokojení pohledávek svých věřitelů odstraněním části svého majetku, konkrétně příjmu z nájmu uvedené nemovitosti, který byl postižitelný exekucemi příkázáním pohledávky z jejich účtu. Následné zaslání písemného oznámení (č. l. 380 spisu) o zřízení zástavního práva k budoucím pohledávkám na základě smlouvy o půjčce mezi spol. A. E. H+H, s. r. o., a J. H., které zaslal ministerstvu obviněný jako jednatel společnosti A. E. H+H, s. r. o., ve kterém bylo ministerstvo vyzváno, aby nájemné od července 2007 do června 2010 zasilalo na bankovní účet J. H., bylo již jen logickým krokem celého snažení obviněných vedeného úmyslem částečně zmařit uspokojení pohledávek svých věřitelů, které začalo právě ukončením nájemního vztahu s MPSV a pronajmutím nemovitosti společnosti A. E. H+H, s. r. o. V důsledku tohoto jednání nešly příjmy z nájmemného v nemalé měsíční výši na účty obžalovaných, které byly obstaveny exekucemi, jak vyplývá ze svědecké výpovědi exekutora Mgr. K. a z listinných důkazů, ani na účet společnosti A. E. H+H, s. r. o., který byl postižitelný exekucí podáním poddlužnické žaloby, ale na účet J. H., ze kterého si obžalovaní tyto peníze v hotovosti vybírali, jak bylo prokázáno příslušnými listinami. Tyto finanční prostředky pak byly formálně vkládány do pokladny společnosti A. E. H+H, s. r. o., jako vklad (půjčka) společníka J. H., a vzápětí v hotovosti vypláceny jako nájemné obžalovaným, kteří s nimi naložili nezjištěným a těžko zjištěným způsobem. Každopádně nebyly tyto finanční prostředky použity k alespoň částečnému uspokojení jejich věřitelů. Tyto skutečnosti byly prokázány výpisy z bankovních účtů společnosti A. E. H+H, s. r. o. (č. l. 482–494 spisu), a J. H., výběrovými doklady z účtu J. H. (č. l. 422–480 spisu), znaleckými posudky Ing. E. K. a Ing. I. S., jakož i z dodatečně v rámci odvolacího řízení předloženými příjmovými a výdajovými pokladními doklady společnosti A. E. H+H, s. r. o. Obhajoba obviněných vyplývající z jejich podání, že tyto příjmy mohli věřitelé postihnout u společnosti A. E. H+H, s. r. o., je proto účelová, neboť finanční prostředky se na účtu společnosti vůbec neobjevily, a nebylo je proto možné postihnout exekucí. Jediná dočasně úspěšná snaha exekutora V., který však finanční prostředky vymožené pro věřitele A. atelier B., s. p., v likvidaci, přímo od Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky zřejmě zpronevěřil, a je proto trestně stíhán, jak vyplývá z vyjádření JUDr. M. L., skončila rozhodnutím Okresního soudu Praha-západ sp. zn. 13 C 43/2009. Tento soud rozhodl pravomocným usnesením, že finanční prostředky z titulu podnájemní smlouvy z 6. 4. 2007 se z výkonu rozhodnutí vylučují, neboť tyto pohledávky z důvodu neplatnosti nájemní a podnájemní smlouvy pro porušení generálního inhibitoria nemohly být postiženy exekucí vedenou na majetek obžalovaných, tj. obžalovaní jako povinní neměli vůči ministerstvu žádnou pohledávku, kterou by bylo možno exekucí postihnout. Z uvedeného je zřejmé, jak úspěšné bylo plánovité jednání obžalovaných v úmyslu zmařit uspokojení svých věřitelů, neboť na základě neplatné nájemní a následně též neplatné podnájemní smlouvy vzniklo ministerstvu bezdůvodné obohacení v ceně obvyklého

nájemného, které po něm může požadovat společnost A. E. H+H, s. r. o., a nikoli obžalovaní, a tedy i věřitelé. Věřitelé se ze zákona nemohli uspokojit ani postižením majetku společnosti A. E. H+H, s. r. o., stejně tak nebyla, při neexistenci rozhodnutí civilního soudu o poddlužnické žalobě, postižitelná pohledávka obviněných vůči této společnosti z titulu nájemného, které se fakticky na účtu společnosti jako podnájemné ani neobjevilo (formálně protéklo pokladnou společnosti jako vklad J. H. a bylo vzápětí vyplaceno obviněným – viz str. 31–34 rozsudku odvolacího soudu). Tyto závěry odvolacího soudu plně odpovídají provedeným důkazům obsaženým ve spisu, které Nejvyšší soud přezkoumal ve smyslu podle § 265i odst. 3 tr. ř., a proto z nich vycházel při svých vlastních skutkových zjištěních.

29. Odvolací soud v napadeném rozhodnutí tak shledal obhajobu obviněných jako účelovou, neboť tuto hodnotil nikoli izolovaně, ale v kontextu s dalším jejich jednáním, konkrétně jednáním, za které byli pravomocně odsouzeni rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 sp. zn. 1 T 165/2006 ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 22. 5. 2012, sp. zn. 9 To 39/2010, v němž byli uznáni vinnými pokusem trestného činu poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a), odst. 4 tr. zák. (srov. str. 34–35 rozsudku odvolacího soudu). K tomu Nejvyšší soud považuje za nutné podotknout, že k tomuto odsouzení sice nelze v současné době již přihlížet, ale není podle ustálené judikatury vyloučeno přihlížet k vlastnímu jednání obviněných, jako součásti objektivní reality, kterou není možné zahladit (zahlázení, resp. fikce zahlázení se vztahuje jen k vlastnímu odsouzení – srov. č. 10/1974 Sb. rozh. tr.). Z jejich jednání v této předchozí trestní věci bylo podle závěru odvolacího soudu zřejmé, že nyní přezkoumávané trestné jednání obžalovaných, stejně jako shora uvedené předchozí jednání, bylo obviněnými vedeno stejným záměrem, byť jiným způsobem provedení (odstranění části svého majetku), částečně zmařit uspokojení svých věřitelů. Podstatné pro posouzení trestní odpovědnosti obžalovaných je skutečnost, že nyní přezkoumávané jednání není ojedinělým, ale je dalším z jednání obžalovaných, které navazuje na jejich předchozí podvodná jednání, která vždy vedli snahou vyhnout se plnění svých závazků z poskytnutých úvěrů či půjček vůči oprávněným věřitelům. Tato jednání vedla k poškozování věřitelů, kteří dlouhodobě při vynaložení značného úsilí i finančních prostředků se svých zákonných práv snaží domoci (v případě věřitelů s nejvyššími pohledávkami prakticky bezúspěšně). Odvolací soud se proto nemohl ztotožnit s odvolací námitkou obžalovaných, že neměli v úmyslu uspokojení pohledávek mařit a že jen díky neschopnosti exekutorů nebyl tento příjem obžalovaných postižen exekucí. Být mohly být vymáhány pohledávky věřitelů příkázáním pohledávky z účtů obžalovaných, na těchto byly zanedbatelné finanční prostředky, když obžalovaní pravidelný vysoký příjem z nájemného od Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky předmětným trestním jednáním odstranili a znemožnili částečné uspokojení věřitelů. O úspěšné snaze obviněných zmařit uspokojení svých věřitelů svědčí dále snaha soudního exekutora K., který

byl soudem pověřen k vymožení pohledávky ve výši 5 mil. Kč s příslušenstvím pro oprávněného D., neboť veškeré jím nařízené exekuční příkazy z 4. 5. 2007, sp. zn. 043 EX 395/2007 (č. l. 76–778 spisu), tj. nařízené prodeje nemovitostí ve vlastnictví obžalovaných ve V. Ú., v J., na H. – N. S., ve V. ulici, 2/3 nemovitosti na S., nařízené srážky ze mzdy obou obviněných, postižení majetkových práv (podílu obviněných ve společnosti N. H+H a společnosti A. E. H+H, s. r. o.), příkázání pohledávky z účtů obžalovaných u bank, prodej movitých věcí obviněných vedly k vymožení zanedbatelné finanční částky. Stejně skončila snaha pověřeného soudního exekutora K. k uspokojení věřitele obžalovaných D&H C. L., jehož snaha o vymožení pohledávky exekučními příkazy z 6. 3. 2008, sp. zn. 37 Ex 12140/07 (č. l. 913–915 spisu), prodejem nemovitostí obžalovaných ve S., J., V. Ú., byla bez úspěchu. Subjektivní stránka trestného jednání obžalovaných vyplývá i z dalších listinných důkazů. Těmito je prokázáno, že obžalovaní zakládali různé společnosti, fingovali prodej podniku, a přestože byl soudem prohlášen za neplatný, jsou nadále podnik a s ním spojené nemovitosti předmětem dražby nerealizované více než 10 let, jak bylo prokázáno též výpovědí svědka Ing. J. K., jak správně uzavřel obvodní soud. Odvolací soud proto nepochyboval, že tato „nedobrovolná dražba“ má sloužit k blokaci nemovitostí vůči ostatním věřitelům a možnosti vymožení jejich pohledávek. Uspokojení věřitelů nebylo možné ani prodejem nemovitostí ve vlastnictví obviněných, které byly Ing. V. K. znalkyní z oboru ekonomiky, odvětví ceny a odhady nemovitostí ohodnoceny obvyklou (tržní) cenou k 18. 3. 2007 v celkové výši 152 470 000 Kč [nemovitosti v J. částkou 7 100 000 Kč a 3 170 000 Kč, nemovitosti v k. ú. S. částkou 1 200 000 Kč (2/3 rodinného domku), v P. p. S. částkou 3 500 000 Kč, v ulici N. S., P. 1, částkou 42 500 000 Kč a domu v P. 2, V. ulici, částkou 95 000 000 Kč]. K znemožnění snahy řady exekutorů o vymožení pohledávek jednotlivých věřitelů, jak je shora uvedeno, směřovaly též snahy obviněných zřídít na nemovitostech v P. věcná břemena pro N. H+H, což se jim podařilo jen u nemovitosti N. S., díky čemuž je podle znalkyně tato nemovitost těžko prodejná (srov. str. 35–36 rozsudku odvolacího soudu). Nedůvodná byla podle odvolacího soudu i námitka obviněných, že nemohli být zkráceni všichni věřitelé, neboť tito věřitelé by nebyli uspokojováni při výkonu rozhodnutí poměrně, nýbrž podle pořadí svých pohledávek. Podle názoru odvolacího soudu není pro posouzení viny obviněných podstatné, v jakém pořadí byly pohledávky jednotlivými věřiteli přihlášeny, a v jakém pořadí by proto měly být uspokojeny. Podstatné je to, že pohledávky věřitelů v době posuzovaného trestného jednání obviněných existovaly, byly splatné, existovaly exekuční tituly na ně a že díky odstranění příjmů obviněných z nájmu nebytových prostor Ministerstvu práce a sociálních věcí České republiky bylo uspokojení pohledávek těchto věřitelů zčásti zmařeno. Není rozhodné ani to, že nájem z nemovitosti ve V. ulici nemohl postačovat k uspokojení všech pohledávek věřitelů, neboť k naplnění zákonných znaků skutkové podstaty trestného činu poškození věřitele

podle § 256 tr. zák. stačí i částečné zmaření uspokojení pohledávky věřitelů, k čemuž došlo, přičemž není rozhodné a v rámci trestního řízení ani účelné stanovit, v jaké konkrétní částce byl ten který věřitel zkrácen v důsledku trestného jednání obžalovaných. Podle odvolacího soudu nebylo ani podstatné to, že se exekutorovi V. podařilo srazit z příjmů obžalovaných částku převyšující pohledávku v základní výši 355 000 Kč, neboť i v tomto případě došlo ke zkrácení věřitele jednáním obžalovaných, neboť v době trestného činu tato pohledávka prokazatelně existovala a úmyslné jednání obviněných směřovalo ke zmaření uspokojení této pohledávky (str. 37 rozsudku odvolacího soudu). Se všemi těmito závěry se Nejvyšší soud v souladu již se závěry učiněnými v předchozích jeho rozhodnutích plně ztotožňuje, a proto na ně z hlediska nových skutkových zjištění může odkázat.

30. Dále odvolací soud uvedl, že si je vědom toho, že trestní odpovědnost obžalovaných podle § 256 odst. 1 tr. zák. by byla vyloučena, pokud by měli věřitelé reálnou možnost uspokojit své pohledávky z jiného dlužnickova majetku a bez jeho zavinění této možnosti nevyužili. Tak tomu v daném případě není. Shora uvedené pokusy soudem pověřených exekutorů svědčí o tom, že jednání obžalovaných popsané ve skutkových zjištěních tohoto rozsudku bylo úspěšné, tedy že odstraněním pravidelného příjmu v podobě od Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky vedlo k částečnému zmaření uspokojení jejich věřitelů. Na tomto závěru nic nemění výsledky doplněného dokazování, které provedl městský soud k závaznému pokynu Nejvyššího soudu a kdy vyslechl znalce Ing. M. k jeho znaleckému posudku. Ačkoliv obvyklá cena nemovitostí ve vlastnictví obžalovaných ke dni vypracování znaleckého posudku 10. 9. 2012 činila podle znalce Ing. M. 160 700 000 Kč, a obvyklá cena stanovená znalkyní Ing. K. částkou 152 470 000 Kč, nepovažoval odvolací soud tyto rozdíly za významné, nejen proto, že znalkyně Ing. K. stanovila cenu nemovitostí obžalovaných k 18. 6. 2007, ale též pro shora uvedené skutečnosti (mnohaletá bezvýsledná snaha četných věřitelů domoci se svých pohledávek cestou civilního řízení). Také v tomto směru je závěr odvolacího soudu odpovídající provedeným důkazům, na které odvolací soud odkázal a které Nejvyšší soud podle obsahu spisu přezkoumal, a proto se s ním Nejvyšší soud plně ztotožnil a při svém závěru o vině z něj vycházel.

31. K námitce obžalovaných ohledně vyčíslení škody odvolací soud ve svém napadeném rozsudku s odkazem na konstantní judikaturu uvedl, že škoda způsobená trestným činem podle § 256 tr. zák. je hodnota zmařené pohledávky věřitele, případně její neuspokojené části, kterou by bylo možno uspokojit, pokud by obžalovaní nejednali způsobem uvedeným v § 256 odst. 1 písm. a) tr. zák. Odvolací soud upravil skutková zjištění ohledně výše škody. Obvodní soud správně zjistil, že obžalovaní částečně zmařili uspokojení svých věřitelů v částce 6 734 776 Kč, kterou zaslalo Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky na účet J. H. a kterou obžalovaní obdrželi formálním tokem přes pokladnu společnosti A. E. H+H, s. r. o. Další částkou ve výši 5 107 669 Kč se obžalovaní pokusili uspokojit

jení svých věřitelů zmařit, přičemž k dokonání díky aktivitě exekutora V. nedošlo [jedná se o nájemné za měsíce březen 2009 až červen 2010 (s výjimkou května 2009)], jak byl dán společností A. E. H+H, s. r. o., pokyn tomuto ministerstvu, které začalo nájemné na účet J. H. zasílat až v září 2007. Odvolací soud proto oproti skutkovým zjištěním obvodního soudu snížil celkovou výši škody ve prospěch obžalovaných. Také tyto závěry odvolacího soudu mají oporu v provedeném dokazování, doplněném na základě pokynů Nejvyššího soudu v jeho předchozích usneseních, a proto z nich Nejvyšší soud v tomto rozsudku vycházel.

32. Pokud jde o jednotlivé pohledávky uvedené pod body 1–7 výroku o vině, v projednávané věci ze skutkových zjištění odvolacího soudu a ze spisového materiálu vyplývá, že pohledávka Ing. J. K. (pohledávka č. 1) se zakládá na ústní smlouvě o půjčce ze dne 1. 8. 2006 s obviněnou Ing. V. H., kterou obviněná uznala co do důvodu a výše v exekutorském zápise ze dne 30. 11. 2006, sp. zn. 087 EZ08/06 (č. l. 974). Pohledávka A. atelieru B., státního podniku v likvidaci (pohledávka č. 2), se zakládala na smlouvě o koupi nemovitosti, domu a pozemků v k. ú. N. M., zapsané na listu vlastnictví, uzavřené oběma obviněnými dne 21. 9. 1994 (č. l. 986–989). Pokud jde o pohledávku věřitele GTS C., s. r. o. (podle údajů v obchodním rejstříku, zapsaných dne 2. 1. 2015, došlo v důsledku realizace fúze sloučením k zániku společnosti a přechodu jejího jmění na nástupnickou společnost T-Mobile Czech Republic, a. s.), dříve GTS N., a. s. (pohledávka č. 3), tato vyplývá z nezaplacených telefonních poplatků obviněným J. H., jak potvrdil Český telekomunikační úřad ve svém rozhodnutí ze dne 19. 2. 2007 (č. l. 2627–2628). Pohledávka společnosti D&I C. L., dříve C., a. s. (pohledávka č. 4), podle skutkových zjištění odvolacího soudu vyplývá z leasingových smluv uzavřených s obviněným J. H. (č. l. 1042 a 1060). Co se týče pohledávky Ing. P. D. (pohledávka č. 5), ta je založena na směnce vlastní ze dne 14. 7. 1997 vystavené společností N. H & H, a. s., za kterou se oba obvinění zaručili jako avalové (viz rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 7. 11. 2003, sp. zn. 47 Cm 96/2003, č. l. 356–361). V odkazovaném rozsudku se Krajský soud v Praze podrobně zabýval předmětnou pohledávkou vyplývající ze směnky a dospěl k závěru, že oba obvinění mají postavení přímých dlužníků ze směnky. Odkázal zejména na čl. I § 32 zákona č. 191/1950 Sb., směnečného a šekového, který se uplatní i ve vztahu k směnce vlastní (viz čl. I § 77 odst. 3 tohoto zákona), podle něž je směnečný rukojmí zavázán jako ten, za koho se zaručil. Směnečný rukojmí akceptanta nebo výstavce směnky je přitom zavázán jako dlužník přímý a zároveň je solidárně zavázán společně s ostatními dlužníky ze směnky podle čl. I § 47 odst. 1 (viz také KOTÁSEK, J. Zákon směnečný a šekový: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2013, komentář k § 32). Lze proto uzavřít, že Ing. P. D. vystupoval v postavení věřitele vůči oběma obviněným. Pohledávka Okresní správy sociálního zabezpečení P.-z. (pohledávka č. 6) představuje neuhrazené pojistné obviněných. U obviněné Ing. V. H. činila dlužná částka 164 946 Kč (126 493 Kč jakožto dluh

obviněné jako OSVČ na pojistném a 38 453 Kč jako zaměstnavatele) a u obviněného J. H. 214 782,97 Kč (161 609 Kč jakožto dluh obviněného jako OSVČ na pojistném a 53 173, 97 Kč jako zaměstnavatele). Z těchto důvodů Nejvyšší soud rozdělil pohledávku Okresní správy sociálního zabezpečení P.-z. tak, jak je ve výroku tohoto rozsudku uvedeno, tj. vůči obviněné Ing. V. H. v částce 164 946 Kč a vůči obviněnému J. H. v částce 214 782,97 Kč, tj. v celkové základní výši 379 728,97 Kč. Pohledávka společnosti A. C. Ltd., nyní C. C., a. s. (pohledávka č. 7), vznikla původně z úvěrové smlouvy uzavřené dne 22. 11. 1995 mezi Evrobankou, a. s., a N. H + H, a. s. (č. l. 1130–1131), včetně příslušných dodatků. K zajištění úvěru byla dne 11. 6. 1996 s N. H & H, a. s., podepsána vlastní směnka, splatná na viděnou, za jejíž zaplacení převzali směnečné rukojemství oba obvinění (č. l. 1129) a na jejímž základě byl Krajským obchodním soudem v Praze vydán dne 20. 9. 1999 směnečný platební rozkaz, č. j. SM 575/99-11 (č. l. 1144), kterým uložil obviněným a N. H & H, a. s., společně a nerozdílně zaplatit směnečný peníz s úroky, směnečnou odměnou a náhradu nákladů řízení (srov. také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3045/2010). I v případě této pohledávky jsou proto oba obvinění v postavení dlužníků.

33. Z uvedeného přehledu je zřejmé, že u pohledávek č. 2, 5, 7 figurují jako dlužníci oba obvinění. Ve vztahu k těmto pohledávkám lze proto jednání obviněných kvalifikovat jako poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a) tr. zák. (zmaření uspokojení svého věřitele). Naproti tomu pohledávka č. 1 představuje pohledávku výlučně za obviněnou Ing. V. H. a pohledávky č. 3 a 4 pohledávky výlučně za obviněným J. H. U těchto pohledávek proto platí, že jednání druhého z manželů, tj. toho, který v závazkovém vztahu nemá postavení dlužníka, lze kvalifikovat pouze jako poškozování věřitele podle § 256 odst. 2 písm. a) tr. zák. (zmaření uspokojení věřitele jiné osoby). U pohledávky č. 6 se jedná zčásti o dluh obviněné Ing. V. H. a zčásti obviněného J. H. V částce odpovídající vlastnímu dluhu, lze proto jednání obviněných kvalifikovat jako poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a) tr. zák. a ve zbytku podle § 256 odst. 2 písm. a) tr. zák. (zmaření uspokojení věřitele jiné osoby). Složitější je situace ohledně pohledávky společnosti C., a. s. (pohledávka č. 8). Ze spisového materiálu vyplývá, že na základě smlouvy o postoupení pohledávky mezi Investiční a Poštovní bankou, a. s., a společností C., a. s., ze dne 16. 6. 1998, byla na společnost C., a. s., postoupena pohledávka ve výši 46 939 733,77 Kč (č. l. 2725–2732). Podle uvedené smlouvy se tato pohledávka zakládá celkem na třech úvěrových smlouvách a jedné smlouvě o zřízení běžného účtu (nikoli tedy pouze na třech úvěrových smlouvách, jak uvádí odvolací soud na str. 27 svého rozsudku). Zaprvé se jedná o dvě úvěrové smlouvy, které Investiční a Poštovní banka, a. s., uzavřela s obviněným J. H., konkrétně smlouvu o úvěru ze dne 11. 11. 1993 (výše jistiny ke dni podpisu smlouvy o postoupení pohledávek činila 16 500 000 Kč) a smlouvu o úvěru ze dne 23. 6. 1994 (výše jistiny ke dni podpisu smlouvy o postoupení pohledávek činila

25 000 000 Kč). Obě úvěrové smlouvy byly zajištěny zástavním právem k nemovitosti v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů, obviněných J. H. a Ing. V. H., č. p. ... s parcelou č. ... a ... v k. ú. N. M., hl. m. P., zapsané na listu vlastnictví u Katastrálního úřadu P.-město, a č. p. ... se stavební parcelou č. ... v k. ú. H., zapsané na listu vlastnictví u Katastrálního úřadu P.-m. (zástavní smlouvy, podepsané oběma obviněnými, na č. l. 2794–2799 a 2838–2847). Z uvedeného vyplývá, že společnost C., a. s., v době trestněprávního jednání obviněných figurovala v případě obou výše uvedených úvěrových smluv uzavřených s obviněným J. H. jako zástavní věřitel i vůči obviněné Ing. V. H. Osoba dlužníka je přítom určena tím, kdo je v daném případě věřitelem (ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. Trestní zákon: Komentář. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 1545). Lze proto uzavřít, že ve vztahu k této části pohledávky společnosti C., a. s., vzniklé původně na základě úvěrových smluv č. ... a č. ..., lze jednání obviněných kvalifikovat jako poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a) tr. zák. Ke stejnému závěru lze dospět i v případě úvěrové smlouvy ze dne 5. 10. 1993 (výše jistiny ke dni podpisu smlouvy o postoupení pohledávek činila 5 432 953,37 Kč). Z této smlouvy vyplývá, že ji uzavřeli jako podnikající fyzické osoby oba obvinění Ing. V. H. a J. H. pod obchodním jménem H + H nakladatelství a vydavatelství (č. l. 2745–2757). I ve vztahu k této úvěrové smlouvě se proto u obou obviněných jedná o poškozování vlastního věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a) tr. zák. (viz také § 10 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v rozhodném znění). Jinak je tomu v případě smlouvy o zřízení běžného účtu uvedené ve smlouvě o postoupení pohledávky mezi Investiční a Poštovní bankou, a. s., a společností C., a. s., ze dne 16. 6. 1998. Tuto smlouvu o zřízení běžného účtu uzavřela podle smlouvy o postoupení pohledávky pouze obviněná Ing. V. H. (č. l. 2727). Uvedená smlouva nicméně nefiguruje ve skutkových zjištěních odvolacího soudu, Nejvyšší soud ji proto ve prospěch obviněných vypustil a celkovou pohledávku společnosti C., a. s., o částku 6 780,40 Kč snížil na 46 932 953,37 Kč.

34. Nejvyšší soud ve svém novém rozhodnutí na základě tohoto posouzení v zásadě převzal skutkovou větu z výroku o vině odvolacího soudu, s tím, že u jednotlivých pohledávek nově rozlišil, který z obviněných je vůči věřitelům v pozici dlužníka, případně zda v této pozici vystupují oba obvinění, a v souladu s tímto rozlišením upravil právní kvalifikaci jejich jednání tak, aby uvedenému rozlišení odpovídala. Zároveň Nejvyšší soud v souladu se svou ustálenou judikaturou posoudil jednání obviněných jako spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák. Již v usnesení ze dne 13. 5. 2009, sp. zn. 5 Tdo 414/2009, publikovaném pod č. 36/2010 ve Sb. rozh. tr., Nejvyšší soud dospěl k závěru, že jednání dvou nebo více pachatelů trestného činu poškozování věřitele podle § 256 tr. zák., které vykazuje všechny znaky podle § 9 odst. 2 tr. zák., je třeba posoudit jako spolupachatelství, ačkoliv se jednání jednoho z nich právně kvalifikuje podle § 256 odst. 1 písm. a) tr. zák. a jednání druhého podle § 256 odst. 2 písm. a) tr. zák. Obě

tyto skutkové podstaty jsou podřazeny pod stejný trestný čin poškozování věřitele podle § 256 tr. zák., přičemž rozdíl je pouze v tom, že v odstavci 1 se jedná o poškozování vlastního věřitele, kde popsaného mařícího jednání se dopouští sám dlužník, zatímco v odstavci 2 jde o poškozování cizího věřitele osobou odlišnou od dlužníka. Objektivní stránka trestného činu poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a) tr. zák. a podle § 256 odst. 2 písm. a) tr. zák. je v případě „poškození majetku dlužníka“ zcela shodná. Pokud proto společné jednání obviněných vykazuje všechny znaky spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák., tj. spáchání trestného činu společným jednáním a úmysl obviněných k tomu směřující, není důvod, proč by jej nebylo možné posoudit jako spolupachatelství. Společné jednání obviněných v projednávané věci tato kritéria splňuje, když oba obvinění pronajali jakožto výluční majitelé nemovitosti na adrese P. 2 tuto nemovitost společnosti A. E. H+H, s. r. o., ve které figurovali jako společníci. Následně pak uvedená společnost uzavřela podnájemní smlouvu s Ministerstvem práce a sociálních věcí České republiky. Podnájemné bylo hrazeno na účet syna obviněných k zajištění smlouvy o půjčce uzavřené mezi společností A. E. H+H, s. r. o., a synem obviněných, přičemž podle skutkových zjištění odvolacího soudu s tímto účtem fakticky disponovali oba obvinění.

35. Na základě tohoto právního posouzení jednotlivých dluhů obviněného J. H. a obviněné Ing. V. H. je Nejvyšší soud odsoudil tak, že obviněný J. H. spáchal ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák. poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a) tr. zák., dílem dokonané, dílem ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., ve vztahu k pohledávkám č. 2, 3, 4, 5, 7, 8 v celém shora uvedeném rozsahu a k pohledávce č. 6 v částce 214 782,97 Kč a poškozování věřitele podle § 256 odst. 2 písm. a) tr. zák. ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák., dílem dokonané, dílem ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., ve vztahu k pohledávce č. 1 v celém shora uvedeném rozsahu a k pohledávce č. 6 v částce 164 946 Kč. Obviněná Ing. V. H. spáchala ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák. poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a) tr. zák., dílem dokonané, dílem ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., ve vztahu k pohledávkám č. 1, 2, 5, 7, 8 v celém shora uvedeném rozsahu a k pohledávce č. 6 v částce 164 946 Kč a poškozování věřitele podle § 256 odst. 2 písm. a) tr. zák., dílem dokonané, dílem ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., ve vztahu k pohledávkám č. 3, 4 v celém shora uvedeném rozsahu a k pohledávce č. 6 v částce 214 782,97 Kč. S přihlédnutím k tomu, že uvedeným společným jednáním v částce 6 734 776 Kč částečně zmařili a v částce 5 107 669 Kč se pokusili částečně zmařit uspokojení těchto věřitelů, bylo jejich jednání právně kvalifikováno i podle odstavce 4 § 256 tr. zák. Vzhledem k tomu Nejvyšší soud uznal ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák. obviněného J. H. vinným trestným činem poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a), odst. 4) tr. zák., dílem dokonáním, dílem ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., a obviněnou Ing. V. H. trestným

činem poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a), odst. 4 tr. zák., dílem dokonáným, dílem ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák.

36. V návaznosti na uvedený výrok o vině se Nejvyšší soud podrobně zabýval tresty, které je třeba za uvedený trestný čin každému z obviněných uložit, jakož i výrokem, jímž bylo rozhodnuto o uplatněném nároku na náhradu škody.

č. 40

Č. 41

č. 41

Nutná obhajoba

§ 36 odst. 2 tr. ř.

Skutečnost, že obviněný užívá omamné a psychotropní látky nebo je na nich závislý, sama o sobě neznámá, že není schopen náležitě se hájit vzhledem ke svým duševním vadám. Důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 2 tr. ř. v tomto případě bude dán, pokud uvedené skutečnosti měly za následek vznik duševní nemoci nebo jiného významného poškození mentálních funkcí obviněného, vyvolávající pochybnosti o jeho způsobilosti náležitě se hájit.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2017, sp. zn. 11 Tdo 11/2017, ECLI:CZ:NS:2017:11.TDO.11.2017.1.)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného M. O. proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29. 9. 2016, sp. zn. 10 To 260/2016, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Hradci Králové pod sp. zn. 6 T 79/2016.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 26. 7. 2016, sp. zn. 6 T 79/2016, byl M. O. uznán vinným přečinem nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku, za který byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání dvou let, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s dozorem, a k trestu propadnutí věci, a to věci v rozsudku vyjmenovaných.
2. Podle skutkových zjištění se obviněný trestné činnosti dopustil tím, že od přesně nezjištěné doby od měsíce srpna 2014 do 7. 3. 2016 v H. K. v M., na S. p., na P., u OC A. a na dalších místech města H. K. opakovaně prodával, zdarma či výměnou za protislužby předával drogy pervitin a marihuanu, a to celkem 26 osobám konkretizovaným ve výroku rozsudku a v rozsahu tam uvedeném.
3. Proti rozsudku soudu prvního stupně podal obviněný odvolání, které Krajský soud v Hradci Králové usnesením ze dne 29. 9. 2016, sp. zn. 10 To 260/2016, podle § 256 tr. ř. zamítl.

II. Dovolání

4. Proti citovanému rozhodnutí odvolacího soudu podal obviněný prostřednictvím svého obhájce Mgr. M. Z. dovolání. Namítl v něm, že se k trestné činnosti přiznal pod vlivem metamfetaminu. Uložený trest považuje za nepřiměřeně přísný. Své předchozí problematické jednání změnil, dochází pravidelně do poradny pro závislé, našel si i zaměstnání. Závěrem obviněný nejprve navrhl, aby bylo usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29. 9. 2016 zrušeno a výrok o trestu změněn v tom smyslu, že mu bude uložen podmíněný trest odnětí svobody s dohledem. Následně navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29. 9. 2016, sp. zn. 10 To 260/2016, a tomuto soudu přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

5. Na výzvu soudu prvního stupně obviněný své dovolání doplnil. Pokud jde o dovolací důvody, odkázal na § 265b odst. 1 písm. c), g) a h) tr. ř. Dále uvedl, že byl osobou závislou na užívání omamných a psychotropních látek, což mělo za následek, že nebyl schopen se náležitě hájit. Měl mu proto být ustanoven obhájce podle § 36 odst. 2 tr. ř.

III. Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve shledal, že dovolání obviněného je přípustné [§ 265a odst. 1, 2 písm. a), h) tr. ř.], bylo podáno v zákonně lhůtě, jakož i na místě, kde je lze učinit (§ 265e odst. 1 tr. ř.), a bylo podáno oprávněnou osobou [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.].

7. Dále musel Nejvyšší soud zvážit, zda lze uplatněné dovolací důvody považovat za důvody uvedené v § 265b tr. ř., jejichž existence je zároveň podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí odvolacím soudem. V úvahu přitom přicházelo posouzení pouze ve vztahu k ustanovení odstavce prvního § 265b tr. ř.

8. Podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže obviněný neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona mít měl. Podle § 36 odst. 2 tr. ř. obviněný musí mít obhájce také tehdy, považuje-li to soud a v přípravném řízení státní zástupce za nutné, zejména proto, že vzhledem k tělesným nebo duševním vadám obviněného mají pochybnosti o jeho způsobilosti náležitě se hájit.

IV. Důvodnost dovolání

9. V rámci svého velmi stručného doplňujícího podání obviněný v tomto směru pouze uvedl, že byl osobou závislou na užívání omamných a psycho-

tropních látek, což mělo za následek, že nebyl v průběhu řízení schopen řádně hájit své zájmy. Nebyl si v průběhu řízení plně vědom svých práv a pouze ustanovení obhájce by zajistilo jeho právo na obhajobu. K takto stručně formulované námitce se pak lze obtížně vyjádřit. V minulosti nicméně orgány činné v trestním řízení považovaly toto ustanovení za naplněné zejména u osob trpících duševní nemocí, u obviněných hluchých, hluchoněmých, němých, slepých, s vadami řeči nebo těžce nemocných (např. u osob s organickým onemocněním mozku, silným kornatěním apod.), u obviněných, kteří jsou po utrpeném úrazu v kómatu nebo v jiném obdobném stavu hospitalizováni v nemocnici, anebo u obviněných, kteří neumí číst nebo psát, apod. (srov. č. 27/1977, č. 65/1978 Sb. rozh. tr., viz ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 447). Z toho je patrné, že samotné užívání omamných a psychotropních látek nebo závislost na nich ještě nic nevypovídá o schopnosti obviněného náležitě se hájit, pokud toto nemělo za následek vznik duševní nemoci nebo jiného významného poškození mentálních funkcí u obviněného. Nic takového však obviněný neuvádí a ani v průběhu řízení pochybnosti o jeho způsobilosti náležitě se hájit nevznikly.

10. Podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Z toho plyne, že v rámci rozhodování o dovolání vychází Nejvyšší soud zásadně ze skutkových zjištění provedených soudy v předchozím řízení a pouze hodnotí, zda tato skutková zjištění byla z hlediska hmotného práva správně posouzena. Není tedy možné namítat nic proti samotným skutkovým zjištěním soudu, proti tomu, jak soud hodnotil důkazy, v jakém rozsahu provedl dokazování, jak postupoval při provádění důkazů apod. V tomto směru totiž nejde o aplikaci hmotného práva, ale procesních předpisů, zejména § 2 odst. 5, 6 tr. ř. o postupu orgánů činných v trestním řízení při zjišťování skutkového stavu a při hodnocení důkazů. Hmotněprávní posouzení se pak týká především trestního práva hmotného, ale může se týkat i jiných právních odvětví (k tomu srov. č. 36/2004 Sb. rozh. tr., s. 299). Nesprávnost může spočívat v tom, že soud nesprávně aplikuje normu hmotného práva tím, že buď použije jiný právní předpis či jiné ustanovení, nebo použije správný právní předpis a jeho správně ustanovení, ale nesprávně je vyloží. Nesprávnost může rovněž spočívat v chybně posouzení předběžné otázky. Je třeba dodat, že v žádném z dalších ustanovení § 265b odst. 1 trestní řád nepřipouští jako důvod dovolání, že by rozhodnutí bylo založeno na nesprávném nebo neúplném skutkovém zjištění. Námitky podané proti skutkovým zjištěním soudu proto nejsou dovolacím důvodem a Nejvyšší soud k nim nepřihlíží. Učinil by tak v souladu s judikaturou Ústavního soudu pouze v případě, kdy by byla skutková zjištění soudů v extrémním rozporu s provedenými důkazy, a bylo by tak porušeno ústavně garantované právo obviněného na spravedlivý proces. O takový případ však v posuzované věci nejde.

11. Z naznačeného výkladu je patrné, že obviněný žádné námitky, které by bylo možno citovanému dovolacímu důvodu podřadit, neuvedl. Pokud jde o jeho zmínku, že se k trestné činnosti policii doznal pod vlivem metamfetaminu, není vůbec zřejmé, co tím chce obviněný říci, ale pokud by tímto chtěl své přiznání jako důkaz zpochybnit, pak lze konstatovat, že jeho výpověď nebyla ve věci jediným usvědčujícím důkazem (navíc ani okolnost, že je osoba při výpovědi pod vlivem drogy, nemusí tuto výpověď automaticky činit méně věrohodnou).

12. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je dán v případě nejzávažnějších pochybení soudu, a to byl-li obviněnému uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl uznán vinným. Jiná pochybení, spočívající zejména v nesprávném vyhodnocení kritérií uvedených v § 39 až § 42 tr. zákoníku a v důsledku toho uložení nepřiměřeného přísného, nebo naopak nepřiměřeně mírného trestu, nelze v dovolání namítat prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. a ani prostřednictvím jiného dovolacího důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 tr. ř. (srov. č. 22/2003 Sb. rozh. tr.). Jiné vady výroku o trestu, spočívající v porušení hmotného práva, než jsou otázky druhu a výměry trestu, jako je např. pochybení soudu v právním závěru o tom, zda měl, či neměl být uložen souhrnný trest, je možno považovat za jiné nesprávné hmotněprávní posouzení ve smyslu § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (srov. rovněž č. 22/2003 Sb. rozh. tr.).

13. Pokud tedy jde o námitky obviněného směřující do výroku o trestu, ani tyto neodpovídají obviněným uplatněným dovolacím důvodům, neboť obviněný namítá pouze to, že uložený trest je nepřiměřeně přísný.

14. Vzhledem k výše uvedenému dospěl Nejvyšší soud k závěru, že napadeným rozhodnutím a jemu předcházejícím postupem k porušení zákona ve smyslu uplatněných dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. c), g) a h) tr. ř. ani jiného dovolacího důvodu nedošlo. Dovolání obviněného M. O. proto pro jeho zjevnou neopodstatněnost podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl, a to v souladu s § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání.

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 94

č. 94

Příslušnost soudu mezinárodní

čl. 2 odst. 1 Nařízení (ES) č. 44/2001 ve znění do 10. 1. 2015, čl. 3 odst. 1 Nařízení (ES) č. 44/2001 ve znění do 10. 1. 2015, čl. 5 odst. 3 Nařízení (ES) č. 44/2001 ve znění do 10. 1. 2015, § 42a obč. zák. ve znění do 31. 12. 2013

K projednání a rozhodnutí sporu o neúčinnost smlouvy, jejímž předmětem je nemovitost nacházející se na území České republiky, není dána příslušnost českých soudů podle Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, jestliže žalovaný má bydliště na území Spolkové republiky Německo.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2016, sp. zn. 21 Cdo 2826/2015, ECLI:CZ:NS:2016:21.CDO.2826.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 3. 3. 2015, sp. zn. 5 Co 161/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se žalobou podanou u Okresního soudu ve Strakonicih dne 21. 10. 2013 domáhal, aby bylo určeno, že „smlouva kupní ze dne 10. 12. 2012, vložená do katastru nemovitostí s právními účinky vkladu práva k 11. 12. 2012, na základě které H. B. prodal žalované nemovitosti – budovu v části obce Č., stojící na pozemku st. parc. č. 37/2, pozemek st. parc. č. 37/2 a pozemek parc. č. 386, vše v kat. úz. Č. u L., obec L.“, je vůči němu právně neúčinná. Žalobu zdůvodnil zejména tím, že směnečným platebním rozkazem Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11. 7. 2013, č. j. 13 Cm 747/2013-10, který nabyt právní moci dne 20. 8. 2013, byla H. B. uložena povinnost zaplatit žalobci ze směnky ze dne 25. 4. 2012 „směnečný peníz ve výši 300 000 Kč, dále úrok ve výši 6 % p. a. od 26. 4. 2013 směnečnou sumu ve výši 1 000 Kč a náklady exekučního řízení ve výši 38 862,80 Kč“, že H. B. převedl kupní smlouvou ze dne 10. 12. 2012 na žalovanou, která je jeho dcerou, uvedené nemovitosti za částku 650 000 Kč, která neodpovídá jejich obvyklé ceně, že H. B., který nevlastní žádný majetek, touto kupní smlouvou zkrátil možnost uspokojení pohledávek žalobce a že žalované jako jeho dceři musel být tento jeho úmysl znám.

2. Okresní soud ve Strakonících – poté, co žalovaná vznesla „námitku věcně a místní nepřislušnosti soudu, a tedy pravomoci českého soudu“ – usnesením ze dne 28. 2. 2014, č. j. 6 C 436/2013-53, vyslovil svou místní nepřislušnost a rozhodl o postoupení věci místně příslušnému Okresnímu soudu v Českých Budějovicích. Dospěl k závěru, že vzhledem k předmětu řízení, kterým je jednání žalované a jejího otce spočívající v uzavření kupní smlouvy, k němuž došlo (jak vyplývá z jejího znění) v Českých Budějovicích, je soudem místa, kde došlo ke škodné události, ve smyslu čl. 5 bodu 3 Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 Okresní soud v Českých Budějovicích. Shledal, že nelze postupovat podle čl. 6 bodu 4 uvedeného nařízení, neboť v tomto případě „je předmětem smlouvy nikoli nárok ze smlouvy a žaloba zde není spojena s žalobou týkající se věcných práv k nemovitostem, nýbrž účelem řízení je posouzení jednání žalované jako jednání, které je postaveno na roveň protiprávnímu jednání, což jednoznačně splňuje kritéria pouze v čl. 5 bodu 3 tohoto nařízení“.

3. Krajský soud v Českých Budějovicích – poté, co Okresní soud v Českých Budějovicích vyslovil nesouhlas s postoupením věci – usnesením ze dne 13. 10. 2014, č. j. 5 Nc 1201/2014-65, rozhodl, že nesouhlas Okresního soudu v Českých Budějovicích s postoupením věci je důvodný. S odkazem na rozsudky Soudního dvora Evropské unie ve věcech C-261/90 a C-115/88 dospěl k závěru, že u odpůřčí žaloby se nejedná o kvazidelikt ní jednání, a že proto nelze postupovat podle čl. 5 bodu 3 Nařízení Rady (ES) č. 44/2001, a že odpůřčí žaloba nespádá ani pod pojem věcných práv k nemovitostem ve smyslu čl. 22 bodu 1 tohoto nařízení. Použitelným neshledal ani čl. 6 bodu 4 nařízení, neboť odpůřčí žaloba podle jeho názoru není žalobou, která by mohla být spojena se žalobou týkající se věcných práv k nemovitostem proti těmž žalovanému. Uložil Okresnímu soudu ve Strakonících, aby se vypořádal s námitkou žalované uvedenou v jejím podání ze dne 28. 1. 2014 „co do její úplnosti“, neboť žalovaná v tomto svém prvním úkonu adresovaném soudu zpochybnula i jeho mezinárodní příslušnost.

4. Okresní soud ve Strakonících usnesením ze dne 13. 11. 2014, č. j. 6 C 348/2014-81, řízení zastavil a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení a že žalobci se vrací „na soudním poplatku“ 1 000 Kč. Z toho, že žalovaná ve svém prvním úkonu učiněném vůči tomuto soudu podáním ze dne 28. 1. 2014 namítala jako součást své procesní obrany nedostatek příslušnosti soudu a že žádné ustanovení Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 „nezakládá mezinárodní příslušnost soudu v České republice“, dovodil, že ve věci není dána pravomoc soudů České republiky a že jde o nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit.

5. K odvolání žalobce a žalované Krajský soud v Českých Budějovicích usnesením ze dne 3. 3. 2015, č. j. 5 Co 161/2015-95, potvrdil usnesení soudu prvního stupně ve výroku o zastavení řízení a ve výroku o vrácení soudního poplatku, změnil jej ve výroku o náhradě nákladů řízení tak, že žalobce je povinen zapla-

tit žalované na náhradě nákladů řízení 8 228 Kč k rukám advokáta JUDr. I. N., a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalované na náhradě nákladů odvolacího řízení 2 238,50 Kč k rukám advokáta JUDr. I. N. Dospěl k závěru, že odpůřčí žaloba podle § 42a obč. zák., která směřuje proti osobě dlužníku blízké, v jejíž prospěch byl učiněn „zkracovací“ právní úkon, nespadá pod pojem deliktní nebo kvazideliktní odpovědnost podle čl. 5 bodu 3 Nařízení Rady (ES) č. 44/2001, neboť z „pouhé nečinnosti“ osoby dlužníkovu blízké, po které se vyžaduje, aby vynaložila potřebnou aktivitu k poznání úmyslu dlužníka zkrátit věřitele, nelze dovodit, že by se dopustila deliktního nebo kvazideliktního jednání; znamená to pouze „její neúspěch v odpůřčí žalobě“. Odvolací soud odkázal na rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ve věci C-261/90, v němž rovněž nebylo aplikováno čl. 5 bodu 3 „Bruselské úmluvy z roku 1968“ v případě „odpůřčí žaloby ve francouzském právu“, a uzavřel, že mezinárodní příslušnost soudu prvního stupně nezakládají ani čl. 6 bodu 4, čl. 22 bodu 1 a čl. 24 Nařízení Rady (ES) č. 44/2001.

č. 94

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Namítá, že právní povaha odpůřčí žaloby je specifická v tom, že je žalován „další, třetí subjekt“, a že proto „odporovatelnost právního úkonu lze považovat za jednání, které má charakter deliktního či kvazideliktního jednání“ ve smyslu čl. 5 bodu 3 Nařízení Rady (ES) č. 44/2001. Uvedl, že ve spojitosti se zásadou, podle které kromě místa bydliště žalovaného by měla existovat i jiná kritéria pro určení příslušnosti založená na úzké vazbě mezi soudem a právním sporem nebo usnadňující řádný výkon spravedlnosti, je třeba nahlížet na charakter odpůřčí žaloby odlišně proti rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ve věci C-261/90, na které odkázaly soudy, a zdůraznil, že odpůřčí žaloba zakládá „v konečném důsledku“ povinnost žalované strpět exekuci, která bude vykonána v České republice, na její majetek, který se nachází také v České republice, a že k uzavření kupní smlouvy jako protiprávnímu jednání i k možnému vzniku škody žalobce došlo také na území České republiky. Má za to, že je dána i místní příslušnost podle čl. 6 bodu 4 Nařízení Rady (ES) č. 44/2001, neboť kupní smlouva jako odporovatelné právní jednání omezuje vlastnické právo žalované a „fakticky“ se rozhoduje o nemovitosti a právech k ní. Uzavřel, že nelze „odhlédnout“ od toho, že převedením nemovitostí na žalovanou mohlo dojít i k trestněprávně postižitelnému jednání H. B., na něhož byla podána obžaloba pro přečin poškození věřitele podle § 222 trestního zákoníku. Žalobce navrhl, aby dovolací soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a „věc vrátil k dalšímu řízení“.

III. Přípustnost dovolání

č. 94

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „o. s. ř.“), neboť řízení ve věci bylo zahájeno přede dnem 1. 1. 2014 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

8. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

9. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

10. V projednávané věci závisí napadené rozhodnutí odvolacího soudu na vyřešení otázky procesního práva, zda je dána pravomoc českých soudů k projednání a rozhodnutí sporu o neúčinnost kupní smlouvy, jejímž předmětem je nemovitost nacházející se na území České republiky, jestliže žalovaný má bydliště ve Spolkové republice Německo. Protože tato právní otázka v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, je dovolání proti usnesení odvolacího soudu podle § 237 o. s. ř. přípustné.

IV. Důvodnost dovolání

11. Po přezkoumání usnesení odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání žalobce není opodstatněné.

12. Pravomocí se obecně rozumí oprávnění státního orgánu řešit otázky, které jsou mu zákonem svěřeny. Pravomoc civilních soudů se po věcné stránce vztahuje na věci uvedené v § 7 odst. 1 o. s. ř., podle něhož v občanském soudním řízení projednávají a rozhodují soudy spory a jiné právní věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních vztahů, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány. Pravomoc civilních soudů současně vyjadřuje nejen poměr k pravomoci jiných státních orgánů České

republiky, ale i k cizině, tj. poměr českých soudů k cizozemským soudům nebo úřadům.

13. Vzhledem k tomu, že žalobce má bydliště na území České republiky, že žalovaná má bydliště ve Spolkové republice Německo a že předmětem řízení je neúčinnost kupní smlouvy, uzavřené mezi žalovanou a jejím otcem H. B., vůči žalobci, soudy obou stupňů správně dovodily, že při řešení otázky, zda projednání a rozhodnutí této věci náleží do pravomoci soudů České republiky, je třeba postupovat podle Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „Nařízení Brusel I“); na tom nemění nic skutečnost, že Nařízení Brusel I bylo ke dni 10. 1. 2015 zrušeno Nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. 12. 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, neboť Nařízení Brusel I se i nadále použije na řízení zahájená přede dnem 10. 1. 2015 [srov. čl. 66 odst. 1 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012].

14. Nařízení Brusel I je základním, přímo použitelným právním předpisem evropského mezinárodního práva procesního, který má aplikační přednost před vnitrostátním právem a jehož cílem je sjednotit pravidla mezinárodní příslušnosti pro soudy členských států Evropské unie, aby se zabránilo „rozmožnění potenciálních mezinárodních soudních příslušností v jednom sporu se stejným skutkovým i právním základem“ a aby se posílila právní ochrana osob usazených v Evropské unii tím, že nařízení umožní žalobci snadnou identifikaci soudu, u kterého může podat svoji žalobu, a žalovanému umožní rozumně předpokládat, u kterého soudu by mohl být žalován [srov. rozsudky Soudního dvora Evropské unie ve věci C-295/95, J. F. proti J. L., a ve věci C-334/00, Fonderie Officine Meccaniche Tacconi SpA proti H. W. S. M. GmbH (HWS)]. Předpokladem použití pravidel pro určení příslušnosti stanovených tímto nařízením je, že situace, o kterou jde ve sporu, jímž se zabývá soud členského státu Evropské unie, může – tak jako v projednávané věci – vyvolat otázky ohledně určení mezinárodní příslušnosti tohoto soudu (srov. rozsudek Soudního dvora Evropské unie ve věci C-327/10, Hypoteční banka a. s. proti U. L.). Je třeba mít na zřeteli, že pravidla o příslušnosti obsažená v Nařízení Brusel I upravují nejen mezinárodní příslušnost soudů některého členského státu v občanských a obchodních věcech s cizím prvkem, ale v některých případech upravují zároveň i místní příslušnost, jestliže svěřují příslušnost (mezinárodní i místní) soudu určitého místa [je tomu tak v čl. 5 odst. 1 písm. a), čl. 5 odst. 2, 3, 5, čl. 6 odst. 1, čl. 9 odst. 1 písm. b), čl. 10 a čl. 16 odst. 1, čl. 19 odst. 2 písm. a) a b) a čl. 39]. S ohledem na princip přednostní aplikace práva Evropské unie je pak vyloučeno použití pravidel místní příslušnosti obsažených v občanském soudním řádu tam, kde je místní příslušnost upravena přímo použitelným předpisem Evropské unie. Oproti tomu v případě, kdy přímo použitelný předpis Evropské unie upravuje výhradně jen mezinárodní příslušnost,

použije se vnitrostátní právo na určení místní (věcné i funkční) příslušnosti (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 2012, sp. zn. 21 Cdo 260/2011).

15. Podle čl. 2 odst. 1 Nařízení Brusel I, nestanoví-li toto nařízení jinak, mohou být osoby, které mají bydliště na území některého členského státu, bez ohledu na svou státní příslušnost žalovány u soudů tohoto členského státu.

č. 94

16. Podle čl. 3 odst. 1 Nařízení Brusel I osoby, které mají bydliště na území některého členského státu, mohou být u soudů jiného členského státu žalovány pouze na základě pravidel stanovených v oddílech 2 až 7 kapitoly II.

17. Podle ustálené judikatury Soudního dvora Evropské unie je systém určení obecné příslušnosti soudů stanovený v kapitole II Nařízení Brusel I založen na obecném pravidle uvedeném v čl. 2 odst. 1, podle kterého osoby, které mají bydliště na území některého členského státu, mohou být žalovány u soudů tohoto státu bez ohledu na státní příslušnost účastníků řízení. V čl. 5 a 6 Nařízení Brusel I obsažených v oddílu 2 kapitoly II tohoto nařízení je upravena příslušnost soudů na výběr daná (zvláštní příslušnost), která je pro žalobce alternativou k příslušnosti soudů státu bydliště žalovaného podle čl. 2 odst. 1 Nařízení Brusel I. Pravidla příslušnosti v čl. 5 a 6 jsou odůvodněna úzkou vazbou mezi soudem a právním sporem nebo jinak usnadňují řádný výkon spravedlnosti (srov. bod 12 úvodních ustanovení Nařízení Brusel I); je na žalobci, zda odpovídající pravidlo příslušnosti na výběr dané využije. Tato pravidla o zvláštní příslušnosti soudů je třeba vykládat restriktivně v tom smyslu, že neumožňují výklad, který přesahuje případy výslovně upravené v Nařízení Brusel I (srov. například rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. 7. 2009 ve věci C-189/08, Zuid-Chemie BV proti Philippo's Mineralenfabriek NV/SA, nebo rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 18. 7. 2013 ve věci C-147/12, Östergötlands Fastigheter AB proti Frank Koot a Evergreen Investments BV).

18. Mezi ustanovení upravující příslušnost soudů na výběr danou patří také čl. 5 odst. 3 Nařízení Brusel I, podle něhož osoba, která má bydliště na území některého členského státu, může být v jiném členském státě žalována ve věcech týkajících se protiprávního jednání či jednání, které je postaveno na roveň protiprávnímu jednání, u soudu místa, kde došlo nebo může dojít ke škodné události. Pojem „protiprávního jednání či jednání, které je postaveno na roveň protiprávnímu jednání“ („delikttní nebo kvazidelikttní odpovědnosti“), ve smyslu čl. 5 odst. 3 Nařízení Brusel I, který je třeba vykládat autonomně s ohledem na systematickou a cíle tohoto nařízení, se vztahuje na všechny žaloby, jejichž cílem je určit odpovědnost žalovaného a které nesouvisí se smlouvou ve smyslu čl. 5 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel I (srov. například rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 27. 9. 1988 ve věci 189/87, Athanasios Kalfelis proti Banque Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co. a dalším, nebo rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 25. 10. 2011 ve spojených věcech C-509/09 a C-161/10C-161/10, eDate Advertising GmbH proti X a Olivier Martinez a Robert Martinez proti MGN Limited).

19. V projednávané věci bylo předmětem řízení určení neúčinnosti kupní smlouvy ze dne 10. 12. 2012, na základě které dlužník žalobce H. B. převedl na žalovanou, svou dceru, která má bydliště ve Spolkové republice Německo, předmětné nemovitosti nacházející se na území České republiky za kupní cenu 650 000 Kč.

20. Smyslem odpůrcí žaloby podle § 42a zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, účinného do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“), je – uvažováno z pohledu žalujícího věřitele – dosáhnout rozhodnutí soudu, kterým by bylo určeno, že je vůči němu neúčinný dlužníkem učiněný právní úkon, jenž zkracuje uspokojení jeho vymahatelné pohledávky. Rozhodnutí soudu, kterým bylo odpůrcí žalobě vyhověno, pak představuje podklad k tomu, že se věřitel může na základě titulu způsobilého k výkonu rozhodnutí nebo exekuci (exekučního titulu), vydaného proti dlužníku, domáhat nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) postižením toho, co odporovaným (právně neúčinným) právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku, a to nikoliv proti dlužníku, ale vůči osobě, s níž nebo v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn. V případě, že uspokojení věřitele z tohoto majetku není dobře možné (například proto, že osobě, v jejíž prospěch dlužník odporovaný právní úkon učinil, již takto nabyté věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty nepatří), musí se věřitel – místo určení neúčinnosti právního úkonu – domáhat, aby mu ten, komu z odporovatelného právního úkonu dlužníka vznikl prospěch, vydal takto získané plnění. Odpůrcí žaloba je tedy právním prostředkem sloužícím k uspokojení vymahatelné pohledávky věřitele v řízení o výkon rozhodnutí (exekučním řízení), a to postižením věcí, práv nebo jiných majetkových hodnot, které odporovaným právním úkonem ušly z dlužníkovy majetku, popřípadě vymožením peněžité náhrady ve výši odpovídající prospěchu získanému z odporovatelného právního úkonu. Předmětem řízení zahájeného žalobou o neúčinnost právního úkonu však nejsou samotné věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty a ani určení práva k nim, nýbrž určení, že právní úkon, kterým tyto věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty ušly z dlužníkovy majetku, je vůči věřiteli právně neúčinný (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 2. 2015, sp. zn. 21 Cdo 616/2014).

21. Ve vztahu k odpůrcí žalobě dospěla judikatura Soudního dvora Evropské unie (srov. rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 26. 3. 1992 ve věci C-261/90, Mario Reichert, Hans-Heinz Reichert a Ingeborg Kockler proti Dresdner Bank AG), který má pravomoc rozhodovat o předběžných otázkách týkajících se výkladu aktů přijatých orgány, institucemi nebo jinými subjekty Evropské unie [srov. čl. 267 písm. b) Smlouvy o fungování Evropské unie a dříve čl. 234 písm. b) Smlouvy o založení Evropského společenství], již dříve k závěru, že žaloba podle vnitrostátního práva, prostřednictvím níž se věřitel domáhá zrušení účinků převodu věcných práv k nemovitosti, kterým dlužník poškodil práva věřitele, nespadá pod čl. 5 bod 3 Úmluvy ze dne 27. 9. 1968 o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských

a obchodních věcech (dále jen „Bruselská úmluva“) [uvedené platí i pro výklad obdobně znějícího čl. 5 odst. 3 Nařízení Brusel I, které uvedenou úmluvu nahradilo (srov. například rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 18. 7. 2013, ve věci C-147/12, Östergötlands Fastigheter AB proti Franku Kootovi a Evergreen Investments BV)]. Účelem takové žaloby totiž není uložit dlužníku, aby nahradil škodu, kterou způsobil svému věřiteli, nýbrž to, aby vůči věřiteli zanikly účinky dispozičního úkonu dlužníka učiněného v úmyslu zkrátit práva věřitele, a proto takovou žalobu nelze považovat za návrh směřující k uplatnění odpovědnosti žalovaného ve smyslu čl. 5 odst. 3 Nařízení Brusel I. Tento závěr lze vztáhnout – vzhledem k výše uvedenému – i na odpůřčí žalobu podle § 42a obč. zák.

22. V projednávané věci nelze postupovat ani podle čl. 22 odst. 1 Nařízení Brusel I, podle kterého bez ohledu na bydliště mají výlučnou příslušnost pro řízení, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem a nájem nemovitostí, soudy členského státu, na jehož území se nemovitost nachází. Judikatura Soudního dvora Evropské unie dovodila, že žaloba, kterou se věřitel domáhá prohlášení neúčinnosti dispozice s věcným právem k nemovitosti vůči jeho osobě na základě skutečnosti, že tato transakce byla učiněna jeho dlužníkem k újmě vlastních práv věřitele, nespadá do působnosti čl. 16 bodu 1 Bruselské úmluvy, který svým obsahem odpovídá čl. 22 odst. 1 Nařízení Brusel I (srov. rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 10. 1. 1990 ve věci C-115/88, Mario P. A. Reichert, Hans-Heinz Reichert a Ingeborg Kockler proti Dresdner Bank AG). Soudní dvůr Evropské unie uvedený závěr odůvodnil zejména tím, že výlučná příslušnost členského státu, na jehož území se nemovitost nachází, se vztahuje pouze na žaloby, které směřují k určení rozsahu, obsahu, vlastnictví nebo držby nemovitosti nebo existence jiných věcných práv k ní a k tomu, aby držitelům těchto práv byla zajištěna ochrana výsad, které vyplývají z jejich právního postavení, a nikoli na odpůřčí žalobu, která spočívá v právu věřitele uplatnit svou pohledávku vůči dlužníkovi a zabezpečuje ochranu přístupu věřitele k majetku dlužníka a která – je-li úspěšná – způsobí, že dispoziční úkon dlužníka učiněný s úmyslem zkrátit práva věřitele není vůči věřiteli účinný. Projednání tohoto typu žaloby nadto nevyžaduje posouzení skutkových okolností ani použití pravidel či postupů *locus rei sitae* způsobem, který by odůvodňoval přiznání příslušnosti soudu státu, na jehož území se nemovitost nachází.

23. Dovojuje-li žalobce mezinárodní příslušnost českých soudů v projednávané věci z toho, že na dlužníka H. B. byla u tuzemského soudu podána obžaloba pro trestný čin poškození věřitele, pak přehlíží, že tato okolnost by zakládala příslušnost uvedeného soudu jen k projednání žaloby o náhradu škody nebo žaloby o uvedení do původního stavu vyvolané uvedeným trestným činem (srov. čl. 5 odst. 4 Nařízení Brusel I), nikoli však k projednání odpůřčí žaloby.

24. Vzhledem k tomu, že na daný případ zjevně nedopadá ani čl. 6 odst. 4 Nařízení Brusel I prosazované dovolatelem (nejde o věc týkající se smlouvy nebo

nároku ze smlouvy, kde žaloba může být spojena s žalobou týkající se věcných práv k nemovitostem proti témuž žalovanému) a že se žalovaná nepodrobila příslušnosti (pravomoci) českých soudů ve smyslu čl. 24 Nařízení Brusel I, neboť ve vyjádření k žalobě doručené soudu prvního stupně dne 30. 1. 2014 namítala „věcnou a místní nepřislušnost soudu, a tedy pravomoc českého soudu“, není v posuzované věci dána pravomoc českých soudů, neboť příslušnými k jejímu projednání jsou vzhledem k bydlišti žalované podle čl. 2 odst. 1 Nařízení Brusel I soudy Spolkové republiky Německo. Závěr soudů, že řízení musí být zastaveno pro neodstranitelný nedostatek podmínky řízení, kterou je pravomoc soudu, je proto opodstatněný.

25. Z uvedeného vyplývá, že usnesení odvolacího soudu je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu správné. Protože nebylo zjištěno, že by bylo postiženo některou z vad uvedených v § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalobce podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 95

č. 95

Právní úkony

§ 40 odst. 4 zákona č. 40/1964 Sb. ve znění do 31. 12. 2013

Právní úkon učiněný prostřednictvím telefaxu splňuje požadavek písemné formy, je-li telefaxem přenášena listina podepsána osobou, která právní úkon činí.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2016, sp. zn. 23 Cdo 4093/2015, ECLI:CZ:NS:2016:23.CDO.4093.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 9. 2014, sp. zn. 1 Cmo 351/2013.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze v této věci druhým rozsudkem ze dne 19. 9. 2013, č. j. 5 Cm 236/2009-260, zrušil rozhodčí nález rozhodce JUDr. Ing. P. Š. ze dne 10. 3. 2010 (výrok pod bodem I) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok pod bodem II).
2. Soud prvního stupně uzavřel, že výzva ke jmenování rozhodce adresovaná JUDr. S., právní zástupkyní původní žalobkyně (dále jen „dlužník“), nebyla řádně doručena, neboť bylo prokázáno pouze doručení do budovy jejího sídla, kde převzal zásilku recepční, který podepsal předmětnou doručenkou, ale převzetí zásilky nepoznamenal do knihy doručené pošty, neboť ta se v té době nevedla, zásilku uložil do skříňky určené pro JUDr. S., kde si ji však mohla vyzvednout i jiná osoba než adresát. Do dispozice JUDr. S. se výzva ke jmenování rozhodce dostala prostřednictvím faxu. Faxová výzva ze dne 22. 10. 2007 obsahuje náležitosti uvedené v § 40 odst. 4 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obč. zák.“). Doručení faxem má stejnou relevanci jako doručení poštou, námitka dlužníka, že vzhledem k důležitosti výzvy ke jmenování rozhodce měla být tato výzva doručena do vlastních rukou poštou, je bezpředmětná. Soud měl za prokázáno, že ve věci rozhodoval rozhodce, který byl podle rozhodčí smlouvy povolán k rozhodování sporu, neboť dlužník nevyužil možnosti určit svého rozhodce, ačkoliv byl k tomu protistranou řádně vyzván.
3. Po zopakování dokazování měl soud prvního stupně za prokázané, že zásada předvídatelnosti soudního rozhodnutí byla v předmětném rozhodčím řízení

porušena, neboť účastníkům ani po opakovaných změnách žaloby nebyl sdělen názor rozhodce ve smyslu § 118 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“). Rozhodce dostatečně nesplnil ani poučovací povinnost, když žalovanou nepoučil v průběhu rozhodčího řízení podle § 118a o. s. ř. o nutnosti doplnit tvrzení a důkazy, ani o důsledcích nesplnění této povinnosti na výsledek sporu.

4. K odvolání žalované Vrchní soud v Praze v pořadí druhým rozhodnutím ze dne 16. 9. 2014, č. j. 1 Cmo 351/2013-298, změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I. tak, že žaloba s návrhem na zrušení rozhodčího nálezu rozhodce JUDr. Ing. P. Š. ze dne 10. 3. 2010 se zamítá (výrok pod bodem I), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok pod bodem II).

5. K důvodům pro zrušení rozhodčího nálezu uvedeným v § 31 písm. c) a d) zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZŘ“), odvolací soud odkázal na své první rozhodnutí ve věci ze dne 16. 4. 2013, č. j. 1 Cmo 359/2012-246, v němž uzavřel, že nejsou dány. Odvolací soud zdůraznil, že k perfektnosti písemné výzvy ke jmenování rozhodce zcela postačuje, dostane-li se do dispozice adresáta, který má objektivní možnost seznámit se s obsahem projevu vůle; fakticita seznámení přitom nezbytná není. Odvolací soud připustil možnost, že výzva ke jmenování rozhodce doručená do recepce sídla JUDr. S. se do její dispozice skutečně dostat nemusela, když zásilku ze skříňky mohla odnést i jiná osoba než její adresát. Faxová výzva žalované splňuje náležitosti platného právního úkonu učiněného v písemné formě, neboť lze jednoznačně určit jejího odesílatele, adresáta i obsah. Součástí je i vlastnoruční podpis právního zástupce žalované. Faxový žurnál dokládá, že k přenosu faxové zprávy v rozsahu dvou stran došlo s kladným výsledkem OK. Odvolací soud proto považuje za prokázané, že výzva k určení rozhodce se dostala do dispoziční sféry JUDr. S., právní zástupkyně dlužníka.

6. Dále odvolací soud poukázal na určitý posun v judikatuře Nejvyššího soudu, například v rozhodnutí ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. 23 Cdo 1546/2012, v němž dovolací soud konstatoval, že je třeba v každém jednotlivém případě zkoumat, zda bylo poučení podle § 118a o. s. ř., jehož smyslem je zabránit tomu, aby byl účastník ve sporu neúspěšný proto, že neunesl břemeno tvrzení či břemeno důkazní, na místě a jestli případně neposkytnutí poučení znamenalo, že účastník nebyla dána příležitost chybějící tvrzení či důkazy doplnit (navrhnout).

7. V řízení před soudem prvního stupně bylo prokázáno, že v rozhodčím řízení proběhlo pět jednání. Rozhodce vydal pět usnesení, na základě kterých účastníci doplňovali svá vyjádření. Předmětem rozhodčího řízení byly přitom nároky na náhradu škody a smluvní pokuty, k jejichž existenci bylo vedeno poměrně rozsáhlé dokazování. V průběhu řízení nedošlo k odlišnému právnímu posouzení těchto nároků, z něhož by vyvstala potřeba doplnit tvrzení, popřípadě navrhnout další důkazy. Z tohoto důvodu dospěl odvolací soud k závěru, že poučení podle

§ 118a o. s. ř. nebylo v rozhodčím řízení na místě. Rozhodce nepostupoval ani nepředvídatelně, neboť rozhodl o nároku na náhradu škody a smluvní pokuty, tedy o nárocích, které byly takto v rozhodčím řízení uplatněny a byly shledány důvodnými na základě řádně provedeného dokazování.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Poté, co žalobkyně SMV centrum, s. r. o., podala dovolání proti rozsudku odvolacího soudu, byl na její majetek prohlášen usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 16. 2. 2015, č. j. KSBR 33 INS 31898/2014-A-15, zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 16. 2. 2015 v 10:21 hodin, konkurs.

9. Krajský soud v Brně usnesením ze dne 27. 8. 2015, č. j. KSBR 33 INS 31898/2014-B-32, rozhodl o pokračování v dovolacím řízení vedeném pod sp. zn. 23 Cdo 1513/2015. Insolvenční správce se stal účastníkem řízení namísto dlužníka.

10. Přípustnost dovolání žalobce odvozuje ze znění § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky, jež nebyla dovolacím soudem dosud řešena, respektive na otázce, kterou soudy řešily v rozporu s hmotným právem. Dovolatel zdůraznil, že výzva ke jmenování rozhodce odeslaná žalovanou faxem se nedostala do dispozice dlužníka, který v důsledku toho nemohl jmenovat rozhodce. Nepřípadný je odkaz soudů na nález Ústavního soudu ze dne 17. 1. 2006, sp. zn. I. ÚS 463/03, který řešil doručování soudu, nikoli účastníkovi. Ústavní soud měl v této věci za prokázáno odeslání telefaxu, ale nikoliv jeho doručení, či dokonce obsah. Dále dovolatel argumentuje tím, že podání učiněné faxem bylo třeba do tří dnů doplnit písemně, což žalovaná neučinila. Dovolatel zpochybňuje i způsob doručení výzvy ke jmenování rozhodce, neboť takto důležitý úkon měl být doručen doporučeným dopisem. S odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2008, sp. zn. 32 Odo 940/2006, dále dovolatel upozorňuje, že písemná forma právního úkonu předpokládá existenci dvou náležitostí, a to písemnosti a podpisu. Výzva ke jmenování rozhodce však neobsahuje podpis jednatelky osoby.

11. Nemají-li strany v rozhodčím řízení rovné postavení a není-li jim poskytnuta plná příležitost k uplatnění jejich práv podle § 18 ZRŘ, je naplněn důvod pro zrušení rozhodčího nálezu uvedený v § 31 písm. e) ZRŘ, neboť straně nebylo umožněno věc před rozhodci projednat. Rozhodce porušil zásadu předvídatelnosti rozhodnutí a nesplnil poučovací povinnost ve smyslu § 118 odst. 2 o. s. ř. a § 118a o. s. ř.

12. Závěrem dovolatel navrhl Nejvyššímu soudu, aby napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

13. Žalovaná se dle obsahu spisu k podanému dovolání nevyjádřila.

III. Přípustnost dovolání

14. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., ve znění účinném do 31. 12. 2013 (srov. bod 2 čl. II. zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

15. Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání bylo podáno včas (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) k tomu oprávněným subjektem (účastníkem řízení), který byl v době podání dovolání řádně zastoupen advokátem (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), dospěl k závěru, že dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., rozhodnutí odvolacího soudu přezkoumal podle § 242 o. s. ř.

16. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky, zda právní jednání učiněné před zahájením rozhodčího řízení faxem splňuje požadavek písemné formy, která nebyla v rozhodování dovolacího soudu dosud vyřešena; není však důvodné.

IV. Důvodnost dovolání

17. Strany si ujednaly rozhodčí doložku, jejíž sporná část zní „... Pokud jedna strana neurčí rozhodce do 30 dnů od písemné výzvy druhé strany k jeho určení, smluvní strany sjednávají, že spor bude rozhodnut pouze rozhodcem, kterého určila první strana...“

18. V rozhodčí doložce tedy bylo výslovně ujednáno, že výzva k určení rozhodce musí být písemná. Podle § 40 odst. 4 obč. zák. je písemná forma zachována mimo jiné i tehdy, je-li právní úkon učiněn elektronickými prostředky, jež umožňují zachycení obsahu právního úkonu a určení osoby, která právní úkon učinila. Z obsahu spisu vyplývá, že předmětná faxová výzva splňuje potřebné náležitosti písemného právního úkonu. Nepřípadná je námitka dovolatele, že výzva nebyla podepsána jednající osobou. Faxovou zprávou odeslanou právním zástupcem žalované dne 23. 10. 2007 byl dlužník informován o uplatnění nároků na smluvní pokutu a na náhradu škody, o započtení pohledávky a byl vyzván k určení osoby rozhodce. Současně mu byl oznámen rozhodce určený žalovanou. Zpráva byla podepsána právním zástupcem žalované, JUDr. J. Š., Ph.D., a to včetně podpisu vlastnoručního.

19. Zpochybnuje-li dovolatel doručení faxové zprávy, je třeba uvést, že ze skutkových zjištění soudů vyplývá opak. Z faxového potvrzení předloženého žalovanou vyplývá, že zpráva byla odeslána dne 23. 10. 2007 v 13:49 hodin na faxovou adresu JUDr. S. s výsledkem doručení „OK“. Analogicky lze odkázat na závěr učiněný v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2007, sp. zn. 28 Cdo

2827/2006 (dovolací soud se v tomto rozhodnutí zabýval situací, kdy soud nedohledal faxové podání účastníka), v němž dovolací soud uzavřel, že dokladem o zaslání faxové zprávy je faxové potvrzení o bezchybném odeslání faxové zprávy i faxový žurnál dokládající, že zpráva byla odeslána s výsledkem doručení „OK“. V nyní posuzované věci tedy má dovolací soud za to, že výzva k určení rozhodce se dostala do dispoziční sféry právní zástupkyně dlužníka.

20. Je třeba odmítnout i dovolací námitku, že k faxové zprávě nemělo být přihlíženo, když ji žalovaná nedoplnila do tří dnů předložením originálu, popřípadě písemně ve shodném znění. Dovolatel směřuje k § 42 odst. 3 o. s. ř. (v tehdy účinném znění), jež se však vztahuje pouze na podání ve věci samé adresované soudu, přičemž § 42 odst. 3 o. s. ř. nelze aplikovat ani přiměřeně, neboť § 30 ZRŘ se vztahuje až na řízení před rozhodci, tedy na řízení zahájené podáním žaloby v rozhodčím řízení. V daném případě je třeba aplikovat § 40 odst. 4 obč. zák., podle něhož je písemná forma zachována v případě, že právní jednání je učiněno faxem.

21. Ze skutkových zjištění vyplývá, že výzva žalované byla učiněna prostřednictvím telefaxu. Vzhledem k tomu, že v případě telefaxu se skenuje psaný text z listu papíru a zasilá se na jiný faxový přístroj, který zprávu přijme a vytiskne její kopii na list papíru, je v případě podepsané textové zprávy dodržena požadavek písemné formy, neboť lze identifikovat osobu, která právní úkon učinila. Lze tedy přijmout závěr, že právní úkon učiněný prostřednictvím telefaxu splňuje požadavek písemné formy, jestliže je podepsán osobou, která tento úkon činí.

22. Dovolatel dále namítá, že výzva ke jmenování rozhodce měla být (vzhledem k důležitosti) doručena minimálně doporučeně poštou. Ani této výtce však nelze přisvědčit. Strany si ujednaly pouze požadavek písemnosti výzvy a ten byl naplněn. Žádná dohoda stran ohledně způsobu doručení výzvy nebyla. Navíc nelze přikládat větší váhu písemnému právnímu úkonu, který byl doručen doporučeně poštou než písemnému právnímu úkonu učiněnému faxem.

23. K namítanému porušení zásady předvídatelnosti a nesplnění poučovací povinnosti rozhodcem dovolatel nevymezil, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání, jež je podle § 241a odst. 2 o. s. ř. povinnou náležitostí dovolání (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2394/2013, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 4/2014).

24. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

25. Požadavku na vymezení přípustnosti dovolatel v části dovolání, v níž tvrdí nepředvídatelnost rozhodnutí a nesplnění poučovací povinnosti rozhodcem,

nedostál, neboť pouze obecně uvádí, že „napadené rozhodnutí řeší právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu nebyla vyřešena, resp. otázku, která byla předchozími soudy řešena v rozporu s hmotným právem, a dále pak jde i o rozhodnutí, které přináší judikaturu novou s možným dopadem na rozhodování soudů v obdobných případech a řeší otázku mající v dané věci určitý význam (rozhodnutí s judikatorním dopadem)“. Následně dovolatel rekapituluje závěry soudu prvního stupně i soudu odvolacího, aniž by bylo patrné, v čem konkrétně spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání. Pouze pro úplnost dovolací soud uvádí, že i pokud by dovolatel považoval dovolání za přípustné proto, že se odvolací soud měl odchýlit od ustálené judikatury dovolacího soudu, požadavku na vymezení přípustnosti dovolání nedostál, neboť v takovém případě musí být z obsahu dovolání patrné, o kterou otázku hmotného nebo procesního práva jde a od které „ustálené rozhodovací praxe“ se řešení této právní otázky odvolacím soudem odchyluje (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2394/2013, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 4/2014).

26. Rozhodnutí odvolacího soudu je tedy správné, dovolací soud proto dovolání jako nedůvodné zamítl (§ 243b odst. 2 o. s. ř.).

Č. 96

č. 96

Poplatky soudní

§ 141a zákona č. 182/2006 Sb., § 10 odst. 2 zákona č. 549/1991 Sb.

Bylo-li řízení zastaveno podle § 141a insolvenčního zákona, vrátí soud žalobci jím zaplacený soudní poplatek v plné výši.

(Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 22. 8. 2016, sp. zn. 8 Co 1526/2016, ECLI:CZ:KSCB:2016:8.CO.1526.2016.1)

Krajský soud v Českých Budějovicích k odvolání žalobce změnil usnesení Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 13. 7. 2016, sp. zn. 35C 242/2015, tak, že žalobci se vrací zaplacený soudní poplatek ve výši 20 000 Kč.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Napadeným usnesením zamítl Okresní soud v Českých Budějovicích (dále jen „soud prvního stupně“) žádost žalobce o vrácení soudního poplatku zaplaceného v předmětné věci. Poukázal na to, že usnesením soudu prvního stupně ze dne 30. 3. 2016, č. j. 35C 242/2015-87, bylo řízení zastaveno, neboť pohledávka žalobce vznikla před zahájením insolvenčního řízení a měla být v insolvenčním řízení vedeném proti žalované také uplatněna. Žádosti žalobce nebylo možné vyhovět, neboť soudní poplatek snížený o 20 %, nejméně však o 1 000 Kč, je postupem podle § 10 odst. 3 a 4 zákona č. 549/1991 Sb. o soudních poplatcích možno vrátit poplatníkovi pouze tehdy, bylo-li řízení zastaveno před prvním jednáním ve věci. V daném případě však soud ve věci jednal a tímto jednáním byl soudní poplatek zcela zkonsumován.

II.

Odvolání a vyjádření k němu

2. Proti usnesení se odvolal žalobce (poplatník soudního poplatku), který upozornil zejména na to, že překážka vedení řízení, kterou popsal soud prvního stupně v rámci svého usnesení o zastavení řízení, existovala od počátku. Soud měl překážku včas identifikovat, řízení nezahajovat a soudní poplatek vrátit předtím,

než začal jednat ve věci samé. V současné době bylo insolvenční řízení proti žalované ukončeno a žalobce, který hodlá předmětný nárok žalobou uplatnit opětně, pociťuje však zásadní finanční bariéru jeho přístupu k soudnímu rozhodování za situace, kdy již zaplatil soudní poplatek ve výši 20 000 Kč. Žádá proto o vrácení soudního poplatku.

č. 96

III.

Důvodnost odvolání

3. Odvolání žalobce vyhodnotil odvolací soud jako včasné podané oprávněnou osobou a přípustné (§ 201, 202 a 204 o. s. ř.). Po přezkoumání napadeného rozhodnutí ve věci ve smyslu § 212 a § 212a odst. 1, 5, 6 o. s. ř. dospěl odvolací soud k závěru o důvodnosti odvolání, když k jeho projednání nebylo potřeba nařizovat jednání [§ 214 odst. 2 písm. c) o. s. ř.].

4. Z obsahu spisu vyplývá, že žaloba byla doručena Okresnímu soudu v Českých Budějovicích dne 5. 8. 2015. Řízení o této žalobě bylo zastaveno usnesením Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 3. 2016, č. j. 35C 242/2015-87. V odůvodnění tohoto usnesení soud prvního stupně vysvětluje, že usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 9. 2014, č. j. KSCB 28 INS 19631/2014-A-9, byl zjištěn úpadek žalované a na její majetek byl prohlášen konkurs. Citované usnesení nabylo právní moci dne 24. 9. 2014 a ke dni rozhodnutí soudu prvního stupně o zastavení řízení (30. 3. 2016) i nadále insolvenční řízení probíhalo. Soud prvního stupně proto postupoval podle § 141a insolvenčního zákona a zastavil řízení, které bylo zahájeno u obecného soudu v rozporu s § 140c a § 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona. Z obsahu spisu také vyplývá, že mezi zahájením řízení a rozhodnutím soudu o jeho zastavení z výše uvedených důvodů soud prvního stupně jednal (zabýval se nárokem uplatněným v žalobě v rámci jednání).

5. Podle § 141a insolvenčního zákona platí, že po právní moci rozhodnutí o úpadku zastaví soud nebo jiný k tomu příslušný orgán řízení o pohledávkách nebo jiných právech, která byla zahájena v rozporu s omezeními podle § 109 odst. 1 písm. a) a podle § 140c insolvenčního zákona. Z citovaného ustanovení vyplývá, že řízení o žalobě zahajující občanské soudní řízení v rozporu s omezeními § 109 odst. 1 písm. a) a 140c insolvenčního zákona musí být zastaveno, neboť žaloba nesplňuje podmínky meritorního projednání. S ohledem na zásadu hospodárnosti řízení pak (přes formální vznik poplatkové povinnosti) není dán důvod pro výzvu žalobci k zaplacení soudního poplatku. Proto výzva k zaplacení soudního poplatku v řízení o žalobě nesplňující podmínky věcného projednání je nesprávnou výzvou ve smyslu § 10 odst. 2 zákona o soudních poplatcích (zákon č. 549/1991 Sb.). Není totiž možné, aby účastníci řízení měli různý rozsah práv a povinností, odvislý od toho, jak ten který soud bude v dané věci postupovat.

vat a jak v praxi uplatní a aplikuje právě zásadu hospodárnosti řízení ve vztahu k vzniklé poplatkové povinnosti. Obvyklý postup soudní praxe (tedy ustoupení od poplatkové výzvy) v případech meritorně neprojednatelných žalob je proto nutné považovat za postup správný. Jiný postup je pak nesprávný v režimu § 10 odst. 2 zákona o soudních poplatcích.

č. 96

6. Podle citovaného ustanovení soud vrátí poplatek z účtu soudu tomu, kdo jej zaplatil na základě nesprávné výzvy soudu nebo na základě nesprávného rozhodnutí soudu, kterým mu byla tato povinnost uložena. Citované ustanovení mívá tedy na procesní situace, kdy poplatník zaplatí soudní poplatek sice na základě výzvy nebo rozhodnutí soudu (na rozdíl od § 10 odst. 1 zákona o soudních poplatcích, který řeší situace, kdy poplatek je poplatníkem zaplacen zcela bez procesního důvodu), které byly od počátku nesprávné. Na rozdíl od § 10 odst. 3 a 4 zákona o soudních poplatcích, které nesprávně aplikoval soud prvního stupně, kdy je řízení zahájeno na základě věcně projednatelné žaloby, a proto také po jejím podání následuje zákonná výzva soudu k úhradě soudního poplatku, nebyla-li poplatková povinnost splněna již spolu s podáním žaloby, avšak v průběhu řízení nastane důvod pro jeho zastavení, například z důvodu zpětvzetí žaloby nebo nesplnění určité procesní povinnosti (např. nezvolení právního zástupce v rámci dovolacího řízení).

7. Protože od počátku tohoto řízení byly dány důvody pro jeho zastavení (žaloba byla věcně neprojednatelná), a nemohl tak být dán důvod pro realizaci správné výzvy soudu k zaplacení soudního poplatku, byl soudní poplatek žalobcem zaplacen na základě nesprávné výzvy soudu a žalobce má právo na jeho vrácení v plné výši, nikoliv snížený dle § 10 odst. 3, 4 zákona o soudních poplatcích, aniž by fakt následného jednání soudu ve věci samé toto právo žalobce jakkoliv omezoval. Soudem prvního stupně zmiňovaná limita (nezahájení jednání ve věci samé) pro vrácení soudního poplatku je totiž zákonem předpokládána jenom v § 10 odst. 3 a 4 zákona o soudních poplatcích, které soud nesprávně aplikoval na předmětnou věc, a v § 10 odst. 7 zákona o soudních poplatcích, nikoliv v § 10 odst. 2 zákona o soudních poplatcích. Na danou procesní situaci proto dopadá toliko limita zmíněná v § 10 odst. 9 zákona o soudních poplatcích, tedy uplynutí lhůty deseti let od konce kalendářního roku, ve kterém byl poplatek zaplacen. Tato lhůta překročena není. Odvolací soud proto postupoval za přiměřeného užití § 220 o. s. ř. tak, že nesprávné rozhodnutí soudu prvního stupně změnil a k návrhu žalobce rozhodl o vrácení soudního poplatku v plné výši, tedy 20 000 Kč.

Č. 97

č. 97

Ochrana názvu právnické osoby, Obchodní rejstřík, Ochranné známky, Odštěpný závod

§ 132 o. z., § 423 odst. 1 o. z., § 424 o. z., § 90 odst. 1 zákona č. 304/2013 Sb.

Před zápisem označení odštěpného závodu do obchodního rejstříku je rejstříkový soud povinen posoudit, zda navržené označení není zaměnitelné či klamavé.

Skutečnost, že navrhovatel je majitelem ochranné známky tvořící (část) jména navrženého k zápisu do veřejného rejstříku, nevypovídá nic o tom, zda navrhované jméno je, či není zaměnitelné nebo klamavé.

Kategorie zaměnitelnosti a klamavosti jmen navržených k zápisu do veřejného rejstříku je nezbytné odlišovat a posuzovat každou samostatně.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2016, sp. zn. 29 Cdo 2219/2015, ECLI:CZ:NS:2016:29.CDO.2219.2015.1)

Nejvyšší soud k dovolání navrhovatele zrušil usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 16. 12. 2014, sp. zn. 8 Cmo 329/2014, a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Ve výroku označeným usnesením Vrchní soud v Olomouci k odvolání navrhovatele Czechoslovak development, družstvo (dále jen „družstvo“), potvrdil usnesení ze dne 18. 8. 2014, č. j. Dr 5178-RD50/KSBR, Fj 20443/2014, jímž Krajský soud v Brně (dále jen „rejstříkový soud“) zamítl návrh na zápis tří poboček (odštěpných závodů) družstva do obchodního rejstříku.

2. Jde přitom již o druhé rozhodnutí odvolacího soudu ve věci, neboť usnesením ze dne 15. 5. 2014, č. j. 8 Cmo 150/2014-RD45, zrušil usnesení rejstříkového soudu ze dne 20. 3. 2014, č. j. Dr 5178-RD34/KSBR, Fj 20443/2014, a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

3. Soudy vyšly z toho, že:

[1] Družstvo se domáhalo zápisu tří poboček svého závodu (dále jen „budoucí odštěpné závody“) pod označeními „Czechoslovak development,

družstvo odštěpný závod Agro S.“, „Czechoslovak development, družstvo odštěpný závod Z. ZTM“ a „Czechoslovak development, družstvo odštěpný závod O.“ (dále společně jen „navrhovaná označení“).

[2] Družstvo je majitelem kombinované ochranné známky „Z. ZTM“, která je do rejstříku ochranných známek zapsána pod č. 317177 (dále jen „ochranná známka“).

č. 97

4. Rejstříkový soud uvedl, že podnikatel nesmí mít víc obchodních firem, což dle jeho názoru platí též pro budoucí odštěpné závody. Předložilo-li tedy družstvo návrh na zápis „více obchodních firem v rámci zápisu jediného podnikatele“, je jeho návrh „v rozporu se zákonem“.

5. Odvolací soud závěry rejstříkového soudu odmítl, když konstatoval, že zápis odštěpného závodu sám o sobě není v rozporu se zásadou jednotnosti firmy (formulovanou v § 423 odst. 1 větě druhé zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník; dále jen „o. z.“). Ani označení odštěpného závodu však nesmí být zavádějící (vzbuzovat klamavé představy o předmětu podnikání, činnosti či identitě podnikatele), čemuž navrhovaná označení neodpovídají.

6. Navrhovaná označení se – podle názoru odvolacího soudu – „v podstatné části“ shodují se „zavedenými obchodními firmami majícími celostátní i mezinárodní věhlas a jsou spojována se zcela jinými podnikatelskými subjekty“. Slovní spojení „Agro S.“, „Z.“ a „O.“ tvoří dominantní prvky navrhovaných označení (obchodní firma družstva nemá dostatečně výraznou rozlišovací schopnost).

7. K námitce družstva, které poukazovalo na to, že je vlastníkem ochranné známky, odvolací soud uvedl, že byť je obchodní jméno třetí osoby shodné nebo zaměnitelné s ochrannou známkou či tvoří její součást, je majitel ochranné známky povinen strpět, že třetí osoba užívá své obchodní jméno (činí-li tak v souladu s obchodními zvyklostmi a dobrými mravy soutěže).

8. Závěrem odvolací soud konstatoval, že navrhovaná označení budoucích odštěpných závodů vzbuzují „klamavý dojem“ při identifikaci podnikatele.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 16. 12. 2014, č. j. 8 Cmo 329/2014-RD58, podal navrhovatel dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), maje za to, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázek hmotného a procesního práva, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, a sice:

[1] zda účinná právní úprava zakazuje zápis více odštěpných závodů,

[2] zda soud může zamítnout návrh na zápis změn v obchodním rejstříku jako celek, když se důvody zamítnutí vztahují pouze k části navrhovaných

změn (resp. zda se přiměřeně aplikuje úprava občanského soudního řádu a soud má návrh zamítnout pouze částečně),

[3] zda zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (dál též jen „ZVR“), upravuje zamítnutí návrhu na zápis do obchodního rejstříku, a konečně

[4] zda může být označení odštěpného závodu klamavé, když odpovídá ochranné známce, kterou má korporace zřizující odštěpný závod zapsánu.

10. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.) a navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené usnesení odvolacího soudu, jakož i usnesení soudu prvního stupně, zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

11. Dovolatel uvádí, že je vlastníkem ochranné známky, což ho opravňuje k zápisu odštěpného závodu stejného jména. Označení odštěpného závodu podle jeho názoru nemůže působit klamavě, neboť jediným subjektem oprávněným prodávat výrobky či poskytovat služby s tímto označením je on. Mimo to dovozuje, že pokud by jiný subjekt užíval obchodní firmu odpovídající ochranné známce, zasahoval by do jeho práva ochrannou známkou užívat a soud by jej měl vyzvat, aby svou obchodní firmu upravil; k tomu dodává, že zákon nezakazuje zápis více odštěpných závodů.

12. Dovolatel brojí také proti tomu, že v napadeném rozhodnutí nebylo specifikováno, s jakou obchodní firmou by mohla být navrhovaná označení „Czechoslovak development, družstvo odštěpný závod Agro S.“ a „Czechoslovak development, družstvo odštěpný závod O.“ zaměnitelná. K tomu uvádí, že ve vztahu k výrazům „Agro S.“ a „O.“ si není vědom shody či možnosti záměny s jinou (existující) obchodní firmou a není mu známo, v čem má spočívat odvolacím soudem deklarovaná klamavost navrhovaných označení. Má tedy za to, že přinejmenším tato označení měla být do obchodního rejstříku zapsána, a to i přesto, že zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob výslovně neupravuje (částečně) zamítnutí návrhu.

III.

Přípustnost dovolání

13. Dovolání nesměřuje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., a proto může být přípustné pouze podle § 237 o. s. ř., tedy jen tehdy, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

14. Otázka, zda účinná právní úprava zakazuje zápis více odštěpných závodů, dovolání přípustným podle § 237 o. s. ř. nečiní, a to již jen proto, že odvolací soud na jejím posouzení napadené rozhodnutí (na rozdíl od rejstříkového soudu) nezaložil. Odvolací soud výslovně uvedl, že „zápis odštěpného závodu ... neznamená zápis více firem podnikatele“, tj. nepochyboval o tom, že zápis více odštěpných závodů (s různými označeními) není zákonem zakázán.

15. Dovolání nečiní přípustným ani řešení toho, zda soud může zamítnout návrh na zápis změn v obchodním rejstříku jako celek, když důvody zamítnutí se vztahují pouze k části navrhovaných změn (resp. zda se přiměřeně aplikuje úprava občanského soudního řádu a soud má návrh zamítnout pouze částečně), neboť ani na posouzení této otázky napadené usnesení nespočívá; odvolací soud totiž nepotvrdil zamítnutí návrhu (jako celku) s tím, že v řízení ve věcech veřejného rejstříku nelze návrh částečně zamítnout.

16. Ani třetí z dovolatelem formulovaných otázek přípustnost dovolání nezakládá. Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi opakovaně vysvětlil, že přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. nemůže založit otázka, jejíž řešení vyplývá přímo ze zákona (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2014, sp. zn. 32 Cdo 165/2014, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2014, sp. zn. 32 Cdo 709/2014, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 7. 2015, sp. zn. 32 Cdo 76/2015, která jsou veřejnosti dostupná – stejně jako ostatní rozhodnutí Nejvyššího soudu vydaná po 1. 1. 2001 – na webových stránkách tohoto soudu). Předstěleli proto dovolatel k řešení, zda zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob upravuje zamítnutí návrhu, nejde o otázku, která by mohla otevřít přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř., neboť (kladná) odpověď na tuto otázku bezprostředně vyplývá z § 120 ZVR.

17. Dovolání je přesto přípustné podle § 237 o. s. ř. pro posouzení poslední otázky dovoláním otevřené, v rozhodování odvolacího soudu dosud neřešené, a to zda může být označení odštěpného závodu klamavé, když odpovídá ochranné známce, jejímž majitelem je navrhovatel zápisu zřizovaného odštěpného závodu do obchodního rejstříku.

IV.

Důvodnost dovolání

18. Podle § 132 o. z. je jménem právnické osoby její název (odstavec první). Název musí odlišit právnickou osobu od jiné osoby a obsahovat označení její právní formy. Název nesmí být klamavý (odstavec druhý).

Podle § 423 odst. 1 o. z. je obchodní firma jméno, pod kterým je podnikatel zapísán do obchodního rejstříku.

Podle § 424 o. z. nesmí být obchodní firma zaměnitelná s jinou obchodní firmou ani nesmí působit klamavě.

Z § 49 písm. a) ZVR vyplývá, že se do obchodního rejstříku o závodu zahraniční osoby a o odštěpném závodu zapíše označení a sídlo nebo umístění závodu nebo odštěpného závodu a jeho identifikační číslo.

Z § 90 odst. 1 ZVR vyplývá, že nebyl-li návrh na zápis skutečností, které se zapisují do veřejného rejstříku, odmítnut, zkoumá rejstříkový soud, zda navrhované jméno není zaměnitelné s jiným již existujícím jménem, případně není-li klamavé.

19. Zákonná úprava terminologicky rozlišuje mezi jménem právnické osoby (§ 132 odst. 1 o. z.), resp. obchodní firmou (§ 423 odst. 1 o. z.), a označením odštěpného závodu [§ 49 písm. a) ZVR]. Povinnost zkoumat, zda zapisované označení není zaměnitelné s jiným již existujícím jménem, případně klamavé, ukládá rejstříkovému soudu zákon výslovně pouze ve vztahu k navrhovanému jménu zapisované osoby (§ 90 odst. 1 ZVR). Před zodpovězením otázky, jež založila přípustnost dovolání, je tedy nejprve nezbytné vyřešit, zda zákaz zaměnitelnosti a klamavosti dopadá též na označení odštěpných závodů, resp. zda jsou rejstříkové soudy před zápisem označení odštěpného závodu povinny posuzovat zaměnitelnost a klamavost navrhovaného označení.

20. Již ve stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 3. 9. 1997, Cpjn 30/97, uveřejněném pod č. 41/1997 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, Nejvyšší soud konstatoval, že odštěpný závod nemá způsobilost mít práva a povinnosti (shodně též například rozsudek ze dne 24. 3. 1999, sp. zn. 2 Cdon 467/97, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 10, ročník 1999, pod č. 103, usnesení ze dne 7. 9. 1999, sp. zn. 20 Cdo 2380/98, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 4, ročník 2000, pod č. 39, usnesení ze dne 27. 9. 1999, sp. zn. 20 Cdo 2422/98, usnesení ze dne 23. 5. 2003, sp. zn. 21 Cdo 270/2003, uveřejněné pod č. 12/2004 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, rozsudek ze dne 20. 5. 2003, sp. zn. 32 Odo 119/2003, či usnesení ze dne 29. 11. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3631/2010). Přestože jde o závěr formulovaný v poměrech právní úpravy účinné před 1. lednem 2014, shoduje se současná literatura v tom, že i pobočka (ať zapsaná, či nezapsaná do obchodního rejstříku) je toliko objektem, nikoli subjektem, právních vztahů (srov. například POKORNÁ, J. in BEJČEK, J. a kol. Obchodní právo. Obecná část. Soutěžní právo. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 82–83). Z toho se podává, že je pojmově vyloučeno, aby měla pobočka jméno ve smyslu § 132 o. z., resp. obchodní firmu.

21. Přinejmenším u odštěpných závodů však z právní úpravy vyplývá, že zapsané pobočky budou vystupovat pod samostatnými označeními [viz § 49 písm. a) ZVR]. Také označení odštěpného závodu přitom slouží především k odlišení odštěpného závodu (od jiných odštěpných závodů či jiných osob), jakož i k tomu, aby zabraňovalo mylným představám o činnosti odštěpného závodu. Z toho lze dovodit, že – byť zákon kvalitativní požadavky kladené na označení odštěpných závodů výslovně nestanoví – nesmí být ani tato označení zaměnitelná s jiným (již

existujícím) jménem či jiným (již existujícím) označením odštěpného závodu, ani klamavá.

č. 97

22. Jelikož se označení odštěpného závodu povinně zapisuje do obchodního rejstříku, je rejstříkový soud povinen (obdobně jako u zapisovaných jmen) [§ 90 odst. 1 ZVR] před zápisem navrhovaného označení posoudit, zda není zaměnitelné či klamavé. Opačný závěr by ve svém důsledku umožnil zneužívání označení odštěpného závodu, neboť zatímco obchodní firmu podnikatele by rejstříkové soudy z pohledu zaměnitelnosti a klamavosti posuzovaly, označení odštěpného závodu by takovému přezkumu nepodléhalo.

23. Jestliže se tedy odvolací soud zabýval tím, zda navrhovaná označení nejsou zaměnitelná či klamavá, byl jeho postup (v tomto směru) správný.

24. Při řešení toho, zda může být navrhované označení odštěpného závodu zaměnitelné či klamavé, odpovídá-li ochranné známce, jejímž majitelem je navrhovatel zápisu pobočky do obchodního rejstříku, je nezbytné vyjít z rozsahu přezkumu, jemuž je navrhované označení v rejstříkovém, resp. známkovém řízení podrobeno.

25. Ochranná známka může existovat vždy jen ve spojení s konkrétními výrobky, které označuje, nebo s konkrétními službami, kterou jsou pod touto známkou poskytovány (srov. například HORÁČEK, R. in HORÁČEK, R., BISKUPOVÁ, E., KORVER, Z. Práva na označení a jejich vymáhání: komentář. 3. dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 2). To odpovídá účelu ochranné známky, jímž je odlišit výrobky nebo služby stejného druhu vyráběné nebo poskytované různými výrobci nebo poskytovateli (srov. HORÁČEK, R. in HORÁČEK, R., ČADA, K., HAJN, P. Práva k průmyslovému vlastnictví. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 359). S tím koresponduje též rozsah přezkumu k zápisu navržených označení, neboť přestože základním definičním znakem ochranné známky je její rozlišovací způsobilost [§ 4 písm. b), respektive písm. c) a d) zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách], jakož i to, že zapisované označení nesmí být způsobilé klamat veřejnost [§ 4 písm. g) zákona č. 441/2003 Sb.], je naplnění těchto předpokladů přezkoumáváno pouze ve vztahu ke zboží či službám, k nimž má být ochranná známka zapsána. Jinými slovy, byť pro zápis ochranné známky zpravidla nepostačuje jen to, že se k zápisu navrhovaná ochranná známka odlišuje od známých označení (ochranná známka musí být svou formou a obsahem originální), přezkoumává Úřad průmyslového vlastnictví zaměnitelnost a klamavost navrženého označení zásadně jen ve vztahu k výrobkům či službám, jež mají být ochrannou známkou chráněny.

26. Přezkum zaměnitelnosti, resp. klamavosti jmen osob zapisovaných do veřejných rejstříků právnických a fyzických osob je zaměřen nikoliv na výrobky či služby, ale na osoby (jejich jména). Rejstříkové soudy porovnávají navrhovaná jména s jinými již existujícími zapsanými jmény (resp. jinými již existujícími zapsanými označeními odštěpných závodů) a spolu s tím zkoumají i to, zda není

navrhované jméno klamavé. Přestože i přezkum navrhovaného jména při posuzování jeho klamavosti vychází z toho, jakou činnost zapisovaná osoba vykonává či je připravena vykonávat (srov. závěry usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2008, sp. zn. 29 Cdo 201/2007, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 7, ročník 2008, pod č. 95), a tedy – přeneseně – i z toho, jaké výrobky či služby podnikatel v rámci své činnosti vyrábí či nabízí (resp. bude vyrábět či nabízet), jde toliko o dílčí aspekt rejstříkového přezkumu. Skutečnost, že navrhovatel je majitelem ochranné známky tvořící (část) jména či označení odštěpného závodu navrženého k zápisu do veřejného rejstříku, tedy (sama o sobě) nevyovídá nic o tom, zda navrhované jméno anebo označení odštěpného závodu je, či není zaměnitelné nebo klamavé.

27. Dovolání je přesto důvodné.

28. Zaměnitelnost označení zapisovaného do některého z veřejných rejstříků právnických a fyzických osob vyjadřuje nezpůsobilost odlišit navrhované jméno od ostatních již existujících zapsaných jmen. Při posuzování zaměnitelnosti je tedy nutné hodnotit míru shody s jinými již zapsanými jmény, přičemž je nezbytné vycházet z dojmu, který navrhované jméno vyvolává u průměrného zákazníka (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3580/2009, či z judikatury soudů nižších stupňů například rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 11. 1994, sp. zn. 3 Cmo 813/93, uveřejněný v časopise Právní rozhledy číslo 4, ročník 1995, s. 146). Dospěje-li soud k názoru, že navrhované jméno je zaměnitelné, musí tomu nutně předcházet hodnocení míry shody navrhovaných označení s ostatními již existujícími jmény.

29. Proto založil-li odvolací soud své rozhodnutí v poměrech projednávané věci na tom, že jsou navrhovaná označení zaměnitelná, aniž by je porovnal s jinými – konkrétními – již zapsanými jmény třetích osob (uvedl-li toliko povšechně, že se navrhovaná označení „shodují se zavedenými obchodními firmami majícími celostátní i mezinárodní věhlas“), je jeho právní posouzení věci neúplné, a tudíž i nesprávné.

30. Nedostatečně odůvodněn je též závěr odvolacího soudu, že navrhovaná označení vzbuzují „klamavý dojem při identitě podnikatele“. Pojmy zaměnitelnost a klamavost je třeba odlišovat, neboť zatímco zaměnitelnost vyjadřuje (jak řečeno výše) nezpůsobilost odlišit navrhované jméno od ostatních již existujících zapsaných jmen, je klamavým zásadně takové označení, které vzbuzuje klamnou představu o zapisované osobě nebo o předmětu její činnosti (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2008, sp. zn. 32 Odo 1729/2006) [v literatuře srov. například Kožíak, J. Obchodní firma v novém občanském zákoníku. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 34]. Z toho vyplývá, že je-li navrhované jméno zaměnitelné s jiným, již existujícím (zapsaným) jménem, neznamená to, že je též klamavé; a naopak, vzbuzuje-li navrhované jméno klamnou představu o zapisované osobě nebo o předmětu její činnosti, nemusí jít nutně o jméno zaměnitelné.

31. Jestliže tedy odvolací soud zaměřil svoji pozornost k posuzování zaměnitelnosti navrhovaných označení, aby v závěru odůvodnění bez dalšího konstatoval, že jsou navrhovaná označení (též) klamavá, lze usuzovat, že obě kategorie vlastností navrhovaných označení, jež mají být posuzovány každá samostatně, smísl v jednu. Rovněž v tomto ohledu je tedy jeho právní posouzení věci nesprávné.

č. 97

32. Jelikož právní posouzení věci není správné, Nejvyšší soud usnesení odvolacího soudu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 věta první o. s. ř.).

Č. 98

č. 98

Spoluvlastnictví

§ 1155 odst. 1 o. z.

Vážné ohrožení oprávněného zájmu spoluvlastníka odůvodňující odklad zrušení spoluvlastnictví rozhodnutím soudu podle § 1155 o. z. může být výjimečně založeno i vážným ohrožením zájmu osoby blízké spoluvlastníku a spočívat v požadavku na realizaci práva na respektování rodinného života.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2016, sp. zn. 22 Cdo 4755/2015, ECLI:CZ:NS:2016:22.CDO.4755.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 18. 11. 2014, sp. zn. 37 Co 223/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Třebíči usnesením ze dne 31. 3. 2014, č. j. 7 C 64/2012-49, odložil na dobu dvou let od právní moci rozhodnutí zrušení spoluvlastnictví účastnic k budově (dále jen „předmětný dům“) na pozemku parc. č. st. 676 o výměře 433 m² a pozemku parc. č. 560/116 o výměře 451 m², zapsaných v katastru nemovitostí vedeném Katastrálním úřadem pro V., Katastrálním pracovištěm v T., na LV č. 6 632 pro katastrální území P., obec T., jakož i k jejich součastem a příslušenstvím, zejména ke garáži a vrtané studni (dále jen „předmětné nemovitosti“). Soud prvního stupně shledal důvod odkladu zrušení a vypořádání spoluvlastnictví ve vážném ohrožení oprávněného zájmu některého spoluvlastníka. V předmětném domě v současnosti bydlí matka účastnic, na niž žalované záleží a záleží jí i na tom, aby závěr jejího života byl co nejvíce zpříjemněn. Podle lékařské zprávy se matka nemůže pohybovat po schodech, a proto již nemůže déle bydlet v bytě nad ordinací žalované. Matka účastnic má k nemovitostem značný vztah, neboť v nich prožila podstatnou část života. Je pravdou, že se zpět do domu nastěhovala už v době, kdy věděla o zájmu žalobkyně zrušit a vypořádat spoluvlastnictví k nemovitostem, v kontextu s dalšími okolnostmi případu však nepovažoval soud prvního stupně krok žalované za účelový. Z dokazování vyplynulo, že žalovaná má zájem na tom, aby její matka pobývala v předmětném domě nikoli proto, aby komplikovala žalobkyni možnosti domoci se svého vypořádacího podílu, ale proto, aby

matka dožila v pro ni nejpříjemnějším prostředí. Tento zájem shledal soud prvního stupně za opodstatněný, přičemž zrušením a vypořádáním spoluvlastnictví by mohlo dojít k ohrožení možnosti matky účastnic nemovitosti užívat a v nich dožít. Přestože matka účastnic nemá k nemovitostem jakýkoliv vlastnický vztah, žalovaná jako jejich spoluvlastnice by mohla vzhledem ke svému vztahu k matce důvodně pociťovat vážné ohrožení svých oprávněných zájmů, v tomto případě zájmu na poklidném dožití matky v předmětném domě. Žalovaná přitom předmětné nemovitosti přikázat do svého výlučného vlastnictví nechce, důvody, pro něž je nevhodné, aby dožila v domě žalované, jsou logické (nutnost vstupu do podkrovní přes schodiště v domě žalované, potřeba častých návštěv různě se stírájících pracovníků zdravotní agentury). Soud prvního stupně přihlédl k zájmům žalobkyně, ovšem zdůraznil, že omezení je toliko na období dvou let, po jehož uplynutí bude nerozhodné, zdali matka účastnic stále žije, či nikoliv. Žalobkyně není na odložení vypořádání výrazněji dotčena, neboť vyjma nemožnosti dosáhnout na hypotéku netvrdila žádné skutečnosti, které by znamenaly zásadní zásah do jejích zájmů a převážily by zájem žalované na dožití matky v předmětném domě.

2. K odvolání žalobkyně Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 18. 11. 2014, č. j. 37 Co 223/2014-67, usnesení soudu prvního stupně změnil tak, že se odkládá na dobu dvou let od právní moci rozhodnutí zrušení spoluvlastnictví účastnic k předmětným nemovitostem, jakož i k jejich součástem a příslušenstvím, zejména ke garáži a vrtané studni. Soud prvního stupně zcela správně z provedených důkazů dovodil, že matka účastnic potřebuje vzhledem k věku a zdravotnímu stavu značnou pomoc, což současně znamená, že nastěhování matky žalovanou do předmětného domu nelze považovat za účelový krok. Žalovaná přesvědčivě vysvětlila, proč není dobře možná péče o matku v jejím dosavadním bydlišti. Zájem žalované se o matku postarat, aby mohla po přesně vymezenou dobu pečovat v pro ni známém a psychicky přívětivém prostředí, je nepochybně zájmem pořádatelným pod oprávněný zájem spoluvlastníka. Dosavadní procesní stanoviska žalobkyně vzbuzují velmi vážné pochybnosti o jejím rozhodnutí nechat matku v předmětném domě dožít, který deklaruje nyní, nehledě k tomu, že o možnosti žalované zde i po vypořádání nadále bydlet, aby se mohla o matku starat, nesděluje žalobkyně ničeho. Její výhrady k prokázání zdravotního stavu matky pak zůstaly v obecné rovině, z odvolání není patrné nic, co by zjištěním z listinných důkazů bylo možno vytknout. S ohledem na věcnou správnost odvolací soud změnil napadené rozhodnutí jen tak, že namísto usnesení rozhodl rozsudkem.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, které považuje za přípustné podle § 237 občanského soudního řádu, neboť rozhodnutí od-

volacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu doposud vyřešena, případně má být vyřešena jinak. Žalobkyně shrnuje skutkový stav, kdy s žalovanou jsou rovnodílnými spoluvlastnicemi, matka účastnic darovala svůj spoluvlastnický podíl ve výši id. ½ na předmětných nemovitostech žalované, přičemž jí nebylo k předmětným nemovitostem zřízeno žádné právo. Jelikož se účastnice na vypořádání spoluvlastnictví nedohodly, podala žalobkyně žalobu na zrušení a vypořádání spoluvlastnictví, přičemž po zahájení řízení přestěhovala žalovaná matku účastnic do předmětného domu. Žalobkyně nesouhlasí s tím, že okolnosti daného případu svědčí o převaže údajného morálního aspektu nad právo nadále nesetrvávat ve spoluvlastnictví s žalovanou. Žalobkyně nemá námitky proti tomu, aby matka účastnic v předmětném domě bydlela, má toliko výhrady k tomu, že jí žalovaná o svém rozhodnutí předem neinformovala a že bydlení matky v předmětném domě využila ve svůj prospěch v probíhajícím řízení, když jej uvedla jako důvod pro odklad vypořádání spoluvlastnictví. Žalobkyně svým chováním nedala nijak najevo, že by matce účastnic v užívání předmětného domu bránila, nepodnikla v tomto směru žádné kroky, naopak jí byla ochotna bydlení v tomto domě právně zajistit. Nechápe proto, jak mohl odvolací soud dospět k závěru, že její dosavadní stanoviska vzbuzují velmi vážné pochybnosti o jejím rozhodnutí nechat matku v domě dožít. Pro tento závěr neměl odvolací soud oporu v provedeném dokazování. Změna procesního stanoviska přitom byla zapříčiněna tvrzením žalované, že na vypořádací podíl nemá finanční prostředky. Podle žalobkyně nelze v posuzovaném případě dovodit vážné ohrožení oprávněného zájmu žalované na tom, aby matka účastnic mohla v prostředí, na které je zvyklá, „dožít“. Ostatně dožití je trvalá skutečnost, přičemž odložit zrušení spoluvlastnictví lze nejdéle o dva roky. Zdravotní stav matky účastnic ji bezprostředně na životě neohrožuje, je pouze nesoběstačná, závislá na pomoci druhé osoby. Odklad zrušení spoluvlastnictví o dva roky není sám o sobě způsobilý dožití matky účastnic v předmětném domě zajistit. S ohledem na uvedené navrhuje, aby dovolací soud rozhodnutí soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

4. Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2014, neboť vzájemný návrh na odklad zrušení a vypořádání spoluvlastnictví byl podán po tomto datu (srovnej čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.).

6. Podle § 3028 odst. 1, 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, tímto zákonem se řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti. Není-li

dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů.

č. 98

7. Jelikož je pro věc rozhodující otázka naplnění podmínek pro odklad zrušení a vypořádání spoluvlastnictví a o této otázce bylo odvolacím soudem rozhodnuto po 1. 1. 2014, postupoval dovolací soud podle příslušných ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“).

8. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

9. Dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden (§ 242 odst. 1 o. s. ř.). Rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodu vymezeného v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédně též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

10. Dovolatelka předkládá dovolacímu soudu otázku, za jakých podmínek může dojít k soudnímu odkladu zrušení a vypořádání spoluvlastnictví pro vážné ohrožení oprávněného zájmu některého spoluvlastníka. Jelikož tato otázka nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu doposud vyřešena, rozhodnutí odvolacího soudu je na této otázce založeno a dovolatelka závěry přijaté odvolacím soudem napadá, je dovolání podle § 237 o. s. ř. přípustné, není však důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

11. Podle § 1140 odst. 1 o. z. nikdo nemůže být nucen ve spoluvlastnictví setrvat.

12. Toto ustanovení zakotvuje a vyjadřuje zásadu, která sice nebyla v předchozí právní úpravě, obsažená v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), explicitně vyjádřena, nicméně kterou i judikatura [k tomu srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1372/2011 (dostupné na www.nsoud.cz), či usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 29. 4. 1984, sp. zn. 11 Co 183/85 (uveřejněné pod č. 41/1988 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, rozh. obč.)] již dříve bez jakýchkoliv pochybností uznávala.

Z této zásady vyplývá, že spoluvlastnický vztah je právem, nikoliv povinností, a tak kterýkoliv z účastníků může žádat o své oddělení ze spoluvlastnictví nebo o zrušení spoluvlastnictví jako celku (viz § 1140 odst. 2 věta první o. z.).

13. Právo na zrušení spoluvlastnictví však není právem neomezeným, nýbrž může být zákonem omezeno [srovnej např. usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. IV. ÚS 154/04 (dostupné na <http://nalus.usoud.cz>)], což reflektovala již dřívější právní úprava obsažená v zákoně č. 40/1964 Sb., která umožňovala výjimečně zamítnout žalobu na zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví z důvodů zvláštního zřetele hodných (§ 142 odst. 2 obč. zák.). Současná právní úprava na uvedené navázala v tom ohledu, že i v současnosti lze žalobu na zrušení a vypořádání spoluvlastnictví zamítnout z důvodů uvedených v § 1140 odst. 2 větě druhé o. z., popřípadě výjimečně pro zjevné zneužití práva podle § 8 o. z. [k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 22 Cdo 5159/2014 (dostupný na www.nsoud.cz)]; nadto nově zákonná úprava v § 1155 odst. 1 o. z. obsahuje soudní odklad zrušení spoluvlastnictví.

14. Podle § 1155 odst. 1 o. z. může soud na návrh spoluvlastníka zrušení spoluvlastnictví odložit, má-li tím být zabráněno majetkové ztrátě nebo vážnému ohrožení oprávněného zájmu některého spoluvlastníka, a prodloužit tak trvání spoluvlastnictví, nejdéle však o dva roky.

15. Důvodová zpráva k § 1154 až 1157 občanského zákoníku (dostupná na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/>) uvádí, že „logickým důsledkem pravidla, že o zrušení spoluvlastnictví nelze žádat v nevhodnou dobu, je jeho doplnění o soudní ochranu spoluvlastníků, kteří mají proti zrušení spoluvlastnictví zásadní námitky. Soud v takovém případě, shledá-li tyto námitky jako důvodné, může zrušení spoluvlastnictví odložit, nejvýše však na dobu dvou let.“

16. Smyslem této právní úpravy je umožnit soudu, aby na návrh některého ze spoluvlastníků umožnil časově omezené prodloužení existence spoluvlastnictví. Jelikož se jedná o výjimku z pravidla, že se může spoluvlastník kdykoliv domáhat zrušení a vypořádání spoluvlastnictví, je třeba tak k § 1155 odst. 1 o. z. přistupovat a vykládat je spíše restriktivně. Ostatně sama důvodová zpráva zdůrazňuje, že by se mělo jednat o námitky zásadní. Existence takových námitek ovšem bez dalšího nemůže vést k vyhovění návrhu na odklad vypořádání spoluvlastnictví, nýbrž je třeba zohlednit také okolnost, nakolik lze po ostatních spoluvlastnících spravedlivě požadovat setrvání ve spoluvlastnictví, jakož i předpokládaný stav, který by nastal po zrušení a vypořádání spoluvlastnictví, či který by naopak nastal, pokud by ke zrušení spoluvlastnictví nedošlo. Pokud by totiž po zrušení a vypořádání spoluvlastnictví vznikl stav, který by nebylo možné považovat za majetkovou ztrátu nebo vážné ohrožení oprávněného zájmu některého ze spoluvlastníků, jen stěží by bylo možné usuzovat o splnění podmínek pro odklad zrušení spoluvlastnictví [k tomu srovnej SPÁČIL, J. a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 660, marg. č. 8.]

17. Odklad zrušení spoluvlastnictví může být podle § 1155 odst. 1 o. z. odůvodněn a) požadavkem na zabránění majetkové ztráty některého spoluvlastníka, nebo b) požadavkem na předejití vážného ohrožení oprávněného zájmu některého ze spoluvlastníků, k jehož ohrožení by došlo likvidací spoluvlastnického vztahu. V posuzovaném případě soudy obou stupňů shledaly naplnění druhého důvodu, a proto se prvním důvodem dovolací soud dále podrobněji nezabýval.

18. Oprávněným zájmem některého ze spoluvlastníků je s ohledem na znění prvního důvodu pro odklad zrušení spoluvlastnictví třeba považovat jiný než majetkový zájem spoluvlastníka, který bude objektivně schopen ospravedlnit zásah do práva ostatních spoluvlastníků na zrušení spoluvlastnictví. Vzhledem k tomu se nejedná o jakýkoliv zájem, nýbrž o zájem podstatný, přičemž zrušením spoluvlastnictví by došlo k jeho vážnému ohrožení. Do úvahy přicházejí obdobně, jako je tomu u důvodů vedoucích k zamítnutí žaloby na zrušení a vypořádání spoluvlastnictví [k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 22 Cdo 5159/2014 (dostupný na www.nsoud.cz)], důvody dočasného charakteru (v poměrech konkrétního případu například závažné přechodné zdravotní problémy). Oproti důvodům vedoucím k zamítnutí žaloby na zrušení a vypořádání spoluvlastnictví lze nicméně v obecné rovině připustit, že se může jednat i o důvody charakteru trvalého, například dlouhodobý nepříznivý zdravotní stav bez reálné možnosti jeho zlepšení, vysoký věk spojený s potřebou obživy a bydlení apod. Jelikož se však tyto dlouhodobé okolnosti mohou vyskytovat v řadě případů zrušení a vypořádání spoluvlastnictví (například bude-li zrušeno spoluvlastnictví k předmětu, který někteří nebo všichni spoluvlastníci užívají za účelem bydlení), je nutno zdůraznit, že důvody trvalého charakteru zpravidla nebudou samy o sobě dostačující, nýbrž by k nim měla přistoupit určitá další okolnost, která ospravedlní zásah do práva ostatních spoluvlastníků domáhat se kdykoliv zrušení spoluvlastnictví. Může jít zejména o naplnění předpokladu, že ve lhůtě pro odklad zrušení spoluvlastnictví může objektivně dojít k vyřešení ochrany oprávněného zájmu spoluvlastníka. Odklad vypořádání spoluvlastnictví by totiž neměl jako takový sloužit k zachování a pokračování stavu trvajících spoluvlastnictví bez dalšího, nýbrž by měl především chránit oprávněné zájmy dotčeného spoluvlastníka, které převáží nad právem spoluvlastníka domáhat se zrušení a vypořádání spoluvlastnictví. Je ovšem zřejmé, že závěry soudů o tom, zda jsou, či nejsou splněny podmínky pro odklad zrušení spoluvlastnictví, musí přísně odrážet individuální okolnosti každého případu.

19. Ačkoliv právní úprava předpokládá, že má dojít k ohrožení oprávněného zájmu některého spoluvlastníka, je třeba s ohledem na právo na respektování rodinného a soukromého života zaručeného v čl. 10 Listiny základních práv a svobod (usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb.) a v čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.) připustit, že se oprávněné zájmy spoluvlastníka mohou do-

týkat i osob blízkých spoluvlastníkovi (např. rodiče nebo rodičů). Blízkou osobou je podle § 22 části věty před středníkem o. z. příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner podle jiného zákona upravujícího registrované partnerství.

20. Občanský zákoník vychází ze zdůraznění významu rodiny a rodičovství poukazem na to, že soukromé právo spočívá mimo jiné na zásadě, že rodina a rodičovství požívají zvláštní zákonné ochrany [§ 3 odst. 2 písm. b) o. z.]. V § 855 odst. 1 o. z. normuje, že rodiče a dítě mají vůči sobě navzájem povinnosti a práva. Těchto vzájemných povinností a práv se nemohou vzdát; učiní-li tak, nepřihlíží se k tomu. Vedle zákonem zakotvené vzájemné vyživovací povinnosti rodičů a dětí (§ 910 o. z.) se zdůrazněním povinnosti dětí zajistit svým rodičům slušnou výživu (§ 915 o. z.), pak § 883 o. z. zakotvuje, že rodiče a dítě si jsou povinni pomocí, podporou a ohledem na svou důstojnost.

21. Z uvedených ustanovení zcela zřetelně vyplývá logický důraz kladený na požadavek úzkého vztahu mezi rodiči a dětmi projevující se mimo jiné plněním vyživovací povinnosti, pomocí a podporou, a to tím spíše, jestliže je rodič z objektivních důvodů (věkových, zdravotních apod.) na péči dítěte fakticky odkázán. Požadavek na pomoc dětí vůči svým rodičům tam, kde si to reálné okolnosti vyžadují, je ostatně v souladu i s obecným mravním společenským názorem, jenž je v zobecňující normativní rovině vyjádřen v § 2 odst. 1, 3, resp. § 3 odst. 1 o. z. Z toho podle přesvědčení dovolacího soudu vyplývá, že oprávněný zájem spoluvlastníka v § 1155 o. z. může být v poměrech konkrétního případu poměřován i jeho vztahem k jemu blízké osobě (rodiči), resp. ohrožením oprávněného zájmu osoby spoluvlastníku blízké, jestliže se toto ohrožení přímo týká také oprávněného zájmu spoluvlastníka samotného, a může se týkat práva na respektování rodinného a soukromého života. Intenzitu a rozsah vážného ohrožení oprávněného zájmu spoluvlastníka pak soud může (a má) promítnout do doby prodloužení trvání spoluvlastnictví v důsledku odkladu zrušení spoluvlastnictví v rozsahu maximálně dvou let.

22. Nejvyšší soud podotýká, že § 1155 odst. 1 o. z. je právní normou s relativně neurčitou (abstraktní) hypotézou, která přenechává soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. Odpovídající úsudek soudu musí být podložen skutkovými zjištěními a musí současně přesvědčivě dokládat, že tato zjištění dovolují v konkrétním případě učinit závěr o tom, že jsou naplněny podmínky pro odklad zrušení spoluvlastnictví. Byla-li hypotéza právní normy vymezena správně, nemůže být rozhodnutí ve věci v rozporu se zákonem z důvodu, že nebyly objasněny okolnosti další, popřípadě že nebylo přihlédnuto k jiným okolnostem, které v posuzovaném případě nelze považovat za podstatné či významné. Dovolací soud pak může úvahu odvolacího soudu o splnění či nesplnění podmínek pro odklad zrušení spoluvlastnictví přezkoumat pouze v případě její zjevné nepřiměřenosti.

23. V posuzovaném případě soud prvního stupně zjistil, že předmětný dům ve spoluvlastnictví účastnic užívá jejich matka, která je vysokého věku (přes 86 let), má zdravotní potíže spojené s věkem, když se zejména těžko pohybuje, nevyjde do schodů, vyžaduje péči asistentské služby a v uvedeném domě prožila podstatnou část svého života. Je skutečností, že se zpět do domu nastěhovala už v době, kdy žalovaná věděla o zájmu žalobkyně zrušit a vypořádat spoluvlastnictví k nemovitostem, v kontextu s dalšími okolnostmi případu však nepovažoval soud prvního stupně postup žalované, která tím zajistila své matce osobní péči, za účelový. Podle soudu prvního stupně je legitimní zájem žalované na poklidném dožití matky v předmětném domě. S uvedenými závěry se následně ztotožnil i odvolací soud, který zdůraznil, že matka účastnic potřebuje vzhledem ke svému věku a zdravotnímu stavu značnou pomoc, tudíž nastěhování matky do předmětného domu nelze považovat za účelový krok. Žalovaná přesvědčivě vysvětlila, proč není dobře možná péče o matku v dosavadním bydlišti matky. Zájem žalované moci se o matku postarat, aby mohla po přesně vymezenou dobu pečovat v pro ni známém a psychicky přívětivém prostředí, je nepochybně zájmem podřaditelným pod oprávněný zájem spoluvlastníka. Odvolací soud pak vyjádřil přesvědčení, že stanovisko žalobkyně, že nechá matku v předmětném domě dožít, vzbuzuje velmi vážné pochybnosti.

24. Dovolací soud přezkoumal rozhodnutí soudů obou stupňů, načež dospěl k závěru, že závěry soudů obou stupňů nejsou zjevně nepřiměřené. V první řadě dovolací soud připomíná, že okolnosti pro odklad vypořádání spoluvlastnictví se mohou vztahovat i k osobám blízkým, což v případě žalované její matka je (§ 22 o. z.). Matka účastnic je vysokého věku, má zdravotní potíže, které vyžadují pravidelnou návštěvu asistenční služby, a v domě prožila podstatnou část svého života. Soudy dospěly přitom k závěru, že další bydlení v domě žalované není možné, neboť se matka účastnic nemůže pohybovat do schodů. Za legitimní lze proto považovat, aby matka účastnic v domě po přechodnou dobu (nejdéle však po dva roky) v domě bydlela, než se nalezne jiné přijatelné řešení, jakým způsobem účastnice zajistí své matce péči, tedy zdali ji nakonec nechají bydlet v předmětném domě, či si ji převezme do osobní péče některá z dcer (účastnic), či bude v budoucnu pobývat ve zdravotnickém nebo v sociálním zařízení. Právě potřebu vyřešení základní potřeby bydlení matky obou účastnic při jejím stávajícím pobytu v prostorách dříve dlouhodobě užívaných ve spojení s vysokým věkem a zdravotními obtížemi úměrnými věku, u kterých zjevně nelze očekávat s postupem času žádné zlepšení, lze podle Nejvyššího soudu považovat v daném individuálním případě za důvod pro to, aby bylo časově odloženo zrušení spoluvlastnictví. To i s přihlédnutím k tomu, že spoluvlastnicemi jsou právě dcery matky žijící v předmětném domě a v době rozhodování nalézacích soudů nebyla mezi účastnicemi jednoznačná dohoda na tom, jakým způsobem zajistí výkon péče o matku po případném zrušení a vypořádání spoluvlastnictví. Tuto okolnost je

třeba mít na zřeteli tím spíše, že žalovaná v průběhu odvolacího řízení poukázala na to, že v důsledku své finanční situace neumožňující vyplacení přiměřené náhrady žalobkyni nemůže vyjádřit zájem o přikázání předmětných nemovitostí do svého výlučného vlastnictví. Nadto ani není zřejmé, jakým způsobem by bylo spoluvlastnictví vypořádáno a zda by se vůbec některá z účastnic stala výlučnou vlastnící předmětných nemovitostí. Přiměřeným je i závěr soudů v tom, že žalobkyně na svých právech významně dotčena nebude, když má v současnosti zajištěno vlastní bydlení, a tak předmětný dům k zajištění vlastní bytové potřeby nezbytně nutně nepotřebuje.

25. Na přiměřenosti závěrů odvolacího soudu ničeho nemění okolnost, že soudy obou stupňů ne zcela přiléhavě shledaly legitimní požadavek matky účastnic v předmětném domě dožít, neboť při odložení zrušení spoluvlastnictví na dobu dvou let je takový předpoklad hypotetický, byť zcela evidentně a do jisté míry reálně operuje se velmi vysokým věkem a zdravotním stavem matky účastnic. Dovolací soud však nepochybuje o tom, že nalézací soudy nicméně měly na mysli právě zmíněnou potřebu péče o matku v jí příznivém prostředí, přičemž zdůraznily, že tak může být na základě odkladu zrušení vypořádání toliko po dobu dvou let. Dvouletý odklad zrušení spoluvlastnictví uplyne v prosinci 2016.

26. Pro úplnost dovolací soud dodává, že případné rušící rozhodnutí, kterého se dovolatelka domáhá, byť jím není dovolací soud vázán, by v poměrech této konkrétní věci nemohlo ve svém důsledku vyznít pro žalobkyni příznivěji. Za současného stavu doba odkladu zrušení spoluvlastnictví uplyne v prosinci 2016 a žalobkyně se bude moci následně opětovně domáhat zrušení a vypořádání spoluvlastnictví. V případě zrušení rozhodnutí odvolacího soudu (nebo i soudu prvního stupně) v této věci by nebylo reálné očekávat pravomocné skončení věci do prosince 2016 (v případě zamítnutí žaloby), resp. již vůbec ne uplynutí doby odkladu zrušení spoluvlastnictví v případě, že by žalobě bylo opětovně vyhověno. Ostatně – jak vyplývá z obsahu spisu – po nabytí právní moci napadeného rozhodnutí odvolacího soudu došlo k pravomocnému zamítnutí žaloby žalobkyně na zrušení a vypořádání spoluvlastnictví, přičemž žalobkyně proti tomuto zamítavému rozhodnutí ve věci samé odvolání nepodala, takže případného zrušení a vypořádání spoluvlastnictví je nutno se domáhat novou, samostatnou žalobou po uplynutí doby odkladu zrušení spoluvlastnictví.

27. S ohledem na výše uvedené je tedy zřejmé, že rozhodnutí odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů v dané věci věcně správné. Nejvyšší soud proto dovolání žalobkyně podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 99

č. 99

Promlčení

§ 403 odst. 1 obch. zák.

Promlčecí doba přestává běžet zahájením rozhodčího řízení, i když rozhodčí smlouva je neplatná.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2016, sen. zn. 23 ICdo 19/2015, ECLI:CZ:NS:2016:23.ICDO.19.2015.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 11. 2014, sp. zn. 44 ICm 2974/2013, 104 VSPH 329/2014, a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích rozsudkem ze dne 6. 3. 2014, č. j. 44 ICm 2974/2013-57, zamítl žalobu o určení, že pohledávka ve výši 227 625,30 Kč označená žalobkyní jako pohledávka č. 1 ve výši 36 530,53 Kč, č. 2 ve výši 10 511,74 Kč, č. 3 ve výši 16 805,24 Kč a č. 4 ve výši 163 777,79 Kč přihlášená do insolvenčního řízení vedeného u Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích pod sp. zn. KSPA 44 INS 1202/2013 s dlužníkem V. H. je po právu (výrok pod bodem I) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok pod bodem II).
2. Soud prvního stupně zjistil, že dne 17. 1. 2013 bylo zahájeno insolvenční řízení s dlužníkem, dne 2. 5. 2013 byl zjištěn jeho úpadek, povoleno řešení úpadku oddlužením a žalovaná byla ustanovena insolvenčním správcem. Žalobkyně přihlásila do insolvenčního řízení celkem čtyři pohledávky, všechny byly přiznány a doloženy rozhodčími nálezy vydanými rozhodci vybranými ze seznamu rozhodců vedeného Společností pro rozhodčí řízení, a. s.
3. Na přezkumném jednání žalovaná všechny pohledávky popřela pro promlčení, neboť zastávala názor, že rozhodčí doložky nebyly platně sjednány, ani v jedné rozhodčí doložce nebyl rozhodce určen určitým způsobem, a tudíž je rozhodčí nález nicotný a pohledávky nevykonatelné.
4. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že pohledávky jsou nevykonatelné. Rozhodčí doložky byly sjednány v obchodních podmínkách, které byly pouze

v případě smlouvy č. 5002 podepsány i dlužníkem. I v případě smlouvy č. 5002 se jedná o rozhodčí doložku neplatnou, protože rozhodce nebyl sjednán dostatečně určitým způsobem. Určení rozhodce bylo ponecháno na výběru Společnosti pro rozhodčí řízení, a. s. V případě smlouvy č. 160 a 167 byla rozhodčí doložka neplatná i proto, že obchodní podmínky obsahující ujednání o smluvní pokutě a rozhodčí doložce nebyly podepsány dlužníkem.

5. Dále dospěl soud prvního stupně k závěru, že pohledávky byly splatné v případě smlouvy č. 5002 dne 20. 9. 2006, v případě smlouvy č. 167 dne 25. 10. 2006, pohledávka podle smlouvy č. 160 byla splatná nejpozději dne 11. 9. 2007 a pohledávka podle smlouvy č. 633 byla splatná nejpozději dne 1. 8. 2006. Příhláška pohledávky byla doručena zdejšímu soudu 31. 5. 2013, a tudíž promlčecí doba u všech práv uplynula.

6. K odvolání žalobkyně Vrchní soud v Praze rozsudkem uvedeným v záhlaví rozhodnutí soudu prvního stupně změnil tak, že pohledávky žalobkyně č. P 17/1 ve výši 36 530,53 Kč, č. P 17/2 ve výši 10 511,74 Kč, č. P 17/3 ve výši 16 805,24 Kč a č. P 17/4 ve výši 163 777,79 Kč přihlášené v insolvenčním řízení sp. zn. KSPA 44 INS 1202/2013 jsou po právu (výrok pod bodem I), a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů (výrok pod bodem II).

7. Odvolací soud dospěl k závěru, že insolvenčnímu správci musí být v rámci přezkumu pohledávek v insolvenčním řízení dána možnost procesní obrany, jaká by náležela dlužníku v případě jeho individuální obrany v exekučním řízení podle § 35 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „ZRR“, v případech, kdy by byly dány důvody pro zrušení rozhodčího nálezů (§ 31 ZRR), na němž je založena vykonatelnost přihlašované pohledávky. V insolvenčním řízení je tedy nutné, s ohledem na jeho zásady, připustit námitku neplatnosti rozhodčí smlouvy, byť nebyla podána žaloba o zrušení rozhodčího nálezů.

8. Dále se odvolací soud zabýval vlivem nevykonatelnosti pohledávky, jež byla způsobena neplatností rozhodčí doložky, na promlčení pohledávky. Pro posouzení platnosti předmětných rozhodčích doložek je rozhodující znění zákona o rozhodčím řízení ve znění účinném do 31. 3. 2012. Odvolací soud se ztotožnil s názorem soudu prvního stupně, že předmětné rozhodčí doložky jsou neplatné. Nesouhlasí však se závěrem soudu prvního stupně, že rozhodčí nález vydaný na základě neplatné rozhodčí doložky, je nicotným právním aktem, k němuž se nepřihlíží.

9. Odvolací soud dovedl, že je-li vydaný rozhodčí nález nějakým způsobem vadný, je nutné jej odklidit cestou jeho zrušení, a to buď do tří měsíců od jeho doručení formou žaloby podanou dle § 31 a § 32 odst. 1 ZRR, nebo stejnou žalobou podanou v rámci probíhajícího exekučního řízení v třicetidenní lhůtě podle § 35 odst. 2 ZRR. Je-li rozhodčí nález tímto způsobem zrušen, věřiteli se jeho hmotně-

právní nárok nepromlčuje za předpokladu, že ve lhůtě 30 dnů podá u soudu návrh na pokračování v řízení. Aby tedy mohlo být o téže věci mezi týmiž osobami rozhodováno znovu, je nezbytné vadný rozhodčí nález odstranit. Nestane-li se tak, je rozhodčí nález vykonatelný, neboť má účinky pravomocného soudního rozhodnutí.

č. 99

10. Odvolací soud uzavřel, že vzhledem k vnitřní logice uvedeného zákona nelze považovat za nicotný právní akt rozhodčí nález, který byl vydán na základě neplatné (neexistující) rozhodčí doložky, pokud se jednalo o spor, který byl arbitrovatelný. Pokud byl vydán rozhodčí nález na základě neplatné rozhodčí doložky ve věci, v níž bylo možné rozhodnout v rozhodčím řízení, má i takový rozhodčí nález účinky pravomocného soudního rozhodnutí do doby, než bude případně odklizen. Nelze jej považovat za nicotný právní akt.

11. K námitce žalované, že § 403 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obch. zák.“), spojuje stavení promlčecí doby se zahájením rozhodčího řízení na základě platné rozhodčí doložky, odvolací soud uvedl, že pozdější zákon o rozhodčím řízení vychází z jiné koncepce než obchodní zákoník, tj. že účinky rozhodčí žaloby zůstávají zachovány, podá-li strana u soudu žalobu do 30 dnů ode dne doručení rozhodnutí o zrušení rozhodčího nálezu. Při uplatnění zásady *lex posterior derogat legi priori* lze dovodit, že § 403 odst. 1 obch. zák. bylo nepřímou novelizováno pozdějším zákonem o rozhodčím řízení.

12. Uvedený závěr opřel odvolací soud i o tu okolnost, že podle § 112 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obč. zák.“), promlčecí doba neběží u práva, na které dopadá právní úprava občanského zákoníku, uplatněním u rozhodce, aniž by byla rozlišována platnost či neplatnost rozhodčí doložky. Toto rozlišení nečiní ani nová právní úprava obsažená v § 648 ve spojení s § 3017 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), a není žádný rozumný důvod, proč by se měl jinak posuzovat běh promlčecí doby v případě rozhodčích řízení, v nichž jsou uplatňována práva dle obchodního zákoníku a jinak v rozhodčích řízeních týkajících se práv podle o. z. nebo obč. zák. Odvolací soud proto konstatoval, že promlčecí doba přestala běžet podle § 403 odst. 1 obch. zák. i tehdy, zahájil-li věřitel rozhodčí řízení na základě neplatné rozhodčí doložky.

13. Odvolací soud poukázal i na důsledky přístupu opačného, tedy pokud by promlčecí doba podáním rozhodčí žaloby v případě neplatné rozhodčí smlouvy nepřestala běžet, musel by věřitel i přesto, že by měl k dispozici pravomocný rozhodčí nález, podat v neustále běžící čtyřleté promlčecí době i žalobu u obecného soudu. Soud by nepochybně řízení o této žalobě zastavil pro neodstranitelnou překážku věci rozhodnuté.

14. Odvolací soud uvedl, že jeho závěry nejsou v rozporu s usnesením velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012, které

bylo publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 92/2013. Na předmětný spor dopadá znění § 35 ZRR účinné od 1. 4. 2012, jež umožňuje spotřebiteli v pozici povinného, i za trvání řízení o výkonu rozhodčího nálezu, podat žalobu o zrušení rozhodčího nálezu z důvodu neplatné rozhodčí smlouvy. Je zřejmé, že rozhodčí řízení bylo zahájeno za běhu čtyřleté promlčecí doby stanovené v § 397 obch. zák. Přiznané právo se tedy promlčí až uplynutím obecné promlčecí doby podle § 408 obch. zák., tedy uplynutím deseti let ode dne, kdy promlčecí doba začala běžet poprvé. Pouze pokud by byly rozhodčí nálezy zrušeny soudem a věřitel by nepodal žalobu u soudu v třicetidenní lhůtě stanovené v § 16 odst. 2 ZRR, nebyly by zachovány účinky podaných rozhodčích žalob a uvedené pohledávky by byly promlčeny.

15. Dále odvolací soud dovodil, že námitce promlčení by nebylo možné dát průchod ani tehdy, pokud by nedošlo ke stavení promlčecí doby v důsledku zahájení předmětných rozhodčích řízení, jelikož námitka promlčení by byla v daném případě vznesena v rozporu s dobrými mravy podle § 3 odst. 1 obč. zák.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

16. Rozhodnutí odvolacího soudu napadla žalovaná dovoláním, neboť odvolací soud své rozhodnutí založil na nesprávném právním závěru, že pohledávky žalobkyně byly v promlčecí době řádně uplatněny v rozhodčím řízení. K uplatnění pohledávek v rozhodčím řízení ve smyslu § 14 ZRR vůbec nedošlo, protože žaloba nebyla doručena stálému rozhodčímu soudu nebo rozhodci, ale pouze Společnosti pro rozhodčí řízení, a. s. Nedošlo-li k uplatnění pohledávek v rozhodčím řízení, nemohlo dojít ani ke stavení promlčecí doby. Nesprávný je i závěr odvolacího soudu, který podle zásady *lex posterior derogat legi priori*, v rozporu s doslovným zněním § 403 odst. 1 obch. zák. s přihlédnutím k § 112 obč. zák., vyvodil, že promlčecí doba přestává běžet i zahájením rozhodčího řízení na základě neplatné rozhodčí doložky. Námitka promlčení nebyla vznesena v rozporu s dobrými mravy, neboť žalovaná na sjednání rozhodčí doložky netrvala, její znění neformulovala a byla v postavení spotřebitele. K tomu dovolatelka poukazuje na rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 12. 2013, č. j. 102 VSPH 371/2013-75, který se týká shodné rozhodčí doložky, v němž tento soud uzavřel, že s přihlédnutím k adheznímu způsobu uzavření úvěrové smlouvy a úvěrových podmínek obsahujících mimo jiné neplatnou rozhodčí doložku, nelze dospět k závěru, že by žalobkyně marně uplynutí promlčecí doby nezavinila, a že by byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, jakým je odepření práva uplatnit námitku promlčení. S odkazem na nález Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11, dovolatelka tvrdí, že rozhodčí doložka nebyla vůbec sjednána, neboť byla součástí všeobecných smluvních podmínek nepodepsaných žalovanou.

17. Z uvedených důvodů žalovaná navrhuje Nejvyššímu soudu, aby napadený rozsudek zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení, případně aby napadený rozsudek změnil tak, že rozsudek soudu prvního stupně se potvrzuje a rozhodl o náhradě nákladů řízení.

18. Žalobkyně se k podanému dovolání vyjádřila tak, že navrhuje jeho zamítnutí, neboť není důvodné. Vzhledem k tomu, že rozhodčí nález byl vydán konkrétním rozhodcem, který jej označil razítkem a podpisem, není pochyb o doručení návrhu na zahájení řízení. K námitce dovolatelky týkající se výkladu § 403 obch. zák. žalobkyně uvádí, že došlo ke stavení promlčecí doby, protože v době zahájení řízení neplatnost rozhodčí doložky nikdo nenamítal. K uplatnění námítky promlčení v rozporu s dobrými mravy žalobkyně tvrdí, že insolvenční správce rozhodčí doložku nepodepsala a nebyla účastníkem rozhodčího řízení, proto jí vznesení námítky neplatnosti nepřisluší. Žalobkyně má za to, že promlčecí doba neběžela po dobu rozhodčího řízení i tehdy, pokud rozhodčí doložka nebo rozhodčí nález byly posouzeny jako neplatné, a to až do okamžiku, kdy rozhodnutí o tom nabude právní moci. Pokud byla na základě takového rozhodčího nálezu nařízena exekuce, promlčecí doba neběží ani po dobu exekučního řízení, protože exekuční titul se stal nevykonatelným až později.

III.

Přípustnost dovolání

19. Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání bylo podáno včas (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) k tomu oprávněným subjektem (účastníci řízení), který je řádně zastoupen advokátem (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), dospěl k závěru, že dovolání je přípustné, jelikož otázka výkladu § 403 odst. 1 obch. zák. ve vztahu ke stavení promlčecí doby při zahájení rozhodčího řízení na základě neplatné rozhodčí doložky nebyla v judikatuře Nejvyššího soudu doposud řešena.

IV.

Důvodnost dovolání

20. Nelze předně přisvědčit námitce dovolatelky, že rozhodčí řízení nebylo vůbec zahájeno, neboť rozhodčí žaloba byla doručena Společnosti pro rozhodčí řízení, a. s.

21. Podle § 14 zákona o rozhodčím řízení se rozhodčí řízení zahajuje žalobou a je zahájeno dnem, kdy žaloba došla stálému rozhodčímu soudu nebo rozhodci uvedenému v odstavci 2. Podání žaloby má tytéž právní účinky, jako kdyby byla v této věci podána žaloba u soudu (odstavec 1). Není-li žaloba podávána stálému rozhodčímu soudu, podává se předsedajícímu rozhodci, je-li určen nebo jmenován; není-li předsedající rozhodce dosud určen nebo jmenován, žaloba se podává

kterémukoliv určenému nebo jmenovanému rozhodci (odstavec 2). V souladu s tímto ustanovením nebylo rozhodčí řízení zahájeno dnem doručení žaloby Společnosti pro rozhodčí řízení, a. s., neboť se nejedná o stálý rozhodčí soud, ale až doručením žaloby rozhodci, který byl podle pravidel sjednaných v rozhodčí doložce jmenován.

22. Byl-li tedy v rozhodčí doložce sjednán způsob jmenování *ad hoc* rozhodce třetí osobou, je třeba za okamžik zahájení rozhodčího řízení považovat den doručení žaloby rozhodci jmenovanému v souladu s rozhodčí doložkou. K uplatnění pohledávek v rozhodčím řízení tedy řádně došlo.

23. Právní závěr odvolacího soudu, že i v případě, že rozhodčí nález byl vydán na základě neplatné rozhodčí doložky ve věci, v níž by bylo možné rozhodnout v rozhodčím řízení, má takový rozhodčí nález účinky pravomocného soudního rozhodnutí, je v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu

24. Touto otázkou se zabýval velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu v usnesení ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012, jež bylo publikováno pod č. 92/2013 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek. V tomto usnesení Nejvyšší soud dospěl k právnímu závěru, že byl-li rozhodce určen odkazem na „rozhodčí řád“ vydaný právníckou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, není rozhodčí nález způsobitelným exekučním titulem ve smyslu § 40 odst. 1 písm. c) zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění účinném od 1. 11. 2009 (dále jen „exekuční řád“), podle něhož by mohla být nařízena exekuce, jelikož rozhodce určený na základě absolutně neplatné rozhodčí doložky (§ 39 obč. zák.) neměl k vydání rozhodčího nálezu podle ZRŘ pravomoc. Byla-li již exekuce v takovém případě přesto nařízena a zjistí-li soud (dodatečně) nedostatek pravomoci orgánu, který exekuční titul vydal, je třeba exekuci v každém jejím stadiu pro nepřipustnost podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. zastavit; vykonatelnost rozhodnutí je totiž vlastnost, která jej činí působitelným k tomu, aby byla i proti vůli povinného subjektu vymáhaná povinnost uskutečněna (k této části věty za středníkem srov. např. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2003, sp. zn. 20 Cdo 1833/2002, či odůvodnění usnesení téhož soudu ze dne 20. 7. 2006, sp. zn. 20 Cdo 1257/2006).

25. V této souvislosti lze odkázat i na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 23 Cdo 4460/2014, ve kterém uzavřel, že o překážku věci rozhodnuté se nejedná, jestliže o stejné věci, týkající se stejného předmětu řízení a týchž osob bylo již rozhodnuto rozhodčím nálezem vydaným rozhodcem, jenž neměl k vydání takového rozhodčího nálezu pravomoc. Opačný závěr by byl odepřením přístupu ke spravedlnosti, neboť žalobkyni by bylo znemožněno domáhat se v případě důvodnosti uplatněného nároku způsobitelného exekučního titulu.

26. Při aplikaci těchto závěrů na daný případ nelze než dovodit, že vydaný rozhodčí nález účinky pravomocného rozhodnutí nemá.

27. Z tohoto závěru tudíž vyplývá, že soud bude muset v dalším řízení věcně posoudit pravost předmětných pohledávek a nebude moci vyjít z vydaného rozhodčího nálezu, jak nesprávně učinil odvolací soud.

28. Nicméně tento závěr nemění nic na správnosti závěru odvolacího soudu v otázce stavení běhu promlčecí doby uplatněných pohledávek žalobkyně.

29. Podle § 403 odst. 1 obch. zák. přestává promlčecí doba běžet, jestliže věřitel zahájí na základě platné rozhodčí smlouvy rozhodčí řízení způsobem stanoveným v rozhodčí smlouvě nebo v pravidlech, jimiž se rozhodčí řízení řídí.

30. Nejvyšší soud se tak zabýval námitkou dovolatelky, že toto ustanovení výslovně váže stavení promlčecí doby pouze na rozhodčí řízení zahájená na základě platné rozhodčí doložky.

31. Při výkladu § 403 odst. 1 obch. zák. je nutné přihlížet ke smyslu a účelu daného ustanovení s přihlédnutím ke smyslu a účelu obdobného ustanovení obsaženého v občanském zákoníku. Podle § 112 obč. zák. promlčecí doba neběží, bez ohledu na to, zda bylo rozhodčí řízení zahájeno na základě platné či neplatné rozhodčí doložky. Je třeba posoudit, zda zákonodárce zamýšlel zcela odlišné právní účinky rozhodčího řízení zahájeného na základě neplatné rozhodčí doložky podle občanského zákoníku, kdy by se promlčecí doba stavěla, a podle obchodního zákoníku, kdy by promlčecí doba dále běžela.

32. Nejvyšší soud neshledal žádný důvod pro odlišný běh promlčecí doby v rozhodčích řízeních, v závislosti na tom, zda jsou v těchto řízeních uplatňována práva podle obchodního či občanského zákoníku. Pokud by byl přijat doslovný výklad § 403 odst. 1 obch. zák., tedy že promlčecí doba neběží pouze tehdy, bylo-li rozhodčí řízení zahájeno na základě platné rozhodčí doložky, účastníci řízení by se nacházeli v právní nejistotě. Jestliže by rozhodčí doložka byla následně (poté, co proběhlo rozhodčí řízení) v rámci řízení o zrušení rozhodčího nálezu prohlášena za neplatnou, došlo by k odepření přístupu ke spravedlnosti, neboť v důsledku trvání rozhodčího řízení by nárok mohl být promlčen. Pokud by strany chtěly předejít promlčení nároku pro případ, že by rozhodčí doložka byla v budoucnu posouzena jako neplatná, musely by podat žalobu (v téže věci) u soudu, který by však takové řízení zastavil z důvodu litispendence.

33. Ústavní soud navíc opakovaně judikoval, že netoleruje orgánům veřejné moci a především obecným soudům přehnaně formalistický postup za použití v podstatě sofistického odůvodňování zřejmě nespravedlnosti. Zdůraznil přitom mimo jiné to, že obecný soud není absolutně vázán doslovným zněním zákona, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit, pokud to vyžaduje účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku, a že povinnost soudů nalézat právo neznamená pouze vyhledávat přímé a výslovné pokyny v zákonném textu, ale též povinnost zjišťovat a formulovat, co je konkrétním právem i tam, kde jde o interpretaci abstraktních norem a ústavních zásad (srov. např.

nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96). Při výkladu a aplikaci právních předpisů nelze pomíjet jejich účel a smysl, který není možné hledat jen ve slovech a větách toho kterého předpisu, ve kterém je třeba vždy nalézat i principy uznávané demokratickými právními státy (nález Ústavního soudu ze dne 16. 11. 2010, sp. zn. II. ÚS 1648/10).

34. V této souvislosti dovolací soud pro úplnost uvádí, že ani právní úprava účinná od 1. 1. 2014 neváže stavení promlčecí lhůty na platnost rozhodčí doložky (srov. § 648 o. z. ve spojení s § 3017).

35. Závěr, že ke stavení běhu promlčecí doby podle § 403 obch. zák. docházelo pouze v případě zahájení rozhodčího řízení na základě platné rozhodčí smlouvy, je navíc v rozporu s § 14 odst. 1 *in fine* zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení, podle něhož podání žaloby má tytéž právní účinky, jako kdyby byla v této věci podána žaloba u soudu. Toto ustanovení je nutno považovat za ustanovení speciální k § 112 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, i k § 403 obch. zák. Toto ustanovení se tedy použije přednostně a důsledkem jeho aplikace je zachování účinků podané žaloby. Navíc je třeba aplikovat i zásadu *lex posterior derogat legi priori*, neboť zákon o rozhodčím řízení byl přijat později než obchodní zákoník. Vzhledem k tomu, že se jedná o předpisy stejné právní síly, je nutno aplikovat úpravu pozdější, tedy zákon o rozhodčím řízení.

36. Právní posouzení odvolacího soudu otázky posouzení počátku okamžiku stavení promlčecí doby podle § 403 obch. zák. je proto nesprávné.

37. Za situace, kdy odvolací soud se dosud nezabýval posouzením, kdy promlčecí doba k uplatněnému právu žalobkyně počala běžet a zdali je právo žalobkyně promlčeno, neposuzoval dovolací soud, zdali námitka vznesená dlužníkem v případě promlčení práva věřitele v nyní projednávané věci může být výkonem práva v rozporu s dobrými mravy.

38. Pro další řízení však dovolací soud v této souvislosti považuje za nezbytné poukázat na dosavadní závěry judikatury vyjadřující se k podmínkám možného odepření výkonu práva vznést námitky promlčení pro její rozpor s dobrými mravy.

39. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 29. 3. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2895/99, publikovaném ve Sbirce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 5/2002, konstatoval, že není vyloučeno, aby i takový výkon práva, jež odpovídá zákonu, byl shledán rozporným s dobrými mravy a byla mu soudem odepřena právní ochrana. Korektiv dobrých mravů však nesmí být na újmu principu právní jistoty a nesmí nepřiměřeně oslabovat subjektivní práva účastníků. Postup soudu podle § 3 odst. 1 obč. zák. má místo jen ve výjimečných situacích, kdy k výkonu práva založeného zákonem dochází z jiných důvodů, než je dosažení hospodářských cílů či uspokojení jiných potřeb, kdy hlavní nebo alespoň převažující motivací je úmysl poškodit či znevýhodnit povinnou osobu (tzv. šikanozní výkon práva), případně kdy je zřejmé, že výkon práva vede k nepřijatelným důsledkům projevujícím se jak ve vztahu mezi účastníky, tak na postavení některého z nich navenek.

40. Jak vyplývá ze závěrů Ústavního soudu (např. v nálezu ze dne 8. 8. 2013, sp. zn. II. ÚS 3403/2011), Ústavní soud opakovaně uvádí [srov. např. nález ve věci sp. zn. IV. ÚS 613/06, ze dne 18. 4. 2007 (N 68/45 SbNU 107), nález ze dne 12. 5. 2009, ve věci sp. zn. IV. ÚS 2170/08 (N 117/53 SbNU 473), či nález ze dne 11. 9. 2009, ve věci sp. zn. IV. ÚS 738/09 (N 201/54 SbNU 497)], že změna judikatury by sama o sobě nemohla být důvodem pro kasaci napadených rozhodnutí. Judikatura nemůže být bez vývoje a není vyloučeno, aby (a to i při nezměněné právní úpravě) byla nejen doplňována o nové interpretační závěry, ale i měněna, např. v návaznosti na vývoj sociální reality, techniky apod., s nimiž jsou spjaty změny v hodnotových akcentech společnosti. Ke změně rozhodovací soudní praxe, zvláště jde-li o praxi nejvyšší soudní instance povolání i k sjednocování judikatury nižších soudů, je ovšem třeba přistupovat opatrně a při posuzování jednotlivých případů tak, aby nebyl narušen princip předvídatelnosti soudního rozhodování a aby skrze takovou změnu nebyl popřen požadavek na spravedlivé rozhodnutí ve smyslu respektu k základním právům účastníků řízení.

41. V nálezu ve věci sp. zn. III. ÚS 1275/10, ze dne 22. 12. 2010 (N 253/59 SbNU 581), ve znění opravného usnesení ze dne 29. 3. 2011 Ústavní soud konstatoval, že posouzení kolize mezi hodnotou soudcovského dotváření práva na straně jedné a hodnotou právní jistoty a předvídatelnosti soudního rozhodování na straně druhé musí vycházet ze zásady proporcionality. Jeho obsahem musí být pečlivé vážení negativních dopadů změny právního názoru soudů, promítajících se v zúžení možností uplatnění subjektivního práva pro účastníky řízení konající v dobré víře v existenci práva daného soudy ustálenou interpretací zákona. Ústavní soud v tomto nálezu současně zdůraznil, že tzv. intertemporální soudcovské právo (v důsledku změny dosavadní judikatury – označované jako *overruling*), obdobně jak je tomu u intertemporálního práva psaného, vyžaduje přijetí hledisek posuzování jeho přijatelnosti, přičemž tato hlediska musí zohlednit rovněž ochranu uplatněného subjektivního práva, jakož i stanovení časového momentu pro určení relevantního hmotného práva pro posouzení věci, dále zajistit rovnost v uplatnění práv, ochranu oprávněné důvěry v právo, jakož i předvídatelnost soudních rozhodnutí.

42. Vznesení námitky promlčení zásadně dobrým mravům neodporuje, nastávají však situace, při nichž je uplatnění této námitky výrazem zneužití práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil a vůči němuž by za takové situace zánik nároku v důsledku uplynutí promlčecí doby byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil [srov. nález Ústavního soudu ve věci sp. zn. II. ÚS 309/95, ze dne 15. 1. 1997 (N 6/7 SbNU 45), a nález ve věci sp. zn. I. ÚS 643/04, ze dne 6. 9. 2005 (N 171/38 SbNU 367)]. Zásada souladu práv, respektive jejich výkonu s dobrými mravy představuje významný princip, který v odůvodněných případech dovoluje zmírňovat tvrdost zákona

a dává soudci prostor pro uplatnění pravidel slušnosti a ekvity [srov. nález ze dne 25. 5. 2011, ve věci sp. zn. IV. ÚS 2842/10 (N 101/61 SbNU 527), a nález ze dne 5. 9. 2012, ve věci sp. zn. II. ÚS 3/10 (N 148/66 SbNU 245)].

43. Ústavní soud považuje za samozřejmé a určující pro nalézání práva, že vždy je nezbytné vycházet z individuálních okolností každého jednotlivého případu, které jsou založeny na skutkových zjištěních. Mnohé případy a jejich specifické okolnosti mohou být komplikované a netypické; to však nevyvazuje obecné soudy z povinnosti udělat vše pro spravedlivé řešení, jakkoliv se to může jevit složité, přičemž v rovině práva podústavního je nutné za účelem dodržení shora uvedených principů posuzovat individuální okolnosti daného případu též optikou kogentního § 3 odst. 1 obč. zák., které je v rovině podústavního práva odrazem shora vymezeného ústavního požadavku nalezení spravedlivého řešení [srov. nález ve věci sp. zn. II. ÚS 3168/09, ze dne 5. 8. 2010 (N 158/58 SbNU 345)].

44. Zásada souladu výkonu práv s dobrými mravy představuje významný korektiv, který v odůvodněných případech dovoluje zmírňovat tvrdost zákona a dává soudci prostor pro uplatnění pravidel slušnosti. Pojem dobré mravy nelze vykládat pouze jako soubor mravních pravidel užívaných jako korektiv či doplňující obsahový faktor výkonu subjektivních práv a povinností, ale jako příkaz soudci rozhodovat *praeter legem*, či dokonce *contra legem*, pokud jde o reprobaci jednání příčícího se dobrým mravům [srov. *mutatis mutandis* nález ve věci sp. zn. II. ÚS 2087/08, ze dne 20. 4. 2010 (N 90/57 SbNU 179)].

45. Obecné soudy musí mít při posuzování všech právních věcí na mysli – jakožto jakýsi interpretační korektiv při výkladu nejednoznačných právních norem – ideu spravedlnosti. V této souvislosti je vhodné ještě připomenout, že by bylo dle Ústavního soudu v rozporu s principem důvěry občana v právo, který je součástí komplexu formujícího principy materiálního právního státu podle čl. 1 odst. 1 Ústavy, pokud by měl být jednotlivec zbaven svého oprávněného nároku toliko na základě nevyjasněné koncepce ne/promlčitelnosti tohoto práva [srov. výše citovaný nález ve věci sp. zn. II. ÚS 635/09 a *mutatis mutandis* nález ve věci sp. zn. IV. ÚS 428/05, ze dne 11. 10. 2006 (N 185/43 SbNU 115)].

46. Rozhodnutí odvolacího soudu tudíž není správné. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil podle § 243e odst. 1 o. s. ř. a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

Č. 100

č. 100

Promlčení, Rozhodčí řízení

§ 16 zákona č. 216/1994 Sb., § 112 obč. zák.

Dokud insolvenční soud v incidenčním sporu neurčí (neuvede v důvodech svého rozhodnutí), že rozhodčí nález nemá žádné právní účinky, jelikož byl vydán mimo rámec pravomoci rozhodce, je nutno posuzovat promlčení nároků z něj plynoucích jako u rozhodčího nálezu, jenž takovou vadou netrpí.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2016, sen. zn. 29 ICdo 41/2014, ECLI:CZ:NS:2016:29.ICDO.41.2014.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. 1. 2014, sp. zn. 39 ICm 1391/2012, 13 VSOL 118/2013 (KSBR 39 INS 15844/2011), ve věci samé v rozsahu, v němž se první výrok rozsudku odvolacího soudu týkal pravosti pohledávek žalobce č. 2 ve výši 107 000 Kč, č. 5 ve výši 5 950 Kč, č. 7 ve výši 16 160 Kč, č. 10 ve výši 9 064 Kč a č. 11 ve výši 11 900 Kč, vše z titulu nákladů rozhodčího řízení.

Ve zbývajícím rozsahu rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 27. 5. 2013, č. j. 39 ICm 1391/2012-102, ve znění opravného usnesení ze dne 13. 6. 2013, č. j. 39 ICm 1391/2012-113, Krajský soud v Brně (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Zamítl žalobu, kterou se žalobce (město O.) domáhal vůči žalovanému (Mgr. L. P. jako insolvenčnímu správci dlužníka G & C P. N. L.) určení, že jeho pohledávky:

– č. 2 ve výši 107 000 Kč z titulu nákladů rozhodčího řízení dle rozhodčího nálezu ze dne 17. 10. 2006, sp. zn. 1002/06, vydaného Sdružením rozhodců, s. r. o. (dále též jen „rozhodce S“),

– č. 5 ve výši 5 950 Kč z titulu nákladů rozhodčího řízení dle rozhodčího nálezu ze dne 30. 10. 2007, sp. zn. 2490/07, vydaného rozhodcem S,

– č. 7 ve výši 16 160 Kč z titulu nákladů rozhodčího řízení dle rozhodčího nálezu ze dne 21. 12. 2007, sp. zn. 4701/07, vydaného rozhodcem S,

- č. 10 ve výši 9 064 Kč z titulu nákladů rozhodčího řízení dle rozhodčího nálezu ze dne 16. 11. 2007, sp. zn. 4328/07, vydaného rozhodcem S,
- č. 11 ve výši 11 900 Kč z titulu nákladů rozhodčího řízení dle rozhodčího nálezu ze dne 18. 1. 2008, sp. zn. 5063/07, vydaného rozhodcem S,
- č. 3 ve výši 617 222,40 Kč z titulu nezaplaceného nájemného dle smlouvy ze dne 28. 12. 2005,
- č. 4 ve výši 288 169,90 Kč z titulu smluvní pokuty dle smlouvy ze dne 30. 11. 2006,
- č. 6 ve výši 679 000 Kč z titulu smluvní pokuty dle smlouvy ze dne 28. 12. 2005,
- č. 8 ve výši 499 154,40 Kč z titulu nájemného a bezdůvodného obohacení dle smlouvy ze dne 26. 4. 2007, a
- č. 9 ve výši 510 399,40 Kč dle nájemní smlouvy ze dne 24. 9. 2004, uplatněné přihláškou č. 9 v insolvenčním řízení vedeném u insolvenčního soudu na majetek dlužníka pod sp. zn. KSBR 39 INS 15844/2011, jsou po právu (bod I. výroku),
[2] Určil, že pohledávky:
 - č. 12 ve výši 11 200 Kč z titulu nákladů řízení dle rozsudku Okresního soudu Brno-venkov ze dne 2. 12. 2009, č. j. 20 C 217/2008-623,
 - č. 13 ve výši 10 000 Kč z titulu nákladů řízení dle rozsudku Okresního soudu Brno-venkov ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 C 211/2009-157, a
 - č. 14 ve výši 6 840 Kč z titulu nákladů řízení dle usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 7. 4. 2011, č. j. 13 Co 47/2010-791, ve znění opravného usnesení téhož soudu ze stejného dne, uplatněné přihláškou č. 9 v insolvenčním řízení vedeném u insolvenčního soudu na majetek dlužníka pod sp. zn. KSBR 39 INS 15844/2011, jsou po právu (bod II. výroku),
[3] Určil, že žádnému z účastníků se nepřiznává náhrada nákladů řízení (bod III. výroku).

2. Ohledně pohledávek zahrnutých do zamítavého výroku o věci samé dospěl insolvenční soud po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

[1] Pohledávky č. 2 až 7 a 9 až 14 přihlásil žalobce do insolvenčního řízení jako vykonatelné, leč žalovaný je přezkoumal jako nevykonatelné, takže aktivně legitimován k podání (včasné) incidenční žaloby byl žalobce.

[2] Co do pohledávek č. 2, 5, 7, 10 a 11 byly rozhodčí doložky, na jejichž základě byly vydávány rozhodčí nálezy, formulovány vždy shodně, tak, že veškeré majetkové spory se žalobce a dlužník zavázali řešit v rozhodčím řízení před jediným rozhodcem v souladu se zákonem č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, podle Rozhodčího řádu a Poplatkového řádu vydaného Sdružením rozhodců, s. r. o., se sídlem v Brně, s tím, že dokumenty jsou zveřejněny na internetových stránkách rozhodce S.

[3] Ve světle závěrů obsažených v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010 [jde o rozhodnutí velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu uveřejněné pod č. 121/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 121/2011“), které je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu], jsou takové rozhodčí doložky neplatné dle § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále též jen „obč. zák.“), pro rozpor se zákonem a na jejich základě nelze vydat žádné rozhodnutí. Náklady řízení přiznané rozhodčími nálezy vydanými na základě absolutně neplatné rozhodčí smlouvy tak nelze považovat za „existentní“ pohledávky, což je důvodem pro zamítnutí žaloby ohledně pohledávek č. 2, 5, 7, 10 a 11.

[4] Pohledávky pod č. 3, 4, 6 a 9 byly žalobci rovněž přiznány rozhodčími nálezy vydanými na základě neplatně sjednaných rozhodčích doložek, takže nejde o pohledávky vykonatelné. Tyto pohledávky vycházejí ze smluv o nájmu nebytových prostor. Na takové právní vztahy je nutno uplatnit ustanovení občanského zákoníku, přičemž u „nejmladší“ z pohledávek (č. 6), která se stala splatnou 17. 1. 2008, uplynula tříletá promlčecí doba 17. 1. 2011.

[5] Žalobce sice uplatnil předmětné pohledávky v rozhodčím řízení, k aplikaci § 110 odst. 1 obč. zák. však může vést pouze „platně provedené“ rozhodčí řízení, nikoli takové, v němž byly vydány rozhodčí nálezy na základě nulitních rozhodčích doložek. K přerušení běhu promlčecí doby tak nedošlo a žalobce uplatnil pohledávky v insolvenčním řízení až 2. 3. 2012. Žalovaný tak uplatnil důvodně námitku promlčení.

[6] Pohledávka č. 8 byla zčásti uplatněna jako dlužné nájemné z nájemní smlouvy ze dne 26. 4. 2007 a zčásti (186 000 Kč) z titulu bezdůvodného obohacení. U všech dílčích pohledávek, které tuto pohledávku tvoří, uplynula tříletá promlčecí doba daná § 100 odst. 1 obč. zák. (u „nejmladší“ z pohledávek došlo k uplynutí promlčecí doby 8. 5. 2011). Žalovaný tak opět uplatnil důvodně námitku promlčení.

3. K odvolání žalobce (jež se netýkalo bodu II. výroku rozsudku insolvenčního soudu) Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 28. 1. 2014, č. j. 39 ICm 1391/2012, 13 VSOL 118/2013-143 (KSBR 39 INS 15844/2011), potvrdil rozsudek insolvenčního soudu v bodech I. a III. výroku (první výrok) a určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

4. Odvolací soud dospěl po doplnění dokazování a po přezkoumání rozhodnutí insolvenčního soudu k následujícím závěrům:

[1] Postup insolvenčního soudu, který pohledávky zařadil na přezkoumné jednání jako nevykonatelné, odpovídá závěrům obsaženým v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2013, sen. zn. 29 NSČR 25/2011 [jde o rozhod-

nutí uveřejněné pod č. 105/2013 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 105/2013“).

[2] Pohledávky č. 2, 5, 7, 10 a 11 z titulu nákladů rozhodčího řízení vzešly z rozhodčích nálezů vydaných rozhodci, jejichž výběr se neuskutečnil podle transparentních pravidel a insolvenční soud tak na věc správně aplikoval závěry obsažené v R 121/2011.

[3] Závěr, že nelze akceptovat výsledky rozhodčích řízení, platí i pro pohledávky, které byly těmito rozhodčími nálezy přiznány z titulu smluvního vztahu mezi žalobcem a dlužníkem (pohledávky č. 3, 4, 6 a 9). U těchto pohledávek považuje odvolací soud (ve shodě s insolvenčním soudem) za důvodně vznesenou námitku promlčení, maje rovněž za to, že předmětná rozhodčí řízení nevedla k prodloužení promlčecí doby ve smyslu § 110 obč. zák. nebo ke stavení běhu promlčecí lhůty (§ 112 obč. zák.). Tento závěr podporuje i další rozhodnutí velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012 [jde o usnesení uveřejněné pod č. 92/2013 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 92/2013“)], podle kterého lze podle § 268 odst. 1 písm. h) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), zastavit exekuci vedenou na základě rozhodčího nálezu, k jehož vydání neměl rozhodce pravomoc. V době podání přihlášky do insolvenčního řízení (2. 3. 2012) již byly všechny tyto pohledávky promlčeny.

[4] Pohledávku č. 8 přihlásil žalobce jako nevykonatelnou, přičemž po zrušení rozhodčího nálezu o této pohledávce soudem ani netvrdil, že by do 30 dnů od doručení rozhodnutí o zrušení rozhodčího nálezu podal znovu u soudu žalobu. Na pohledávku tak nelze aplikovat § 16 zákona č. 216/1004 Sb. a i ona je promlčena.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, respektive otázky, která je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů (rozhodnutí insolvenčního soudu v rozsahu vymezeném jeho odvoláním) a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

6. Konkrétně dovolatel předkládá Nejvyššímu soudu k řešení následující otázky:

[1] Zda insolvenční správce může pohledávku přihlášenou jako vykonatelnou zařadit na přezkumné jednání jako nevykonatelnou?

[2] Zda insolvenční soud může považovat za promlčené pohledávky z rozhodčích nálezů, ohledně kterých nelze podat žalobu na jejich zrušení (taková žaloba by musela být zamítnuta dle § 33 zákona č. 216/1994 Sb.)?

[3] Zda insolvenční soud může označit za promlčené pohledávky z rozhodčích nálezů, které by jinak (kdyby dlužník nebyl v insolvenční a kdyby rozhodčí nálezy byly zrušeny) nemohl vyhodnotit jako promlčené soud postupující podle § 34 zákona č. 216/1994 Sb.?

7. K těmto otázkám pak v mezích dovolacího důvodu dle § 241a odst. 1 o. s. ř. argumentuje následovně:

Ad [1]

Potud dovolatel odkazuje na závěr obsažený v jiném rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci (o tom, že posouzení platnosti rozhodčí smlouvy není právně významné pro závěr o povaze pohledávky), dále se dovolává závěrů obsažených v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2010, sp. zn. 20 Cdo 3284/2008, uveřejněném pod č. 83/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 83/2011“), a míní, že jeho úsudek, že obranou proti neplatné rozhodčí doložce (na jejímž základě vydaný rozhodčí nález nemá za nicotný) je postup podle § 31 zákona č. 216/1994 Sb., má oporu v nálezu Ústavního soudu ze dne 26. 1. 2012, sp. zn. I. ÚS 199/11 (jde o nález uveřejněný pod č. 21/2012 Sbírkou nálezů a usnesení Ústavního soudu, který je – stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže – dostupný i na webových stránkách Ústavního soudu). Odkazuje i na jiná rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci vycházející z R 83/2011.

Ad [2]

Podle dovolatele (jenž upozorňuje, že všechny rozhodčí nálezy byly vydány v době od 8. 3. 2007 do 30. 7. 2008, tedy dlouho před vydáním sjednocujícího R 121/2011) je chybou, že odvolací soud považoval za promlčené i pohledávky vyplývající z takových rozhodčích nálezů, které by bezesporu nemohly být zrušeny, když dlužník, jenž mohl uplatnit důvod podle § 31 písm. b) nebo c) zákona č. 216/1994 Sb., nepostupoval podle § 33 zákona č. 216/1994 Sb.

Ad [3]

Dovolatel s přihlédnutím k § 34 zákona č. 216/1994 Sb. dovozuje, že na tom ohledně promlčení pohledávek č. 3, 4, 6 a 9 nemůže být hůře, než kdyby byly rozhodčí nálezy zrušeny na základě podaných žalob. Užití závěrů obsažených v R 121/2011 má za nepřipustnou retroaktivitu. Namítá též, že napadené rozhodnutí mu se zpětnou platností odnímá jakoukoliv možnost uplatnit splatné existující pohledávky vůči dlužníku.

8. K výtce odvolacího soudu, že u pohledávky č. 8 nepodal návrh na pokračování v řízení podle § 16 zákona č. 216/1994 Sb., dovolatel poukazuje na to, že v době, kdy došlo ke zrušení rozhodčího nálezu o této pohledávce, již probíhalo insolvenční řízení; proto nemohl podat žalobu, nýbrž přihlášku pohledávky do insolvenčního řízení. Ani tato pohledávka proto nemůže být promlčena.

R 92/2013 pak nelze vztáhnout na projednávanou insolvenční věc způsobem, jenž by dovolateli zcela zamezil uplatnit vůči dlužníku splatné a existující pohledávky.

9. S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád ve znění účinném od 1. 1. 2014 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2014, sen. zn. 29 ICdo 33/2014, uveřejněné pod č. 92/2014 Sb. rozh. obč.).

č. 100

III.

Přípustnost dovolání

10. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností dovolání.

11. Dovolání nesměruje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., takže zbývá určit, zda je přípustné podle § 237 o. s. ř. (když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř.).

12. Podle § 237 o. s. ř. platí, že není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

13. Nejvyšší soud pak neshledává dovolání přípustným v posouzení otázky ad [1]. Na ni odpověděl již v R 105/2013, na které napadené rozhodnutí výslovně odkazuje a jehož existenci dovolání argumentačně ignoruje. V mezích posuzování přípustnosti dovolání je v dotčených souvislostech argumentačně bezcenný též dovolatelův poukaz na závěry obsažené v R 83/2011, jehož závěry byly překonány (způsobem zavazujícím tříčlenné senáty Nejvyššího soudu) v R 92/2013. R 92/2013 cituje i náleзовou judikaturu Ústavního soudu, jež vyvrací jako zjevně mylnou dovolatelovu představu, že jeho názor podporuje judikatura Ústavního soudu.

14. Co do zodpovězení otázek ad [2] a [3] je dovolání přípustné, když potud jde o otázky dovolacím soudem dosud nezodpovězené. Řešení těchto otázek však má (může mít) vliv jen na výsledek řízení ohledně pohledávek č. 3, 4, 6, 8 a 9, nikoli již ohledně pohledávek č. 2, 5, 7, 10 a 11 z titulu nákladů rozhodčího řízení. V rozsahu týkajícím se těchto pohledávek tedy Nejvyšší soud odmítl dovolání jako nepřípustné podle § 243c odst. 1 a 2 o. s. ř.

IV.

Důvodnost dovolání

15. V rozsahu, v němž je dovolání přípustné (co do požadavku o určení pravosti pohledávek č. 3, 4, 6, 8 a 9), dále Nejvyšší soud zkoumal správnost právního posouzení věci odvolacím soudem.

16. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

17. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

18. Podle § 14 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb. rozhodčí řízení se zahajuje žalobou a je zahájeno dnem, kdy žaloba došla stálému rozhodčímu soudu nebo rozhodci uvedenému v odstavci 2. Podání žaloby má tytéž právní účinky, jako kdyby byla v této věci podána žaloba u soudu.

19. Toto ustanovení platí v nezměněné podobě od přijetí zákona č. 216/1994 Sb.

20. Ustanovení § 16 zákona č. 216/1994 Sb. pak určuje, že uplatní-li strana svůj nárok před rozhodci v promlčecí nebo prekluzivní lhůtě a rozhodnou-li rozhodci, že není dána jejich pravomoc, nebo došlo-li ke zrušení rozhodčího nálezu a podá-li strana znovu u soudu nebo u jiného příslušného orgánu žalobu nebo návrh na pokračování v řízení do 30 dnů ode dne, kdy jí bylo doručeno rozhodnutí o nedostatku pravomoci nebo o zrušení rozhodčího nálezu, zůstávají účinky podané žaloby zachovány.

21. V této podobě platilo citované ustanovení v době vydání rozhodčích nálezů a změn nedoznala do 31. 12. 2013.

22. Dle § 34 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., zruší-li soud rozhodčí nález z důvodů uvedených v § 31 písm. a) nebo b), pokračuje k návrhu některé ze stran po právní moci rozsudku v jednání ve věci samé a tuto věc rozhodne.

23. V této podobě platilo citované ustanovení v době vydání rozhodčích nálezů a změn nedoznalo do 31. 3. 2012.

24. Podle § 16 zákona č. 216/1994 Sb., ve znění účinném od 1. 1. 2014, jež dosud nedoznalo změn, uplatní-li strana svůj nárok před rozhodci v promlčecí nebo prekluzivní lhůtě a rozhodnou-li rozhodci, že není dána jejich pravomoc, zůstávají účinky podané žaloby zachovány, pokud strana podá znovu u soudu, u příslušných rozhodců či stálého rozhodčího soudu, nebo u jiného příslušného orgánu žalobu do 30 dnů ode dne, kdy jí bylo doručeno rozhodnutí o nedostatku pravomoci (odstavec 1). Účinky podané žaloby zůstávají zachovány i tehdy, pokud strana po zrušení rozhodčího nálezu podala u příslušných rozhodců či stálého rozhodčího soudu nebo u jiného příslušného orgánu žalobu nebo návrh na pokračování v řízení do 30 dnů ode dne nabytí právní moci rozhodnutí soudu, jímž došlo ke zrušení rozhodčího nálezu (odstavec 2).

25. Dle § 34 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., ve znění účinném od 1. 4. 2012, jež dosud nedoznalo změn, zruší-li soud rozhodčí nález z důvodů uvedených v § 31 písm. a), b), g) nebo h), pokračuje k návrhu některé ze stran po právní moci rozsudku v jednání ve věci samé a tuto věc rozhodne. Věc již nelze projednat v rozhodčím řízení.

26. V tomto právním rámci uvádí Nejvyšší soud k dovoláním položeným právním otázkám (ad [2] a [3]) následující:

[1] Z R 92/2013 se podává, že byl-li rozhodce (jako v této věci) určen odkazem na „rozhodčí řád“ vydaný právníkem osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, pak rozhodčí nález není způsobilým exekučním titulem ve smyslu § 40 odst. 1 písm. c) zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekučního řádu) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, podle něhož by mohla být nařízena exekuce, jelikož rozhodce určený na základě absolutně neplatné rozhodčí doložky (§ 39 obč. zák.) neměl k vydání rozhodčího nálezu podle zákona o rozhodčím řízení pravomoc. Byla-li již exekuce v takovém případě přesto nařízena a zjistí-li soud (dodatečně) nedostatek pravomoci orgánu, který exekuční titul vydal, je třeba exekuci v každém jejím stadiu zastavit pro nepřipustnost podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř.

[2] Ze závěru obsaženého v R 92/2013 plyne, že (bez jakýchkoliv pochyb u rozhodčích nálezů vydaných v době před 1. dubnem 2012, mezi něž patří i rozhodčí nálezy, o něž jde v této věci) exekuční soudy mohou přijmout závěr, že rozhodčí nález jim předkládaný coby exekuční titul nemá žádné právní účinky (jelikož nebyl vydán v mezích pravomoci rozhodce), a není tedy exekučním titulem, bez zřetele k tomu, že formálně nedošlo (ani již nedojde, vzhledem k případně zmeškaným lhůtám) k jeho zrušení (soudem) postupem předjímaným zákonem č. 216/1994 Sb.

[3] V praxi není pochyb o tom, že tam, kde rozhodčí nález neprochází testem vykonatelnosti (posouzením, zda jde o způsobilý exekuční titul) v exekučním nebo vykonávacím řízení proto, že na majetek případného povinného je vedeno insolvenční řízení, lze obdobný závěr přijmout v případném sporu o pravost nebo výši pohledávky, kterou věřitel přihlásí do insolvenčního řízení jako vykonatelnou s poukazem na rozhodčí nález coby exekuční titul (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2014, sen. zn. 29 ICdo 2/2011, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2015, sen. zn. 29 ICdo 10/2013, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2015, sen. zn. 29 ICdo 44/2013).

[4] Závěr, že rozhodčí nález vydaný mimo rámec pravomoci rozhodce nemá žádné právní účinky, s sebou samozřejmě nese i další sporné výkladové otázky. Tak v usnesení ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 23 Cdo 4460/2014, uveřejněném pod č. 77/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 77/2016“), Nejvyšší soud ozřejmil, že nejde o překážku věci rozhodnuté, jestliže o stejné věci, týkající se stejného předmětu řízení a týchž osob, bylo již rozhodnuto rozhodčím nálezem vydaným rozhodcem, jenž neměl k vydání takového rozhodčího nálezu pravomoc. Další z těchto otázek je otázka stavění běhu promlčecí doby. V rozsudku ze dne 1. 6. 2016, sen. zn.

23 ICdo 19/2015, Nejvyšší soud uzavřel, že ke stavení běhu promlčecí doby (v daném případě podle § 403 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník) dochází i tehdy, je-li rozhodčí řízení zahájeno na základě neplatné rozhodčí doložky.

č. 100

[5] K tomu Nejvyšší soud pro poměry této věci uvádí, že v témže duchu má (musí) být posuzován běh promlčecí doby poté, co rozhodčí řízení skončí rozhodcím nálezem, jenž formálně nabyl právní moci a měl se stát vykonatelným, leč který byl podle následného posouzení exekučním soudem nebo (jako v tom to případě) insolvenčním soudem označen za rozhodčí nález, který nemá žádné právní účinky, jelikož byl vydán mimo rámec pravomoci rozhodce. Jinak řečeno, dokud exekuční soud v exekučním řízení, případně insolvenční soud v incidenčním sporu neurčí (neuvede v důvodech svého rozhodnutí), že rozhodčí nález nemá žádné právní účinky, jelikož byl vydán mimo rámec pravomoci rozhodce, je nutno posuzovat promlčení nároků z něj plynoucích jako u rozhodčího nálezu, jenž takovou vadou netrpí.

[6] Dovolateli lze dát za pravdu v tom, že je-li závěr, že rozhodčí nález nemá žádné právní účinky, jelikož byl vydán mimo rámec pravomoci rozhodce, přijat soudem v exekučním řízení případně insolvenčním soudem v incidenčním sporu o pravost nebo výši věřitelovy pohledávky, aniž byl takový rozhodčí nález formálně zrušen, nemůže mít při takovém postupu (co do otázky promlčení nároku) méně práv, než kolik by se mu jich dostalo, kdyby byl rozhodčí nález odklizen (pro nedostatek pravomoci rozhodce) soudem v řízení vedeném podle úpravy obsažené v zákoně č. 216/1994 Sb.

[7] Právní posouzení věci odvolacím soudem, jež ohledně pohledávek č. 3, 4, 6 a 9 z těchto závěrů nevychází, tedy neobstojí.

[8] U pohledávky č. 8 dovolatel k výtce odvolacího soudu, že u pohledávky č. 8 nepodal návrh na pokračování v řízení podle § 16 zákona č. 216/1994 Sb., poukazuje na to, že v době, kdy došlo ke zrušení rozhodčího nálezu o této pohledávce, již probíhalo insolvenční řízení; proto nemohl podat žalobu, nýbrž přihlášku pohledávky do insolvenčního řízení. V dotčeném ohledu jde do určité míry o nepřipustnou polemiku se skutkovými závěry odvolacího soudu. Ten totiž vyšel z toho, že rozsudek č. j. 49 Co 346/2010-189, jímž Krajský soud v Brně jako soud odvolací potvrdil rozsudek Městského soudu v Brně o zrušení rozhodčího nálezu o této pohledávce, nebyl vydán ani 27. 1. 2010 (údaj v přihlášce pohledávky), ani 27. 1. 2012 (údaj v žalobě), nýbrž 27. 1. 2011 a uvedl, že tedy „lze předpokládat“, že tento rozsudek nabyl právní moci dne 17. 2. 2011, a nikoli 17. 2. 2012.

[9] Kdyby mělo platit, že označený rozsudek nabyl právní moci 17. 2. 2011, pak by dozajista obstály závěry odvolacího soudu (insolvenční řízení bylo zahájeno až 5. 9. 2011). V tomto ohledu ovšem právní posouzení věci odvolacím soudem nevychází ze skutkového zjištění, nýbrž z neověřeného před-

pokladu (i rozsudek z ledna 2011 může nabýt právní moci v únoru 2012). Jinak řečeno, právní závěr, že dovolatel nepodal včas návrh dle § 16 zákona č. 216/1994 Sb., není podložen skutkovým zjištěním o této otázce. A ještě jinak řečeno zjištění, že rozsudek odvolacího soudu byl vydán v lednu 2011, nemá žádnou vypovídací schopnost ve vztahu k otázce, zda nabyl právní moci v únoru 2011 nebo v únoru 2012.

č. 100

27. Nejvyšší soud tedy, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), v rozsahu týkajícím se pohledávek č. 3, 4, 6, 8 a 9 napadený rozsudek zrušil, včetně závislých výroků o nákladech řízení a věc potud vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

Č. 101

č. 101 Splnění závazku

§ 561 odst. 1 obč. zák. ve znění do 31. 12. 2013

Uzavřou-li účastníci smlouvu s alternativním plněním, přičemž jedno ze dvou individualizovaných plnění je neurčité, závazek jen proto nezaniká, neboť jej lze splnit poskytnutím druhého plnění.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2016, sp. zn. 33 Cdo 784/2015, ECLI:CZ:NS:2016:33.CDO.784.2015.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 20. 6. 2014, sp. zn. 17 Co 424/2011, ve znění opravného usnesení ze dne 20. 6. 2014, sp. zn. 17 Co 424/2011, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Prostějově (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 29. 6. 2011, č. j. 7 C 360/2010-45, uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobci 150 000 Kč s blíže specifikovaným úrokem z prodlení a rozhodl o nákladech řízení. Vzal za prokázané, že účastníci uzavřeli dne 26. 3. 2007 smlouvu, kterou se žalovaný (zajistitel) zavázal zajistit pro žalobce (budoucího nabyvatele) převod vlastnického práva ke garáži a kolně nacházejících se v budově bez č. p. / č. e. – v zemědělské stavbě, postavené na pozemku parc. č. 1317/7, bez vlastnického práva k alikvotnímu podílu na tomto pozemku v k. ú. a obci U., okres P., vyznačených modrou barvou na geometrickém plánu, tvořícímu součást smlouvy (dále jen „smlouva“ nebo „předmětná smlouva“). Závazek měl splnit do 31. 12. 2007, přičemž žalobce se zavázal zaplatit mu za tuto činnost 150 000 Kč. Nezajistil-li by žalovaný převod vlastnického práva k uvedeným prostorám ve sjednaném termínu, měl žalobci zaplatit smluvní pokutu 150 000 Kč a penále ve výši 500 Kč denně až do uhrazení smluvní pokuty (čl. V. věta druhá smlouvy). K převodu vlastnického práva předmětných nemovitostí na žalobce došlo až smlouvou uzavřenou dne 10. 3. 2008. Soud prvního stupně zjistil, že v řízení o udělení souhlasu k vydání úschovy, vedeném před Okresním soudem v Prostějově pod sp. zn. 5 C 355/2008, které skončilo rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 19. dubna 2010, č. j. 17 Co 423/2009-58, byla žaloba zamítnuta. Jako předběžnou přítom

řešil otázku určitosti, a tedy i platnosti smlouvy ze dne 26. 3. 2007 z pohledu § 37 odst. 1, § 544 odst. 1 a 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), a § 5 odst. 1 písm. c) zákona č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky ve znění pozdějších předpisů. Uzavřel, že předmět smlouvy je „dostatečně, srozumitelně a nezaměnitelně vymezen a zmíněná smlouva je i v části pod bodem I. platným právním úkonem“. Jako platný následně posoudil i čl. V. smlouvy, přestože „určité výhrady by mohly být vůči výši penále uvedenému v bodě IV. a V. smlouvy“, s tím, že „případná neplatnost smlouvy v této části by neměla za následek neplatnost předmětné smlouvy jako celku“. Na tomto místě dovedl, že žalovaný nesplnil svoji povinnost ve lhůtě do 31. 12. 2007, a je proto povinen zaplatit žalobci dohodnutou smluvní pokutu.

2. Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 22. května 2012, č. j. 17 Co 424/2011-74, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl, a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů. Neztotožnil se s jeho názorem na platnost smlouvy ze dne 26. 3. 2007. Zdůraznil, že zajištění převodu vlastnictví se mělo týkat nemovitostí, které nejsou v katastru zapsány jako samostatné nebytové či jiné prostory ani jako samostatné objekty, přičemž ve smlouvě byly identifikovány jen barevně v geometrickém plánu. Za této situace odvolací soud nepovažoval jejich individualizaci za jasnou a určitou, neboť vymezení nemovitostí nedosahuje takové kvality, aby nemohly být zaměněny s jinými. Připustil, že řádně je označena sice budova, v níž se dotčená garáž a kolna nacházejí, avšak uvedené na závěru o neurčitosti a neplatnosti smlouvy nic nemění. Je-li neplatná smlouva o zajištění převodu vlastnictví podle § 37 obč. zák., je neplatné rovněž ujednání o smluvní pokutě, ze kterého žalobce dovozuje svůj nárok, jelikož zajištění závazku smluvní pokutou je závislé na existenci a platnosti vlastní smlouvy.

3. Rozsudkem ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 33 Cdo 3503/2012, Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 22. 5. 2012, č. j. 17 Co 424/2011-74, a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Zdůraznil, že účastníci smlouvy si dohodli, že závazek lze splnit i tím způsobem, že žalovaný zajistí žalobci nabytí vlastnického práva ke spoluvlastnickému podílu na celém objektu bez č. p. / č. e. – zemědělské stavbě, postavenému na pozemku parc. č. 1317/7, bez současného získání spoluvlastnického práva (odpovídajícího podílu) na pozemku parc. č. 1317/7 (viz čl. I. odst. 2 smlouvy), což odpovídá alternativnímu závazku podle § 561 odst. 1 obč. zák. Žalovaný mohl (podle své volby) splnit závazek vůči žalobci buď zajištěním převodu vlastnictví ke garáži a kolně, nebo nabytím spoluvlastnického podílu k zemědělské stavbě na pozemku parc. č. 1317/7. Nejvyšší soud odvolacímu soudu vytkl, v situaci, kdy dovedl, že je neplatným pro neurčitost závazek zajistit nabytí vlastnictví k prostorám, které nejsou samostatnou věcí, se již nezabýval otázkou, zda v případě alternativního závazku, je-li jedno z plnění nemožné či neurčité (§ 37 odst. 1 a 2 obč. zák.), vůbec vznikne platný závazkový vztah, popř. jaký má vliv v takovém případě na závazek dlužníka určitost druhého (alternativního) plnění.

4. Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 20. 6. 2014, č. j. 17 Co 424/2011-118, ve znění opravného usnesení ze dne 20. 6. 2014, č. j. 17 Co 424/2011-119, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl, a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů. Vyšel z toho, že účastníci dne 26. 3. 2007 uzavřeli smlouvu o zajištění převodu vlastnických práv k nemovitosti, jejímž předmětem plnění bylo zajištění převodu vlastnických práv ke garáži a kolně situovaným v budově bez č. p. / č. e. – zemědělské stavbě, postavené na pozemku parc. č. 1317/7, bez vlastnického práva k alikvotnímu podílu na tomto pozemku, k. ú. U., obec U., okres P., vyznačeným na geometrickém plánu tvořícím nedílnou součást této smlouvy modrou barvou, ve lhůtě do 31. 12. 2007. Smluvní strany se dohodly, že předmět smlouvy bude splněn i za situace, že žalobce získá vlastnické právo jen ke spoluvlastnickému podílu na celém objektu bez č. p. / č. e. – zemědělské stavbě, postavené na pozemku parc. č. 1317/7 s právem užívání výše popsaných prostor, bez vlastnického práva k alikvotnímu podílu na pozemku parc. č. 1317/7. Pro případ, že žalovaný svůj závazek nesplní, měl žalobci zaplatit smluvní pokutu ve výši 150 000 Kč. K převodu vlastnického práva na žalobce došlo až smlouvou uzavřenou dne 10. 3. 2008. Odvolací soud setrval na právním závěru, že smlouva ze dne 26. 3. 2007 je podle § 37 odst. 1 obč. zák. neurčitá v části, podle níž měl žalovaný zajistit převod vlastnických práv k nemovitostem, specifikovaným v čl. I. odst. 1. smlouvy. Tyto nemovitosti (jejich část) nejsou zapsány v katastru jako samostatné nebytové či jiné prostory ani jako samostatné objekty, přičemž ve smlouvě byly identifikovány jen barevně v geometrickém plánu. Za této situace nejsou nemovitosti náležitě vymezeny tak, aby mohly být zcela jednoznačně individualizovány. Vázán právním názorem dovolacího soudu zopakoval, že žalovaný mohl splnit závazek ze smlouvy poskytnutím – podle své volby – jednoho ze dvou plnění. Směřovala-li vůle smluvních stran k dohodě o dvou možných plněních, přičemž identifikace jednoho z nich je neurčitá, nemůže platně vzniknout ani závazek poskytnout druhé, původně alternativní, plnění. Jako *obiter dictum* odvolací soud dodal, že nepovažuje ujednání čl. I odst. 2 smlouvy za určité ze stejných důvodů jako v případě čl. I odst. 1 smlouvy. Nevznikl-li platný závazek k plnění, nemohlo žalobci vzniknout ani právo na zaplacení smluvní pokuty.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce (dále též „dovatel“) dovolání, které má za přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť – posuzováno podle obsahu (§ 41 odst. 2 o. s. ř.) – má za to, že otázku platnosti smlouvy s alternativním plněním při neurčitosti jednoho z více dohodnutých plnění dovolací soud ve své rozhodovací činnosti dosud nevyřešil.

6. Nesprávným shledává právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) vycházející ze závěru, že při neurčitosti jednoho ze dvou alternativně dohodnutých způsobů splnění závazku ztratil dlužník možnost volby, a proto (přes určitost druhého plnění) je neplatná celá smlouva. Dovolatel prosazuje názor, že odpadnutím jedné z alternativ plnění se pouze omezuje právo volby dlužníka a nedochází k zániku smluvního vztahu. V rozporu s výkladovými pravidly považuje za chybný závěr odvolacího soudu o neurčitosti druhého (alternativního) plnění, tj. zajištění nabytí spoluvlastnického podílu na blíže specifikované nemovitosti. S tímto odůvodněným žalobce navrhl zrušit rozsudek odvolacího soudu.

7. Žalovaný, ztotožňuje se s právním názorem odvolacího soudu, navrhl dovolání jako nedůvodné zamítnout.

III.

Přípustnost dovolání

8. Nejvyšší soud dovolání projednal a rozhodl o něm podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ve znění účinném do 31. 12. 2013 (srovnej čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., dále opět jen „o. s. ř.“).

9. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

10. Dovolání je přípustné, protože rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, totiž na posouzení trvání právního vztahu s alternativním plněním v situaci, je-li jedno ze dvou alternativně sjednaných plnění neurčité a smlouva je v této části neplatná.

IV.

Důvodnost dovolání

11. Dovolací soud předesílá, že je vázán skutkovým stavem zjištěným odvolacím soudem a jeho správnost, jakož i samotné hodnocení důkazů odvolacím soudem, nelze v režimu odvolacího řízení podle občanského soudního řízení ve znění účinném od 1. 1. 2013 úspěšně napadnout žádným dovolacím důvodem.

12. Právní posouzení je nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

13. Podle § 561 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (srovnej § 3028 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb.) – dále jen „obč. zák.“, lze-li závazek splnit více způsoby, má právo volby dlužník, nebylo-li dohodnuto jinak.

č. 101

14. Ze skutkových zjištění soudů obou stupňů v návaznosti na obsah spisu vyplývá, že účastníci dne 26. 3. 2007 uzavřeli smlouvu „o zajištění převodu vlastnických práv k nemovitosti“, jejímž předmětem plnění bylo zajištění převodu vlastnických práv ke garáži a kolně situované v budově bez č. p. / č. e. – zemědělské stavbě, postavené na pozemku parc. č. 1317/7, bez vlastnického práva k alikvotnímu podílu na tomto pozemku, k. ú. U., obec U., okres P. vyznačeným na geometrickém plánu tvořícím nedílnou součást této smlouvy modrou barvou (čl. I. odst. 1 smlouvy). Dohodli se, že předmět smlouvy bude splněn i za situace, že žalobce získá vlastnické právo jen ke spoluvlastnickému podílu na celém objektu bez č. p. / č. e. – zemědělské stavbě, postavené na pozemku parc. č. 1317/7 s právem užívání výše popsaných prostor, bez vlastnického práva k alikvotnímu podílu na pozemku parc. č. 1317/7 (čl. I. odst. 2 smlouvy).

15. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 33 Cdo 3503/2012, akcentoval, že dohodli-li se účastníci na tom, že závazek lze splnit i zajištěním možnosti pro žalobce nabytí spoluvlastnický podíl k bližše označené nemovitosti, sjednali si alternativní způsob splnění podle § 561 odst. 1 obč. zák. Žalovaný tak mohl (podle své volby) buď zajistit převod vlastnictví ke garáži a kolně, nebo spoluvlastnického podílu k zemědělské stavbě na pozemku parc. č. 1317/7 s právem užívání popsaných prostor.

16. Se zřetelem k závěru odvolacího soudu o neurčitosti ujednání o povinnosti žalovaného zajistit „převod vlastnického práva ke garáži a kolně nacházejících se v budově bez č. p. / č. e. – v zemědělské stavbě, postavené na pozemku parc. č. 1317/7, bez vlastnického práva k alikvotnímu podílu na tomto pozemku v k. ú. a obci U., okres P., vyznačených modrou barvou na geometrickém plánu, tvořícímu součást smlouvy“, má Nejvyšší soud za to, že alternativně určené plnění zajistit „nabytí spoluvlastnického podílu k celému objektu bez č. p. / č. e. – zemědělské stavbě, postavenému na pozemku parc. č. 1317/7, s právem užívání výše popsaných prostor, bez současného získání spoluvlastnického práva (odpovídajícího podílu) na pozemku parc. č. 1317/7“, je dostatečně určité a smlouva v této části není neplatná.

17. Nutno mít na zřeteli, že předmět tzv. alternativního závazku je určen zástupným způsobem, tzn. tak, že náleží-li dlužníkovi právo volby, má plnit jen jedno z několika individuálně určených plnění (tzn. poskytnout jedno nebo druhé plnění). Při sjednávání takového závazku dlužník dává najevo, že je připraven poskytnout každé z alternativních plnění, přičemž si může zvolit, které jedno z nich nakonec použije ke splnění svého závazku. Zákon v § 576 obč. zák. předpokládá, že po vzniku právního vztahu může se jedno z více volitelných plnění – ještě

předtím, než byla vykonána volba – stát nemožným. V takovém případě podle § 576 věty první obč. zák. závazek nezaniká, ale omezuje se jeho alternativnost, příp. závazek se stává jednoduchým (zbývá-li jen jedno plnění). Ve smyslu tohoto ustanovení lze volit ze zbývajících (alespoň dvou) plnění, příp. volba zcela odpadá a předmětem závazku je pouze jediné zbývající plnění. Jen tehdy, kdy nemožnost tohoto plnění způsobila osoba, která nemá právo volby plnění, může druhá strana od smlouvy odstoupit (§ 576 věta druhá obč. zák.).

č. 101

18. Uzavřou-li účastníci smlouvu s alternativním plněním, přičemž jedno ze dvou individualizovaných plnění je neurčité (není jasný rozsah plnění, které má dlužník poskytnout), pak je-li zbývající plnění dostatečně určité, je smlouva v rozsahu neurčitého plnění částečně neplatná (§ 41 obč. zák.), a závazek se tak stává *ipso facto* závazkem s jediným předmětem plnění, neboť dlužník nemůže platně vykonat volbu.

19. Z pohledu shora učiněných závěrů není rozhodnutí odvolacího soudu věcně správné; dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl uplatněn důvodně, a proto Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1, odst. 2 věta první o. s. ř.).

20. V další fázi řízení odvolací soud posoudí platnost ujednání o smluvní pokutě z pohledu konstantní judikatury dovolacího soudu, zejména jeho rozsudků ze dne 26. 8. 2008, sp. zn. 33 Odo 1064/2006, ze dne 29. 11. 2007, sp. zn. 33 Odo 117/2006, ze dne 4. 2. 2002, sp. zn. 33 Odo 753/2001, ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. 33 Odo 96/2001, ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 33 Odo 890/2002, ze dne 22. 11. 2006, sp. zn. 33 Odo 61/2005, ze dne 16. 7. 2008, sp. zn. 28 Cdo 3714/2007, ze dne 28. 1. 2010, sp. zn. 33 Cdo 2776/2008, ze dne 28. 4. 2011, sp. zn. 33 Cdo 4986/2009, a ze dne 15. 10. 2013, sp. zn. 26 Cdo 2626/2013).

21. Odvolací soud (popř. soud prvního stupně) je vázán právním názorem dovolacího soudu (§ 243g odst. 1 věta první, § 226 odst. 1 o. s. ř.).

Č. 102

č. 102 Pojištění

§ 852k zákona č. 40/1964 Sb., § 8 odst. 5 zákona č. 159/1999 Sb.

Limit pojistného plnění sjednaný v pojistné smlouvě mezi cestovní kanceláří a pojišťovnou pro případ úpadku cestovní kanceláře nemůže omezovat právo spotřebitele, který uzavřel s cestovní kanceláří smlouvu o zájezdu podle zákona č. 159/1999 Sb., na zaplacení celé částky uhrazené za zájezd vůči pojišťovně.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2016, sp. zn. 23 Cdo 2221/2015, ECLI:CZ:NS:2016:23.CDO.2221.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 14. ledna 2015, sp. zn. 55 Co 507/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 8 rozsudkem ze dne 24. 7. 2014, č. j. 22 C 119/2013-100, uložil žalované povinnost zaplatit částku ve výši 78 939 Kč s příslušenstvím (výrok pod bodem I) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok pod bodem II).
2. Soud prvního stupně zjistil, že žalobkyně uzavřela dne 12. 4. 2012 s cestovní kanceláří G., s. r. o., cestovní smlouvu, jejímž předmětem byl zájezd do K. v Turecku za celkovou cenu ve výši 83 445 Kč. Zájezd se neuskutečnil, jelikož cestovní kancelář se dostala do úpadku. Cestovní kancelář G., s. r. o., byla smlouvou ze dne 29. 4. 2009 pojištěna u žalované pro případ jejího úpadku s limitem pojistného plnění ve výši 1 078 800 Kč.
3. V souvislosti s úpadkem cestovní kanceláře přihlásilo své nároky na pojistné plnění celkem 220 klientů této cestovní kanceláře, kteří si u ní zakoupili zájezd. Ale ten se neuskutečnil. Jejich nároky činily celkem 2 680 547 Kč. Žalovaná uhradila na dopravu klientů zpátky z dovolené do České republiky částku v celkové výši 934 056 Kč. Na odškodnění klientů, kteří na dovolenou neodcestovali, tak zbývala částka 144 744 Kč. Každému klientovi vyplatila proto žalovaná jen poměrnou částku ve výši 5,4 %. Žalobkyni vyplatila žalovaná pojistné plnění ve výši 4 506 Kč.
4. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalobkyni vzniklo vůči žalované právo na plnění, a to podle § 6 zákona č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách

podnikání a výkonu některých činností v oblasti cestovního ruchu, jelikož cestovní kancelář nevrátila žalobkyni zaplacenou cenu zájezdu z důvodu jejího úpadku a cestovní kancelář měla sjednáno s žalovanou pojištění záruky pro případ jejího úpadku. Gramatickým a teleologickým výkladem § 6 odst. 1 a § 7 odst. 3 zákona č. 159/1999 Sb. soud dospěl k závěru, že podle zmíněného ustanovení vzniká zákazníkovi cestovní kanceláře právo na plnění z pojištění záruky pro případ úpadku cestovní kanceláře ve výši celé zaplacené ceny zájezdu, případně ve výši rozdílu mezi zaplacenou cenou zájezdu a cenou částečně poskytnutého zájezdu.

5. Námitku žalované, že zákon přesně stanoví, jakým způsobem se určí pojistná částka, která je horní hranicí pojistného plnění podle § 28 odst. 1 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě, a že za stanovení pojistné částky odpovídá pouze cestovní kancelář, soud prvního stupně neakceptoval. I když nebylo v řízení zjištěno, že by žalovaná při uzavření smlouvy porušila § 8 odst. 2 zákona o pojistné smlouvě, tedy ve smlouvě sjednala nižší než stanovený limit pojistného plnění, je pouze na pojišťovně, aby při využití oprávnění vyplývajících z § 8 odst. 3 zákona uzavřela s cestovní kanceláří pojistnou smlouvu na odpovídající pojistnou částku, případně při pochybnostech pojistnou smlouvu s cestovní kanceláří neuzavřela. Ustanovení v pojistných podmínkách, která umožňují vyplatit pojistné plnění žalobkyni pouze ve výši části zaplacené ceny zájezdu, a to podle poměru pojistné částky zaplacených cen zájezdů, jsou v rozporu s § 8 odst. 5 větou poslední zákona o pojistné smlouvě, a tudíž jsou neplatná.

6. K odvolání žalované Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 14. 1. 2015, č. j. 55 Co 507/2014-127, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (výrok pod bodem I) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok pod bodem II).

7. Odvolací soud se plně ztotožnil s posouzením, které provedl soud prvního stupně. Žalované přisvědčil v tom, že podle § 28 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě je pojistné plnění omezeno horní hranicí určenou pojistnou částkou nebo limitem pojistného plnění. K tomuto obecnému ustanovení ovšem přistupuje § 6 odst. 2 zákona č. 159/1999 Sb., které je ve vztahu k zákonu o pojistné smlouvě zákonem speciálním. Klíčovým je pak § 6 odst. 3 věty první zákona, jež jasně upravuje povinnost sjednat pojištění tak, aby se pojištění vztahovalo na všechny zájezdy prodané v době platnosti pojistné smlouvy, přičemž ujednání, která jsou v rozporu s tímto pravidlem, jsou neplatná. Na ně navazuje též § 7 odst. 3 zákona. Smyslem tohoto zákona je, aby byly v plné výši zajištěny nároky zákazníků uvedené v zákoně pro případ úpadku cestovní kanceláře. Ujednání pojistné smlouvy, které by stanovilo pojistnou částku ve výši tomuto neodpovídající, pak bude dle odst. 3 neplatné. Ustanovení § 8 odst. 2 zákona č. 159/1999 Sb. upravuje způsob stanovení minimální výše pojistné částky. Neslouží však k prolomení základního principu výše pojistné částky uvedeného v § 6 odst. 3 zákona.

II. Dovolání a vyjádření k němu

č. 102

8. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalovaná dovoláním. Přípustnost dovolání zakládá žalovaná na tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a na tom, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

9. Soudy uložily žalované v rozporu s pojistnou smlouvou uhradit částku, která přesahuje limit pojistného plnění ujednaný v pojistné smlouvě, a tedy dovodil, že plnění žalované z pojistné smlouvy nemá bez ohledu na znění zákona i pojistné smlouvy žádná omezení.

10. Dle dovolatelky je odkaz na § 6 odst. 3 zákona nepřipadný, neboť nesouvisí se stanovením pojistné částky, ale stanoví, že pojistná smlouva musí být sjednána tak, aby se vztahovala na veškeré zájezdy prodané v době platnosti pojistné smlouvy. Takto předmětná pojistná smlouva sjednána byla a pojištění se na všechny zájezdy vztahovalo. Proto žalovaná plnění za všechny neuskutečněné zájezdy poskytla, ovšem pouze v rozsahu sjednaného limitu pojistného plnění ve smyslu zákona.

11. Zákon č. 159/1999 Sb. jasně stanoví, jak se určuje pojistná částka, a výslovně se stanovením hranice pojistného plnění počítá. Zároveň je z této úpravy zřejmé, že pojistná částka nemusí pokrýt veškeré nároky zákazníků cestovní kanceláře, když zákon stanoví 30 % tržeb, a nikoli tržby veškeré.

12. Kdyby žalovaná plnila méně než je sjednaný limit pojistného plnění, pak by se dalo hovořit o krácení pojistného plnění. Zde ovšem o krácení pojistného plnění nejde, jelikož celá škoda není uhrazena jen z důvodu nedostatečně vysokého limitu plnění. Žalovaná plnila v celém rozsahu dle zákona i pojistné smlouvy, když vyplatila celou pojistnou částku.

13. Dovolatelka uvádí, že úprava v zákoně zjevně nezabezpečuje dostatečně ochranu zákazníků cestovní kanceláře, což však ale jistě nelze přičítat k tíži žalované, ale státu, v souvislosti s nedostatečnou implementací evropské směrnice 90/314/EHS.

14. Žalovaná proto navrhla, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil.

III. Přípustnost dovolání

15. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno řádně a včas, osobou k tomu oprávněnou a řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., se zabýval přípustností dovolání. Dospěl k závěru, že do-

volání je přípustné. Rozhodnutí odvolacího soudu je založeno na otázce, která v rozhodování Nejvyššího soudu dosud nebyla vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 102

16. Pro rozhodnutí ve věci je třeba posoudit, v jakém rozsahu je pojišťovna povinna poskytnout plnění klientu cestovní kanceláře, který nedostal vrácenou cenu neuskutečněného zájezdu z důvodu úpadku cestovní kanceláře. A zda je výše plnění pojišťovny limitována sjednaným limitem pojistné částky.

17. Zcela stejnou právní otázku řešil Ústavní soud v obdobné situaci v nálezu ze dne 16. 7. 2015, sp. zn. III. ÚS 1996/13. V tomto sporu šlo stejně jako v řešeném případě o situaci, kdy si žalobce u cestovní kanceláře zakoupil zájezd za cenu 23 384 Kč, na tuto cestovní kancelář však byl prohlášen konkurs a zájezd se neuskutečnil. Pojišťovna z titulu uzavřeného pojištění záruky pro případ úpadku žalobci uhradila jen částku 13 788 Kč, ve zbývajících částech odmítla zaplatit s tím, že sjednaná výše pojistného plnění k uspokojení všech uplatněných nároků v plné výši nepostačuje.

18. Ústavní soud při posuzování této věci dospěl k závěru, že limit pojistného plnění, který byl sjednán v pojistné smlouvě mezi cestovní kancelář a žalovanou, nemůže omezovat právo na zaplacení celé částky uhrazené za zájezd: „Odkaz na zvláštní právní předpis v § 6 odst. 2 zákona č. 159/1999 Sb. je v této konkrétní věci zcela bez významu, neboť je třeba držet se teleologického výkladu čl. 7 a 8 Směrnice a pod tímto zorným úhlem eurokonformně vykládat § 6 až 8 zákona č. 159/1999 Sb. V tomto ohledu se Ústavní soud ztotožnil s ústavněkonformním a eurokonformním závěrem obecného soudu, který konstatoval, že nelze použít omezení pojistného plnění vyplývajícího ať již z § 28 odst. 1 a 3 zákona č. 37/2004 Sb., či pojistných podmínek pojišťovny, neboť soukromoprávní ujednání dvou podnikatelských subjektů nemůže vést k vyloučení nebo omezení zákonných nároků spotřebitele, který navíc na toto soukromoprávní ujednání nemá jakýkoliv vliv. Ujednání pojišťovny s cestovní kancelář, které omezuje práva spotřebitele zaručená právem Evropské unie a následně také § 6 až 8 zákona č. 159/1999 Sb., je tak ve vztahu ke spotřebiteli neúčinné, respektive jej – jako subjekt stojící mimo jimi uzavřenou smlouvu – nezavazuje, takže nemůže být promítnuto do jeho právní pozice; neposkytnutí plné náhrady (*the refund of all money paid over, die Erstattung aller vom Verbraucher gezahlten Beträge*) by proto odporovalo závazkům České republiky plynoucích z jejího členství v Evropské unii (čl. 1 odst. 2, čl. 10a odst. 1 Ústavy).“

19. Nejvyšší soud se s posouzením věci Ústavním soudem a s jeho právním názorem ztotožňuje, a proto odkazuje na odůvodnění Ústavního soudu ve zmíněném nálezu. Obecné soudy tak vyložily a aplikovaly vnitrostátní právo euro-

konformním způsobem, tj. v konkrétním případě tak, že z různých možných výkladů zvolily ten, který je v souladu s právem Evropské unie, zejména v souladu s pravidly stanovenými ve směrnici Rady ze dne 13. června 1990 o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy č. 90/314/EHS. Limit pojistného plnění sjednaný v pojistné smlouvě mezi cestovní kanceláří a pojišťovnou nemůže omezovat právo spotřebitele, který uzavřel s cestovní kanceláří smlouvu o zájezdu podle zákona č. 159/1999 Sb. na zaplacení celé částky uhrazené za zájezd vůči pojišťovně.

20. Navíc podle § 8 odst. 5 zákona č. 159/1999 Sb. ve znění účinném ke dni uzavření cestovní smlouvy, tj. ke dni 12. 4. 2012, všeobecné pojistné podmínky mohou omezit případy a výši pojistného plnění pouze v rozsahu, v jakém jsou omezeny povinnosti cestovní kanceláře vůči zákazníkovi zvláštním právním předpisem, tj. částí osmou zákona č. 40/1964 Sb., občanským zákoníkem, ve znění pozdějších předpisů.

21. Podle § 852k odst. 2 obč. zák., jestliže po zahájení zájezdu cestovní kancelář neposkytne zákazníkovi služby cestovního ruchu nebo jejich podstatnou část řádně a včas nebo zjistí, že mu všechny služby cestovního ruchu nebo jejich podstatnou část nebude moci řádně a včas poskytnout, třebaže se k tomu cestovní smlouvou zavázala, je povinna bez zbytečného odkladu a bezplatně provést taková opatření, aby mohl zájezd pokračovat.

Podle § 852k odst. 4 obč. zák., jestliže opatření podle odstavce 2 nelze učinit nebo je zákazník nepřijme, musí cestovní kancelář bez zbytečného odkladu vrátit zákazníkovi rozdíl v ceně. V případě, že součástí zájezdu je i doprava, je cestovní kancelář povinna poskytnout zákazníkovi dopravu zpět na místo odjezdu nebo na jiné místo návratu, s nímž zákazník souhlasil, včetně nezbytného náhradního ubytování a stravování. Pokud je doprava uskutečněna jiným dopravním prostředkem, než kterým měla být uskutečněna podle cestovní smlouvy, je cestovní kancelář v případě, že a) doprava je uskutečněna za nižší náklady, povinna vrátit rozdíl v ceně, nebo b) doprava je uskutečněna za vyšší náklady, povinna rozdíl v ceně uhradit z vlastních prostředků.

22. Z uvedeného tedy vyplývá, že pojišťovna musí poskytnout pojistné plnění nejméně v tomto rozsahu.

23. Nejvyšší soud z výše uvedených důvodů dovolání žalované podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 103

č. 103

Zmírnění křivd (restituce), Církev (náboženská společnost)

§ 29 zákona č. 229/1991 Sb. ve znění účinném do 31. 12. 2012, § 18 odst. 1 a 3 zákona č. 428/2012 Sb.

Ustanovení § 29 zákona o půdě neznemožňovalo přechod historického majetku církví nacházejícího se ve vlastnictví státu na kraje dle zákona č. 290/2002 Sb.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2016, sp. zn. 28 Cdo 5217/2015, ECLI:CZ:NS:2016:28.CDO.5217.2015.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalovaných zrušil rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14. 7. 2015, sp. zn. 19 Co 54/2015, jakož i rozsudek Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 22. 10. 2014, sp. zn. 6 C 230/2013, a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou rozsudkem ze dne 22. 10. 2014, č. j. 6 C 230/2013-98, určil, že je žalovaná 1. vlastníkem vypočtených pozemků a budov v katastrálním území O. p. O. (výrok I.), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok II.) i o soudním poplatku (výrok III.). Soud zjistil, že označené nemovitosti náležejí k historickému majetku žalobkyně, jež se nyní na základě § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů, ve znění nálezu pléna Ústavního soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 10/13, publikovaného pod č. 177/2013 Sb. (dále jen „zákon č. 428/2012 Sb.“), domáhá určení, že vlastníkem sporných nemovitostí je Česká republika. Oba žalovaní prosazovali, že v souladu se zákonem č. 290/2002 Sb. došlo k přechodu sporného majetku na Královéhradecký kraj, čemuž nemohl nikterak překážet § 29 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (dále jen „zákon o půdě“), ve znění účinném do 31. 12. 2012, jenž zapovídal toliko převody, nikoli však přechody věcí náležejících původně církvím. Soud však této argumentaci nepřítakal, neboť vyslovil mínění, že stát prostřednictvím moci zákonodárné i soudní konstituoval legitimní očekávání církví ve znovunabytí majetku, jenž jim byl odňat v době nesvobody, a pokud by v důsledku přechodu sporných pozemků tvořících

součást opočenského kláštera na druhého žalovaného byla žalobkyně připravena o příležitost domáhat se jejich vydání, bylo by toto její legitimní očekávání hrubě pošlapáno. V § 18 zákona č. 428/2012 Sb. se přitom hovoří o možnosti oprávněných osob dožadovat se určení vlastnického práva České republiky též tam, kde mělo dojít k přechodu věci původně patřících církvím na jiné osoby v rozporu s § 29 zákona o půdě či § 3 zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby (dále jen „zákon č. 92/1991 Sb.“), ve znění účinném do 31. 12. 2012. Ačkoli citovaná ustanovení dle svého textu dopadala toliko na převody, a nikoli na přechody státního majetku, znění § 18 zákona č. 428/2012 Sb. naznačuje, že zákonodárce zamýšlel rozšířit ochranu oprávněných osob též na případy, v nichž se přesun historického majetku církví ze státu na třetí subjekty neodehrál na základě projevu vůle smluvních stran. Z předeslaného soud dovodil, že přechod vlastnictví ke sporným nemovitostem na 2. žalovaného je vůči žalobkyni „relativně neúčinný“, a poněvadž se Královéhradecký kraj se zřetelem k účelu restitučních zákonů nemohl dovolávat ani vydržení uvedených objektů, bylo lze žalobě vyhovět.

2. Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 14. 7. 2015, č. j. 19 Co 54/2015-143, rozsudek soudu prvního stupně k odvolání obou žalovaných potvrdil (výrok I.) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok II.). Odvolací soud se ztotožnil s výkladem § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb. a § 29 zákona o půdě okresním soudem. Ze smyslu daného blokačního ustanovení vyplývá, že zákonodárce mínil znemožnit nejen převody, ale také přechody historického majetku církví, což reflektuje i dosavadní judikatorní praxe, zejména nálezy Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 528/02 a sp. zn. Pl. ÚS 9/07, respektive rozsudky Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 257/2013 a sp. zn. 28 Cdo 703/2014. Naznačený výklad rovněž odráží povinnost interpretovat restituční předpisy tak, aby byl maximálně dosažen jejich účel. Pokud by bylo naopak dovozeno, že § 29 zákona o půdě přechody historického majetku církví nevyklučoval, stala by se neaplikovatelnou část normy obsažené v § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb. umožňující oprávněným osobám domáhat se určení vlastnického práva státu k věcem přešlým na jiné subjekty v rozporu se zákonem o půdě. K námitce žalovaných odvolací soud vyzdvihl, že blokace církevního majetku založené posledně vzpomínaným předpisem chránila před převody a přechody veškeré věci náležející původně církvím, nikoli jen nemovitosti spadající pod rozsah § 1 zákona o půdě (nemluvě již o tom, že některé z pozemků, o něž se vede projednávaný spor, by kritéria posledně citovaného ustanovení naplnily). Přechod předmětných nemovitostí z první žalované na druhého žalovaného se tak udál v rozporu s § 29 zákona o půdě, a tedy neplatně. Právní posouzení věci okresním soudem bylo shledáno korektním též v tom směru, že 2. žalovaný nemohl dotčené pozemky vydržet, neb mu muselo být zřejmé, že se do jeho dispozice dostal blokový historický majetek církví.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 103

3. Proti tomuto rozsudku podala žalovaná 1. dovolání, v němž namítá, že odvolací soud svévolně aplikoval § 29 zákona o půdě, jehož text hovoří o převodech, i na přechody majetku, a dezinterpretoval nálezy Ústavního soudu, respektive navazující judikaturu Nejvyššího soudu. Ani poukaz na povinnost vykládat restituční legislativu vstřícně neodůvodňuje ztotožnění zákonodárcem jasně rozlišených pojmů převod a přechod, přičemž se lze oproti názoru soudů nižších stupňů spíše smířit s tím, že se část normy obsažené v § 18 zákona č. 428/2012 Sb. stane neaplikovatelnou, než aby byl ve snaze předejít tomuto následku popřen text normy jiné. Dovolatelka dále předestírá, že § 29 zákona o půdě dopadal pouze na zemědělský majetek vyjmenovaný v § 1 tohoto předpisu, a konečně zpochybňuje závěr, že na straně druhého žalovaného nebyla dána dobrá víra. Své úvahy pak uzavírá návrhem, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil tak, že žalobu zamítne.

4. Rozsudek odvolacího soudu napadl dovoláním také žalovaný 2. Dle dovolatele soud druhého stupně v rozporu s textem § 29 zákona o půdě vztáhl účinky daného ustanovení i na přechod vlastnického práva. Za správný nelze pokládat ani výklad, v souladu s nímž blokaci podléhal též historický majetek církví nenaplňující kritéria stanovená § 1 zákona o půdě. Krajským soudem citovaná judikatura je na řešenou kauzu neaplikovatelná a úsudek, že žalovaný 2., který důvěřoval v text zákona č. 290/2002 Sb. a sporné nemovitosti po dobu více než 10 let na vlastní náklady udržoval, nebyl v dobré víře o svém vlastnickém právu, je chybný. I žalovaný 2. proto Nejvyššímu soudu navrhuje rozsudek odvolacího soudu změnit a žalobu zamítnout.

5. K oběma dovoláním podala vyjádření žalobkyně, jež uvedla, že názor dovolatelů, dle něhož by se § 29 zákona o půdě měl vztahovat toliko na nemovitosti zemědělské povahy, je neslučitelný s jejím legitimním očekáváním, že jí bude vydán jakýkoliv z restitucí nevyloučený majetek. Žalobkyně má za to, že jistě nebylo úmyslem zákonodávce znemožnit toliko převody, a nikoli přechody věci náležejících v minulosti církvím, poněvadž to by znamenalo, že by se stát oproti jiným povinným osobám nikterak neomezil a v rozporu s legitimním očekáváním církví by mohl vyvádět naturálně restituovatelné hodnoty do vlastnictví třetích osob. Přijetí takového výkladu by představovalo sofistikované odůvodňování zjevné nespravedlnosti a bylo by rozporné s principem *favoris restitutionis*. Žalobkyně konečně popírá, že by žalovaný 2. mohl sporné objekty vydržet, neboť nebyl v dobré víře, věda s ohledem na obsah veřejně přístupné sbírky listin katastru nemovitostí, že se jedná o součásti původního vlastnictví církví. Z těchto důvodů žádá Nejvyšší soud, aby dovolání obou žalovaných odmítl.

III. Přípustnost dovolání

č. 103

6. V řízení o dovoláních bylo postupováno podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013, které je podle čl. II bodu 7 zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a dle čl. II bodu 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, rozhodující pro dovolací přezkum.

7. Nejvyšší soud se jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že obě dovolání byla podána řádně a včas, osobami k tomu oprávněnými a jednajícími podle § 241 odst. 2 o. s. ř., zabýval přípustností dovolání.

8. Dle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

9. Dovolání obou žalovaných, jež se v podstatné míře obsahově překrývají, jsou přípustná, poněvadž otázku, zdali § 29 zákona o půdě znemožňoval přechod historického majetku církví nacházejícího se ve vlastnictví státu na kraje dle zákona č. 290/2002 Sb., ve své rozhodovací praxi Nejvyšší soud dosud neřešil.

IV. Důvodnost dovolání

10. Vady řízení, k nimž by v souladu s § 242 odst. 3 o. s. ř. musel přihlížet z úřední povinnosti, dovolací soud nezjistil, protože se zabýval provedením věcné správnosti napadeného rozsudku v mezích uplatněné dovolací argumentace.

11. Dovolatelé svými námitkami primárně zdůrazňují fakt, že předmětné blokační ustanovení zákona o půdě výslovně zapovídá toliko převody vlastnického práva k majetku náležejícímu původně církvím, náboženským společnostem, řádům a kongregacím, a vyjadřují názor, že rozšíření účinků napačeného omezení dispozic též na přechody vlastnického práva nelze akceptovat. Soudy nižších stupňů naopak upozornily, že Ústavní soud v nálezu ze dne 2. 2. 2005, sp. zn. II. ÚS 528/02, jakož i v plenárním nálezu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 9/07, bodě 38, dává najevo, že počítá s možností vztažení dopadu § 29 zákona o půdě též na některé přechody majetku (tento náznak pak prostřednictvím citace příslušné pasáže posledně zmíněného judikátu nalezl svůj odraz též v rozsudcích

Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2013, sp. zn. 28 Cdo 257/2013, a ze dne 5. 6. 2014, sp. zn. 28 Cdo 703/2014). Dovolací soud však nepokládá za potřebné ani vhodné, aby v obecné rovině zodpovídal otázku, za jakých okolností blokáce provedená zákonem o půdě vylučovala přechody historického majetku církví na jiné subjekty, neboť mu přísluší řešit jen problémy, na nichž skutečně závisí výsledek přezkoumávané kauzy, v daném případě tedy postačí zhodnotit, zda § 29 zákona o půdě představoval překážku přechodu majetku na kraj, jenž měl proběhnout za podmínek stanovených v zákoně č. 290/2002 Sb.

12. Lze se přitom ztotožnit s výkladem Ústavního soudu, dle něhož omezení nakládání s věcmi příslušejícími původně církvím a náboženským společenstvem nebránilo takovým změnám v osobě vlastníka, jež se neprotivily smyslu majetkového vyrovnání s církvemi (viz nálezy pléna Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 9/07, bod 38, a ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 10/13, bod 292). Na toto východisko pak navazuje úvaha, artikulovaná Nejvyšším soudem v jeho rozsudku ze dne 24. 2. 2016, sp. zn. 28 Cdo 4946/2015, že přechodem majetku ve prospěch obcí podle § 1 zákona č. 172/1991 Sb. nebylo nikterak ohroženo zachování majetkového základu pro budoucí vypořádání s církvemi, jelikož majetek, jenž takto přešel na obce, nepozbýval svého statusu historického vlastnictví církví, a další právní dispozice s ním tedy zůstávaly limitovány § 29 zákona o půdě, přičemž bylo výsostným právem zákonodárce rozhodnout, zda onen nezmenšený majetkový substrát umožní využít k naturálnímu uspokojení restitučních nároků církví tím, že obce coby veřejnoprávní korporace zařadí mezi povinné osoby, či nikoli. Předestřené závěry jsou pak v plné míře přenositelné i do posuzovaného sporu, poněvadž také kraje mohly být při přijetí zákona č. 428/2012 Sb. zatíženy povinností k vydání majetku náležejícího historicky církvím (srov. CHOCHOLÁČ, A. In: JÄGER, P., CHOCHOLÁČ, A. Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společenstvy: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 49–50). Skutečnost, že do okruhu povinných osob obsaženého v § 4 zákona č. 428/2012 Sb. (jenž nabyl účinnosti k 1. 1. 2013) kraje v posledku zahrnuté nebyly, proto nijak neoslabovala legitimitu přechodu státního majetku do jejich vlastnictví proběhnuvšího v souladu se zákonem č. 290/2002 Sb. ke dni 1. 1. 2003, a nemohla tudíž ani zpětně modifikovat účinky právě zmíněného předpisu.

13. Nejvyšší soud není zcela přesvědčen, že by z užití pojmu „přechod“ v § 18 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb., jehož smyslem bylo toliko překlenutí dosud konstatovaného nedostatku aktivní legitimace církevních právnických osob k podávání žalob na určení vlastnického práva státu k blokování majetku, s nímž bylo protiprávně disponováno (srovnej kupř. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2007, sp. zn. 28 Cdo 1435/2007, dále viz VALEŠ, V. In: KRÍŽ, J., VALEŠ, V. Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společenstvy: komentář. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 290–291), nikoliv rozšíření účinků dosavadního omezení nakládání s dotčenými hodnotami, měly být dovozovány zásadní

závěry ohledně dopadu § 29 zákona o půdě (respektive § 3 zákona č. 92/1991 Sb.). Nadto se sluší vyzdvihnout, že dovolací soud zastává tezi, dle níž (výše osvětlený) smysl odkazovaných ustanovení neopodstatňuje vztažení dosahu blokáce též na přechod majetku ze státu na kraje v režimu zákona č. 290/2002 Sb., kategoricky ovšem nevylučuje, že by podobná významová extenze mohla být myslitelnou tam, kde by pro to existovaly přesvědčivé teleologické důvody. Ani odvolacím soudem akcentovaná skutečnost, že také zákonodárce v § 18 zákona č. 428/2012 Sb. předvídal potencialitu shledání některých přechodů historického majetku církví neslučitelnými s § 29 zákona o půdě, tudíž není v žádném rozporu s konstatováním soudu zdejšího, že nyní řešenému přechodu sporných nemovitostí ze žalované 1. na žalovaného 2. dané ustanovení nebránilo.

14. Žalobkyně ve shodě se soudem prvního stupně zaujímá stanovisko opačné, míníc, že připuštění přechodu zmiňovaných věcí na kraj, jenž nebyl posléze učiněn osobou povinnou k jeho vydání, zakládá zásah do legitimního očekávání církví. Tento názor však Nejvyšší soud nesdílí. Je sice pravdou, že se zřetelem k § 29 zákona o půdě mohly církve důvodně očekávat, že zákonodárce přistoupí ke zmírnění majetkových křivd, jež na nich byly spáchány v době nesvobody (srovnej kupř. náleží Ústavního soudu ze dne 29. 8. 2012, sp. zn. II. ÚS 3120/10, body 31 a 32), konkrétní podoba vyrovnání s církvemi (zejména poměr naturální restituace historického majetku vůči finanční náhradě) ovšem zůstávala v rozhodující míře politickou otázkou, přičemž právě k zachování adekvátního prostoru pro volbu prostředků odčinění minulého bezpráví sloužilo omezení dispozic s majetkem původně patřícím církvím zakotvené v § 29 zákona o půdě (viz např. náleží pléna Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 9/07, body 40 až 43, či náleží Ústavního soudu ze dne 22. 2. 2011, sp. zn. I. ÚS 2166/10, body 22 a 23, k pojetí § 29 zákona o půdě jako ustanovení, jež svým účelem nesměřovalo k ochraně subjektivních práv každého jednotlivého původního vlastníka blokováného majetku, nýbrž k zajištění podmínek pro předpokládané, leč obsahově nepředjímatelné vyrovnání s církvemi, viz též např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2002, sp. zn. 20 Cdo 1866/2000, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2007, sp. zn. 28 Cdo 4349/2007, popřípadě usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2008, sp. zn. 28 Cdo 1492/2008). Legitimní očekávání církví se tak upínalo k vydání restitučního zákona, nikoli již k tomu, že bude naturálně vydáno maximální množství blokáci dotčených statků, neboť tento problém byl předmětem diskrece zákonodárce. Nelze proto spatřovat žádný zásah do legitimního očekávání žalobkyně v tom, že vzpomínané nemovitosti přešly do vlastnictví kraje, vůči němuž oprávněná osoba nemůže v režimu zákona č. 428/2012 Sb. vznést nárok na jejich vydání.

15. Nejvyšší soud konečně nemá za to, že by předeslaný výklad bylo lze označit za sofistikované zdůvodňování zřejmé nespravedlnosti nebo za porušení povinnosti interpretovat restituční legislativu ve světle jejího účelu (srovnej § 18 odst. 4

větu první zákona č. 428/2012 Sb., dále viz např. nález Ústavního soudu ze dne 29. 12. 2009, sp. zn. IV. ÚS 42/09, bod 26). Posledně zmíněná zásada značí, že soudy musí dbáti toho, aby pro povrchní a bezmyšlenkovité lpění na textu předpisu neztratily ze zřetele snahu o nápravu historických majetkových křivd. V přezkoumávané věci nicméně přicházelo v potaz několik plausibilních, vzájemně si konkurujících výkladových alternativ, z nichž dovolací soud zvolil tu, jež podle jeho mínění nejvíce konvenuje smyslu dotčených předpisů. Jelikož se při pokusu o koherentní uchopení vztahů státu, veřejnoprávních korporací a oprávněných osob k historickému majetku církví snažil vystříhat formalismu, domnívá se dovolací soud, že jím přijaté řešení ob stojí i z hlediska výše naznačených kautel postupujících aplikaci restitučního zákonodárství.

č. 103

16. Vzhledem k tomu, že se dovolatelům podařilo účinně zpochybnit závěr soudů nižších stupňů, dle něhož přechodu sporných nemovitostí do vlastnictví kraje v režimu zákona č. 290/2002 Sb. bránil § 29 zákona o půdě (či legitimní očekávání žalobkyně), není třeba, aby se Nejvyšší soud zabýval tím, zdali se dané blokační ustanovení vztahovalo též na historický církevní majetek nezemědělské povahy, respektive otázkou možnosti vydržení dotčených věcí žalovaným 2.

17. Shledav právní posouzení věci odvolacím soudem nesprávným, přikročil Nejvyšší soud v souladu s § 243e odst. 1 a 2 o. s. ř. ke zrušení napadeného rozhodnutí, jakož i rozsudku soudu prvního stupně, zasaženého obdobným pochybením, a vrácení věci Okresnímu soudu v Rychnově nad Kněžnou k dalšímu řízení.

18. Soudy nižších stupňů jsou ve smyslu § 243g odst. 1 části věty první za středníkem a § 226 o. s. ř. vázány právními názory dovolacího soudu vyslovenými v tomto rozhodnutí.

Č. 104

č. 104**Obecně prospěšná společnost, Podnikatel, Podnikání**

§ 2 odst. 1 zákona č. 248/1995 Sb., § 2 odst. 1 a odst. 2 obch. zák., § 261 odst. 2 obch. zák.

Obecně prospěšné společnosti založené v režimu zákona č. 248/1995 Sb. nejsou podnikateli ve smyslu § 2 odst. 2 obch. zák., neboť nevyvíjejí podnikatelskou činnost, a na jejich právní vztahy s územními samosprávnými celky se nevztahuje § 261 odst. 2 obch. zák.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2016, sp. zn. 25 Cdo 3972/2015, ECLI:CZ:NS:2016:25.CDO.3972.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně a) a odmítl dovolání žalobce b) proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 31. 3. 2015, č. j. 17 Co 418/2013.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Třebíči rozsudkem ze dne 19. 4. 2013, č. j. 13 C 1337/2010-177, zamítl žalobu na zaplacení celkem částky 110 544 500 Kč a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Mezi účastníky bylo nesporné, že 24. 6. 2005 žalobkyně a) uzavřela se žalovaným dohodu o partnerství k projektu Obnova památkově chráněných objektů za účelem rozvoje turismu na T., žalovaný však od dohody dne 23. 10. 2007 odstoupil a následně ministr pro místní rozvoj na základě analýzy rizik dne 12. 12. 2007 rozhodl o zrušení účasti státního rozpočtu a strukturálních fondů EU na projektu rekonstrukce zámku B., o čemž byla žalobkyně a) informována přípisem ministerstva ze dne 21. 12. 2007. Soud shledal důvodnou námitku promlčení nároku na náhradu škody podle § 420 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), v podobě ztrát z nerealizovaného projektu ve výši 54 079 000 Kč a poměrné části neposkytnuté dotace ve výši 56 465 500 Kč, neboť na základě odstoupení žalovaného od dohody o partnerství měli žalobci vědomost o tom, že jim teoreticky může vznikat škoda, a o tom, kdo je za ni odpovědný (§ 106 odst. 1 obč. zák.). Jestliže žalobu podali 13. 12. 2010, učinili tak až po uplynutí dvouleté subjektivní promlčecí doby (§ 106 odst. 1 obč. zák.), ostatně nárok byl uplatněn opožděně, i pokud by počátek běhu promlčecí doby byl stanoven ke dni doručení rozhodnutí ministra pro místní rozvoj. Aplikace ustanovení

obchodního zákoníku (zákona č. 513/1991 Sb., dále jen „obch. zák.“), nepřichází v úvahu, že smlouvy o partnerství je zřejmý záměr obou stran, které navíc nejsou podnikateli, podrobit její režim občanskému zákoníku. Kromě toho žaloba na náhradu škody by nemohla být úspěšná z důvodu, že dotace ze státního rozpočtu či ze strukturálních fondů Evropské unie nepředstavují soukromý zisk, ale jsou vynakládány za účelem uspokojování či zajišťování konkrétních veřejných potřeb, takže v případě jejich neposkytnutí by nedošlo k faktickému negativnímu zásahu do majetkové sféry žalobců.

2. Krajský soud v Brně k odvolání obou žalobců rozsudkem ze dne 31. 3. 2015, č. j. 17 Co 418/2013-217, rozsudek soudu prvního stupně ve zpřesňujícím znění potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a shodně s ním dovodil, že vznesenou námitku promlčení je třeba posoudit podle ustanovení občanského zákoníku, a nikoli obchodního zákoníku, který na věc nedopadá vzhledem k tomu, že mezi smluvními stranami nebyla zjištěna existence žádných obchodních vztahů, nejedná se ani o vztah mezi územní samosprávnou jednotkou a podnikatelem při jejich podnikatelské činnosti (§ 261 odst. 1 obch. zák.), když ani jedna ze stran není podnikatelem ve smyslu § 2 odst. 2 obch. zák., a to ani žalobkyně a), která je obecně prospěšnou společností, právnickou osobou určenou pouze pro nepodnikatelské účely. Žalovaný odstoupil od dohody o partnerství dne 23. 10. 2007, od tohoto okamžiku personálně propojení žalobci věděli, že k poskytnutí dotace nedojde, a toto pak bylo postaveno najisto rozhodnutím ministerstva ze dne 21. 12. 2007. Nárok byl u soudu uplatněn až po marném uplynutí subjektivní promlčecí doby podle § 106 odst. 1 obč. zák. a nelze navíc přehlédnout, že žalobce b) nebyl účastníkem smlouvy, takže odstoupením od ní se žalovaný vůči němu nemohl dopustit protiprávního jednání.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Rozsudek odvolacího soudu napadli oba žalobci společným dovoláním, jehož přípustnost dovozují z § 237 o. s. ř. tím, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo má být posouzena jinak. Namítají, že mělo být aplikováno § 261 odst. 2 obch. zák., protože žalobce a) je podnikatelem ve smyslu § 2 odst. 2 písm. a) obch. zák., když se zapisuje do obchodního rejstříku na základě zvláštního zákona č. 248/1995 Sb. Promlčecí doba proto činí podle § 397 obch. zák. čtyři roky a k datu podání žaloby ještě neskončila. Nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že pokud by nárok nebyl promlčen, nebylo by možné ho přiznat. Uvádějí, že obecně prospěšná společnost je systémově podnikatelem, který vytváří zisk, pou-

ze jej musí použít určitým způsobem. Nepochybně neposkytnutím dotace došlo k zásahu do majetkových sfér obou žalobců a soud by se měl s danou otázkou vypořádat širším způsobem a v této souvislosti poukazují na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 383/2001. Navrhli, aby bylo napadené rozhodnutí zrušeno a věc vrácena k dalšímu řízení.

č. 104

4. Žalovaný navrhl, aby dovolání žalobců bylo odmítnuto, neboť není specifikována právní otázka, pro niž by bylo dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř., a není napaden ani závěr, že žalobci b), který nebyl účastníkem dohody o partnerství, nemohla škoda vzniknout. Právní otázka, zda se na věc aplikují ustanovení občanského nebo obchodního zákoníku, se rovněž netýká žalobce b) a ve vztahu k žalobkyni a) nebyla tvrzena, natož prokázána příčinná souvislost mezi odstoupením od smlouvy a vznikem škody. Dotace, jejíž získání bylo účelem dohody o partnerství, nebyla určena pro žalobkyni a), ale pouze k investici dílem do majetku žalobce b) a dílem do majetku žalovaného. Dovolání je proto ve vztahu k oběma žalobcům nedůvodné, ostatně závěr odvolacího soudu, že uplatněný nárok je promlčen, je správný.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobami k tomu oprávněnými – účastníky řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenými advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., dospěl k závěru, že dovolání žalobce b) není přípustné. Odvolací soud své rozhodnutí ve vztahu k žalobci b) založil na závěru, že odstoupením od dohody o partnerství se žalovaný vůči němu žádného protiprávního jednání nedopustil, neboť nebyl smluvní stranou, takže žádná škoda mu v důsledku toho vzniknout nemohla. Proti tomuto závěru, na němž napadené rozhodnutí ve vztahu k němu závisí, žalobce b) žádné relevantní námitky nevznáší, a jeho dovolání tak není podle § 237 o. s. ř. přípustné. Nejvyšší soud proto dovolání žalobce b) podle § 243c odst. 1 věty první o. s. ř. odmítl.

6. Dovolání žalobkyně a) je podle § 237 o. s. ř. přípustné pro řešení otázky hmotného práva, v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud neřešené, zda je obecně prospěšná společnost ve smyslu § 2 odst. 2 obch. zák. podnikatelem, a zda se proto v závazkovém vztahu s územní samosprávnou jednotkou podle § 261 odst. 2 obch. zák. uplatní právní úprava obchodního zákoníku.

IV.

Důvodnost dovolání

7. Podle § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodů uplatněných v dovolání.

8. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

9. Vzhledem k § 3050 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinného od 1. 1. 2014, se věc posuzuje podle dosavadních předpisů, tedy podle zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů, a zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále opět jen „obch. zák.“), obou ve znění účinném do 31. 12. 2013, neboť jde o práva a povinnosti obecně prospěšné společnosti.

10. Podle § 2 odst. 1 zákona č. 248/1995 Sb. obecně prospěšná společnost je právnickou osobou, která a) je založena podle tohoto zákona, b) poskytuje veřejnosti obecně prospěšné služby za předem stanovených a pro všechny uživatele stejných podmínek a c) její výsledek hospodaření (zisk) nesmí být použit ve prospěch zakladatelů, členů jejích orgánů nebo zaměstnanců a musí být použit na poskytování obecně prospěšných služeb, pro které byla obecně prospěšná společnost založena.

Podle § 261 odst. 2 obch. zák. touto částí zákona se řídí rovněž závazkové vztahy mezi státem nebo samosprávnou územní jednotkou a podnikateli při jejich podnikatelské činnosti, jestliže se týkají zabezpečování veřejných potřeb. K tomuto účelu se za stát považují i státní organizace, jež nejsou podnikateli, při uzavírání smluv, z jejichž obsahu vyplývá, že jejich obsahem je uspokojování veřejných potřeb.

Podle § 2 odst. 1 obch. zák. podnikáním se rozumí soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku. Podle odst. 2 tohoto ustanovení podnikatelem podle tohoto zákona je a) osoba zapsaná v obchodním rejstříku, b) osoba, která podniká na základě živnostenského oprávnění, c) osoba, která podniká na základě jiného než živnostenského oprávnění podle zvláštních předpisů, d) osoba, která provozuje zemědělskou výrobu a je zapsána do evidence podle zvláštního předpisu.

11. Obecně prospěšné společnosti (podle vládního návrhu zákona mělo původně jít o „neziskové právnické osoby“) jsou právníckými osobami v oblasti neziskového sektoru, které poskytují veřejnosti za předem stanovených a pro všechny uživatele stejných podmínek obecně prospěšné služby (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 2. 2003, sp. zn. 32 Odo 867/2002, publikované pod č. 71/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Obecně prospěšnými službami se pak rozumí služby, které vedou k realizaci obecně prospěšného cíle, např. směřují k rozvoji duchovních hodnot, k ochraně lidských práv, přírodního prostředí, kulturních památek a tradic, či k rozvoji vědy, vzdělání, tělovýchovy a sportu (srov. např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 5. 2004, sp. zn. 7 Cmo 306/2003, publikováno v časopise Právní rozhledy č. 17, ročník 2004).

12. Podnikáním se ve smyslu § 2 odst. 1 obch. zák. rozumí činnost podnikatele, kterou provádí soustavně a samostatně vlastním jménem a na vlastní odpovědnost, a to za účelem dosažení zisku. Jde o právem dovolenou výdělečnou činnost, jejímž hlavním a určujícím smyslem je získání vlastního majetkového prospěchu (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 1998, sp. zn. 2 Cdon 1652/97, publikovaný v časopise Soudní judikatura č. 12, ročník 1998).

13. Jednou ze zákonných podmínek, aby určitá činnost mohla být posuzována jako podnikání, je, že ji provádí podnikatel. Nejde-li o osobu zapsanou v obchodním rejstříku [§ 2 odst. 2 písm. a) obch. zák.], a tedy o podnikatele vymezeného formálním způsobem (srov. společnosti s ručením omezeným nebo akciové společnosti, které byly podle § 56 odst. 1 obch. zák. založeny za nepodnikatelským účelem), je podnikatelem ten, kdo podniká, ať již na základě živnostenského, či jiného oprávnění, příp. provozuje zemědělskou výrobu. Platí však nepochybně, že všechny zákonné podmínky, tedy i podmínka motivace dosažení zisku, musí být splněny zároveň.

14. Obecně prospěšné společnosti nejsou osobami, které byly zapisovány do obchodního rejstříku, jak se mylně domnívá dovolatelka. Rejstříkové soudy je zapisovaly do samostatného rejstříku obecně prospěšných společností (§ 5 odst. 1 zákona č. 248/1995 Sb.), jenž pro ty z nich, které podle § 3050 zákona č. 89/2012 Sb. dobrovolně nezměnily svoji právní formu na ústav, nadaci či nadační fond, je stále veden jako veřejný rejstřík (§ 1 odst. 1 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob). Rozhodujícím tedy v dané věci je posouzení, zda obecně prospěšné společnosti jsou materiálně vymezenými podnikateli, tedy zda podnikají, a zda je proto mj. hlavním motivem jejich činnosti dosahování zisku.

15. Zákon sice připouští ziskovost obecně prospěšných společností, zásadním způsobem je však omezuje s nakládáním se získaným příjmem. Kladný výsledek jejich hospodaření nesmí být použit ve prospěch zakladatelů, členů jejich orgánů nebo zaměstnanců, naopak je výslovně určen pouze pro poskytování obecně prospěšných služeb, tedy pro hlavní činnost dané obecně prospěšné společnosti, přičemž uvedené lze vztáhnout i na případnou vedlejší doplňkovou činnost [§ 2 odst. 1 písm. c) a § 17 odst. 1 zákona č. 248/1995 Sb.]. Svým evidentním nevýdělečným charakterem (srov. obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2121/2010, publikován pod C 11166 v Souboru civilních rozhodnutí Nejvyššího soudu, C. H. Beck, dále jen „Soubor“) se proto zásadně odlišují od všech podnikatelských subjektů. Podobný závěr ostatně zůstává i judikatura Ústavního soudu (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 22. 7. 2009, sp. zn. III. ÚS 1257/09), naopak není případný odkaz dovolatelky na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2003, sp. zn. 29 Odo 383/2001 (Soubor C 2292, 2448), v němž byla řešena otázka promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení získaného přijetím plnění bez právního důvodu. Z uvedeného

vyplývá, že obecně prospěšné společnosti, které byly založeny v režimu zákona č. 248/1995 Sb., nejsou ve smyslu § 2 odst. 2 obch. zák. podnikateli, neboť nevyvíjí podnikatelskou činnost, a na jejich právní vztahy s územními samosprávnými celky se proto nevztahuje § 261 odst. 2 obch. zák.

16. Z pohledu uplatněného dovolacího důvodu je právní názor odvolacího soudu v napadeném rozhodnutí správný. Nejvyšší soud proto dovolání žalobkyně a)

č. 104

podle § 243b odst. 2 o. s. ř. zamítl.

Č. 105

č. 105

Směnky, Ochrana spotřebitelů

§ 56 obč. zák., § 17 zákona č. 191/1950 Sb., § 12 zákona č. 321/2001 Sb.

Dohoda smluvních stran (tzv. směnečná smlouva) o zajištění pohledávek ze spotřebitelské smlouvy směnkou není neplatná pro rozpor se zákonem podle § 39 obč. zák. jen proto, že zajišťovací směnka byla vystavena ve formě na řad.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. 29 Cdo 562/2014, ECLI:CZ:NS:2016:29.CDO.562.2014.2)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 10. 2013, sp. zn. 9 Cmo 255/2013, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Vrchní soud v Praze k odvolání žalovaných v záhlaví označeným rozsudkem změnil rozsudek ze dne 3. 4. 2013, č. j. 48 Cm 150/2012-43, jímž Krajský soud v Plzni ponechal v platnosti směnečný platební rozkaz ze dne 20. 7. 2012, č. j. 48 Cm 150/2012-12 (kterým uložil žalovaným zaplatit společně a nerozdílně žalobci částku 238 000 Kč s 6% úrokem od 12. 3. 2011 do zaplacení, směnečnou odměnu ve výši 973 Kč a náklady řízení), tak, že směnečný platební rozkaz zrušil (první výrok) a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (druhý výrok).

2. Odvolací soud – poté, co částečně zopakoval dokazování provedené soudem prvního stupně – vyšel při posuzování důvodnosti námitek, jimiž se žalovaní bránili povinnosti uložené jim směnečným platebním rozkazem, zejména z toho, že:

[1] Žalobce se v posuzované věci domáhá zaplacení směnky vlastní, vystavené 8. 6. 2010 žalovanými na řad žalobce, znějící na směnečný peníz 258 419 Kč, splatné dne 11. 3. 2011 (dále též jen „sporná směnka“).

[2] Dne 14. 1. 2010 žalovaní jako budoucí objednatelé a společnost E stavby s. r. o. (dále též jen „společnost E“) jako budoucí zhotovitel, jednající žalobcem jako jednatelem společnosti, uzavřeli smlouvu o budoucí smlouvě o dílo č. 101/10 (dále též jen „smlouva o smlouvě budoucí“), v níž se smluvní strany zavázaly v dohodnuté době uzavřít smlouvu o dílo, jejímž

předmětem bude zhotovení stavby rodinného domu. Podle čl. III. bodu 3.3 smlouvy byli žalovaní povinni uhradit budoucímu zhotoviteli zálohu ve výši 170 000 Kč na krytí prvních přípravných prací s tím, že záloha bude následně vyúčtována ve smlouvě o dílo a z konečné ceny díla odečtena.

[3] Žalobce (jako věřitel) uzavřel se žalovanými (jako dlužníky) dne 8. 6. 2010 smlouvu o půjčce, v níž se zavázal poskytnout dlužníkům „finanční půjčku v celkové výši 170 000 Kč“, která je „účelově vázána na financování zálohy“ dle čl. III. bodu 3.3 smlouvy o smlouvě budoucí. Smluvní strany se dále dohodly, že finanční prostředky budou dlužníkům (žalovaným) „poskytnuty tak, že věřitel převede částku 170 000 Kč přímo ve prospěch budoucího zhotovitele“ (společnosti E). K zajištění pohledávky žalobce se žalovaní zavázali vystavit vlastní směnku znějící na částku 258 419 Kč (čl. II. bod 2.6 smlouvy o půjčce).

3. Na takto ustaveném základě odvolací soud dospěl – na rozdíl od soudu prvního stupně – k závěru, že námitka žalovaných založená na tvrzení, že sporná směnka souvisela s půjčkou, kterou měl žalobce poskytnout žalovaným za účelem úhrady zálohy společnosti E podle smlouvy o smlouvě budoucí, je důvodná.

4. Odvolací soud – předesílaje, že žalovaní ve včas podaných námitkách (mimo jiné) vymezili tzv. směnečnou smlouvu, jejímž předmětem bylo zajištění závazku žalovaných ze smlouvy o půjčce spornou smenkou, a při jednání (nařízeném k projednání vznesených námitek) se pak rovněž „dovolali nálezu sp. zn. I. ÚS 563/2011“ (jde o náleze Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2012, uveřejněný pod č. 186/2012 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, jímž bylo rozhodnuto o ústavní stížnosti jiného klienta společnosti E) a „akcentovali okolnost, že žalobce je jednatelem společnosti zhotovitele“ – považoval pro posouzení důvodnosti vznesených námitek za podstatnou především povahu právního vztahu mezi účastníky.

5. Jelikož samotná smlouva o smlouvě budoucí je spotřebitelskou smlouvou ve smyslu § 52 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), a vzhledem k tomu, že žalobce vůči spotřebitelům – veden „patrně“ snahou zbavit dlužníky ochrany spotřebitele – vystupuje (nejen v posuzovaném případě) při uzavírání smluv o dílo a při poskytování půjček (jak upozornil Ústavní soud již ve výše označeném nálezu) ve „dvoudomém“ postavení, tj. jednak jako jednatel společnosti E (která uzavírá smlouvy o dílo), jednak jako „nepodnikající“ fyzická osoba (která poskytuje dlužníkům půjčky na úhradu zálohy na cenu díla), je podle odvolacího soudu třeba na žalobce také v právním vztahu založeném smlouvou o půjčce (a směnečnou dohodou v této smlouvě obsaženou) pohlížet jako na dodavatele podle § 52 odst. 2 obč. zák., tj. jako na osobu, která při uzavírání a plnění smlouvy jedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti. Půjčka, kterou měl žalobce poskytnout žalovaným na základě uzavřené smlouvy o půjčce, je proto spotřebitelským úvěrem ve smyslu § 2 písm. a) záko-

na č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb. (dále též jen „zákon o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru“), s tím, že podle názoru odvolacího soudu „nejsou dány výjimky“ stanovené v § 1 odst. 2 tohoto zákona (rozuměj, nejde o žádný ze zde vypočtených případů, na něž se zákon o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru nevztahuje).

6. Zdůrazňuje, že při „právním hodnocení“ spotřebitelských smluv je nutno „mít na paměti“, že jejich právní úprava obsažená v páté hlavě první části občanského zákoníku je výsledkem implementace směrnic Evropských společenství na ochranu spotřebitele, a je ji proto třeba interpretovat v souladu s obsahem a účelem těchto směrnic (v poměrech dané věci zejména s čl. 10 směrnice Rady ze dne 22. 12. 1986 č. 87/102/EHS o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru – dále jen „směrnice 87/102“), odvolací soud dále dovodil, že požadavek formulovaný v § 12 zákona o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru, podle kterého splácí-li spotřebitel spotřebitelský úvěr prostřednictvím směnky nebo šeku nebo zajišťuje-li jimi jeho splacení, musí si věřitel počínat tak, aby byla zachována všechna práva spotřebitele, která vyplývají ze smlouvy o poskytnutí spotřebitelského úvěru, je nutné vykládat v tom smyslu, že věřitel je povinen při vystavení směnky zajišťující splnění spotřebitelského úvěru (půjčky) postupovat způsobem, který dlužníkovi umožní uplatnit stejnou obranu (tj. obranu, která dlužníkovi přísluší proti původnímu věřiteli) také proti „eventuálnímu budoucímu nabyvateli směnky“.

7. V posuzovaném případě však podle odvolacího soudu žalobce uvedeným způsobem nepostupoval, když se žalovanými uzavřel směnečnou dohodu, podle které měla být pohledávka ze smlouvy o půjčce zajištěna směnkou znějící na řad žalobce, nikoli rektasměnkou. Jen u takové směnky (směnky „nikoliv na řad“) by totiž dlužník mohl vznášet námitky ze svého vztahu k předchozímu majiteli směnky i proti jejímu eventuálnímu nabyvateli, zatímco u směnek na řad je „přenos námitek“ směnečného dlužníka vůči nabyvateli směnky možný jen velmi obtížně, a to za podmínek stanovených čl. I § 17 zákona č. 191/1950 Sb., zákona směnečného a šekového (dále jen „směnečný zákon“).

8. Podle odvolacího soudu lze „nemožnost uzavřít směnečnou dohodu k pouzítí směnky na řad ... nepřímou dovodit“ i ze zákazu stanoveného v § 56 odst. 1 a odst. 3 písm. k) obč. zák., neboť platí-li obecně, že není „právně přípustné převádět dluhy dodavatele na třetí osobu, zhoršila-li by se tím možnost spotřebitele domoci se splnění své pohledávky, pak je nutno logicky dojít k závěru, že tatáž právní nedovolenost musí platit i v obráceném pořadí, tj. převádí-li (má-li možnost převádět) dodavatel na jinou osobu pohledávku ... a proti této jiné osobě se spotřebitel může bránit s většími obtížemi, než by to bylo možné vůči dodavateli.“

9. Odvolací soud proto uzavřel, že nebyla-li ve směnečné dohodě účastníků (ve smlouvě o půjčce) vyloučena převoditelnost směnky rubopisem, pak taková

dohoda „obsahuje“ ujednání, které způsobuje k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran a směnečná dohoda je pro rozpor se zákonem podle § 39 obč. zák. neplatná. Tato skutečnost sice nezpůsobuje neplatnost směnky, zakládá však důvodnou obranu proti povinnosti zaplatit směnku remitentovi.

10. Okolnost, že sporná směnka nebyla v daném případě indosována na jinou osobu a jejího zaplacení se domáhá remitent, měl odvolací soud – pro posouzení otázky platnosti směnečné dohody účastníků – za právně bezvýznamnou, když nelze „učinit závěr, že směnečná dohoda je platná až do okamžiku, kdy remitent převede směnku rubropisem na jiného, a teprve v důsledku tohoto jednání se dodatečně stává uzavřená směnečná dohoda absolutně neplatnou. Pro rozpor se zákonem je uvedená směnečná dohoda absolutně neplatná od samého počátku, neboť v sobě zahrnuje možnost remitenta ... počínat si tak, že nebudou zachována všechna práva spotřebitele, která vyplývají ze smlouvy o poskytnutí spotřebitelského úvěru“.

11. Odvolací soud z výše uvedených důvodů (aniž by se jako nadbytečnými zabýval ostatními námitkami, jejichž prostřednictvím se žalovaní bránili povinnosti uložené jim směnečným platebním rozkazem) rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že směnečný platební rozkaz vůči oběma žalovaným v celém rozsahu zrušil.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

12. Proti rozsudku odvolacího soudu (a to podle obsahu proti jeho měnicímu výroku o věci samé) podal žalobce dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), maje za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek procesního i hmotného práva, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, případně které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny. Dovolatel namítá, že rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil tak, že rozsudek soudu prvního stupně se potvrzuje.

13. Konkrétně dovolatel odvolacímu soudu vytýká, že nesprávně považoval tvrzení žalovaných o účelu vystavené směnky (o tom, že sporná směnka zajišťovala vrácení půjčky, kterou žalobce poskytl žalovaným k úhradě zálohy společnosti E na základě smlouvy o smlouvě budoucí) za samostatnou námitku uplatněnou proti směnečnému platebnímu rozkazu. Podle dovolatele z obsahu podaných námitek plyne, že uvedenou okolnost žalovaní konstatovali jako „pouhý fakt“ (plynoucí navíc ze samotné smlouvy o půjčce), přičemž nešlo o námitku, jíž by se bránili žalobou uplatněnému nároku.

14. Stejně tak žalovaní v zákonné lhůtě nevznesli ani žádnou námitku, kterou by bylo možné „podřadit“ pod náleze Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 563/2011, nehledě k tomu, že na toto rozhodnutí poukázali až na konci jednání, které soud prvního stupně k projednání námitek žalovaných nařídil. Podle dovolatele tak zmiňovaný náleze Ústavního soudu neměl být odvolacím soudem v dané věci vůbec aplikován.

15. Za nesprávný má dovolatel rovněž závěr odvolacího soudu, podle kterého lze účastníky uzavřenou smlouvu o půjčce podřadit pod režim spotřebitelských smluv. Z pouhého opakování určité činnosti (poskytování půjček klientům společnosti E) ještě nelze dovozovat, že by tak žalobce činil s úmyslem obcházet zákon a zbavit žalované ochrany spotřebitele. Ostatně, i kdyby žalobce poskytl žalovaným předmětnou půjčku jako podnikatel, jak dovozuje odvolací soud, nemohl by se na předmětný závazkový právní vztah použít zákon o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru, když je zřejmé, že půjčka poskytnutá žalovaným byla účelově určena na financování prvních přípravných prací pro stavbu rodinného domu, jinak řečeno, účel poskytnuté půjčky jednoznačně spadá pod negativní vymezení působnosti stanovené v § 1 odst. 2 tohoto zákona.

16. V této souvislosti dovolatel připomíná, že směrnice Evropské unie nelze, jak činí odvolací soud v dané věci, aplikovat (na rozdíl od nařízení) přímo, ale musí být do právního řádu členského státu implementovány. V případě směrnice 87/102 se tak stalo právě zákonem o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru, přičemž ani tento zákon, ani směrnice 87/102 použití smének k zajištění závazků ze spotřebitelského úvěru nezakazují, pouze ukládají věřiteli povinnost počínat si tak, aby byla zachována všechna práva spotřebitele.

17. Odvolací soud podle přesvědčení dovolatele navíc shora uvedené normy také nesprávně vyložil, když dovodil, že dlužník může k zajištění závazku ze spotřebitelského úvěru vystavit pouze směnku s doložkou nikoli na řad (rektasměnku). Dohoda o vystavení směnky na řad totiž oproti mínění odvolacího soudu nepředstavuje bez dalšího ujednání, které způsobuje k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, ani v jejím důsledku nedochází ke zhoršení dobytosti nebo zajištění pohledávky spotřebitele ve smyslu § 56 odst. 3 písm. k) obč. zák. (žádnou takovou pohledávku ostatně žalovaní vůči žalobci ani nemají). Nerovnováha v právech a povinnostech stran by mohla podle dovolatele nastat až tehdy, došlo-li by nejen k převodu směnky na nového majitele, ale tímto převodem by se také skutečně zhoršilo postavení spotřebitele. Ani jedna z uvedených podmínek však v poměrech dané věci splněna nebyla, neboť nedošlo ani k převodu sporné směnky, ani ke zhoršení postavení žalovaných.

18. Závěr odvolacího soudu, podle kterého je směnečná dohoda podle § 39 obč. zák. neplatná pro rozpor se zákonem, proto podle dovolatele nemůže z výše uvedených důvodů obstát.

III. Přípustnost dovolání

19. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z bodu 2. části první čl. II zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

20. Dovolání žalobce proti měnícímu výroku rozsudku odvolacího soudu je přípustné podle § 237 o. s. ř., a to k řešení otázky platnosti ujednání (směnečné smlouvy) o zajištění pohledávky ze spotřebitelské smlouvy směnkou na řad, dosud v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu beze zbytku nezodpovězené.

IV. Důvodnost dovolání

21. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

22. Ustanovení § 52 obč. zák. (ve znění účinném v době uzavření smlouvy o půjčce, pro věc rozhodném) určovalo, že spotřebitelskými smlouvami jsou smlouvy kupní, smlouvy o dílo, případně jiné smlouvy, pokud smluvními stranami jsou na jedné straně spotřebitel a na druhé straně dodavatel (odstavec 1). Dodavatelem je osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy jedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti (odstavec 2). Spotřebitelem je osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti (odstavec 3).

23. Podle § 55 obč. zák. se smluvní ujednání spotřebitelských smluv nemohou odchýlit od zákona v neprospěch spotřebitele. Spotřebitel se zejména nemůže vzdát práv, které mu zákon poskytuje, nebo jinak zhoršit své smluvní postavení (odstavec 1). Ujednání ve spotřebitelských smlouvách ve smyslu § 56 se považují za platná, pokud se spotřebitel nedovolá jejich neplatnosti (§ 40a). Ovlivňuje-li však takové ujednání přímo i další ujednání smlouvy, může se spotřebitel dovolat neplatnosti celé smlouvy (odstavec 2). V pochybnostech o významu spotřebitelských smluv platí výklad pro spotřebitele příznivější (odstavec 3).

24. Podle § 56 obč. zák. spotřebitelské smlouvy nesmějí obsahovat ujednání, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran (odstavec 1).

25. Z § 1 zákona o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru se podává, že tento zákon stanovil některé podmínky smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, v souladu s právem Evropských společenství (odstavec 1).

Tento zákon se nevztahuje (mimo jiné) na smlouvu, ve které je poskytován spotřebitelský úvěr na koupi, výstavbu, opravu nebo údržbu nemovitosti [odstavec 2 písm. a)].

č. 105

26. Podle § 12 téhož zákona pak v rozhodné době platilo, že splácí-li spotřebitel spotřebitelský úvěr prostřednictvím směnky nebo šeku nebo zajišťuje-li jimi jeho splacení, musí si věřitel počínat tak, aby byla zachována všechna práva spotřebitele, která vyplývají ze smlouvy o poskytnutí spotřebitelského úvěru.

27. Nejvyšší soud v prvé řadě předesílá, že nesdílí výhrady, jimiž dovolatel zpochybňuje správnost posouzení věci odvolacím soudem co do závěru, že právní vztah účastníků založený smlouvou o půjčce má spotřebitelský charakter, a žalovaní proto podléhají ochraně garantované spotřebiteli § 52 a násl. obč. zák.

28. Potud je třeba v obecné rovině zdůraznit, že spotřebitelská smlouva (jak je zřejmé již z citovaného § 52 obč. zák.) nepředstavuje zvláštní smluvní typ, definováním subjektů smluvního vztahu vymezuje právní vztahy, jejichž právní režim se vedle obecného občanského práva řídí rovněž zvláštní úpravou spotřebitelského práva (srov. v právní teorii např. ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 463). Není proto také podstatné, jak je smlouva smluvními stranami označena; spotřebitelskou smlouvou může být jak smlouva výslovně upravená jako konkrétní smluvní typ, tak smlouva nepojmenovaná (inominátní), příp. smlouva smíšená (k tomu srov. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. 33 Cdo 4114/2010).

29. Podle ustáleného výkladu podávaného právní teorií i soudní praxí je spotřebitel (§ 52 odst. 3 obč. zák.) definován jako osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti, tedy která jedná za účelem osobní potřeby ve smyslu spotřeby, neboli nečiní tak opakovaně a za úplatu. Pro odpověď na otázku, zda fyzická osoba uzavírající smlouvu je v postavení spotřebitele, je přitom rozhodující především účel jednání takové osoby (v právní teorii srov. výše zmiňované dílo, str. 467 a násl., v soudní praxi např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 23 Cdo 1835/2012, nebo ze dne 22. 7. 2015, sp. zn. 33 Cdo 7/2014).

30. Dodavatelem (§ 52 odst. 2 obč. zák.) je naopak osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy jedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti. Také pro posouzení, zda jednajícím osobou má postavení dodavatele podle § 52 odst. 2 obč. zák., bude určující materiální, nikoli jen formální hledisko; postavení dodavatele bude mít například i neoprávněný podnikatel ve smyslu § 3a obch. zák. (k tomu srov. též např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2013, sp. zn. 28 Cdo 584/2011).

31. V poměrech projednávané věci nebylo pochyb o tom, že smlouva o smlouvě budoucí uzavřená mezi společností E jako budoucím zhotovitelem a žalovanými jako budoucími objednateli je – se zřetelem k postavení smluvních stran,

obsahu smlouvy a účelu jí sledovanému – smlouvou spotřebitelskou, tj. smlouvou uzavřenou na jedné straně spotřebitelem (žalovanými) a na druhé straně dodavatelem (společností E). Nejvyšší soud pak má za příléhavé i úvahy odvolacího soudu, jimiž odůvodnil závěr, podle kterého charakter spotřebitelské smlouvy má (vedle smlouvy o smlouvě budoucí) rovněž smlouva o půjčce (včetně směnečné smlouvy, jež je její součástí), neboť i žalobce měl při jejím uzavření postavení dodavatele ve smyslu § 52 odst. 2 obč. zák.

č. 105

32. Odvolací soud v této souvislosti (zcela v intencích výše řečeného) správně nepovažoval pro posouzení postavení žalobce coby dodavatele ve smyslu § 52 odst. 2 obč. zák. při uzavírání smlouvy o půjčce a směnečné smlouvy v ní obsažené za významné pouze formální hledisko (tj. zejména označení žalobce ve smlouvě a skutečnost, že jde v případě žalobce a společnosti E o dva samostatné subjekty práva), ale zohlednil také skutečný účel žalobcova jednání, a to s přihlédnutím ke všem okolnostem, jež byly pro jeho učinění podstatné (určující). Z tohoto pohledu přitom nemůže být pochyb, že účelem uzavření smlouvy o půjčce nebylo uspokojování osobní potřeby (spotřeby) žalobce, ale naopak šlo o činnost, kterou žalobce (ve zjevné souvislosti s obchodními aktivitami společnosti E, v níž vykonává funkci jednatele) provádí opakovaně a za úplatu.

33. Ke shodným závěrům – jde-li o spotřebitelskou povahu smluv uzavíraných žalobcem v souvislosti se zajištěním částečného financování výstavby rodinných domů pro klienty společnosti E – ostatně (v době po vydání napadeného rozhodnutí) dospěl také Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 29 Cdo 688/2012, vydaném v typově shodné věci téhož žalobce. Na nezbytnost zabývat se (při posuzování oprávněnosti nároků uplatňovaných žalobcem vůči klientům společnosti E) „dvoudomým“ vystupováním žalobce, tedy tím, že žalobce ve smluvních vztazích s uvedenými osobami vystupuje jednak jako jednatel společnosti E, jednak jako fyzická osoba, pak upozornil rovněž Ústavní soud v nálezu sp. zn. I. ÚS 563/11. Důvody, pro které by se neměly závěry v něm vyslovené uplatnit i v nyní projednávané věci, přitom Nejvyšší soud (na rozdíl od dovolatele) nenachází.

34. Odvolacímu soudu lze nepochybně přisvědčit i v tom, že režim ochrany spotřebitele podléhá (vedle samotné smlouvy o půjčce) i účastníky uzavřené směnečné smlouvy, tj. dohoda účastníků o zajištění pohledávky ze smlouvy o půjčce spornou směnkou (k tomu srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2013, sp. zn. 33 Cdo 1201/2012, uveřejněný pod č. 93/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 93/2013“).

35. Další úvahy odvolacího soudu (ústící v závěr, podle kterého smlouvu o půjčce lze považovat za smlouvu o spotřebitelském úvěru podle zákona č. 321/2001 Sb., přičemž směnečná smlouva, v níž bylo v rozporu s požadavkem formulovaným v § 12 tohoto zákona dohodnuto zajištění pohledávky ze smlouvy o půjčce směnkou znějící na řad žalobce, je pro rozpor se zákonem absolutně neplatná), však již Nejvyšší soud za správné nepovažuje.

36. Odvolací soud především přehlédl, že zákon o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru se nevztahoval (mimo jiné) také na smlouvu, ve které je spotřebitelský úvěr poskytován na výstavbu nemovitosti [(srov. § 1 odst. 2 písm. a) zákona]. Přitom právě o takový případ šlo i v posuzované věci, kdy na základě uzavřené smlouvy o půjčce měly být finanční prostředky poskytnuty (srov. ve smlouvě výslovně vyjádřený účel půjčky) žalovaným na výstavbu rodinného domu (na úhradu zálohy určené ke krytí prvních přípravných prací). S dovolatelem lze tedy nepochybně souhlasit v tom, že předmětná půjčka je – se zřetelem k jejímu dohodnutému účelu – vyloučena z působnosti zákona o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a úpravu v něm obsaženou (včetně § 12 tohoto zákona, na kterém odvolací soud vybudoval své další závěry) nelze na právní vztah účastníků, založený smlouvou o půjčce a směnečnou smlouvou, použít.

37. Obstát ostatně nemůže ani samotný závěr o neplatnosti ujednání účastníků o zajištění pohledávek ze spotřebitelského úvěru směnkou na řad, k němuž odvolací soud – při výkladu § 12 zákona o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru – dospěl.

38. Zákon o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru užití smének jako platebního nebo zajišťovacího prostředku v souvislosti se spotřebitelským úvěrem nezakazoval a nijak smluvní strany nelimitoval ani co se týče formy, v níž může být taková směnka vystavena (zákaz použití smének, a to bez rozlišování jejich formy, při splácení nebo zajištění spotřebitelského úvěru byl v českém právním řádu zakotven až s účinností od 25. února 2013 – srov. § 18 odst. 1 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 43/2013 Sb.). Úprava provedená ve výše citovaném § 12 zákona o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru se pak omezila jen na stanovení zvláštní prevenční povinnosti věřitele, který byl nucen počínat si (v případech, kdy měl být spotřebitelský úvěr splácen prostřednictvím směnky nebo měl být takový úvěr směnkou zajištěn) tak, aby „byla zachována všechna práva spotřebitele, která vyplývají ze smlouvy o poskytnutí spotřebitelského úvěru“.

39. Takto formulovanému požadavku však podle přesvědčení Nejvyššího soudu může věřitel dostát i tehdy, bude-li ke splácení nebo zajištění spotřebitelského úvěru využita (v závislosti na dohodě smluvních stran vyjádřené v uzavřené směnečné smlouvě) směnka s formou na řad. Postavení dlužníka na takové směnce se totiž – co do možnosti uplatnění práv, jež dlužníku jako spotřebiteli přísluší – nebude nijak lišit od postavení dlužníka na (odvolacím soudem aprobované) směnce vystavené s doložkou nikoli na řad (na rektasměnce).

40. Tak tomu přitom bude nejen tehdy, zůstane-li směnka (jako v projednávané věci) v ruce původního věřitele (tedy v situaci, kdy k žádné změně v právním postavení spotřebitele vůbec nedochází), popřípadě dojde-li k převodu směnky

na nového majitele ve smyslu čl. I § 20 odst. 1 směnečného zákona jen s účinky obyčejného postoupení pohledávky (a dlužníku zůstanou – stejně jako u převedené rektasměnky – zachovány všechny námitky, které měl proti poslednímu majiteli směnky), ale také (oproti mínění odvolacího soudu) v ostatních „běžných“ případech indosace, tj. bude-li směnka převedena na nabyvatele rubopisem (indosamentem) ještě před protestem pro neplacení nebo před uplynutím lhůty k protestu a nový majitel nabude práva ze směnky originárně (neodvozeně od právního postavení převodce). Podle přesvědčení Nejvyššího soudu totiž ani v takové situaci nebude možné – má-li být zachován respekt k právům spotřebitele plynoucím z uzavřené spotřebitelské smlouvy – upřít žalovanému směnečnému dlužníku právo uplatnit vůči nabyvateli směnky námitky zakládající se na jeho vlastních vztazích k remitentovi.

41. Ke shodným závěrům dospěl Nejvyšší soud – při výkladu čl. I § 17 směnečného zákona – také v rozsudku ze dne 17. 12. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1155/2014 (který byl na jednání občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu konaném dne 11. 5. 2016 schválen k uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek). V něm na dané téma – odkazuje na judikaturu Ústavního soudu, představovanou (mimo jiné) nálezy ze dne 18. 7. 2013, sp. zn. IV. ÚS 457/10, a ze dne 19. 6. 2014, sp. zn. III. ÚS 980/13, uveřejněnými pod č. 124/2013 a 126/2014 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, podle nichž v případě spotřebitelů nelze odhlížet od jejich specifických zájmů a postavení a je nutno respektovat, že zákaz zneužití práva (ve vztahu k poškození spotřebitele) je silnější, než dovolení (obsažené v čl. I § 17 směnečného zákona upravující jen omezenou možnost uplatňovat proti povinnosti zaplatit směnku kauzální námitky v případě indosované směnky) – Nejvyšší soud uzavřel, že zajišťuje-li indosovaná směnka pohledávku remitenta za žalovaným ze spotřebitelské smlouvy, náleží žalovanému námitky vůči nabyvateli směnky zakládající se na jeho vztazích k remitentovi bez zřetele k tomu, zda nový majitel při nabyvání směnky jednal vědomě na škodu dlužníka.

42. Se zřetelem k výše uvedenému Nejvyšší soud uzavírá, že ujednání účastníků (směnečná smlouva) o zajištění pohledávek ze spotřebitelské smlouvy směnkou není neplatné pro rozpor se zákonem podle § 39 obč. zák. jen proto, že zajišťovací směnka byla vystavena ve formě na řad.

43. Jelikož právní posouzení věci odvolacím soudem co do řešení otázky, na níž napadené rozhodnutí spočívá, není správné, Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a vrátil mu věc k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

44. V další fázi řízení se bude odvolací soud zabývat důvodností včas uplatněných námitek, jimiž se žalovaní povinnosti uložené jim směnečným platebním rozkazem bránili. Se zřetelem k tomu, že dovolatelé v době uzavření smlouvy o půjčce (včetně směnečné smlouvy v ní obsažené) podléhali ochraně garantované spotřebiteli § 52 a násl. obč. zák., současně odvolací soud nepřehlédne závěry,

jež byly soudní praxí k otázce spotřebitelských smluv již formulovány. V tomto směru se pro potřeby projednávané věci jeví významnými především závěry vyslovené ve stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. Cpjn 200/2011, uveřejněného pod č. 79/2013 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, podle kterých:

č. 105

[1] Citovaná ustanovení občanského zákoníku (mimo jiné § 52, 55 a 56 obč. zák.) jsou v části týkající se zneužívajících klauzulí ve spotřebitelských smlouvách především transpozicí Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. 4. 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách (dále též jen „směrnice 93/13“), jejíž česká verze byla uveřejněna ve Zvláštním vydání úředního věstníku EU (Kapitola 15, Svazek 02, str. 288-293) dne 20. 8. 2004 (bod 1).

[2] V soukromoprávním sporu ze spotřebitelské smlouvy mezi dodavatelem a spotřebitelem nesmí soud aplikovat směrnici 93/13 přímo; kdyby tak učinil, šlo by o horizontální přímý účinek směrnice 93/13, zakázaný judikaturou Soudního dvora Evropské unie (bod 35/).

[3] Článek 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládány v tom smyslu, že vnitrostátní soud, který i bez návrhu zjistil, že smluvní klauzule má zneužívající charakter, není k tomu, aby vyvodil z tohoto zjištění důsledky, povinen čekat na to, až spotřebitel, který je informován o svých právech, navrhne zrušení uvedené klauzule. Zásada kontradiktornosti však obecně ukládá vnitrostátnímu soudu, který i bez návrhu zjistil, že smluvní klauzule má zneužívající charakter, aby o tom informoval účastníky řízení a umožnil jim, aby se k tomu kontradiktorně vyjádřili způsobem, který stanoví vnitrostátní procesní pravidla. K tomu, aby vnitrostátní soud mohl posoudit případný zneužívající charakter smluvní klauzule, na níž je založen návrh, který mu byl předložen, musí zohlednit všechny další klauzule smlouvy (bod 47/).

[4] S přihlédnutím k teleologickému výkladu § 56 odst. 1 obč. zák. lze dovodit, že z množiny všech ujednání (tedy i těch, jež byla sjednána individuálně), která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, lze nepochybně jako ta, která k újmě spotřebitele znamenají značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, typově pojmenovat právě ujednání, která nebyla sjednána individuálně (která byla sepsána předem, a na jejichž podobu proto nemohl mít spotřebitel žádný vliv) [bod 54/].

45. Jakkoliv tyto závěry Nejvyšší soud přijal při výkladu § 89a o. s. ř. (zabývá se platností prorogačních doložek sjednaných ve spotřebitelských smlouvách), není pochyb o tom, že se zásadně uplatní i pro jiné typy možných zneužívajících klauzulí; to, že jde v projednávané věci o spor týkající se směnky, přitom na výše řečeném ničeho nemění (k tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze

dne 27. 3. 2014, sp. zn. 29 Cdo 530/2012, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 8, ročníku 2015, pod č. 95, a rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 688/2012.

46. V poměrech dané věci se pak nepochybně prosadí rovněž závěry zformulované v usnesení pléna Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 1/10 (k nimž se Nejvyšší soud přihlásil např. v rozsudku sp. zn. 29 Cdo 530/2012), podle kterých § 55 odst. 2 obč. zák. (jež v rozhodném znění sankcionovalo zneužívající klauzuli ve spotřebitelské smlouvě jen relativní neplatností právního úkonu) nemá být obecnými soudy aplikováno (má zůstat nepoužito) s přihlédnutím k relevantní judikatuře Soudního dvora Evropské unie (srov. bod 33. usnesení), když koncepce jen relativní neplatnosti spotřebitelských smluv odporuje i českému ústavnímu pořádku (bod 41. usnesení).

Č. 106**č. 106** **Insolvenční řízení, Podjatost, Družstvo**
§ 59 IZ, § 63 IZ

Skutečnost, že dlužník je členem spořitelního družstva, nečiní ze spořitelního družstva sama o sobě osobu, u které je ve smyslu § 59 odst. 2 insolvenčního zákona důvod pochybovat o její nepodjatosti coby členu věřitelského výboru dlužníka.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2016, sen. zn. 29 NSČR 55/2014, ECLI:CZ:NS:2016:29.NSCR.55.2014.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání věřitele L., s. r. o., proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 16. 1. 2014, sp. zn. KSBR 27 INS 20629/2012, 3 VSOL 531/2013.

I.**Dosavadní průběh řízení**

1. Usnesením ze dne 2. 5. 2013, č. j. KSBR 27 INS 20629/2012-B-148, Krajský soud v Brně (dále jen „insolvenční soud“):
[1] Odvolal z funkce člena věřitelského výboru dlužníka (P., a. s.) věřitele M [bod I. výroku].
[2] Určil, že na místo odvolaného člena věřitelského výboru nastupuje jeho náhradník K. lesní s. r. o. (bod II. výroku).
2. Insolvenční soud – vycházející z § 59 odst. 2 a 3 a § 63 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) – dospěl k závěru, že u věřitele M je důvod pochybovat o jeho „podjatosti“ (správně „nepodjatosti“), vzhledem k členství dlužníka ve věřiteli M. Je zde (totiž) možná obava o „naprosto objektivní postup tohoto věřitele směrem ke společnému zájmu ostatních účastníků řízení“, vzhledem „ke všem souvislostem a okolnostem poskytnutí finanční pomoci dlužníku“.
3. Insolvenční soud nemůže předjímat výsledek incidenčního sporu o pohledávce věřitele M, vyvolaného věřitelem L., s. r. o. (dále jen „věřitel L.“). Okolnosti uváděné věřitelem L (jenž odvolání věřitele M z funkce člena věřitelského výboru dlužníka navrhl podáním z 13. 3. 2013) jsou však natolik závažné, že lze důvodně pochybovat o důvěryhodnosti věřitele M. Na tomto závěru nic nemění

skutečnost, že insolvenční soud jmenoval věřitele M do prozatímního věřitelského výboru, ani to, že jej potvrdil ve funkci člena věřitelského výboru zvoleného schůzí věřitelů.

4. Insolvenční soud má (totiž) za to, že podle zásad insolvenčního řízení musí přihlížet k transparentnosti kauzy, jejímu zákonnému průběhu, spravedlivému uspořádání všech vztahů účastníků, k zabránění poškození nebo zvýhodnění některého z nich, dodržení rovných možností všech věřitelů, a že musí hodnotit činnost a postavení jednotlivých členů věřitelského výboru kdykoliv v průběhu řízení.

5. Insolvenční soud nezpochybňuje odbornost a fundovanost věřitele M, jeho dosavadní práci ve věřitelském orgánu a udílení pokynů insolvenčnímu správci, leč přesto má za vhodné rozptýlit jakýkoliv nástin pochybnosti o jeho objektivnosti. Proto za analogického použití § 63 odst. 3 insolvenčního zákona odvolal věřitele M z funkce člena věřitelského výboru dlužníka; učinil tak nikoli pro porušování povinností věřitelem M, nýbrž pro důležité důvody dle § 59 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona.

6. K odvolání věřitele M Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 16. 1. 2014, č. j. KSBR 27 INS 20629/2012, 3 VSOL 531/2013-B-222, změnil usnesení insolvenčního soudu tak, že věřitel M se neodvolává z funkce člena věřitelského výboru dlužníka.

7. Odvolací soud dospěl po přezkoumání usnesení insolvenčního soudu k následujícím závěrům:

[1] Z § 63 odst. 3 insolvenčního zákona vyplývá, že k odvolání věřitelského výboru nebo některého z jeho členů může dojít též z důvodů, které nemají původ v porušování nebo zanedbávání povinností, včetně důvodů uvedených v § 59 odst. 2 a odst. 3 insolvenčního zákona (pro něž by ho nebylo možno potvrdit do funkce člena nebo náhradníka věřitelského výboru), přestože by takové důvody vyšly najevo až po skončení schůze věřitelů, na které došlo k potvrzení jeho volby. Námitka odvolatele, že insolvenční soud je povinen zkoumat důvěryhodnost a způsobilost členů věřitelského výboru pouze před potvrzením jejich volby, tudíž není důvodná.

[2] Požadavek na nepodjatost člena věřitelského výboru (nebo jeho náhradníka) je nutno posuzovat se zřetelem na jeho poměr k věci, k dlužníkovi nebo k jeho zástupci. Poměr k věci může vyplývat především z přímého právního zájmu zástupce věřitelů na projednávané věci, například kdyby se majetkový zájem člena věřitelského výboru dostal do kolize se zájmem majetkové podstaty, respektive se společným zájmem věřitelů [§ 2 písm. j) insolvenčního zákona].

[3] Posouzení důvodů, pro které lze pochybovat o důvěryhodnosti věřiteli zvoleného člena věřitelského výboru (§ 59 odst. 2 insolvenčního zákona) ponechává zákon v konkrétních případech na úvaze soudu. Pojem „důvěryhodnost“ je třeba vykládat tak, že na funkci člena věřitelského výboru

nominovaný věřitel musí svým jednáním nejen po zahájení insolvenčního řízení, ale i před ním, dávat záruky, že bude chránit společný zájem věřitelů, v součinnosti s insolvenčním správcem přispívat k naplnění účelu insolvenčního řízení a jako reprezentant věřitelů ve vztahu ke správci a soudu bude řádně vykonávat práva a povinnosti plynoucí z jeho funkce.

[4] Oproti insolvenčnímu soudu se odvolací soud nedomnívá, že důvod pochybovat o nepodjatosti věřitele M je dán proto, že dlužník je jeho členem. Z údajů uvedených v obchodním rejstříku především neplyne, že by (se zřetelem na osoby, jejichž prostřednictvím věřitel M i dlužník projevují svou vůli navenek) věřitel M byl dlužníku osobou blízkou ve smyslu § 59 odst. 2 insolvenčního zákona.

[5] Dlužník je členem věřitele M se základním členským vkladem ve výši 1 000 Kč, přičemž podle § 4 odst. 6 zákona č. 87/1995 Sb. přísluší každému členovi při hlasování jeden hlas a členům, kteří vložili další členský vklad (§ 4b), přísluší dále jeden hlas za každý celý násobek základního členského vkladu. K 31. 3. 2013 činil souhrn základních členských vkladů a dalších členských vkladů ve věřiteli M 506 397 000 Kč, takže v procentuálním vyjádření činí podíl dlužníka cca 0,00015 %. Za této situace nezakládá členství dlužníka ve věřiteli M takový poměr věřitele M k dlužníku, který by vzbuzoval pochybnosti o nepodjatosti věřitele M vůči dlužníku.

[6] Pochybnosti o nepodjatosti věřitele M nevzbuzují ani insolvenčním soudem uváděné „všechny souvislosti a okolnosti poskytnutí finanční pomoci dlužníkovi“; tyto „okolnosti“ nejsou způsobitelné vzbudit ani pochybnosti o důvěryhodnosti věřitele M. K tomu odvolací soud zdůrazňuje, že insolvenční soud vycházel pouze z tvrzení věřitele L v návrhu z 13. 3. 2013.

[7] Věřitel L vymezil čtyři základní důvody, které měly svědčit o tom, že věřitel M je nedůvěryhodnou osobou a že lze současně důvodně pochybovat o jeho nepodjatosti. Šlo o to, že:

1. Věřitel M poskytl dlužníku úvěry v době, kdy dlužník již byl v úpadku, s vědomím, že pohledávky vůči dlužníku „budou muset“ být uspokojovány ze zajištění a v takovém případě nezbude dost majetku na ostatní věřitele dlužníka.

2. Věřitel M poskytl dlužníku úvěry s vědomím a srozuměním, že nebudou dobrovolně uhrazeny, a budou proto vymáhány „v prostředí“ insolvence.

3. Věřitel M se aktivně účastnil na zakázané podobě tzv. finanční asistence, kdy půjčil dlužníkovi asi 50 milionů Kč k tomu, aby ten je dále půjčil třetí osobě k zaplacení úplaty za akcie dlužníka.

4. Věřitel M se v rámci insolvenčního řízení snaží vyhnout meritornímu soudnímu přezkumu svých přihlášených pohledávek, neboť se snaží vytěsnit věřitele L, který popřel jeho pohledávky; nejedná tedy ve společném zájmu věřitelů.

[8] Odvolací soud předesílá, že insolvenční řízení bylo zahájeno insolvenčním návrhem dlužníka došlým soudu 23. 8. 2012. Smlouvy o úvěru mezi věřitelem M a dlužníkem pak byly uzavřeny 10. 9. 2010 (úvěr ve výši 50 500 000 Kč, který se dlužník zavázal použít výhradně k refinancování pohledávek Komerční banky, a. s.) a 21. 9. 2010 (úvěr ve výši 56 500 000 Kč, který se dlužník zavázal použít výhradně k poskytnutí úvěru jako finanční asistence pro společnost P. HOLDING S. A., dále jen „společnost P“). Ve stejných časových relacích byly uzavřeny smlouvy o zřízení zástavního práva k nemovitostem, zajišťující pohledávky věřitele M z označených úvěrových smluv (ve dnech 10. 9. 2010 a 21. 9. 2010), smlouva o zřízení zástavního práva k akciím věřitele M (uzavřená mezi věřitelem M a společností P dne 7. 10. 2010) a smlouvy o postoupení pohledávek uzavřené F. Č. (jako postupitelem) a dlužníkem (jako postupníkem) a mezi M. Č. (jako postupitelem) a dlužníkem (jako postupníkem) [dne 7. 10. 2010]. Vzhledem k době uzavření těchto právních úkonů (takřka dva roky před zahájením insolvenčního řízení) považuje odvolací soud úvahy věřitele L o tom, že věřitel M poskytoval dlužníku úvěry s vědomím, že je dlužník dobrovolně nesplatí a že je bude vymáhat v insolvenčním řízení, a že proto činil (jako zajištěný věřitel) úkony k dosažení dominantního postavení i ve skupině nezajištěných věřitelů, za pouhou spekulaci.

[9] Tvizeními o (nepřímém) úmyslu věřitele M zkrátit ostatní věřitele a o tom, že věřitel M se účastnil na zakázané podobě finanční asistence, zpochybňuje věřitel L platnost úvěrových a zástavních smluv (což učinil i v mezích úkonu, jímž popřel pohledávky věřitele M, takže se těmito tvizeními bude insolvenční soud zabývat v případném incidenčním sporu), nejde však o takové okolnosti, z nichž by bylo možno, bez dalšího, dovodit, že je důvod pochybovat o nepodjatosti věřitele M vůči dlužníku nebo o důvěryhodnosti věřitele M.

[10] Neobstojí ani námitka věřitele L ohledně „neférového postinsolvenčního jednání“ věřitele M (jež má mít za cíl zabránit meritornímu přezkoumání přihlášených pohledávek v incidenčním sporu). Pouze z toho, že advokát Mgr. J. K. složil na účet věřitele L částku, jež měla být rovna (přihlášené) pohledávce věřitele L (aniž by současně byl tvrzen konkrétní vztah tohoto advokáta a věřitele M), nelze usuzovat, že tento advokát jednal „na účet“ věřitele M.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti usnesení odvolacího soudu podal dovolání věřitel L (byť již jako majitel jiné přihlášené pohledávky než té, se kterou byl spojen v době svého návrhu

z 13. 3. 2013). Přípustnost dovolání vymezuje dovolatel ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, jakož i argumentem, že právní otázka vztahu družstevní záložny a jejího člena nebyla dosud vyřešena dovolacím soudem. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (tedy že je dán dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.) a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

9. Konkrétně dovolatel vytýká odvolacímu soudu nesprávný (příliš restriktivní) výklad § 59 insolvenčního zákona potud, že za jediný vztah, který by mohl odůvodnit podjatost věřitele M vůči „úpadci“ (správně „dlužníku“), považoval vztah osob blízkých v nejužším možném vymezení.

10. K další argumentaci odvolacího soudu vyslovuje dovolatel přesvědčení, že důležité důvody, které nasvědčují podjatosti člena věřitelského výboru vůči „úpadci“ (správně „dlužníku“), nelze limitovat časovým hlediskem. Podle něj není důležité, kdy došlo k zahájení insolvenčního řízení, ale zda mezi těmito osobami byl vztah ekonomické koordinace.

11. Podle dovolatele správně postupoval insolvenční soud, který měl okolnost poskytnutí finanční pomoci dlužníkovi za natolik závažnou, že může indikovat vztah podjatosti člena věřitelského výboru.

12. Rozpor s judikaturou „dovolacího soudu“ spatřuje dovolatel v rozporu napadeného rozhodnutí s judikaturou Ústavního soudu, konkrétně s usnesením Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. III. ÚS 3251/10 (usnesení je – stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže – dostupné na webových stránkách Ústavního soudu), z nějž cituje následující pasáže:

„Výklad rozhodných podmínek závěru, že věřitel je osobou, u které je vzhledem k jejímu vztahu dlužníkovi důvod pochybovat o její nepodjatosti (§ 59 odst. 2 insolvenčního zákona), spočívá v rovině tzv. soudního uvážení, směřujícího k vymezení relativně neurčitěho pojmu.

... formulace ‚pochybnosti o nepodjatosti‘ vtělená do § 59 odst. 2 insolvenčního zákona pokládá za postačující nižší stupeň právní jistoty, lze uzavřít, že z ústavněprávního hlediska není diskvalifikovatelný úsudek odvolacího soudu, že předmětný Dodatek č. 2 byl konkrétním výrazem vlivu věřitele na chování dlužníka, resp. projevem určitého stupně ekonomické koordinace či jednoty mezi oběma subjekty.“

13. Odtud dovolatel dovozuje, že odvolací soud postupoval nepochopitelně restriktivně, když okolnosti poskytnutí finanční pomoci věřitelem M označil s ohledem na časový aspekt dvou let před zahájením insolvenčního řízení za spekulace, aniž by se jimi jakkoli zabýval. Míní, že v situaci, kdy judikatura Ústavního soudu připouští za konkrétních okolností případu i pouhé uzavření dodatku smlouvy

za výraz vlivu věřitele na chování dlužníka, je závěr dovolacího soudu ohledně hodnocení významu celkových okolností poskytnutí finanční pomoci dlužníkovi neudržitelný.

14. V rozporu s judikaturou Ústavního soudu je podle dovolatele i výklad toho, co lze dle § 59 odst. 2 insolvenčního zákona podřadit pod pojem osoby, u nichž lze vzhledem k jejich vztahu k dlužníkovi pochybovat o jejich nepodjatosti.

15. K tomu opět odkazuje na usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 3251/10, z nějž cituje následující pasáže:

„Řešení interpretačního sporu (otevřeného ve stěžovatelčině replice), zda § 59 odst. 2 insolvenčního zákona zařazuje mezi osoby, u kterých je vzhledem k jejich vztahu k dlužníkovi důvod pochybovat o jejich nepodjatosti, též osoby tvořící s dlužníkem koncern, resp. zda jde o kategorie shodné úrovně obecnosti, zůstává situováno zcela do roviny podústavního práva . . . z ústavněprávního hlediska není ani vyloučeno judikovat v souvislosti s § 59 odst. 2 insolvenčního zákona právní formy jiné. Přesvědčivý důvod k zásahu Ústavního soudu tedy není ani zde.“

16. Odtud dovolatel dovozuje, že odvolací soud při výkladu § 59 odst. 2 insolvenčního zákona nerespektoval recentní judikaturu a předmětné ustanovení vyložil v rozporu se smyslem a účelem zákona. Měl totiž posoudit, zda v daném případě šlo o vztahy shodné nebo obdobné úrovně, když v jeho rozhodnutí nebyla žádným způsobem vyloučena „jiná právní forma“ působení věřitele M na dlužníka, označená rozhodnutím insolvenčního soudu.

17. Neřešenou je podle dovolatele otázka, zda členství „úpadce“ (správně „dlužníka“) v družstevní záložně, s přihlédnutím k okolnostem daného případu, může založit vztah podjatosti družstevní záložny a jejího člena, a tím i založit důležitý důvod pro odvolání věřitele M z věřitelského výboru dlužníka.

18. Dovolací soud se ke vztahu člena družstevní záložny k družstevní záložně vyjádřil pouze při srovnání tohoto vztahu se vztahem klient–banka, když vztah k družstevní záložně považoval nepochybně za vztah bližší, představující úroveň odlišnou od běžné klientské báze, uvádí dovolatel. K tomu cituje z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2005, sp. zn. 25 Cdo 399/2004 (který je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – dostupný na webových stránkách Nejvyššího soudu), větu, podle níž:

„Družstevní záložna není bankou, a neexistuje tedy vztah klient–banka, nýbrž vztah družstevní záložna – člen družstevní záložny.“

19. Podle dovolatele, je-li předmětem posuzování soudu hodnocení povahy vztahu mezi spořitelním družstvem a jeho členem, pak je třeba tento vztah hodnotit v celém jeho kontextu (a nesimplifikovat tento vztah na vztah minoritní majtkové účasti). Družstevní záložny jako institut vznikly jako nástroj svépomoci určité komunity (definované např. společnou profesí, společným místem pobytu či nějak jinak). Členové této komunity se sdružili ve speciální právnické osobě, kam vložili své volné peněžní prostředky, a tato právnická osoba pak tyto pro-

středky půjčovala těm členům komunity, kteří aktuálně trpěli nedostatkem (půjčovala potřebným členům komunity, resp. vyhovovala potřebě některých svých členů „založit“ – proto „záložna“). Družstevní záložna v tomto pojetí má tedy charakter spolku *sui generis*, založeného výlučně k uspokojování určitých potřeb svých členů. Družstevní záložna je tedy vázána velmi silným poutem loajality vůči svým členům, o jejichž blaho má pečovat. Toto pouto je tak silné, že záložna by měla dát přednost zájmu svých členů před zájmem svým vlastním (pokud by tak nečinila, zpronevěřovala by se jedinému účelu, pro který byla vytvořena).

20. Tato konstrukce „svépomocné záložny“ byla po roce 1989 vtělena o do českého práva, a to zákonem č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. To lze vyčíst jak z důvodové zprávy, tak z původního textu tohoto zákona.

21. Podle důvodové zprávy: „Družstva vyhraněně svépomocného typu vznikají převážně (podle tohoto návrhu zákona výhradně) rozhodnutím občanů – členů a vlastníků družstva. Cílem je uspokojení určité individuální potřeby pomocí a prostřednictvím společné, demokraticky řízené právnické osoby kvalitněji a efektivněji, než jinak obvyklým způsobem. Výrazným znakem družstevní záložny je vždy vzájemný vztah členů – vlastníků, který spočívá zpravidla ve společném zaměstnavateli, druhu či typu profese nebo v místě, kde členové žijí nebo působí.“

22. Podle původního znění § 1 odst. 3 zákona č. 87/1995 Sb.: „Družstevní záložna je družstvo, které pro podporu hospodaření svých členů provozuje převážně finanční činnosti, jimiž se rozumí přijímání vkladů a poskytování úvěrů, záruk a peněžních služeb v různých formách, a které dále poskytuje svým členům další služby pro uspokojování jejich potřeb.“

23. Je pravdou, že tato konstrukce „svépomocné záložny“ se v čase postupně v obecně závazných právních normách oslabovala, až účinností novely provedené zákonem č. 254/2012 Sb. (srpen 2012) byla tato koncepce prakticky zcela opuštěna (ze zákona vypadlo, že družstevní záložna podporuje své členy a uspokojuje jejich potřeby). V platných stanovách věřitele M (znění schválené valnou hromadou dne 16. 6. 2011) však zůstala zachována ona původní koncepce „svépomocné záložny“. Ve stanovách věřitele M se tak lze stále dočíst, že: „Spořitelní družstvo je nezávislým, dobrovolným společenstvím neuzavřeného počtu fyzických či právnických osob, založeným za účelem provozování finančních činností pro podporu hospodaření svých členů“ (článek 1 bod 1. stanov) a že povinností věřitele M je: „a) dbát prospěchu členů a šetřit jejich práv“ (článek 8 bod 2. stanov).

24. Podle dovolatele je tedy zřejmé, že věřitel M svou vnitřní úpravou dobrovolně zachovává původní velmi úzký vztah mezi sebou samým a svým členem, když setrvává na svém původním závazku pracovat ve prospěch svých členů (s tím, že platí, že každý úvěrový dlužník družstevní záložny je zároveň jejím čle-

nem). Věřitel M je tak nadále družstevní záložnou, která má povinnost pracovat pro blaho svých členů a upřednostňovat jejich zájmy před zájmy vlastními. Na základě shora uvedeného je nutno uzavřít (uvádí dovolatel), že je nemyšlitelné, aby věřitel M byl členem věřitelského výboru. Na základě zvláštního vztahu mezi věřitelem M a dlužníkem lze totiž skutečně důvodně pochybovat o nepodjatosti věřitele M vůči dlužníku.

č. 106

III.

Přípustnost dovolání

25. S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád ve znění účinném od 1. 1. 2014 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2014, sen. zn. 29 NSČR 45/2014, uveřejněné pod č. 80/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

26. Dovolání nesměřuje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., takže zbývá určit, zda je přípustné podle § 237 o. s. ř. (když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř.). Dovoláním jsou pak Nejvyššímu soudu předkládány právní otázky (týkající se výkladu § 59 a § 63 insolvenčního zákona) dovolacím soudem dosud neřešené, takže dovolání v této věci je přípustné podle § 237 o. s. ř.

IV.

Důvodnost dovolání

27. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

28. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

29. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nemůže být zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

30. S přihlédnutím k době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí je na danou věc uplatnitelný insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 12. 2015, tj. naposledy ve znění zákona č. 294/2013 Sb.

31. Podle § 59 insolvenčního zákona členy a náhradníky věřitelského výboru mohou být jen přihlášení věřitelé, kteří se svým zvolením souhlasí. Stane-li se členem nebo náhradníkem věřitelského výboru právnická osoba, oznámí neprodleně

insolvenčnímu soudu fyzickou osobu, která bude jejím jménem ve věřitelském výboru jednat (odstavec 1). Členy ani náhradníky věřitelského výboru nemohou být osoby, u kterých je vzhledem k jejich vztahu k dlužníkovi důvod pochybovat o jejich nepodjatosti. Takto lze usuzovat zejména, jde-li o osoby dlužníkovi blízké, vedoucí zaměstnance dlužníka, podle § 33 odst. 3 a § 73 odst. 3 zákoníku práce, společníky dlužníka, s výjimkou akcionářů, pokud nepůsobí v orgánech dlužníka nebo nevlastní dlužníkovy akcie anebo jiné jím vydané účastnické cenné papíry v souhrnné hodnotě více než desetiny základního kapitálu dlužníka, a osoby tvořící s dlužníkem koncern (odstavec 2). Insolvenční soud nepotvrdí volbu člena nebo náhradníka věřitelského výboru, je-li tu důvod pochybovat o jejich důvěryhodnosti nebo o tom, že budou k výkonu funkce způsobilí. Toto rozhodnutí musí insolvenční soud vyhlásit do skončení schůze věřitelů, na které k volbě došlo (odstavec 3).

32. Dle § 63 odst. 3 insolvenčního zákona z důležitých důvodů, zejména při porušování nebo zanedbávání povinností, může insolvenční soud odvolat věřitelský výbor nebo některého z jeho členů a náhradníků. Může tak učinit i bez návrhu.

33. Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že ani pro účely posouzení přípustnosti dovolání ani v mezích vlastního dovolacího přezkumu nedovodil dovolatelem tvrzený rozpor napadeného rozhodnutí s judikaturou „dovolacího soudu“. Dovolatel se potud dovolává rozhodnutí Ústavního soudu, jenž „dovolacím soudem“ dozajista není; tím je jako vrcholný článek obecné soudní soustavy Nejvyšší soud; srov. § 10a o. s. ř. K obecné precedenční závaznosti těch svých rozhodnutí, jež mají (jako dovolatelem citované rozhodnutí) formu pouhého usnesení, se pak sám Ústavní soud vyjádřil v nálezu ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. IV. ÚS 301/05, uveřejněném pod č. 190/2007 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, tak, že tato usnesení nejsou považována za závazná ani pro Ústavní soud, ani za obecně precedenčně významná. Také v nálezu ze dne 13. 9. 2007, sp. zn. I. ÚS 643/06, uveřejněném pod č. 142/2007 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, Ústavní soud uvedl, že „jeho usnesení nejsou závazná *erga omnes*, a i když je ústavní stížnost odmítnuta jako zjevně neopodstatněná plénem, nebrání to pozdějšímu vyhovění senátním nálezem v obdobné právní otázce. Účelem řízení o ústavní stížnosti je ochrana základních práv či svobod, což se promítá i do povahy a obsahu odmítacích usnesení, které plní mj. funkci jistého procesního ventilu uvolňujícího rozhodovací kapacitu, a rozhodně nemůže poskytovat alibi pro orgány veřejné moci, které však kvazimeritorní (a často i nemeritorní) rozhodnutí soudů chránících základní práva, takto užívají – jako potvrzení svých právních názorů.“ Srov. k tomu i důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3430/2011, uveřejněného pod č. 102/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

34. Nejvyšší soud nicméně souhlasí se závěrem obsaženým ve shora označeném usnesení Ústavního soudu, podle kterého výklad rozhodných podmínek zá-

věru, že věřitel je osobou, u které je vzhledem k jejímu vztahu dlužníkovi důvod pochybovat o její nepodjatosti (§ 59 odst. 2 insolvenčního zákona), spočívá v rovině tzv. soudního uvážení, směřujícího k vymezení relativně neurčitého pojmu.

35. „Důvod“ pochybovat o nepodjatosti určité osoby pro její vztah k dlužníku (§ 59 odst. 2 insolvenčního zákona) je obecně řečeno dán, je-li zde objektivní skutečnost (nikoli pouhá domněnka nebo pouhé difamující tvrzení), která, poměřeno „osobou dlužníka“, vzbuzuje pochybnosti o nepodjatosti oné osoby. Srov. k tomu při výkladu obdobného slovního spojení v § 14 odst. 1 o. s. ř. též nálezy Ústavního soudu ze dne 3. 7. 2001, sp. zn. II. ÚS 105/01, uveřejněný pod č. 98/2001 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, a důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2014, sen. zn. 29 NSČR 79/2014, uveřejněného pod č. 20/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

36. V takto vymezeném rámci lze především uzavřít, že závěr odvolacího soudu, že věřitel M není osobou, u které je (pro její poměr k dlužníku) důvod pochybovat o její nepodjatosti, je příléhavý v rozsahu, v němž se poměřuje demonstrativním výčtem situací uvedených v § 59 odst. 2 větě druhé insolvenčního zákona (o žádnou z těchto situací nejde). K tomu budiž dodáno, že právě skutečnost, že jde o příkladný výčet, činí lichou (nesprávnou) snahu pojmout slovní spojení „osoba blízká“ (dlužníku) a osoba „tvořící s dlužníkem koncern“ jinak než způsobem vymezeným legální definicí těchto pojmů v příslušných právních předpisech; srov. pro dobu před 1. lednem 2014 § 116 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, a § 66a odst. 7 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, a pro dobu od 1. 1. 2014 § 22 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a § 79 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

37. V situaci, kdy dovolatel vyvozuje „nekalé“ záměry věřitele M (odůvodňující pochybnosti o jeho nepodjatosti nebo důvěryhodnosti) z právních úkonů, jež měly být činěny s vědomím dlužníkovy úpadku a ve snaze zajistit si dominantní postavení v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka, pak Nejvyšší soud shledává plně opodstatněným důraz kladený odvolacím soudem na časovou osu těchto právních úkonů ve spojení s iniciací a následným průběhem insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka. V situaci, kdy šlo o právní úkony skutečně takřka dva roky předtím, než na sebe dlužník podal insolvenční návrh, je plně opodstatněný též závěr odvolacího soudu, že pohnutky, které na základě těchto právních úkonů dovolatel přisuzuje věřiteli M, důvod pochybovat o nepodjatosti onoho věřitele nezakládají (ve zjištěné podobě jde o spekulativní tvrzení).

38. Zbývá určit, zda důvod pochybovat o nepodjatosti věřitele M zakládá poměr plynoucí z dlužníkovy členství ve věřiteli M (jenž je spořitelním družstvem).

39. Podle § 1 zákona č. 87/1995 Sb. povolení působit jako družstevní záložna (dále jen „povolení“) uděluje Česká národní banka (§ 2a) družstvu se sídlem v České republice k výkonu následujících činností: a) přijímání vkladů od svých členů a b) poskytování úvěrů svým členům (odstavec 2). Družstevní záložna není

bankou podle zákona upravujícího činnost bank a její podnikání se nepovažuje za provozování živnosti (odstavec 4). Družstevní záložna je oprávněna vykonávat pouze činnosti stanovené tímto zákonem, a to v rozsahu uděleného povolení [odstavec 5 písm. a)], a je povinna při svém podnikání postupovat obezřetně a s náležitou péčí, zejména podnikat způsobem, který neohrožuje návratnost vkladů jejich členů a její bezpečnost a stabilitu [odstavec 5 písm. b)].

40. V této podobě platilo citované ustanovení zákona č. 87/2005 Sb. již v době zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka a do vydání napadeného rozhodnutí nedoznalo změn.

41. Bez zřetele k tomu, jaké bylo postavení družstevních záložen (spořitelních družstev) v minulosti, Nejvyšší soud uvádí, že zákonné vymezení spořitelního družstva v době zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka (jakož i v době, kdy se věřitel M stal členem prozatímního věřitelského výboru dlužníka, i v době, kdy bylo vydáno napadené usnesení) dozajista nedovoluje upřednostnění zájmu jednoho z členů spořitelního družstva před zájmy (a povinnostmi) spořitelního družstva samotného.

42. Jinak (obecně) řečeno, skutečnost, že dlužník je členem spořitelního družstva, nečiní (podle výše formulovaného zákonného vymezení postavení spořitelního družstva) ze spořitelního družstva sama o sobě osobu, u které je ve smyslu § 59 odst. 2 insolvenčního zákona důvod pochybovat o její nepodjatosti coby člena věřitelského výboru dlužníka.

43. V situaci, kdy je podle zjištění odvolacího soudu majetková účast dlužníka ve věřiteli M hodnotově bezvýznamná a kdy dosavadní výsledky řízení neposkytují žádný podklad pro závěr, že by věřitel M konal (se zřetelem k výše formulovanému vymezení své činnosti) v rozporu s těmi pravidly, jež mu ukládají jednat způsobem, jež neohrožuje návratnost vkladů jejich členů (tedy i vymáhat vrácení úvěru po dlužníku), je správný i úsudek odvolacího soudu, že členský poměr dlužníka ve věřiteli M nezakládá důvod pochybovat o nepodjatosti věřitele M coby člena věřitelského výboru dlužníka.

44. Je rovněž zřejmé, že tato okolnost nemá žádný vliv na „důvěryhodnost“ věřitele M (§ 59 odst. 3 insolvenčního zákona).

45. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

INHALT

Entscheidungen in Strafsachens

- Nr. 36** Wenn in § 46 Abs. 1 des StGB kumulativ die einzelnen Bedingungen zum Absehen von der Bestrafung bestimmt sind, ist es Pflicht des Gerichts, jede einzelne von ihnen hinsichtlich der Ergebnisse der erfolgten Beweisführung zu beurteilen und aus dem Blickpunkt der festgestellten Tatumstände und Verhältnisse des Straftäters, als auch dessen Verhalten nach der Tat deren Erfüllung zu beurteilen. Das Gericht muss dabei sämtliche aus der Beweisaufnahme zu jeder einzelnen dieser Bedingungen hervorgehenden Feststellungen in Erwägung ziehen, da es nicht auswählen kann, welche der festgestellten Umstände es in Betracht zieht und welche nicht. In diesem Zusammenhang reicht es nicht aus, auf die Existenz gesetzlich festgelegter Bedingungen zu verweisen, sondern es muss auch angeführt werden, auf welchen konkreten Fakten diese Schlussfolgerung beruht.
- Nr. 37** In Angelegenheiten, in denen es zur Strafverfolgung wegen des Vergehens der Hehlerei gemäß § 214 Abs. 1 Buchst. a), Abs. 2 Buchst. a) des StGB kommt, kann gemäß § 88 Abs. 6, Satz in fine der StPO die Aufzeichnung der Telekommunikationsüberwachung auch dann als Beweis verwendet werden, wenn die Überwachung (Abhörung) und Aufzeichnung des Telekommunikationsbetriebs unter Erfüllung der Bedingungen des § 88 Abs. 1 der StPO zu einer anderen Straftat erfolgten. Die Straftat der Hehlerei gemäß § 214 des StGB ist eine vorsätzliche Straftat, zu deren Verfolgung gemäß § 88 Abs. 1 der StPO das unter Nr. 33/1997 Slg. verkündigte Übereinkommen über Geldwäsche, Ermittlung, Beschlagnahme und Einziehung von Erträgen aus Straftaten verpflichtet. Die objektive Seite der absichtlichen Straftat der Hehlerei entspricht den in Art. 6, Abs. 1., Buchst. a. dieses Übereinkommens zitierten Kriterien, es geht daher um eine Strafverfolgung aufgrund einer in § 88 Abs. 1 der StPO genannten Straftat, welche die gesetzliche Voraussetzung zur Erteilung der Anordnung zur Telekommunikationsüberwachung und -aufzeichnung erfüllt (vergl. hierzu die angemessene Entscheidung unter Nr. 13/2014-II. Sbd. für Strafentsch.).
- Nr. 38** Die Straftat des Betrugs gemäß § 209 StGB lässt sich auch dadurch verüben, indem der Straftäter, der kein Umsatzsteuerpflichtiger im Sinne von Gesetz Nr. 235/2004 Slg., Gesetz über die Umsatz- bzw. Mehrwertsteuer, im Wortlaut späterer Vorschriften, ist, vorsätzlich Abnehmern Rechnungen ausstellt, die keine Umsatzsteuerpflichtigen sind und von ihnen Zahlungen entgegennimmt, die dem berechneten Preis plus Umsatzsteuer (MwSt.) entsprechen, ohne sie darüber zu informieren, dass er selbst nicht Pflichtiger (Zahler) dieser Steuer ist. Der Schaden ist hierbei der Betrag in Höhe der vom Straftäter berechneten Umsatzsteuer (MwSt.). Aus Sicht der Schadensentstehung und -höhe ist nicht von Belang, ob und mit welchem Ergebnis der Geschädigte als Steuerpflichtiger bei seinem Finanzamt den Abzug der Umsatzsteuer (MwSt.) beansprucht hat, denn die Straftat des Betrugs laut § 209 des StGB war bereits in dem Augenblick vollendet, in dem der Geschädigte dem Straftäter den um die Umsatzsteuer (MwSt.) erhöhten Preis bezahlt hat.
- Nr. 39** Der Entscheidung des Gerichts über die Pflicht des Beschuldigten, den Geschädigten den Vermögensschaden zu ersetzen (§ 228 ff. der StPO), den er ihnen durch

Straftaten der Gläubigerbenachteiligung gemäß § 222 der StGB Gläubigerbegünstigung gemäß § 223 der StGB zugefügt hat, steht der Umstand nicht im Wege, dass diese geschädigten Gläubiger ihre unbefriedigten Forderungen in einem Insolvenzverfahren angemeldet haben, das bisher nicht abgeschlossen ist und das mitnichten hinsichtlich des Vermögens des Beschuldigten, sondern hinsichtlich des Vermögens der Handelsgesellschaft geführt wird, in deren Namen der Beschuldigte bei der Verübung der Straftat gehandelt hat.

In dem Umfang, in dem die geschädigten Gläubiger im Insolvenzverfahren aus dem Vermögen der juristischen Person als Schuldner befriedigt werden, erlischt die Pflicht des Beschuldigten zum Schadenersatz hinsichtlich der gleichen befriedigten Forderungen.

Nr. 40 Bei der juristischen Qualifikation beschuldigter Ehepartner, die durch gemeinsames Handeln wenn auch nur teilweise, einerseits gemeinsame Verpflichtungen und andererseits selbständige Verpflichtungen gegenüber ihren Gläubigern vereitelt haben und dies als Straftat der Gläubigerschädigung laut § 256 des StGB (nunmehr Gläubigerbenachteiligung gemäß § 222 StGB), ist zu differenzieren, welcher der Eheleute aufgrund des juristischen Schuldverhältnisses gegenüber dem Gläubiger die Position des Schuldners innehat, d.h. ob sein Verhalten die Benachteiligung (Schädigung) des eigenen Gläubigers gemäß § 256 Abs. 1 des StGB (nunmehr § 222 Abs. 1 des StGB) oder die Benachteiligung/Schädigung eines anderen Gläubigers im Sinne des § 256, Abs. 2 des StGB (nunmehr § 222, Abs. 2 des StGB) darstellt. Solch eine gemeinsame Handlung von Eheleuten, die bei Erfüllung sämtlicher Merkmale des Tatbestands der Straftat der Gläubigerbenachteiligung Schaden erheblichen Umfangs verursacht haben, ist bei jedem von ihnen als Gläubigerschädigung gemäß § 256, Abs. 1, Buchst. a), Abs. 2, Buchst. a) und Abs. 4 des StGB [nunmehr Gläubigerbenachteiligung gemäß § 222, Abs. 1, Buchst. a), Abs. 2, Buchst. a), Abs. 4, Buchst. a) der StGB] zu qualifizieren, die in Mittäterschaft gemäß § 9, Abs. 2 der StGB (nunmehr § 23 der StGB) verübt wurde.

Nr. 41 Der Umstand, dass ein Beschuldigter Betäubungsmittel oder psychotrope Stoffe einnimmt oder von diesen abhängig ist, bedeutet an sich nicht, dass er außerstande ist, sich angesichts seiner psychischen Probleme angemessen zu verteidigen. Der Grund für die notwendige Verteidigung gemäß § 36, Abs. 2 der StPO ist in solch einem Fall dann gegeben, wenn die erwähnten Umstände die Entstehung einer psychischen Erkrankung oder einer sonstigen erheblichen Schädigung der mentalen Funktionen des Beschuldigten zur Folge hätten, die an seiner Fähigkeit, sich angemessen zu verteidigen, zweifeln lassen.

Entscheidungen in Sachen des bürgerlichen, Handels - und Verwaltungsrechts

Nr. 94 Zur Erörterung und Entscheidung von Streitigkeiten über die Unwirksamkeit eines Vertrags, dessen Gegenstand eine auf dem Gebiet der Tschechischen Republik befindliche Immobilie ist, ist die Zuständigkeit tschechischer Gerichte gemäß der EG-Verordnung Nr. 44/2001, im Wortlaut der Verordnung des Rates vom 22. 12. 2000 über die gerichtliche Zuständigkeit und die Anerkennung und Vollstreckung von Entscheidungen in Zivil- und Handelssachen dann nicht gegeben, wenn der Beschuldigte seinen Wohnsitz auf dem Gebiet der Bundesrepublik Deutschland hat.

Nr. 95 Ein per Telefax getätigter Rechtsakt erfüllt dann das Erfordernis der Schriftform, wenn die per Telefax übermittelte Urkunde von der Person unterzeichnet ist, von der dieser Rechtsakt getätigt wird.

- Nr. 96** Wenn ein Verfahren gemäß der Bestimmung des § 141a des Insolvenzgesetzes eingestellt worden ist, erstattet das Gericht dem Kläger die von ihm entrichtete Gerichtsgebühr in voller Höhe zurück.
- Nr. 97** Vor dem Eintrag der Bezeichnung eines Zweigwerkes im Handelsregister, ist das Registergericht zu prüfen verpflichtet, ob die vorgeschlagene Bezeichnung verwechslungsfähig oder irreführend ist.
Die Tatsache, dass der Antragsteller Inhaber einer Schutzmarke ist, die (einen Teil) der zum Eintrag im öffentlichen Register vorgeschlagenen Bezeichnung bildet, ist an sich nicht ausschlaggebend dafür, ob die vorgeschlagene Bezeichnung verwechslungsfähig oder irreführend ist.
Die Kategorien der Verwechslungsfähigkeit und Irreführung der zum Eintrag im öffentlichen Register vorgeschlagenen Bezeichnungen müssen unterschiedlich, jede einzeln für sich beurteilt werden.
- Nr. 98** Eine ersthafte Gefährdung des berechtigten Interesses eines Miteigentümers, welche den Aufschub der Aufhebung des gemeinschaftlichen Eigentums durch Gerichtsbeschluss gemäß § 1155 des BGB begründet, kann ausnahmsweise auch in der ernstlichen Gefährdung der Interessen einer dem Miteigentümer nahestehenden Person bestehen, also auf der Inanspruchnahme des Rechts auf Respektierung des Familienlebens beruhen.
- Nr. 99** Die Laufzeit der Verjährungsfrist endet bei der Eröffnung des Schiedsverfahrens, auch wenn der Schiedsvertrag ungültig sein sollte.
- Nr. 100** Wenn das Insolvenzgericht in einem Zwischenstreit nicht bestimmt (nicht in den Gründen seiner Entscheidung anführt) hat, dass der Schiedsbefund keine Rechtswirkungen hat, da er außerhalb der Befugnisse des Schiedsrichters erteilt wurde, muss die Verjährung der aus diesem entspringenden Ansprüche, wie bei einem Schiedsbefund beurteilt werden, der nicht von solch einem Mangel behaftet ist.
- Nr. 101** Wenn die Beteiligten einen Vertrag mit alternativer Leistung abschließen, wobei eine der beiden individualisierten Leistungen unbestimmten Charakters ist, ist dies kein Grund zum Erlöschen der Verpflichtung, da sie durch Gewährung der anderen Leistung erfüllt werden kann.
- Nr. 102** Ein im Vertrag unter dem Reisebüro und der Versicherung für den Fall des Bankrotts des Reisebüros vereinbartes Limit der Versicherungsleistung kann das Recht des Verbrauchers, der mit dem Reisebüro einen Reisevertrag laut Gesetz Nr. 159/1999 Slg., abgeschlossen hat, auf Ersatz des gesamten, für die Reise bezahlten Betrags gegenüber der Versicherung nicht schmälern.
- Nr. 103** Die Bestimmung des § 29 des Bodengesetzes verhinderte gemäß Gesetz Nr. 290/2002 Slg. den Übergang in staatlichem Besitz befindlichen, historischen Eigentums der Kirche an die Regionen.
- Nr. 104** In der Regelung von Gesetz Nr. 248/1995 Slg. gegründete gemeinnützige Gesellschaften sind keine unternehmerischen Subjekte im Sinne des § 2, Abs. 2, des HGB, da sie keine unternehmerischen Tätigkeiten entwickeln; die Bestimmungen des § 261, Abs. 2 des HGB sind daher nicht auf ihre Rechtsbeziehungen mit lokalen Gebietskörperschaften (Kommunen) anwendbar.
- Nr. 105** Die Vereinbarung von Vertragsparteien über die Sicherstellung von Forderungen aus einem Verbrauchervertrag per Wechsel (der sog. Wechselvertrag) wird nicht nur deshalb wegen Gesetzeswidrigkeit gemäß der Bestimmung des § 39 BGB ungültig, weil der Sicherungswechsel „auf Order“ ausgestellt wurde.
- Nr. 106** Der Umstand, dass ein Schuldner Mitglied einer Spargenossenschaft ist, macht die Spargenossenschaft nicht ohne Weiteres zur Person, bei der im Sinne der Bestim-

mung des § 59 Abs. 2 des Insolvenzgesetzes Grund besteht, an ihrer Unvoreingenommenheit als Mitglied des Gläubigerausschusses des Schuldners zu zweifeln.

Popularisierungstichworte:

- 21 Cdo 2826/2015 – Internationale Zuständigkeit von Gerichten in Verfahren über die Unwirksamkeit von Rechtsakten
- 23 Cdo 4093/2015 – Erfordernis der Schriftform von Rechtsakten in Form von Faxschreiben
- 8 Co 1526/2016 – Rückerstattung bezahlter Gerichtsgebühren bei Verfahrenseinstellung laut § 141a des Insolvenzgesetzes
- 29 Cdo 2219/2015 – Irreführung oder Verwechslungsfähigkeit der Bezeichnung von Zweigwerken beim Eintrag im Handelsregister
- 22 Cdo 4755/2015 – Ernsthafte Gefährdung der Interessen einer dem Miteigentümer nahestehenden Person als Grund für den Aufschub der Aufhebung des Miteigentums durch Gerichtsentscheidung gemäß § 1155 BGB
- 23 ICdo 19/2015 – Lauf der Verjährungsfrist bei Ungültigkeit des Schiedsvertrags
- 29 ICdo 41/2014 – Außerhalb der Befugnisse des Schiedsrichters erteilte Schiedsbefunde und Verjährung der aus diesen hervorgehenden Ansprüchen
- 33 Cdo 784/2015 – Zum Erlöschen von Verpflichtungen mit alternativer Leistung.
- 23 Cdo 2221/2015 – Im Vertrag unter dem Reisebüro und der Versicherung vereinbartes Limit der Versicherungsleistung und die Ansprüche des Verbrauchers, der mit dem Reisebüro einen Reisevertrag abgeschlossen hat
- 28 Cdo 5217/2015 – Zum Übergang in staatlichem Besitz befindlichen, historischen Eigentums der Kirche an die Regionen gemäß Gesetz Nr. 290/2002 Slg.
- 25 Cdo 3972/2015 – Zur Charakteristik gemeinnütziger Gesellschaften und ihren Rechtsbeziehungen zu lokalen Gebietskörperschaften (Kommunen).
- 29 Cdo 562/2014 – Sicherungswechsel „auf Order“ und die Gültigkeit der Vereinbarung der Vertragsparteien über die Absicherung der im Verbrauchervertrag verankerten Forderungen per Wechsel.
- 29 NSČR 55/2014 – Der Grund, an der Unvoreingenommenheit des Gläubigerausschusses gemäß § 59 Abs. 2 des Insolvenzgesetzes zu zweifeln.

CONTENTS

Resolution in Criminal Law Cases

- No. 36** When Section 46(1) of the Penal Code cumulatively stipulates the individual conditions for abstaining from punishment, it is the duty of the court to assess the fulfilment of each of these conditions with regard to the results of the introduced evidence and with respect to the ascertained facts of the act, the situation of the offender, as well as the offender's conduct after the act. The court shall consider any and all findings arising from the introduced evidence and pertaining to each of these conditions as the court cannot choose which of the decisive ascertained circumstances shall or shall not be taken into account. In connection therewith, the mere reference to the existence of conditions stipulated by law is insufficient and it is necessary to state upon which concrete facts such conclusion is grounded.
- No. 37** In a case subject to criminal prosecution for the misdemeanour of receiving and handling pursuant to Section 214(1)(a), (2)(a) of the Penal Code, a recording of telecommunication traffic may be used as evidence in accordance with the final clause of Section 88(6) of the Code of Criminal Procedure also in the event when telecommunication traffic monitoring and recording was carried out in connection with another criminal case provided that the conditions set forth in Section 88(1) of the Code of Criminal Procedure are fulfilled. The crime of receiving and handling pursuant to Section 214 of the Penal Code is a wilful criminal offence the prosecution of which pursuant to Section 88(1) of the Code of Criminal Procedure is required by the Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime as declared under No. 33/1997 Coll. The objective aspect of the wilful crime of receiving and handling corresponds to the criteria specified in Article 6(1) (a) of the Convention. Therefore, the criminal prosecution involves a crime listed in Section 88(1) of the Code of Criminal Procedure and fulfilling the statutory condition for the issue of an order to monitor and record telecommunication traffic (cf. reasonably the decision awarded under No. 134/2014-II Coll., Collection of Court Resolutions and Opinions).
- No. 38** In accordance with Section 209 of the Penal Code, the criminal offence of fraud may also be committed if the offender, who is not a value added tax payer within the meaning of Act No. 235/2004 Coll., on Value Added Tax, as amended, intentionally charges to and receives from customers who are value added tax payers a payment corresponding to the charged price increased by value added tax, without informing the customers of the fact that he or she is not a value added tax payer. Whereas damage is equal to the amount of value added tax charged by the offender. As regards the occurrence and the amount of damage, it is irrelevant whether and with what result did the aggrieved party, as the tax payer, claimed value added tax deduction from the tax office because the crime of fraud under Section 209 of the Penal Code was accomplished upon the payment of the price increased by value added tax by the aggrieved party to the offender.
- No. 39** The decision of the court on the obligation of the accused to compensate material damage to the aggrieved (Section 228 et seq. of the Code of Criminal

Procedure), which the accused inflicted upon the aggrieved by the crimes of causing damage to a creditor in accordance with Section 222 of the Penal Code or giving advantage to a creditor in accordance with Section 223 of the Penal Code, is not prevented by the circumstance that the aggrieved creditors submitted their unsatisfied claims within pending insolvency proceedings initiated not in relation to the property of the accused but in relation to the property of a commercial company on behalf of which the accused had been acting while committing the criminal activity.

The obligation of the accused to compensate damage shall become extinct in the extent in which the damaged creditors and their claims are satisfied from the assets of a legal entity as the debtor in insolvency proceedings.

No. 40 When legally qualifying the act of accused spouses who obstructed through their own actions, even if only partially, their joint and individual liabilities towards their creditors, as the crime of damaging a creditor in accordance with Section 256 of the Penal Law (currently causing damage to a creditor in accordance with Section 222 of the Penal Code), it is necessary to differentiate which of the spouses is in the position of a debtor in relation to the creditor based on a obligation-based legal relationship, i.e. whether his or her actions represent the act of damaging an own creditor pursuant to Section 256(1) of the Penal Law (currently Section 222(1) of the Penal Code) or the act of damaging another person's creditor within the meaning of Section 256(2) of the Penal Law (currently Section 222(2) of the Penal Code). Such actions of the spouses whereby, subject to the fulfilment of all characteristics of the body of the crime of damaging a creditor, the spouses inflicted damage of a large extent, should be considered on an individual basis with respect to each of the spouses as the crime of damaging a creditor in accordance with Section 256(1)(a), (2)(a) and (4) of the Penal Law [currently causing damage to a creditor in accordance with Section 222(1)(a), (2)(a), and (4)(a) of the Penal Code] committed in the form of complicity pursuant to Section 9(2) of the Penal Law (currently Section 23 of the Penal Code).

No. 41 The mere fact that the accused is using or is addicted to narcotic drugs and psychotropic substances does not necessarily mean that the accused is incapable of adequately defending themselves with a view to their mental defects. In this case, the grounds for necessary defence pursuant to Section 36(2) of the Code of Criminal Procedure shall come to existence if the indicated circumstances resulted in a mental disease of or other substantial damage to the mental functions of the accused, which give rise to doubts as regards the capability of the accused to adequately defend themselves.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

No. 94 The Czech courts are not competent to hear and decide a dispute concerning the ineffectiveness of an agreement the subject of which is real property located in the territory of the Czech Republic pursuant to Council Regulation (EC) No. 44/2001 of 22 December 2000 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters if the defendant is resident in the territory of the Federal Republic of Germany.

No. 95 A legal act executed by means of a telefax meets the written form requirement in case the document transmitted by telefax is signed by the person executing such legal act.

- No. 96** Where proceedings are discontinued in accordance with the provision of Section 141a of the Insolvency Act, the court shall refund the court fee paid by the plaintiff in full.
- No. 97** Prior to entering a designation of a branch in the Commercial Register, the register court is obligated to examine whether the proposed designation is not interchangeable or deceitful.
The fact that an applicant is an owner of a trademark forming (a part of) the name proposed for entry in a public register does not predicate whether the proposed name is interchangeable or deceitful or not.
The category of interchangeability and deceitfulness of names proposed for entry in a public register need to be differentiated and assessed separately.
- No. 98** A serious threat to the legitimate interest of a co-owner laying grounds for the postponement of the dissolution of co-ownership by a decision of a court awarded in accordance with Section 1155 of the Civil Code may be exceptionally grounded on a serious threat to the interest of a person close to the co-owner and consist in the requirement to execute the right to respect family life.
- No. 99** The period of limitation shall cease upon the commencement of arbitration proceedings even if the arbitration agreement is invalid.
- No. 100** Until, in an incidental dispute, an insolvency court does not determine (does not indicate in the rationalization of its decision) that an arbitration award has no legal effects because it was issued outside the scope of competence of the arbitrator, the period of limitation of the claims arising therefrom should be adjudged analogically to an arbitration award without such defect.
- No. 101** When parties conclude an agreement with alternative fulfilment whereas one of the individualized fulfilments is uncertain, the obligation does not become extinct solely on these grounds as it may be fulfilled by the provision of the other fulfilment.
- No. 102** The indemnification limit agreed upon in an insurance policy between a travel bureau and an insurance company for the event of the bankruptcy of the travel bureau cannot limit the entitlement of the consumer who concluded a travel agreement with the travel bureau pursuant to Act No. 159/1999 Coll. to the full refund of the price paid for the trip from the insurance company.
- No. 103** The provision of Section 29 of the Land Act did not exclude the transfer of historical church property in the possession of the state to regions in accordance with Act No. 290/2002 Coll.
- No. 104** Public benefit organizations founded in compliance with Act No. 248/1995 Coll. are not entrepreneurs within the meaning of Section 2(2) of the Commercial Code since they do not engage in any entrepreneurial activities and their legal relations with territorial administrative units are not subject to the provision of Section 261(2) of the Commercial Code.
- No. 105** An agreement of parties (the so-called bill-of-exchange agreement) on securing claims from a consumer contract by way of a bill of exchange is not invalid due to being in conflict with the law pursuant to the provision of Section 39 of the Civil Code solely based on the fact that the security bill was issued in an order form.
- No. 106** The fact that a debtor is a member of a savings cooperative does not make the savings cooperative an entity in relation to which reasons exist to doubt its non-prejudice as a member of a creditors' committee within the meaning of the provision of Section 59(2) of the Insolvency Act.

Popularisation terms:

- 21 Cdo 2826/2015 – International jurisdiction of the court in proceedings concerning the ineffectiveness of a legal act.
- 23 Cdo 4093/2015 – The required written form of a legal act and submission by fax.
- 8 Co 1526/2016 – The refund of the paid court fee when proceedings are discontinued pursuant to Section 141a of the Insolvency Act.
- 29 Cdo 2219/2015 – The deceitfulness or interchangeability of a branch designation and entry in the Commercial Register.
- 22 Cdo 4755/2015 – A serious threat to the interest of a person close a co-owner as the reason for the postponement of the dissolution of co-ownership by a decision of a court awarded in accordance with Section 1155 of the Civil Code.
- 23 ICdo 19/2015 – The progress of the period of limitation when an arbitration agreement is invalid
- 29 ICdo 41/2014 – An arbitration award issued outside the scope of competence of an arbitrator and the period of limitation of the claims arising therefrom.
- 33 Cdo 784/2015 – The extinction of an obligation with alternative fulfilment.
- 23 Cdo 2221/2015 – The indemnification limit agreed upon in an insurance policy between a travel bureau and the entitlement of a consumer who concluded a travel agreement with the travel bureau.
- 28 Cdo 5217/2015 – The transfer of historical church property in the possession of the state to regions in accordance with Act No. 290/2002 Coll.
- 25 Cdo 3972/2015 – The characteristic of a public benefit organization and legal relations with territorial administrative units.
- 29 Cdo 562/2014 – A security bill in order form and the validity of an agreement of parties on securing claims from a consumer contract by way of a bill of exchange.
- 29 NSČR 55/2014 – Reasons giving rise to doubts as regards the non-prejudice of a savings cooperative pursuant to Section 59(2) of the Insolvency Act.



Tisk a distribuci zajišťuje Wolters Kluwer, a. s.,
U Nákladového nádraží 6, 130 00 Praha 3.
Ročně vycházejí sešity 1–10 a sešit rejstříků.
Cena základního předplatného je 2 065 Kč bez DPH.

Odpovědná redaktorka: Mgr. PhDr. Marie Novotná, tel. 246 040 417, 603 826 881,
e-mail: marie.novotna@wolterskluwer.com
Administrace předplatného: Wolters Kluwer, a. s.,
U Nákladového nádraží 6, 130 00 Praha 3
Zákaznická linka: tel. 246 040 400, 246 040 401
e-mail: zakaznicke@wolterskluwer.com
Distribuce: CASUS direct mail, a. s.,
Žilinská 5/2773, 141 00 Praha 4

Archiv časopisu je v systému ASPI.



Pokud nejste uživatelem systému ASPI, kontaktujte nás na adrese: <http://archiv.wolterskluwer.cz>
Archiv Vám zpřístupníme.